

ПЕРЕМИЩИНА: ПЕРЕМИСЬКИЙ КУРІНЬ УПА

Книга друга

ДЕННИКИ СОТНІ «КРИЛАЧА»

ЛІТОПИС УПА, ТОМ 14

LITOPYSUPA

Volume 14

PEREMYSHL REGION:

PEREMYSHL BATTALION

Book Two

JOURNALS OF THE "KRYLACH" DETACHMENT

(IAROSLAV KOTSILOK), "UDARNYKY" 6, 96a

by

Iaroslav Kotsiolok,
Volodymyr Shchyhelskyi,
and Warrant Officer "Orest",

with

Other Documents of the Detachment

Preface also in English

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

ТОМ 14

**ПЕРЕМИЩІНА:
ПЕРЕМИСЬКИЙ КУРІНЬ УПА**

Книга друга

ДЕННИКИ СОТНІ «КРИЛАЧА»

(ЯРОСЛАВА КОЦЬОЛКА), «УДАРНИКИ» 6, 96а

пера хор. Ярослава Коцьолка,
хор. Володимира Щигельського
та бунчужного «Ореста»
і документи сотні

В И Д А Н Н Я
ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В США І КАНАДІ
та
ТОВАРИСТВ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
ІМ. ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ В США І КАНАДІ

Редагує Колегія
Відповідальний редактор Є. Штендера
співредактор П. Й. Потічний

Copyright 1987 by Litopys UPA
ISBN: 0-920092-08-X (book 2)

Обкладинка роботи
мистця Мирона Левицького

Cataloguing in publication data

Peremyschchyna : Peremys'kyi kurin' = Peremysl' Region : Peremysl' battalion / [vidpovidal'nyi redaktor Ie. Shtendera; spivredaktor P. Potichnyi]. Toronto : V-vo Litopys UPA, 1987-

v. : ill., maps, ports. ; 24 cm.1

(Litopys Ukrain's'koi povstans'koi armii ; t 13, 14)

Includes bibliographical references and index.

ISBN: 0-920092-06-3 (b.1); 0-920092-08-X (b.2)

Contents: kn. 1. Dennyky viddilu "Burlaky" (Volodymyra Shchyhel'skoho) - kn. 2. Dennyky sotni "Krylacha" (Iaroslava Kotsiolka)

1. Shchyhel's'kyi, Volodymyr, 1917-1948. 2. Ukrain's'ka povstans'ka armiiia.
3. Ukraine - History; 1917- -Sources. I. "Burkun". II. Huk, Bohdan, 1922-1981. III. Kotsiolok, Iaroslav, d. 1947. IV Series.

DK508 .79 U49 [DK508 .79 L5 t. 13-14]

*У 45-річчя постання УПА і 40-річчя рейду відділів УПА в Західню Європу присвячуємо цей том **Літопису УПА** всім тим воякам, що загинули на полі бою у рейді в Західню Європу і в боротьбі проти трьох комуністичних держав — СРСР, ПНР і ЧСР, які уклали союз проти УПА, і тим, що були страчені в польських і радянських комуністичних тюрмах.*

Видавництво Літопис УПА

ДРУГА КНИГА ПРО ПЕРЕМИСЬКИЙ КУРІНЬ УПА

Ця друга книга Літопису УПА містить документи й матеріали до історії сотні УПА „Ударники» 6, 96а, під командою хор. Ярослава Коцьолка («Сухого», «Крилача»). Проте деякі з них стосуються також сотні «Ударники» 4, 94а, під командою Володимира Щигельського («Бурлаки»), що довгий час діяла разом із сотнею УПА Я. Коцьолка. Таким чином ця книга також доповнює першу книгу про перемиський курінь УПА. До цієї книги входять такі матеріали: /1/ «Крилач: денник, 23 липня — / листопада 1944»; /2/ «Денник хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»), командира сотні «Ударники» 6, 96а (від 1 січня до 13 червня 1947 р.)»; /3/ «Денник сотні УПА «Крилача» (Ярослава Коцьолка), «Ударники» 6, 96а, ведений бунчужним сотні «Орестом» (від 7 квітня до 20 червня 1947. р.); /4/ «Денник відділу УПА «Бурлаки» (Володимира Щигельського), ведений В. Щигельським (від 1 серпня до 1 вересня 1947 р.)»; /5/ Звіти сотень «Ударники» 4 і «Ударники» 6; /6/ Евіденційні листки поляглих на полі бою вояків сотні УПА «Ударники» 6 і /7/ Денні накази сотні УПА «Ударники» 6.

Поміщені в цьому томі підпільні матеріали, як це видно з повищого переліку, не покривають часово усієї діяльності сотні УПА «Ударники» 6, лише частину її історії. Денник Я. Коцьолка з 1944 р. стосується початків УПА у Перемиському повіті й історії куреня УПА «Лемківщина-Захід» під ком. пор. Василя Мізерного («Рена»), включно з карпатським рейдом загону УПА під ком. В. Мізерного. Натомість сотня УПА «Ударники» 6 постала 1945 р. з самооборонного кущевого відділу (СКВ), до якого входили передусім вояки УПА з розформованих взимі сотень, що брали участь у карпатському рейді. Першим сотенним цієї сотні був поручник «Барон», що перейшов до УПА з дивізії «Галичина» після бою під Бродами. Він загинув 21 жовтня 1945 р. у с. Кузьмина. Після його смерті командування сотнею перебрав «Яр», також поручник з дивізії «Галичина»¹, що до того часу був інструктором підстаршинської школи закерзонської ВО УПА «Сян». Він командував сотнею до літа 1946 р. Згодом він був у сотні «Ударники» 6 («Біра») і з нею відійшов до УРСР 28 червня 1947 р. 23 липня 1946 р. перебрав командування сотнею «Ударники» 6 хор. Ярослав Коцьолок². Про дії сотні

1. М. Ріпецький: Лист до Є. Штендери з 20 травня 1986 р.

2. «Біографічні дані автора — Ярослава Коцьолка-Крилача» — передруковані у цій книзі.

«Ударники» 6 у роках 1945-1946 не виявлено в архівах обширнішої документації, крім поміщених у цьому томі біографій поляглих. Всі інші надруковані тут матеріали стосуються діяльності сотні у 1947 р.

Денник Ярослава Коцьолка («Крилача») з 1944 р.

Денник — «Крилач, денник, 23 липня — 1 листопада 1944» — передруковуємо з оригіналу, який зберігається в Архіві ЗП УГВР під числом КЗ-1. Він був ведений у малому нотесі формату 11 x 7 см., 82 краткованих сторінок. Денник було дуже важко відчитувати, бо автор вів запис дрібним почерком, звичайно хемічним олівцем, і денник був знищений та потерпів від возкости. Тож хемічний олівець у багатьох місцях розпустився і залив запис, на берегах нотеса деякі слова були затерті, знову інші настільки бліді, що неможливо було їх відчитати. Проте Петро Потічний відтворив цей денник у лябораторії університету Мекмастер у Гамільтоні. Не вдалося відчитати лише поодиноких слів чи фраз, що відмічено квадратними дужками або в примітках.

В цьому деннику автор радше скупий на слова, про осіб і події він часто лише згадує, мабуть для пам'яті, щоб пізніше написати про це ширше. Тому ми вважали за відповідне дати ширші примітки, щоб подати повніші інформації про головних осіб і про важливіші події. Ми користувалися головно даними Модеста Ріпецького, що був тоді студентом медицини і через брак лікарів виконував функцію курінного лікаря в курені «Лемківщина-Захід». Тому теж з'ясовуємо тут ширше описані в деннику події, користуючись також додатковими даними.

Денник починається датою 23 липня, коли автор вступив до УПА, до сотні «Лиса», що почала формуватися на весну 1944 р. у Перемиському повіті. «Лис» був сотенним коротко, і про нього немає точніших даних. Його сотня була слабо вишколена, бо лише незначна частина вояків служили давніше у якійсь армії, передусім у польській, або в українській допоміжній поліції. Автор вступив до сотні тоді, коли до Перемишля підкочувався фронт і на території повіту появилася більший загін більшовицьких партизанів. Тож сотня мусіла відразу маневрувати, щоб уникнути зудару.

Під датою 26 липня 1944 р. автор згадує про інспекцію сотні «Кулею», тобто командиром перемиської воєнної округи УПА «Ударником», що відбув з командним складом сотні нараду. Автор не згадує, що вирішено на цій нараді. Зрештою, він був тоді стрільцем і міг про це не знати. Виглядає, що

сотня дістала доручення перейти на Лемківщину, щоб відв'язатися від більшовицьких партизан і в лісах Лемківщини перейти військовий вишкіл, бо після наради сотня вирушила на південь. По дорозі сотня попала на словацькі частини, що готували лінію оборони. Місцеві відділи УПА домовилися із словаками про ненапад, і в автора є деякі дані про цю справу.

5 серпня 1944 р. сотня «Лиса» зійшлася в с. Гучвиці зі сотнею новобранців під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»), організованою також у Перемищині, і сотнею новобранців під ком. Василя Шишканиця («Біра»). Старшини цих сотень вирішили зорганізуватися в курінь. Курінним став В. Щигельський, а сотенними В. Шишканинець («Бір»), «Сірко» і «Пугач». Автор став тоді чотовим у сотні «Пугача». 6 серпня курінь мав перший бій з більшовицькими партизанами.

2 серпня відбулася нова організація зібраних відділів УПА біля села Жерниці. Автор тільки згадує про пор. Василя Мізерного («Рена») і що автор був назначений чотовим першою чоти у другій сотні під ком. В. Щигельського («Бурлаки»). З інших джерел відомо, що в тому часі пор. В. Мізерний утік з німецької тюрми Монтелюпі у Кракові. Разом з новозорганізованою сотнею УПА на Лемківщині під ком. «Євгена» він перейшов до с. Жерниці, де зустрівся з іншими сотнями УПА. Тут почалася реорганізація сотень у курінь, названий пізніше «Лемківщина-Захід», під такою командою: В. Мізерний («Рен») — курінний, Василь Шишканинець («Бір») — ад'ютант, «Дідик» — інтендант, Модест Ріпецький («Горислав») — лікар, «Пугач» — ком. ПЖ; сотенні — «Євген», В. Щигельський («Бурлака») і «Будьба»⁴.

В дальшому автор оповідає про перемарші, незначні сутички й події кожного дня. 18 серпня відділ прибув на гору Букове Бердо, положену недалеко головного хребта Карпат, на границі Турківського і Ліського повітів. Фронт тоді зупинився, тож кур. В. Мізерний вирішив побудувати тут постійний табір і перевишколити курінь. Вишкіл тривав до 24 вересня 1944 р., коли курінь вирушив у карпатський рейд, щоб перейти фронт. Про час на Буковому Берді автор пише коротко, відмічуючи для пам'яті, що відбулося чи що він робив кожного дня, чи про вихід чоти з табору з різними завданнями. Важливіші такі згадки: 25-27 серпня і в вересні зустрічі з тіткою Лесею (Т. Л.), 28 серпня — реорганізація сотень куріня. 31 серпня курінь відзначував 25-ліття здобуття українськими арміями Києва. 6 вересня сотен.

3. Там же.

4. Ці інформації, як і в дальшому — про події, описані в цьому деннику — отримано від М. Ріпецького, що хоч був тоді студентом медицини, виконував обов'язки курінного лікаря (листи від 20 травня до 15 жовтня 1986 р.).

«Бульба» ввійхав з іншими старшинами бо командування дрогобицької ВО УПА, до к-ра «Дзвінчука»⁵. 9 і 13 вересня знову зустріч з родичкою і з сотнею наддніпрянців Петра Миколенка («Байди»). 12 вересня сутичка чоти з більшовицькими партизанами.

В карпатський рейд загону чота автора вирушила побічним маршрутом, попри сам фронт, виконуючи якусь бойову акцію у Розлучі і, мабуть, б. с. Ботелка долучила до загону (у записі про цей день багато нечитких слів). Лише короткими словами автор відмітив труднощі і ситуації у рейді, такі як дощ та перевтому вояків, ліквідацію таборів та «зайвих речей», перехід між передовими стежами більшовицької армії, артилерійський вогонь від угорської армії (денник від 25 до 29 вересня) тощо. 30 вересня загін опинився поза лінією фронту й подався гірським хребтом попри с. Рожанку Скільського повіту на схід, у глибше більшовицьке заплілля.

1 жовтня загін поділено на два курені. Пор. В. Мізерний («Рен») відійшов із сотнями Свістеля («Веселого»), «Нечая», В. Щигельського («Бурлаки») і П. Миколенка («Байди») далі на схід, у Станиславівську область. До другого куреня під ком. «Євгена» увійшли сотні М. Дуди («Громенка»), М. Дудка («Осипа»), «Кармелюка», «Ворона» (раніше сотня «Євгена») і «Крісового» (раніше сотня «Бульби»). Сотен. «Бульба» відійшов з чотою земляків у свої терени десь у Золочівщину, а дві чоти з чорноліської сотні подалися в терен, шукати за своєю сотнею. Курінь «Євгена» подався на північ, щоб оперувати покищо в Дрогобицькій області й вернутися у Перемищину, коли вона опиниться у більшовицькому запліллі, а сотня «Кармелюка» мала залишитися у Самбірщині. Автор бажав вертатися в Перемищину й був перенесений на чотового у сотні «Крісового». В дальшому його денник стосується рейду куреня «Євгена».

Лише коротко автор описує невдалий нічний наскок куреня на більшовицькі гарнізони в Скольому вночі з 7 на 8 жовтня і бій з військами НКВД наступного дня. У його чоті забракло 8 вояків, а 5 було ранених. Ранена також була родичка автора «Леся», і її 13 жовтня відставили до лікарні в Турці. В дальшому

5. Делегація куреня була в складі: адьютант В. Шишканинець, лікар М. Ріпецький, сотен. В. Бурлака і сотен. «Бульба». В командуванні ВО вони застали також якихсь вищих старшин УПА. На цій нараді обговорено пляни про перехід фронту і діяльність УПА в більшовицькому запліллі. Тоді був також затверджений командний склад куреня «Лемківщина-Захід» і пор. Василь Мізерний («Рен») був назначений командиром загону УПА, до якого ще увійшли сотні УПА, що діяли на захід від Турківського повіту: П. Миколенка («Байди»), Михайла Дуди («Громенка»), чорноліська «Чорного», самбірська «Кармелюка», «Нечая» і «Євгена» і сотня боївок «Осипа». Дані: М. Ріпецький — лист з 20 травня 1986 р. і його неопублікований нарис: «Початки куреня Рена», машинопис, стор. 18-25.

автор згадує лише про свою сотню «Крісового» і сотню «Осипа». В дорозі долучив до них теж кур. «Євген». Вони посувалися через села Багновате, Радич, Ясінку Масьову, Жданну, Недільну, Нанчілку, Розсохи, Руданку і 18 жовтня заквартирували в лісі б. с. Лопушанка, вже близько новоствореного кордону між УРСР і ПНР. В терені було багато війська, тож перемарші відбувалися ночами, манівцями, рідко відділ вступав до сіл. Квартирували в лісах. Тож вояки були виснажені форсованими маршами, недоїданням і поганою погодою — дощі й осінній холод. Проте не було серйозніших боїв з ворогом. Щойно під Лопушанкою дійшло до більшого бою з більшовиками. Автор коротко описує цей бій, згадує, що є ранені. Там був убитий сотен. М. Дудко («Осип»). Виявилось, що більшовики були також в інших селах. Вони намагалися оточити відділ УПА. Сотня «Крісового» пробилася з цього кільця й заквартирувала біля с. Квасинини, вже близько кордону з Польщею. Коли сотен. «Крісовий» пішов з чотою до с. Міхова, мабуть за харчами, більшовики знову заатакували сотню. Автор відступив з рештою сотні (79 вояками) у напрямі кордону, перейшов його і після 15-годинного маршу дійшов до Ямни Горішньої о 22-ій год., 19 жовтня 1944 р., далеко від кордону на польському боці.

Вже 20 жовтня автор зустрівся з командиром перемиської воєнної округи «Ударником» (Яковом Чорнієм, «Кулею», «Мушкою») і склав йому звіт. В дальшому автор пише про інші зустрічі, маневрування відділу, дрібні сутички з противником, арешти селян і інші події в Переміщині. 28 жовтня він зустрівся зі своєю дружиною Іриною. Під датою 31 жовтня автор коротко згадує про «демобілізацію» частини вояків УПА, а під датою 1 листопада про «призначення в терені». Він тоді став військовим референтом Перемиського повіту.

На кінцевих сторінках записної книжечки є різні записки автора. Між ними важливіші такі: /1/ дати про функції автора в УПА від 22 липня 1944 р. до 23 липня 1946 р., коли він став командиром сотні «Ударники» 6; /2/ три пісні — «Я сьогодні від вас від їжджаю», «Пісня про козака» і «Вибрався козак від їжджати до бою»; /3/ списки перевозжуваної амуніції, вояків, розпізнавчих гасел тощо. Між ними є також нотатка: «23.11.1944 + сл. п. «Ударник», що, мабуть, означає дату смерті «Ударника»⁶.

Денник хор. Ярослава Коцьолка, к-ра сотні «Ударники» 6»

Цей денник є радше особистою хронікою автора, бо крім нього бунчужний вів офіційний денник сотні. Денник охоплює час

6. Натомість в *Дієї і чин*, ч. 9, 1945, стор. 29, подано, що к-р ВО «Ударник» (Яків Чорний) загинув місяць пізніше, 23 грудня 1944 р.

від 1 січня до 15 червня 1947 р. Денник автора обірвався 12 червня (наступного дня він загинув), а далші записи — за 12 до 15 червня — робив хор. В. Щигельський («Бурлака»). Оригіналу денника не вдалося віднайти. Передруковуємо його за машинописом покійного Богдана Гука («Скали») дець з 1948-1949 р. Вже тоді Братство кол. вояків УПА підготовляло денник до друку. В деннику було доволі зашифрованих числовим шифром назв місцевостей, осіб чи фраз, що мали ключеве значення. Хоч вда-лося знайти ключ шифру, проте не вдалося розшифрувати всі місця. Розшифровані слова подаємо в квадратних дужках, нерозшифровані — першу літеру з трьома точками в лапках, напр. «Н...».

Хоч це особистий денник, автор присвятив дуже мало місця особистим справам. В деннику є лише згадки про особисті справи, такі як зустрічі з дружиною, погіршення стану здоров'я (автор мав туберкульозу), особисті конфлікти чи інше. В основному денник описує життя сотні і події, які відбувалися докола. В цьому деннику автор описав усе вже багато ширше, ніж у попередньому деннику з 1944 р. Про різні справи подані доволі вичерпні дані. Стиль автора стислий і діловий. Найважливіше також те, що денник написав сотенний, який і знав багато, і описав життя відділу з погляду командира сотні.

Денник описує найтяжчі часи діяльності відділів УПА перемиського куреня. Взимі 1947 р. польський уряд кинув у Перемішчину поважні сили поліційних військ і ВП (польського війська), які квартирували по селах і робили на села та ліси облави. Відділи УПА обмежилися до оборони, щоб перетривати тяжкий час зими. Вони старалися уникати зудару й лявірували поміж ворожими військами. Автор реєструє в щоденнику такі щоденні маневрування, хоч звичайно не умотивовує своїх рішень. Завдяки тому авторова сотня «Ударники» 6 мала взимі лише декілька дрібних сутичок з польськими комуністичними військами і лише в одній з них, біля с. Юркова 4 березня 1947 р., сотня мала серйозніші втрати (9 вбитих і 5 ранених). Тоді й цілу весну авторова сотня діяла разом із сотнею «Ударники» 4 під ком. В. Щигельського («Бурлаки»). Навесну прийшли ще тяжчі часи. В квітні 1947 р. польський комуністичний уряд кинув проти перемиського куреня УПА чотири дивізії, разом з летунством та іншими допоміжними частинами. Він теж виселив з теренів дій УПА все населення (т. зв. акція «Вісла»). Не зважаючи на ब्लюкаду терену ворожими військами і постійні облави на ліси, сотні Я. Коцьолка й В. Щигельського два місяці оминають зудару з дивізіями ВП. Щойно 4 червня польські дивізії викрили ці відділи УПА, і відтоді їм прийшлося щоденно зводити бої й пробиватись з окруження, аж до переходу чехословацького кордону 22 червня 1947 р. Власне в часі цих боїв автор загинув 13 червня

1947 р. Не зважаючи на поганий стан здоров'я і перевтому, автор щоденно описував життя своєї сотні.

В охопленому денником часі обі сотні, авторова й В. Щигельського, звичайно квартирували разом. Здавалося б, що денник Я. Коцьолка повинен великою мірою повторювати те саме, що вже описав у своєму деннику «Буркун», бунчужний сотні «Бурлаки»⁷, бо обидва автори писали про ті самі дні й події. На ділі таких повторень небагато і в них оба автори радше доповнюють один одного, додаючи до описуваних справ нові інформації. В основному розповідь Я. Коцьолка концентрується на його відділі і на справах, про які немає мови, або є лише згадки, у деннику бунч. «Буркуна». Напр., з денника Я. Крилача довідуємося багато про плянування рейду перемиського куреня в Західню Європу. Вже 8 травня він записав, що ще немає остаточного рішення про рейд, що мало прийти від Мирослава Онишкевича («Ореста»), командира 6 закерзонської військової округи УПА «Сян». Про деякі деталі пляну і брак рішення є більше інформацій до 29 травня, коли є згадка про загибель кур'єра з півночі. Щойно під датою 30 травня автор пише про нараду, на якій вирішено справу рейду.

Денник «Ореста», бунчужного сотні «Ударники» 6

Це офіційний денник сотні, який починається датою 7 квітня і кінчається 20 червня 1947 р. Запис під датою 7 квітня зробив брат сотенного Юрій Коцьолок («Бігун»), що був коротко бунчужним сотні. Решту денника вів бунч. «Орест». Денник зберігся у двох машинописних відписах. Один з них зберігався в Архіві ЗП УГВР, другий зробив Б. Гук. Видно, оригінал був нечиткий, бо оба відписи мали недоліки — невідчитані місця, неправильно відчитані назви місцевостей і осіб, деякі фрази чи слова тощо. Наш передрук базується на машинописі з Архіву ЗП УГВР, в який ми внесли поправки чи доповнення на підставі машинопису Б. Гука.

Записи в цьому деннику короткі й не такі багаті на інформації, як денники сотен. Я. Коцьолка чи бунч. «Буркуна». Проте в ньому також багато додаткових інформацій і описано деякі справи, яких немає у авторів попередніх денників. Тому він є додатковим доповненням попередніх денників і корисним джерелом для дослідника історії перемиського куреня УПА.

Денник відділу УПА «Бурлаки» (Володимира Щигельського)

Цей денник міг бути надрукований вже в попередньому 13 томі «Літопису УПА», до якого увійшли матеріали і доку-

7. Денник бунч. «Буркуна» опублікований у 13 томі «Літопису УПА».

менти сотні УПА «Ударники» 4, 94а, під командою хор. В. Щигельського. Проте денник бунч. «Буркуна» становив одну цілість і покривав історію сотні «Ударники» ще від 1 жовтня 1946 р. до грудня 1947 р. Тим часом 30 травня 1947 р. В. Щигельський був назначений курінним рейду, а по смерті хор. Я. Коцьолка об'єднав обі сотні в одну, з якою вирушив у дальший рейд. Отже В. Щигельський став командиром також сотні «Ударники» 6. Він також почав продовжувати обірваний на даті 12 червня 1947 р. денник Я. Коцьолка. Тому ми вирішили друкувати цей денник у цьому томі, щоб була також безперервність історії відділу «Ударники» 6.

В попередньому томі «Літопису УПА» ми подали, що денники В. Щигельського охоплюють час від 15 червня до 1 вересня 1947 р. Тим часом порівняння першої частини цього денника — від 15 червня до 1 серпня 1947 р. — з денником бунч. «Буркуна» виказало, що це копія того самого денника. Щодо авторства бунч. «Буркуна» немає сумніву, бо збереглися оригінали його денників з цього часу. Виходить, що покійний Богдан Гук, що переписував денника, помилково приписав авторство В. Щигельському. Тож передруковуємо в цьому томі лише другу частину денника, від 1 серпня до 1 вересня 1947 р. Оригіналу денника не вдалося устійнити. Денник передруковуємо з машинописної копії, яку зробив Б. Гук у 1948-1949 р.

Денник цей написаний діловою мовою, але також талановито. Автор доволі широко охоплює щоденне життя відділу, реєструє факти й цікаві події, описує красу словацьких гір тощо. Є в ньому також особисті нотки — журба про доручених йому вояків, а також про свою найближчу родину — дружину і сина.

Денник описує найтяжчі дні відділу на території Чехо-Словащини. В горах Кривань на Словащині біля 10,000 чехословацького війська приготували котел для відділу В. Щигельського («Бурлаки»). Ріка Ваг і гористий терен були їх союзниками. Відділ УПА ніяк не міг пробитися з ворожого кільця. Власне автор описує цю ситуацію, маневрування його відділу, часті сутички з чехословацькою армією, пляни й намагання пробою. 16 серпня автор поділив свій відділ на сім малих груп. Кожна з них мала пробиватися окремо з оточення і самотійно продовжувати дальший рейд у Західню Європу. Після цього ще деякі групи зійшлися разом, щоб знову розбитися на менші групи в сутичках з чехословацькою армією. Останній короткий запис зробив автор 1 вересня 1947 р. Цього дня автор попав у чехословацький полон. Пізніше він був виданий Польській Народній Республіці і засуджений у Ряшеві на кару смерті.

Документи

В цьому томі передруковуємо три звіти сотень «Ударники» 4 під ком. В. Щигельського («Бурлаки») і «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка («Крилача»). Перший звіт – сотні «Ударники» 4 – охоплює бойову діяльність сотні від 16 січня до 28 лютого 1946 р. Його ми отримали з архіву покійного редактора Івана Еліяшевського в Торонті. Це, мабуть, частина звіту сотні, яку І. Еліяшевський отримав з архіву для публікації в пресі. Другий звіт описує бій сотень «Ударники» 6 і «Ударники» 4 з ВП б. с. Юркова 4 березня 1947 р. Звіт без підпису, але зі змісту устійнено, що це звіт сотен. «Крилача», бо в ньому детально описано участь у бою сотні «Ударники» 6. Цей звіт, разом з неповним звітом сотні «Ударники» 6 за березень 1947 р., передруковуємо з журналу **На сторожі**⁸. Оригіналів цих звітів не віднайдено. Звіти сотні «Ударники» 4 передруковуємо в цьому томі тому, бо ми їх одержали вже після появи 13 тому «Літопису УПА». Відтворити скорочення псевдонімів і місцевостей допоміг «Буркун», кол. бунч. сотні «Ударники» 4; 94а.

Окрему групу документів становлять «евіденційні листки впавших на полі слави». «Листки впавших на полі слави» сотня виготовляла разом з місячними звітами «Евіденційних листків вояків». Деякі дані в них мали бути зашифровані⁹, а «листки» з попередніх місяців – мали бути заховані в архівах. Тим часом передрукований у цій книзі список містить, мабуть, дані про всіх поляглих вояків сотні від початку її існування десь до травня 1947 р. (разом 36 вояків). Проте інформації неповні, бракує деяких даних з життя поодиноких вояків, навіть дат боїв, у яких вони загинули. З цього можна зробити висновок, що зі смертю попереднього бунч. «Оборяника» пропав сотенний архів¹⁰ і новий бунчужний наново виготовляв евіденційні листки впавших, збираючи інформації від інших вояків, односельчан чи родини. В такому стані ці списки опинилися в закордонному архіві.

Найменшою групою є денні накази сотен. Я. Коцьолка («Крилача»), звичайно про позначення службового старшини й стрільця, які відповідали за порядок у сотні на денних постоях. Накази також поряdkували різні персональні справи. Оригінали цих денних наказів зберігаються в Архіві ЗП УГВР.

* * *

8. **На сторожі**, р. 3, ч. 1-2, січ.-лют. 1948, стор. 51-58.

9. За зразками цих документів – див. «Літопис УПА», т 13 стор 24У242.

10. Сотен. Я. Коцьолок згадує у своєму деннику, що якісь документи сотні і шифри попали в руки ВП і що ВП відчитало зашифровані дані про сотенного санітара «Маріяна», німця Гельмута Кравзе і про це писали в **Ехо Кракова** (запис під 30 квітня 1947).

У підготовці до друку цієї книги — для приміток — використано біографічні матеріали, зібрані редакційною комісією для видання томів «Літопису УПА» про перемиський курінь. Додаткові біографічні дані прислали: Рома Байлак, «Буркун», В. Дашко, С. Голяш, О. Левицький, М. Ріпецький і П. Содоль.

Денники й матеріали передруковано повністю, без пропусків чи текстових змін. В більшості випадків скорочення назв, псевдонімів та інших подано повними словами, розшифровано зашифровані місця, стандаризовано залишені скорочення. Докладніші інформації про передрук поодиноких документів подано у примітках. У всіх матеріалах виправлено друкарські та правописні помилки й найконечніші мовні хиби.

Від імени Редакції «Літопису УПА» дякуємо всім згаданим тут і незгаданим особам, які допомогли у виданні цього тому. Фотографії до цього тому взято з колекції «Буркуна», Б. Гука, «Літопису УПА» (з Архіву Місії УПА), Товариства Кол. Вояків УПА в Канаді і від С. Голяша; всі вони були власністю відділу В. Щигельського, і приніс їх на еміграцію бунч. «Буркун». Дякуємо М. Лебедеві та П. Содолеві за допомогу в архіві, І. В. Манастирському за мовну редакцію, Степанові Шпакові за допомогу в підготовці показника, Володимирові Макарові за допомогу в коректі, Зоні Кейван за переклад і Наді Бжеській та Ніні Тарнавецькій за переписування денників і документів.

**Євген Штендера
Петро Й. Потічний**

THE SECOND VOLUME ABOUT THE PEREMYSHL BATTALION OF THE UPA

This second book on the Peremyshl Battalion of the UPA contains documents and materials relating to the history of the UPA company "Udarnyky" 6, 96a, commanded by Second Lieutenant Iaroslav Kotsiolok ("Sukhyi," "Krylach"). Some relate as well to the company "Udarnyky" 4, 94a, commanded by Volodymyr Shchyhelskyi ("Burlaka"), which for quite some time acted in concert with Kotsiolok's company. Thus this volume also serves to complete our first volume about the Peremyshl UPA battalion. In this volume we have included the following materials: 1) "Krylach: journal, July 23 - November 1, 1944"; 2) "Journal of Second Lieutenant Iaroslav Kotsiolok ("Krylach", commander of the company "Udarnyky" 6, 96a [from January 1 to June 13, 1947]); 3) "Journal of the UPA company of 'Krylach' (Iaroslav Kotsiolok), "Udarnyky" 6, 96a, led by company's Warrant Officer, 'Orest' (from April 7 to June 20, 1947)"; 4) "Journal of the UPA detachment of 'Burlaka' (Volodymyr Shchyhelskyi), commanded by Shchyhelskyi (from August 1 to September 1, 1947)"; 5) Reports of the companies "Udarnyky" 4 and "Udarnyky" 6; 6) Lists of soldiers from the UPA company "Udarnyky" 6 who fell on the field of battle and 7) Orders of the day of the UPA company "Udarnyky" 6.

As can be seen from the above, the underground materials published in this volume do not cover the whole period of activity of the UPA company "Udarnyky" 6, but rather only part of its history. Ia. Kotsiolok's journal from 1944 relates to the period of the UPA's beginnings in the Peremyshl county and to the history of the UPA battalion "Lemkiwshchyna-Zakhid" commanded by First Lieutenant Vasyl Mizernyi ("Ren"); it speaks of the Carpathian raid of the UPA detachment commanded by V. Mizernyi. However, the UPA company "Udarnyky" 6 came into being in 1945, originating with the local Self-defense Unit (Samooboronnyi kushchevyi viddil - SKV) which was made up mainly of UPA soldiers from companies which had taken part in the Carpathian raid and then, in winter, were disbanded. The first commander of this company was Lt. "Baron", who came to the UPA from the "Halychyna" Division after the battle at Brody. He was killed on October 21, 1945, in the village of Kuzmyna. After his death, command of the company was taken over by "Iar", also formerly a lieutenant in the "Halychyna" Division,⁽¹⁾ who until then was an instructor with the NCO School of the 6th Military District "Sian". He commanded the company until the summer of 1946. Subsequently he served in the company "Udarnyky" 6 (commanded by "Bir") and with it left for the Ukrainian SSR on June 28, 1947. On July 23, 1946, command of the company "Udarnyky" 6 was taken over by Second Lieutenant Iaroslav Kotsiolok.⁽²⁾ No detailed documentation about the activities of the company "Udarnyky" 6 during the years 1945-46 could be found in archives, apart from biographies of the fallen in battle, which we are including in this volume. All other materials published here relate to the activities of the company in 1947.

(1) M. Ripetskyi, letter to Ie. Shtendem, May 20, 1986.

(2) "Biographical data about the author - Iaroslav Kotsiolok, "Krylach" - reprinted in this volume.

The Journal of Iaroslav Kotsiolok ("Krylach") from 1944

We are reprinting "Krylach - Journal, July 23 - November 1, 1944" from the original, which is found in the Archives of the Foreign Representation of the Supreme Ukrainian Liberation Council (ZP UHVR) under the number K3-1. The journal was written in a small notebook, 11 by 7 centimeters in size, containing 82 graph-lined pages. It was very difficult to decipher, for the author's notes were written in a tiny hand, usually with non-erasable pencil. The journal was damaged and suffered from dampness while in many places the non-erasable pencil ran and smudged the writing. Along the edges of the notebook some words were blotted out and others were so pale they were impossible to make out. However, Petro Potichnyj was able to decipher the journal in the laboratory of McMaster University in Hamilton. Only a few words or phrases have remained indecipherable. They have been identified with square brackets or footnotes.

In this journal, the author writes laconically. Often, he only mentions people or events, probably in order to remember them, having intended- to write in greater detail later. Because of his terse style, we deemed it necessary to supply rather full notes, in order to give the reader additional information about the most important persons and events discussed. To do this, we relied mainly upon information given us by Modest Ripetskyi, who was at the time only a student of medicine but because of the shortage of doctors, he filled the functions of battalion physician in the battalion "Lemkivshchyna-Zakhid".

The journal begins on July 23, when the author joined the UPA, entering the company of "Lys", which had come into existence during the spring of 1944 in the Peremyshl county. "Lys" was commander of the company for only a brief time and we have no detailed information about him. His company was poorly trained, for only a small portion of the soldiers had ever served in any armed force, mainly in the Polish army or the Ukrainian auxiliary police. The author entered the company just as the front was nearing Peremyshl. A large detachment of Soviet partisans was beginning operations in the area and so the UPA company was forced right from the start to make manoeuvres in order to avoid a confrontation with the Soviets.

In his entry for July 26, 1944, the author mentions an inspection of the company by "Kulia", or "Udarnyk", commander of the UPA's Peremyshl Military Region (Ви́с'ко́ва Окру́га - VO), who held a briefing with the officers of the company. The author does not mention what decisions were taken during this briefing but since he was, at the time, only a private, he may not have known. It appears that the company was given the order to move to the Lemko region, in order to escape the Soviet partisans and to be able to undergo military training in the Lemko forests, for after the briefing the company headed southward. Along the way, the company met some Slovak units, which were readying a line of defense. Local UPA units had made mutual agreements of non-aggression with the Slovaks, and the author supplies some information on this matter.

On August 5, 1944, the company commanded by "Lys" reached the village of Huchvytsia. There they met a company of new recruits commanded by Vasyl Shyshkanynets ("Bir"). The officers of these companies decided to organize

their men into a battalion. V. Shchyhelskyi became commander of the battalion, while V. Shyshkanynets ("Bir"), "Sirko" and "Puhach"⁽³⁾ were named company commanders. The author was named a platoon leader in the company of "Puhach". On August 6, the battalion engaged in a first skirmish with Soviet partisans.

On August 7, a new reorganization took place of UPA units gathered near the village of Zhernytsia. The author mentions only First Lieutenant Vasyl Mizernyi ("Ren") and says that he himself was named platoon leader of the first platoon in the second company commanded by V. Shchyhelskyi ("Burlaka"). From other sources we know that at that time First Lieutenant V. Mizernyi had escaped from the German prison Montelupich in Kraków. Together with the newly-organized UPA company in the Lentko region, commanded by "Ievhen", he had come to the village of Zhernytsia, where he met with other UPA companies. There was begun a reorganization of the companies into a battalion, later known as "Lemkivshchyna-Zakhid", which had the following commanding officers: V. Mizernyi ("Ren") - battalion commander, Vasyl Shyshkanynets ("Bir") - adjutant, "Didyk" - intendant, Modest Ripetskyi ("Horyslav") - physician, Puhach" - commander of the Military Police. "Ievhen", V. Shchyhelskyi ("Burlaka") and "Bulba"⁽⁴⁾ were appointed company commanders.

Further, the author writes about the battalion's movements, small skirmishes and everyday events. On August 18, the detachment arrived on the mountain Bukove Berdo, not far from the main ridge of the Carpathians, on the boundary between the Turka and Lisko counties. The front had stabilized, so battalion commander V. Mizernyi decided to erect a permanent camp at that site and to put the battalion through training. The training period ended on September 24, 1944, when the battalion began its Carpathian raid with an aim to cross the front. About the period spent on Bukove Berdo the author writes briefly, noting down, in order to remember, what he did or what took place on each day, and information about his platoon's forays from the camp on various assignments. Among the more important entries are the following: on August 25-27 and in September, meetings with his aunt, Lesia (T.L.); on August 28, the reorganization of the battalion; on August 31, the celebration by the battalion of the twenty-fifth anniversary of the taking of Kyiv by Ukrainian troops; on September 6, the departure of company commander "Bulba" with other officers on assignment to commander Dzvynchuk" of the UPA's Drohobych VO⁽⁵⁾; on September 9 and 13, other meetings with his relative, and with a company of Eastern Ukrainians led by Petro Mykolenko ("Baida"); on September 12, a skirmish between his platoon and Soviet partisans.

For the detachment's Carpathian raid, the author's platoon set out by a special route alongside the front. It saw some battle action in Rozluch, and, probably near the village of Botelka, rejoined the detachment (the entry for this

(3) Ibid.

(4) This and other information about the events described in this journal were obtained from M. Ripetskyi, who, although just a medical student at the time, was fulfilling the duties of battalion physician (letters from May 20 to October 15, 1986).

day contains many illegible words). The author notes only briefly the circumstances of the raid and the difficulties encountered, such as rain, the exhaustion of the soldiers, taking down camps and getting rid of "superfluous items", getting past Soviet outposts, meeting artillery fire from the Hungarian army (journal entries from September 25-29) and the like. On September 30, the detachment crossed the front line and headed along the mountain ridge, past the village of Rozhanka, Skole county, towards the east, deeper behind Soviet lines.

On October 1, the detachment was divided into two battalions. First Lieutenant V. Mizernyi ("Ren") headed east, into the Stanyslaviv oblast, taking the companies commanded by Svistel ("Veselyi"), "Nechai", V. Shchyhelskyi ("Burlaka") and P. Mykolenko ("Baida"). The second battalion, commanded by "Ievhen", took in the companies commanded by M. Duda ("Hromenko"), M. Dudko ("Osyp"), "Karmeliuk", "Votyn" (previously the company of "Ievhen") and "Krisovyi" (previously the company of "Bulba"). Company commander "Bulba" left with a platoon of his countrymen for his native parts, somewhere in the Zolochiv area, and two platoons from the Chornyi Lis headed for their territory in order to unite with their company. "Ievhen's" battalion set out northward, in order to carry out some temporary operations in the Drohobych province, then return to the Peremyshl region when the area was once more behind Soviet lines. The company commanded by "Karmeliuk" was to remain in the Sambir region. The author wanted to return to the Peremyshl region and was transferred as platoon leader to the company of "Krisovyi". The next part of the journal relates to the raid carried out by the battalion commanded by "Ievhen".

The author provides only a brief description of the battalion's unsuccessful attack on Soviet garrisons in Skole during the night of October 7-8 and of the battle with NKVD troops that took place the following day. In his platoon, eight soldiers were missing in action and five were wounded. Also wounded was the author's relative, "Lesia", and on October 13 she was sent to the hospital in Turka. After that, the author speaks only of his own company, commanded by "Krisovyi", and of the company commanded by "Osyp". Under way, they were rejoined by battalion commander "Ievhen". The unit moved through the villages of Bahnovate, Radych, Iasinka Masiova, Zhdanna, Nedilna, Nanchilka, Rozsokhy and Rudanka, and on October 18, made camp in the

(5) The delegates from the battalion were adjutant V. Shyshkanynets, physician M. Ripetskyi, company commander V. Shchyhelskyi ("Burlaka") and company commander "Bulba". During this conference, there was a discussion of plans for crossing the front and for carrying on UPA activity behind the Soviet lines. At the same time, the commanding officers were confirmed for the battalion "Lemkivshchyna-Zakhid" and First Lieutenant Vasyl Mizernyi ("Ren") was named commander of the UPA detachment which was also to include the UPA companies that were active west of the Turka country: those commanded by P. Mykolenko ("Baida") and by Mykhailo Duda ("Hromenko"), the Chornyi Lis company commanded by "Chornyi", the Sambir company commanded by "Karmeliuk", "Nechai", "Ievhen", and combat groups commanded by "Osyp". Information from M. Ripetskyi, letter of July 20, 1986, and his unpublished essay "The Origins of 'Ren's Battalion'", typescript, pp. 18-25.

woods near the village of Lopushanka, close to the newly-created border between the Ukrainian SSR and the Polish People's Republic. There were many enemy troops in the area, so all movement had to take place at night, following roundabout routes. Rarely did the unit enter any village. The soldiers were debilitated by forced marches, lack of food and bad weather – rain and autumn cold. However, there were no serious encounters with the enemy. Only at Lopushanka did they have any significant skirmish with the Soviets. The author briefly describes this encounter, and mentions that there were some wounded. The company commander M. Dudko ("Osyp") was also killed there. It turned that there were Soviet troops in other villages as well and they tried to encircle the UPA unit. "Krisovyi's" company broke out of the encirclement and set up quarters near the village of Kvasynyna, near the border with Poland. When company commander "Krisovyi" left with one platoon for the village of Mikhova, most likely to get food supplies, the Soviets again attacked the company. The author retreated with the rest of the unit (79 soldiers) towards the border, crossed it and, at 22:00 hours on October 19, 1944, after a 15-hour march, reached Iamna Horishnia, far from the border on the Polish side.

On October 20, the author met with the commander of the Peremyshl VO, "Udarnyk" ("Kulia", "Mushka"), and submitted a report. He writes about other meetings, manoeuvres of the unit, minor encounters with the enemy, arrests of villagers and other events that took place in the Peremyshl region. On October 28, he met with his wife, Iryna. In the entry for October 31, the author briefly speaks of the "demobilization" of some UPA soldiers, and in the entry for November 1, about "a field assignment". At that time, he was named military officer for the Peremyshl county.

In the final pages of the notebook are various notes made by the author, the most important being 1) information about the author's functions in the UPA from July 22, 1944 to July 23, 1946, when he became the commander of the company "Udarnyky" 6; 2) three songs - "I'm leaving you today", "Song about a kozak" and "A kozak was preparing to go to battle"; and 3) lists of transported ammunition, soldiers, passwords and the like. Among these notes is also the entry "23.11.1944 ☞ Udarnyk", which probably signifies the date of the death of "Udarnyk".^{<6>}

Journal of Second Lieutenant Iaroslav Kotsiolok, commander of the company "Udarnyky" 6.

This journal is really the author's personal diary, for the company's warrant officer kept the official chronicle of the company. Kotsiolok's journal encompasses the period from January 1 to June 15, 1947. The author's entries stop at June 12 (he was killed the following day), and later entries - from June 12 to 15 - were made by Second Lieutenant V. Shchyhelskyi ("Burlaka"). We were not able to locate the original of the journal. We are thus publishing here the typescript copy of the journal made sometime in 1948-49 by Bohdan Huk

(6) However, according to Ideia i chyn, No. 9, 1945, p. 29, the commander of the VO, "Udarnyky", was killed a month later, on December 23, 1944.

("Skala"), now deceased. At that time, the Brotherhood of Former UPA Soldiers was preparing the journal for publication. Many of the key phrases in the journal, and names of people and places, were written in numerical code. Although we have succeeded in deciphering the code, we have not been able to decipher everything. Words that have been decoded are given in square brackets; those that have not are written with the initial letter, followed by three dots, all in quotation marks - for example, "N...".

Although this journal is a personal one, the author speaks very little about personal matters. He makes only a few mentions of such things as meetings with his wife, the deterioration of his health (he had tuberculosis), personal conflicts and the like. Generally, the journal focuses on the life of the company members and the events that took place around them. The author describes these things in much greater detail than he had in his earlier journal from 1944 and provides quite a lot of information about a number of different matters. The style in which he writes is concise and business-like. Most significant is the fact that the journal was written by the commander of the company, who had a lot of information and was able to describe the life of the unit from his point of view.

The journal speaks of the most difficult period in the activity of the units of the Peremyshl UPA battalion. During the winter of 1947, the Polish government sent large numbers of police and Polish Army troops into the Peremyshl region. They garrisoned villages and carried out extensive raids in the terrain including the forest areas. The UPA units limited their actions to those of defense, in order to survive the difficult winter period. They did their best to avoid encounters, manoeuvring among enemy troops. The author notes these daily manoeuvres in his journal, though he rarely explains the reasons for decisions made by him. As a result of these manoeuvres, the author's company, "Udarnyky" 6, had only a few minor skirmishes with Polish Communist troops, during that winter; only in one of them, an encounter that took place near the village of Iurkova on March 4, 1947, did it suffer any significant losses (nine men killed and five wounded). During the winter and right through the spring, the author's company acted jointly with the company "Udarnyky" 4, commanded by V. Shchuhelskyi ("Burlaka"). With the spring came even more difficult times. In April, 1947, the Polish Communist government sent four divisions, together with airforce and other support units, against the Peremyshl UPA battalion. It also resettled the whole of the Ukrainian population from the territory of the UPA's activity (this was the so-called "Akcja Wisla" - "Action Vistula"). In spite of the fact that the enemy had blockaded the area and was constantly carrying out raids into the forests, the companies commanded by Ia. Kotsiolok and V. Shchuhelskyi managed to avoid confrontation with the Polish Army divisions for two months. Only on June 4 did the Poles discover the location of the UPA units and from that time onwards, the companies were forced to undergo daily battles and to break out of repeated Polish encirclements, until they crossed over the Czechoslovak border on June 22, 1947. It was in one of these battles that the author was killed, on June 13, 1947. In spite of his poor health and

his state of exhaustion, the author wrote daily descriptions of the life of his company.

During the period covered in the journal, the companies commanded by the author and V. Shchyhelskyi usually camped together. For that reason, one might expect that Kotsiolok's journal would to a large extent duplicate the information contained in the journal kept by "Burkun", the Warrant Officer of the "Burlaka" company, ⁽⁷⁾ for after all, both men were writing about the same time and events. In fact, however, there are few duplications. Even if they write of the same events, the authors rather complement each other, each providing different information about a given subject. In general, Ia. Kotsiolok's narrative focuses on his own unit and on matters which are barely mentioned, or not mentioned at all, in the journal of Warrant Officer "Burkun". Thus, for example, Kotsiolok's journal tells us a good deal about the planning of the raid of the Peremyshl battalion into Western Europe. In the entry for May 8 he writes that as yet, no final decision had been made about the raid. The decision was supposed to come from Myroslav Onyshkevych ("Orest"), commander of the UPA's 6 VO "Sian", Zakerzon Region. On May 29, he gives more information about certain details of the plan and states again that no decision had come, but he also mentions that a courier from the north had been killed. In the entry for May 30 he writes of a conference at which the question of the raid was decided.

The Journal Kept by "Orest", Warrant Officer for the Company "Vdarnyky" 6

This journal, which begins on April 7 and ends on June 20, 1947, is the official chronicle of the company. The entry for April 7 was made by the brother of the company commander, Yuriy Kotsiolok ("Bihun"), who served for a brief period as Warrant Officer of the company. After that, the journal was kept by Warrant Officer "Orest". The journal has survived in two separate typed copies. One of them we found in the ZP UHVR Archives, while the second was made by B. Huk. The original must have been unclear, for both the copies contain some errors: passages which were not deciphered, incorrectly interpreted words, phrases, names of places or people, and the like. The version we are publishing here is based on the copy in the ZP UHVR Archives, to which we have made some corrections on the basis of B. Huk's typescript.

The entries in this journal are brief and it is not as rich in information as the journals of company commander Ia. Kotsiolok and Warrant Officer "Burkun". However, it does provide us with additional data and gives information about some matters which are not discussed by the authors of the earlier journals. For that reason, "Orest's" journal complements the earlier chronicles and can be a useful source of information for anyone researching the history of the Peremyshl battalion of the UPA.

(7) Journal of Warrant Officer "Burkun", published in Volume 13 of Litopys UPA.

***The Journal of the UPA Unit Commanded by
"Burlaka" (Volodymyr Shchyhelskyi)***

This journal could have been published in the previous volume, Volume 13, of Litopys UPA, which contained the documents and materials relating to the UPA company "Udarnyky" 4, 94a, commanded by Second Lieutenant V. Shchyhelskyi. However, the journal kept by Warrant Officer "Burkun" constituted a single whole and encompassed the history of the company "Udarnyky" 4 from October 1, 1946, to December, 1947. During that period, on May 30, 1947, V. Shchyhelskyi was named commander of the battalion, and, after the death of Second Lieutenant Ia. Kotsiolok, he united the two companies into a single unit. Thus V. Shchyhelskyi became commander of the company "Udarnyky" 6 as well, and he continued the journal begun by Ia. Kotsiolok, which broke off on June 12. For that reason we decided to publish the journal in this volume, in order to maintain the continuity of the history of the unit "Udarnyky" 6.

In volume 13 of Litopys UPA, we stated that the journals of V. Shchyhelskyi would span the period from June 15 to September 1, 1947. However, a comparison of the first journal - from June 15 to August 1, 1947 - with the journal kept by Warrant Officer "Burkun" showed that these were copies of the same journal. There is no doubt that the author of this document was, in fact, Warrant Officer "Burkun", for the originals of his journals from that time have survived. It turns out that Bohdan Huk, who had copied the June 15 - August 1 journal, mistakenly attributed it to V. Shchyhelskyi. Thus we are publishing in this volume only the second Shchyhelskyi journal, which covers the period August 1 to September 1, 1947. We have not been able to locate the original of Shchyhelskyi's journals, and thus are publishing the typed copy made by B. Huk in 1948-49.

The journal is written in a business-like tone; nevertheless it shows the author to be a man of some talent. The author provides a good picture of the unit's day-to-day existence, supplying a variety of facts and describing interesting events. He also writes of the beauty of the mountains in Slovakia and similar matters. The journal also contains some personal remarks, reflecting the author's concern about the soldiers under his command and about his wife and son.

Described in the journal is the most difficult period experienced by the unit on Czechoslovak territory. In the Krivan Mountains in Slovakia, Shchyhelskyi's unit was encircled by about 10,000 Czechoslovak troops. The Vah River and the mountainous terrain were assets to the enemy. It was not possible for the UPA unit to break through this encirclement. The author describes this situation, the manoeuvres made by his unit, the skirmishes that frequently took place with the Czechoslovak army, and the plans and attempts made by the UPA to break through the enemy circle. On August 16, the author divided his unit into seven small groups, each of which was to break through separately and continue further into Western Europe. Some of these groups came back together, only to be broken up again in skirmishes with the Czechoslovak army. The last entry made by the author was a brief one, dated September 1, 1947. On that day he was captured by the Czechoslovaks. Later, he was handed over to the Polish People's Republic and sentenced to death in Rzeszow.

Documents

We are publishing in this volume three reports of the companies "Udarnyky" 4, commanded by V. Shchyhelskyi ("Burlaka"), and "Udarnyky" 6, commanded by Ia. Kotsiolok ("Krylach"). The first report — of the company "Udarnyky" 4 — deals with the company's battle actions from January 16 to February 28, 1946. We found it in the archive of Mr. Ivan Eliashevskyi, now deceased, in Toronto. It was probably a part of a report of the company which Eliashevskyi obtained for publication in the newspaper of which he was editor. The second report published here describes the battle waged by the companies "Udarnyky" 6 and "Udarnyky" 4 against the Polish Army near the village of Iurkova on March 4, 1947. The report is not signed, but the contents reveal that it was written by company commander "Krylach", for it describes in detail the role played in the battle by the company "Udarnyky" 6. This report, together with an incomplete report of the company "Udarnyky" 6 for the month of March, 1947, we have taken from the journal *Na storozhi*.⁽⁸⁾ We have not managed to locate the originals of these reports. We are including reports of the company "Udarnyky" 4 in this volume of *Litopys UPA* because we obtained them only after Volume 13 had already been published. "Burkun", the former Warrant Officer of the company "Udarnyky" 4, 94a, helped decipher the abbreviations of pseudonyms and places.

Another group of documents published here is the "lists of those fallen on the field of glory". The company prepared such lists along with its monthly reports, on the basis of "soldiers' personal lists". Some of the information contained in these lists was to be written in code⁽⁹⁾, and "lists" from previous months were to be preserved in the company archive. However, the documents reprinted in this volume seem to provide information about all the fallen soldiers of the company from its inception until about May, 1947 (36 soldiers altogether). The data provided are not complete; some information about the lives of individual soldiers, including even the dates of the battles in which they fell, is missing. From this we can conclude that with the death of the company's previous Warrant Officer, "Obarianyky", the company archive was lost⁽¹⁾ and the new Warrant Officer had to prepare anew the evidential lists of the fallen, gathering information from the comrades-at-arms, relatives and fellow-villagers of the fallen soldiers. These were the lists that found their way to archives abroad.

The smallest group of documents published here is the daily orders issued by company commander Ia. Kotsiolok ("Krylach"), usually dealing with appointments of duty officers and soldiers responsible for maintaining order in the company and its temporary encampments. Also dealt with in the orders are

(8) *Na storozhi*, Vol. 3, No. 1-2, January-February, 1948, pp. 51-58.

(9) For examples of such documents, see *Litopys UPA*, Vol. 13, pp. 241-242.

(10) Company commander Ia. Kotsiolok mentions in his journal that some of the company's documents and codes fell into the hands of the Polish Army and that the Poles succeeded in deciphering information about the medical orderly of the company, "Marian", Helmut Krause, a German. The Poles wrote about this in *Echo Krakowa* (entry for April 30, 1947).

various personal matters. The originals of these daily orders are preserved in the Archives of the ZP UHVR.

For the information contained in the footnotes to this volume, we turned to the biographical materials relating to the Peremyshl UPA battalion, that had been gathered by the editorial committee established for the publication of these volumes of Litopys UPA. Additional biographical information was obtained from Roma Bailak, "Burkun", V. Dashko, S. Goliash, O. Levytskyi, M. Ripetskyi and P. Sodol.

The journals and other materials are reprinted in full, with no omissions or alterations in the text. In most cases, shortened names, pseudonyms and other references are provided in full; passages originally written in code are deciphered and any remaining shortened forms are standardized to make them consistent. More complete information about individual documents is provided in footnotes. In all, cases, printing errors and spelling mistakes are corrected, as are the most glaring grammatical faults.

On behalf of the editors of Litopys UPA we thank everyone mentioned here and those not mentioned, who helped in the preparation of this volume for print. The photographs published here have been taken from the collections of "Burkun", B. Huk, "Litopys UPA" (the Archives of the UPA Mission), the Association of Former UPA Soldiers in Canada and from S. Goliash; they all belonged to the unit commanded by V. Shchylhelskyi and were brought to the West by Warrant Officer "Burkun". We thank M. Lebed and P. Sodol for their help in the archives, I.V. Manastyrskyi for language editing, Stepan Shpak for help in compiling the index, Volodymyr Makar for help in proofreading, Zonia Keywan for doing translations into English, Nadia Bzheska and Nina Tarnavetska for retyping the journals and other documents.

*Ievhen Shtendera
Petro J. Potichnyj*

КРИЛАЧ: ДЕННИК (23 ЛИПНЯ – 1 ЛИСТОПАДА 1944 р.)¹

[ЛИПЕНЬ 1944]

23 липня 1944² о год. 1-й виїзд з Нижанкович С. В. Риб. Я³. Год. 10-та прибули на місце призначення. [...]⁴я партизанка окружила село.

25 липня. Видають ультимат[?], щоб поліція здалася.

26 липня відправа сотні в [...]чну⁴ [...] і Куля⁵. Перемарш на Грозьову. Знову більшовицькі партизани налягають на п'яти. Форсовний цілоденний марш без їжі. Вечором відпочиваємо в Ляховій і ніччю[?] відходимо далі.

27 липня о год 2-й прихід до Семушової [...]⁶. О год. 7-й алярм. Недалеко стріляють більшовики. Поготівля [...]⁶ Т.Л. [...] та цілий час повідс[...]⁸ нашим роєм. 4-та год. алярм і відхід в ліс. Год. 20-та відхід на Голучків, форсовний марш протягом 7 год. Непорозуміння у переході дороги.

28 липня. Год. 3-тя прихід до Пашови. Нічліг. Год. 10-та сніданок. Почуваюсь дуже змучений. Ліва нога цілком

1. Цей денник вів хор. Ярослав Коцьолок («Криlach») у малому нотесі формату 11x7 см., сторінки кратковані. Нотес мав 82 стор. Денник був ведений на 64 стор., решта — різні записки. Між ними важливіші такі: біографічні дані про перебування автора в УПА (стор. 65-66), повстанські пісні, списки вояків і зброї, короткі записки для пам'яті — дати впавших, дати зустрічей, розпізнавчі гасла тощо. На обкладинці є напис «Криlach», а на 1 стор. заголовок: «Денник, 23.VII — 1.IX.1944». Дальші три картки видерті. Вони були записані, й на клаптику 3 стор. збереглася дата: «14.V» (мабуть VII, тобто липня). Автор писав дрібним почерком, хемічним олівцем. Запис у багатьох місцях «вивітрів» і слабо помітний, або під впливом вогкості хемічний олівець розпустився і залив слова. Витерті також береги нотатника разом із словами. Тому деяких слів не вдалося відчитати, чи немає певности, що вони відчитані правильно.

2. Денник починається наступного дня після вступу автора до УПА. В згаданих біографічних даних подано, що автор був стрільцем у сотні УПА під ком. «Лиса» від 22 липня до 5 серпня 1944 р.

3. Цих скорочень не вдалося устійнити. Село Нижанковичі знаходиться 5 км. на південь від Перемишля.

4. Нечитке слово, а друге — скорочене («с» — советська).

5. Нечиткі 5 слів і тому не цілком зрозуміле речення. «Куля» — це один з псевдонімів командира перемиської воєнної округи УПА «Ударника». Справжнє прізвище «Ударника» Яків Чорній. За даними «Ідеї і чин» но. 9, 1945, стор. 29,

відпечена. Село скоро полагоджує всі наші потреби. Год. 19-та відхід на алярм. З лісу появилася німецька розвідка. Від'їзд на Ванькову. З Ванькової марш через Середницю, де промовляє до нас окр[ужний] пр[овідник] [...] ⁹. [...] ¹⁰ марш на Стефкову, Орелець, Миківці. Світає під [Гу...] ¹⁰.

29 липня. Год. 8 переходимо вбхід через Сян та спішний марш на Здвижень. Розвідка йде вперед. Год. 10-та прихід до Березниці. Люди бояться, що це більшовики. Аж пізніше зближаються.

В Стефкові проведено акцію. В Березниці нема харчів. Все падає майже з ніг. Тому все лягає спати. Вечором о 11-ій год. [...] ¹¹. Негайно втома уступає. Приводжу себе дещо до порядку. Думки линуть в село П. до [...] ¹². Год. 20-та стійка з Гарбарем з С. Довкола спокійно. Частина пішла на [...] ¹². З села несеться притишена пісня. Чути поодинокі слова: «Кидай неньку стару, кидай любку, сестру» і т.д. Якраз актуальна пісня. 22:30 відхід з Березниці Нижньої на Березку. Наплечники вже на здобутих возах з «лігеншафту» ¹³. 23:30 приїзд до Березки. Тому що сотня польської партизанки перейшла Сян, зостаємось у Березці для обезпечення. Нічліг у поготівлі.

30 липня. Ніч пройшла спокійно. Проведено алярм [...] ¹⁴ почалась з [...] ¹⁵. 13:45 алярм. Все в поготівлі. 15:40 від'їзд на Жерницю Вижню. В лісі а. 10 т. 1 вд. ¹⁶. Повідомляють нас, що в Ріруці[?] поляки ріжуть село. Відділ на конях від'їжджає [...] ¹⁷ на обезпечення. 22-га год. вертаємось. Відмарш на Балигород, Рябе. В Рябім маємо квартирувати. Все страшно перетомлене. Нараз алярм. Більшовицька пар-

к-р «Ударник» загинув 23 грудня 1944 р. Автор згадує тут про інспекцію сотні «Лиса» к-ром «Ударником», можливо ще з іншими старшинами, і про його нараду з командним складом сотні.

6. Нечитке слово.

7. Нечиткі три слова.

8. Нечитке слово.

9. Псевдонім окружного, мабуть, перемиської підпільної округи, нечиткий.

10. Нечитке слово.

11. Нечитке слово; мабуть, «вечера».

12. Нечитке слово.

13. «Лігеншафт» (нім.) — державне господарство. «Лігеншафти» створено за німецької окупації з кол. поміщицьких маєтків.

14. Нечиткі три слова.

15. Нечиткі чотири слова.

16. Скорочення незрозуміле.

17. Нечитке слово.

тизанка в лісі. Рештками сил витягаємося із села. Від'їзд на Суковате.

31 липня. Год. 10-та приїзд до Суковатого. Кладемося спати. Год. 17:30 збірка. Зостаюсь на стійці від 22:45. Сійка до 24:45.

[СЕРПЕНЬ 1944]

1 серпня. Год. 8-ма стійка. Хлопці дещо відпочили. Довідуємось, що в цім терені вчора був бій між відділом поліції і більшовицькою партизанкою, який тривав 3 години. Бій скінчився в нічию. Приготуватися до від'їзду. На 14-ту год. все готове. Год. 15-та від'їзд. Приїжджаємо до Середнього Великого. Відпочинок. Село приготувало обід. Довідуємось, що туди приїздив Масюк та Сокіл. Родинне село [... Фанова]¹. Потім хлопці співають. Вечором місцевий священник відправляє молебень, на який відходжу з делегованою чотою. Опісля зачинає падати дощ. Займаємо квартири. Нічліг.

2 серпня. Вранці десь коло першої алярмують нас, що напали на священника бандити. Провіряємо, що це неправда. Ніч спокійна. Надворі дуже погано. Дощ триває. Год. 6:50 надходить сотенний Лис.² На [...] рух, наглий алярм. Несподівано появляються по дорозі їдці. Алярмую свій рій. Виходжу на подвір'я. Бачу кількох словацьких кавалеристів та їхнього чотаря. Довідуємось, що це розвідка словацьких відділів. Сотенний хоче їх роззброїти, одначе зостається на тім, що перед 8-ою пускаємо їх далі. Довідуюся від чотаря словаків, що перед двома днями відбитий[?] Добромиль, Самбір та Хирів. Перемишль та Львів у більшовицьких руках. На західнім фронті [англіїці]³ наступають. З чотарем ми договорились, що українці не будуть зачіпати словаків, якщо словаки не будуть стріляти до українських партизан. Словацька розвідка від'їжджає на[?] Лісько. Ми вертаємося із Середнього Великого на Кальницю. В лісі між Кальницею і

1. Прізвище чи псевдонім нечиткий.

2. Сотенний «Лис» — ім'я і прізвище невідомі — зорганізував що сотню новобранців до УПА у Перемищині й перевів її в Лемківщину, де вона зустрілася з подібними сотнями під ком. «Бурлаки» і «Біра». Там була реорганізація (див. при мітка 9). Після цієї реорганізації «Лис» вже не був сотенним, і невідомо, що він далі робив.

3. Нечитке слово; можливо, «альянти».

Туринськом постій. Чекаємо на зв'язок. Розвідка ствердила, що в Туринську є коло 120 [словаків]⁴, але вони відносяться до нас по-доброму. Відїжджаємо о год. 13:30 на Прелуки. Звідси маємо виїхати на Явірник. В лісі коло Прелук постій. Відїзд до Прелук. Год. 17-та заквартирування. Купаємося в Ославі, доводимо себе трохи до порядку. Люди в селі дуже гостинні та дбайливі. Кладемося спати, очікуючи алярму. Одначе ніч проходить спокійно.

3 серпня. Ходить чутка, що хтось із штабу прийшов до нас. Всі вповні відпочили та обчистились. Здалека чути поодинокі детонації. Опівдні промовляє провідник. З'ясовує положення. По збірці стрічаюся знову з Птахом⁵. Від нього довідуюся, що більшовики в Щавнім. Вечором відхід. [...] ⁶ приділяє мені коня. Всіх верхівців 12. Подорозі цілий час іде дощ. [...] ⁶ перемакає наскрізь, все мокре. О год. 23-ій приїжджаємо до Туринська. Нічліг.

4 серпня. П'ятниця. Дощ перестав. В тім же селі квартирує також словацька кіннота. Оповідують, що німці вислали їх патрулювати терен і не хочуть пустити на Словаччину. Розвідка їде до Середнього. Вечором вертається. Там є одна чота. Маємо злучитись з ними. Год. 20:11 відхід з Туринська, год. 23:50 прихід до Середнього Великого. Нічліг.

5 серпня. Ніч пройшла спокійно. Від Птаха довідуюся, що маємо лишати коні і прориватись за більшовицький фронт на захід. С[трільці] вже зачинають нерв[уватися?], відмовляють послуху, [...] ⁶ мені їх. Тяжко їм призвичаїтись. Вимарш, щоб злучитися з групою Бурлаки⁷. Прихід до Лідвиці. Реорганізація сотень. Курінь під пр.⁸ Бурлаки. Сот[енні]: Пугач, [Бір], Сірко⁹. Призначено мені 1-шу чоту

4. Нечитке слово; можливо, «словаків»,

5. «Птах» — мабуть вояк з охорони обл. Василя Галаси («Орлана»).

6. Нечитке слово.

7. «Бурлака» — Володимир Щигельський, пізніше командир сотні «Ударники» 4, 94а, в складі перемиського куреня. В цьому часі він зорганізував сотню новобранців, яку також вів на Лемківщину, мабуть, на перевишкіл. Більше про його діяльність буде в цьому й інших денниках, передрукованих у цьому томі,

8. «Пр.» — проводом; повинно бути — командуванням,

9. Цього дня зійшлися три сотні новобранців до УПА під командуванням «Лиса», «Бурлаки» і «Біра», «Бір» прибув з околиць Команчі. Вони оформилися в тимчасовий курінь під командою В. Щигельського («Бурлаки»). Сотенними стали Василь Шишканинець («Бір»), «Пугач» і «Сірко». Цей курінь був у цьому складі лише два дні, поки не зустрівся з пор. Василем Мізерним («Реном»), що реоргані-

3-ої сотні¹⁰. Відпроваджую їх на квартири та займаюся прохарчуванням. Проведено вночі алярм. Опісля відкликання.

6 серпня. Сніданок і приготування до від'їзду на Балигород. Год. 7-ма відходжу з нашою сотнею Пугача. Під Балигородом довідуємося, що там великі сили більшовицької партизанки. Окружую своєю чотою Балигород справа, за ходом річки з півдня на північ. О год. 3-й місто окружене. Лунають постріли. З півночі появляються словацькі кіннотники, та почувши постріли, вертаються[?] назад. По акції відходимо на Стежницю. Тут нас повідомляють, що в горішнім кінці більшовицькі партизани. Обережно підсуваємось вперед. Моя чота далі перебрала передне забезпечення. Кільканадцять хат спалили тут більшовики, [...ва] появляються більшовицькі кіннотники, але побачивши наші розстрільні, вертаються назад. Йдемо вслід за ними. Окружую село своїми 2 роями з північно-західньої сторони. Опісля, згідно з наказом сотенного 2-ої сотні, переходжу східньою частиною села на південну сторону провирити 2 роями ліс та горб. Займаємо становище на краю лісу. Нараз підходить більшовицька розвідка. Підпускаю цілком близько. Вони щось зауважили і хочуть вертатись. Віддаю постріл. Один падає. Другий втікає. Грає наш кулемет, але горбки ховають більшовика. Підбігаю до вбитого. Недалеко самого більшовика знаходжу фінську автоматку та німецьку МП. Видно, цей другий лишив. Від вбитого відчіпаю пістоль VIS з [..-]¹¹. Посилаю зв'язкового до курінного, щоб здав звіт. Вкоротці надходить курінний. З хлопцями наступаю. Перебираю команду над лівим крилом. Наступаємо вперед. Мої хлопці мають вже двох полонених, але бій триває, і тому обох розст.[?] Іду вперед. Бій кріпшає. Раптом із заходу дістали вогонь. Це непорозуміння. Зліва окружують більшовики. Прориваюсь з кількома хлопцями вперед і добиваюсь до [Тисковці]¹¹. Потім повертаю до Годок I-..]¹¹. В селі [...]¹² з наших нікого нема, лишився лише обоз. Мусимо продертись на північ, та більшовики без перерви обстрілюють нас. Зостаюся з кулеметником. Стріляю до лісу. Прориваємось лісом до Березниці. Тут ніко-

зував і очолив цей новостворений курінь УПА. В тексті псевдонім «Біра» нечиткий. Хто був «Сірко» — невідомо, і далі немає згадок про нього. «Пугач» був згодом командантом ПЖ у курені В. Мізерного, В. Шишканинець адыютантом, а від 1945 р. командиром сотні «Ударники» 3, 96, в лемківському курені УПА.

10. У своїх біографічних даних автор подає, що 5 серпня 1944 р. він став чотовим у сотні «Пугача», що числилася третьою сотнею.

11. Нечитке слово.

12. Нечиткі два слова.

го з наших не було. 23-тя год. кладемося спати, бо хлопці цілий день нічого не ївши, майже падають з ніг.

7 серпня. Вранці висилаю розвідку до Жерниці. Снідаємо. Вкоротці вертається розвідка і каже, що наші всі є в Жерниці. Відходимо туди. Тут всі думають, що я пропав. Провідник Луговий¹³ починає реорганізувати сотні¹⁴. Тут також є і поручник Мізерний¹⁵. Нарада чотових та дискусія над проведеним боєм. Втрати більшовиків оцінюють на 70 вбитими і багато раненими. Наших кільканадцять осіб ще нема. Деякі вбиті, між ними і Бурак. Свою пістолю 765 передаю Богданові. По полудні зорганізовано 3 сотні, то є курінь. Мене приділено чотовим до 1-ої чоти 2-ої сотні Бурлаки. Вечором вимарш через села (?) Волковия, [...] ¹⁶, Городок.

8 серпня. 7-ма год. ранку заквартируємо в Городку. Хлопці по цілонічнім марші кладуться стомлені спати. Год.

13. «Луговий» — окружний референт СБ на Лемківщині від весни 1944 р. В час писання денника він на нарадах заступав потребу сформувати курінь УПА, а не «реорганізувати сотні», як це сказано в деннику. Разом з куренем він переходив фронт, а пізніше залишився в УРСР.

14. До с. Жерниці прибула ще сотня УПА під ком. «Євгена» і з нею пор. Василь Мізерний («Рен»), що провів реорганізацію сотень і зформував команду ваня куреня у лісі над с. Жерницею. До командування увійшли: Василь Мізерний («Рен») — курінний, Василь Шишканинець («Бір») — адъютант, «Дідик» — інтендант, Модест Ріпецький («Горислав», студент медицини) — лікар, «Пугач» — ком. ПЖ. Сотенними були назначені: «Євген», Володимир Щигельський («Бурлака») і «Бульба». Учасником організації куреня був теж окр. Лемківщини Микола Радейко («Хміль», «Зорич»).

15. Пор. Василь Мартин Мізерний («Рен»), згодом майор, командував куренем і загоном УПА, в 1945-1947 був командиром перемисько-лемківського 25 ТВ УПА і згодом був, здається, членом штабу команди УПА-Захід, або ГВШ УПА. В. Мізерний народився в селянській родині в с. Вербів Підгаєцького повіту в 1910 р. До гімназії він ходив у Рогатині. Був політичним в'язнем польських і німецьких тюрем за діяльність в ОУН. Першу військову службу відбув у польській армії. У 1939 році був чотовим у Карпатській Січі і брав участь у боях за незалежність Карпатської України. За німецької окупації з доручення ОУН вступив до української допомогової поліції, перейшов старшинський вишкіл і був повітовим ком. поліції в Сяноці. За діяльність в ОУН був арештований гестапом. 27 липня 1944 р. В. Мізерний утік з тюрми й вступив до УПА, де був назначений курінним. Його курінь розрісся в загін, що начисляв б. 2000 вояків. З цим загоном В. Мізерний відбув карпатський рейд, щоб перейти в запліля радянської армії. В листопаді 1944 р. він повернувся з частиною загону (куренем) на Лемківщину. 1945 р. він був назначений командиром 26 ТВ УПА, що складався з двох куренів, і безпосередньо командував лемківським куренем. Восени 1947 р. він відійшов в Українську РСР, де працював в штабі команди УПА-Захід, або ГВШ УПА. Загинув у бою з військами НКВД б. с. Либохора у Дрогобицькій області 24 серпня 1949 р. Односельчани знають В. Мізерного під хресним ім'ям Мартин. Покищо не вдалося з певністю устійнити справи його хресних імен чи імені.

16. Нечитке слово.

11-та алярм. Поготивля. По полудні наказую загальне чищення. Вечором висилаю роями забезпечення із скорострілом з південної сторони, хоч з півночі німці, а з півдня більшовицькі партизани.

9 серпня. Вранці висилаю хлопців до Панищева до Л...¹⁷ проводити [...] ¹⁸, що від'їхав до М[...] ¹⁹. По полудні відпочинок [...] ¹⁹. Ніч вільно.

10 серпня. Від 1-ої до ранку — [я] службовий старшина. Перебираю. О 1:11 контролюю стійки. Вранці 6-та год. вставання, [снідаємо] ¹⁹, відхід з Городка. Переїзд через Соколо, Панищів. В Панищеві наші зловили одного більшовицького партизана. При кінці села дістаємо стріли від б[...] ¹⁹. Обоз переходить вбрід[?]. Рушаєм далі на Поляну. В Полянні всі мости висадили більшовики, і тут ще приловлено підозрілих осібняків. В Скородині постій. Ніч проходить спокійно.

11 серпня. Перед полуднем збірка та перше покарання буками. Год. 11:30 алярм! По полудні приходить сотня Сурма²⁰. Зустрічаюсь з Юрком Б. [?]. Вечором почуваюсь чомусь слабій. Гарячка. Заживаю прогатовіль. Вночі непорозуміння через зміну.

12 серпня. Вранці температура 37.7°. Ставлять мені баньки. Год. 15-та збірка куреня і розстріл 4 дезертирів. Год. 18-та температура 36.7°. Вечором о 21-ій год. обходжу з сотенним Бурлакою стійки. Становища 1-ої чоти незадовільно розміщено.

13 серпня. Міряю вранці температуру: 36.6°. О 5-ій будять нас. Приготування до відходу. О год. 8-ій відхід нашої чоти на вправи. Моя чота вивчає МП та скоростріл Дехтярова.

14 серпня. Вранці дощ. Приготування до відмаршу. Обід. Год. 15-та від'їзд до Смільника через Секавець до Хмеля. Нічліг.

15 серпня. Год. 14-та відхід з Хмеля. Веду праве обез-

17. Закреслене автором слово, крім першої літери «Л».

18. Нечиткі два або три слова.

19. Нечитке слово.

20. «Сурма» — криптонім сотні УПА під ком. «Нечая», зорганізованої в дрогобицькій военній окрузі УПА. Ця сотня брала участь в охороні Великого збору УГВР, а пізніше у карпатському рейді УПА під ком. В. Мізерного («Рена»).

печення своєю чотою. Год. 16-та переходимо Сян у Двернику і проходимо верхами на південь від дороги до Протісного. В Протіснім люди виносять хлопцям їжу. З Протісного вимаршовуємо до Ступосян. Ніч досить холодна.

16 серпня. Від 9-ої до 11-ої вправи. Перед полуднем чути недалеко на північ [...] ²¹ вистріли. По полудні переїздить [...] ²¹ по північній обрії літак і негайно чути експльо-зії. Год. 19-та дістаю наказ відійти зі своєю чотою до Сміль-ника і забрати дошки та стовпці. Негайно збираю 27 хлопців і від'їжджаю. Подорозі вступаю до Протісної до сотенного Нечая. Інформує мене про Смільник. Висилаємо розвідку. [...] ²¹ від'їжджаємо. [...] ²¹ чую від Лютовисьька кулемети. Але [...] ²¹ і забираю дошки. О год. 23:30 поворот до Ступосян. Зголошую курінному про поведінку[?] з німцем у Протісній.

17 серпня. Вранці чути на півночі бомбардування. Алярм о год. 7-ій. Зараз після того відкликання. Пригадується сон, нібито я був у хаті на відпустці. Хлопці оповідають, що більшовики недалеко Кракова. Перед полуднем довідуся, що наш сотенний з 3 хлопцями захопив 8 більшовиків з [...] ²² і кріса. Через полудне спадають недалеко нас більшовицькі летючки, скинені з літака. Є це відозва до населення, щоб ховалися в ліси. Приобіцюють знищити всі сволочі, як Б.М.К. ²³ і т.п. Вечором дістаємо наказ приготувитись до вимаршу.

18 серпня. Рання збірка о 3:30. Відмарш із Ступосян о 5-ій год. ідемо лісом попри Дзвиняч. Коло Дзвиняча відпочиваємо. Кухарі приготовляють обід. Сотен. Бурлака видає наказ відійти з моєю чотою на акцію до Дзвиняча. Акцію проводимо і на лісничівці. По полудні вертаємось і всі відходимо в ліс під полонини. Закладаємо табір під полониною Букове Бердо 1313 ²⁴. Перший нічліг в лісі.

19 серпня. Вранці забираємось до будови шатер. Ходять чутки поміж хлопцями, що німці відперли більшовиків на схід. Посилаю двох хлопців до села по сокири. Сьогодні

21. Нечитке слово.

22. Нечиткі два слова.

23. Мабуть скорочення «бандерівців», «мельниківців», «кубійовичів».

24. Букове Бердо — полонина з найвищою точкою 1313 м., що положена недалеко головного карпатського хребта на захід від Сяну, на кол. границі Турківського і Ліського повітів. Біля цієї полонини пор. В. Мізерний («Рен») розмістив свій курінь УПА для проведення систематичного вишколу. Звідси 24 вересня 1944 р. курінь В. Мізерного, що став уже загonom (полком), вирушив у карпатський рейд.

Спаса. Перший день таборового життя. 1-ша год. — обід. Житні лазанки [?] із сиром. 18-та год. хлопці майже викінчують шаласи [...] ²⁵ чатинням. Наші шатра на північно-західньому склоні гори. Год. 22-га вечерея — суп, м'ясо. Год. 22:15 алярм. На становищах сидимо до 24-ої год. О [цій] годині, згідно з наказом, стягаю цілу чоту, а затягаю одним роєм варту.

20 серпня. Їмо сніданок з кави і м'яса. Тяжко за воду до миття. Хлопці викінчують шатра та будують лятрину. На обід картопля з м'ясом та сосом. До вечора порядкування, чищення.

21 серпня. Год. 7-ма — збірка. Стан [чоти] 1 + 30, з того 3 хворих. Прийшов хлопець із Самбора і оповідає, що більшовики стягають свої сили на схід. Проводжу в своїй чоті руханку, а опісля розвивання [чоти в розстрільну] та розчленування [на рої в умовах бою]. Год. 13-та обід. По обіді хлопці роблять порядок біля себе. Год. 17-та обхід табору та розподіл відтинків оборони. Год. 21-ша відправа сотенних, бунчужних та чотових у курінного. Обговорення справи вишколу. Дістаємо доповнення до вишколу сотника 44 ²⁶.

22 серпня. Год. 6-та — рання зоря, руханка, миття та чорна кава. До полудня вправи. Опівдні зустрічаюсь з Птахом, який відійшов у запілля. [...]ду ²⁷ на фронт. Оповідає, що Пикуличі та Негрибка спалені. Вечором перший наказ. Курінь наш зветься «Лемківщина-Захід».

23 серпня. Моя чота повнить варту. По полудні відходжу до Устрик Горішніх службово. Довідаюсь дещо за Малинякову[?] в жидівки. О 20-ій відходимо. По дорозі в ліс [...]28. Поворот до табору — 24-га год.

24 серпня. Вранці від'їжджаємо о год. 7-ій по зброю. Дістаєм більш. [...] ²⁹ від командира скоростріли, та гармату. Год. 1-ша, 25 серпня — поворот. Рефлексії зі звіту перед командиром.

25 серпня. До полудня відпочинок. Розмова з Т. Л. ³⁰

25. Нечитке слово.

26. Сотник 44 — мова про сотника УГА, інший псевдонім невідомий, що став інструктором на Буковому Берді, а опісля працював в командуванні 26 ТВ УПА «Лемко».

27. Нечитке слово.

28. Нечиткі два слова.

29. Нечитке слово.

30. «Т. Л.» — сестра Ярослава Коцьолка, що жила тоді легально.

про відхід, про хату. Вечором перебираю інспекційного по курені.

26 серпня. По полудні виміна зброї. Дістаю до своєї чоти доповнення в двох скорострілах. Розмова з к[омандиром] про реорганізацію. Вечором передаю службу.

27 серпня. Вранці зачинаємо вправи. Літаки цілими ескадрами перелітають понад мадярську границю та обстрілюють її. З північного сходу здалека постріли. Прощання з Богданом[?], який відходить на захід. Літаки так часто і низько перелітають, що мусимо переривати вправи. По полудні гутірка про загальне становище та відчитання наказу. Год. 17-та з Т.Л., яка відходить [...] ³¹ з табору. Опісля відходжу з хлопцями купатися.

28 серпня. Цілий день вправи. Прийшла чутка про капітуляцію Румунії. Закликає мене курінний помігти при формуванні 2-ої сотні. Довідаюсь, що маю перенесення до першої чоти 1-ої сотні ³². Дістаю!?] карточку від Т.

29 серпня. Зранку вправи. В гутірці із сотенним Бурлакою довідаюсь, що мадяри розстріляли Тарбича[?] і роззброюють румунські частини. По полудні реорганізація куреня. Мене приділяють до першої чоти 1-ої сотні ³².

30 серпня. До полудня упорядковую свою чоту зі зброєю. По полудні передаю службу коменданта варт. Переношусь до шатра бунчужного.

31 серпня. Вранці проводжу руханку. Перед сніданням дістаю листа від Т. Л. До полудня вправи в полі. Випадок[?] з кулеметом. Опівдні перебираю інспекційного по куреню. Виходжу з Кудияром на гору. Вечором свято зброї. Якраз у 25-ліття здобуття Києва довелось нам знову стати зі зброєю в руках, як нова зміна наших батьків ³³.

31. Нечиткі два слова.

32. Курінь потребував нової реорганізації, бо до нього постійно зголошувалися нові добровольці, місцеві й втікачі з цілої України, так що сотні мали вже забагато людей. У висліді цієї реорганізації створено ще одну сотню під ком. «Іскри» (попередній псевдонім «Мазепа») і чоту легкої артилерії під ком. пор. «Тараса». Сотен. «Євген» відійшов до диспозиції воєнної округи, а командування над цією сотнею перебрав «Веселий». Автор був чотовим першої чоти у сотні «Веселого». Отже в склад куреня тоді входили сотні «Веселого», «Бурлаки», «Бульби» та «Іскри» і чота артилерії «Тараса».

33. Автор тут згадує, що відзначено 25-ту річницю здобуття Києва з'єднаними українськими арміями УНР і УГА 31 серпня 1919 р.

ВЕРЕСЕНЬ 1944

1 вересня. Опівдні передаю службу інспекційного. По полудні вправи. Вечором збираються хлопці. Лунає гітара та несуться під чудовий карпатський вечір слова одної пісні, то другої. Летить(?) I...]¹ думка з цих гір у [...]]¹ рідні сторони. Відзивається вперше в душі щось тужне, родинне, придавлене дотепер безоглядною дійсністю. В думці вертить свердлом питання, що діється з рідними. З-за гір щораз то вище піднімається місяць. Над ранком напевно він померкне. Так недалеко до цього ранку, та скільки треба ще зусиль!

2 вересня. Вранці вправи. Сотенний Бульба² перевіряє мою чоту. Все переходить в найкращім порядку. Вечором перебираю командира варт. Вночі контролюю варту.

3 вересня. Вранці стою з проханням до курінного про відпустку до Ступосян. Рен [...]]³ мені. О год. 10-ій виїжджаю. На [...]]⁴ приїжджаю до Ступосян. Знову по довгій перерві купаюся. Год. 17-та вертаюся до табору. Вечором перший раз хмари вкривають цілковито гору і починає пада-ти дощ.

4 вересня. Цілу ніч падав дощ. В шатрі мокро зверху та з-під споду. Потім сушу сорочку. Вправи з чотовими. До полудня вправи. По полудні курінний Рен з Осипом⁵ переглядає нашу сотню. Вечором зустрічаюся з М. Гр.

5 вересня. Вранці руханка. Перша морозна ніч дещо дошкулила хлопцям. Розмовляю з Бульбою в зв'язку з його від'їздом⁶. До полудня вправи і виклади. Вечором перебираю команду варт.

1. Нечитке слово.

2. Сотен. «Бульба» — прізвище невідоме — прибув до куреня «Лемківщина-Захід» десь з Волині, де був сотенним УПА у 1943-1944 рр. У цьому курені він був сотенним третьої сотні. В часі карпатського рейду він з дозволу к-ра В. Мізерного відійшов з чотою ближчих земляків у рідні сторони, десь в Золочівщину.

3. Нечитке слово.

4. Нечиткі три слова.

5. «Осип» — Микола Дудко — референт СБ підпільної Перемиської області. В час наближення фронту він зібрав з цілої області боївки СБ і створив з них сотню, щоб перевишколити вояків і перейти з ними фронт у більшовицьке заплілля. Після переходу фронту він планував розчленувати цю сотню знову на боївки. Загинув 19 жовтня 1944 р. б. с. Лопушанки, коли вертався з карпатського рейду.

6. Сотен. «Бульба» їхав тоді із сотен. В. Шигельським («Бурлакою»), курінним ад'ютантом Василем Шишканинцем («Біром») і кур. лікарем М. Ріпецьким («Гориславом») до командування Дрогобицької воєнної округи УПА (к-р «Дзвінчук») із звітами та по вказівки про дальшу діяльність куреня «Лемківщина-Захід».

6 вересня. Вранці дістаю листа від Т. Л., який мене дещо непокоїть. Побуююь за неї. Відписую негайно і передаю білизну до прання.

7 вересня. До полудня вправи (атака і оборона). Між хлопцями ходять чутки про революцію в ССРСР.

8 вересня. До полудня вправи. Розмова з к[омандиро]м кур[еня] про виїзд та обговорення. Вечором алярм, приготування до від'їзду. Год. 23-тя — від'їзд. Зачинає падати дощ.

9 вересня. О год. 1-ій приїзд до Ступосян. Падає дощ. Зостаюсь до 6-ої ранку в Ступосянах. Іду до Т. Л. попрощатись. Бачу, що дещо пригноблена. Год. 8-ма відходимо на Протісне, Дверник, Затворницю. В Затворниці перебираю сотню і відходжу до Гільського. Розміщую по квартирах та організую забезпечення. Вечором приходить наш сотенний і сотенний Байда⁷. Обговорюємо ще забезпечення. Приготовляю оборонні відтинки.

10 вересня. Неділя. Селяни вдоволені, що ми заквартирували. Вночі більшовицькі партизани мали спалити Середнє або Полянну. По полудні переходимо [...] ⁸ до Кривого. Селяни оповідають, як більшовики бояться «війська Бандери». Гостре поготівля до акції на більшовиків, які в Творильнім молотять збіжжя.

11 вересня. До полудня вправи, наступ сотні на гору Столи. На вершку zostались сліди таборування більшовицьких партизан та могила 4 більшовицьких партизан. По полудні обговорення вправ.

12 вересня. О год. 8-ій ранку збірка сотні. О 12-ій гостре поготівля. Більшовики ідуть на Криве. Висилаю один рій у розвідку на Магурку. Год. 1:15 в Кривім заграли скоростріли. Алярм! На становищах від лісу на південний захід від села Гільська розміщую свою чоту. Від Кривого на від-

Оперативно курінь підлягав тоді цій военній окрузі. Командування округи перебувало тоді недалеко, таки в повіті Турка. На цій нараді пор. В. Мізерного назначено командиром також усіх сотень УПА, що діяли на захід від повіту Турка (сотні «Байди», «Громенка», «Кармелюка», «Нечая» і «Осипа»).

7. Сотен. «Байда» — Петро Миколенко з Полтавщини — в тому часі був сотенним самостійнодіючої сотні УПА, що складалася з наддніпрянців. Сотня мала понад 200 вояків. Сотня була зорганізована на весну 1944 р. у Дрогобицькій області, восени 1944 р. брала участь у карпатському рейді і згодом відійшла на схід. П. Миколенко («Байда») був зимою 1944-1945 рр. на лікуванні, а згодом став заступником командира 26 лемківсько-перемиського ТВ УПА та к-ром перемиського куреня УПА в 1945-1947 р. і учасником рейду УПА в Західню Європу.

8. Нечиткі два слова.

далі 2 км. підсуваються більшовики. 2-га чота відкриває по них вогонь. З Кривого більшовики б'ють з важкої зброї. Опісля все втихає. Більшовики зникають у лісі. До год. 17-ої тримаю чоту на становищах. Четвертий рій змінює перший у розвідці. О 17:30 [...] на гору півд.[?] від нього заставу з другого роя. На ніч виставляю чоти скріплення. Ніч проходить спокійно.

13 вересня. Вдень виставляю чоти як звичайно. По полудні приходять Т. Л. і розказує, що їх обоз розв'язаний. Прикро мені, що нічого не можу їй допомогти. По 15-ій год. відходить. Вечором приїжджає Мала[...] і оповідає, що в Перемищині гуляє Різун¹⁰ та що більшовики там відступили 30 км. на схід. Ходять чутки про зайняття Києва, Харкова та що американський легіон на Україні. На ніч знову скріплюю чати.

14 вересня. Год. 3-тя контролюю чати. Все в порядку, ніч проходить спокійно. Вранці пробую свого пістолета 20 м. Б'є досить добре. Вечором приїжджає зв'язковий від кур. Рена. Покищо остаємось далі в Гільську. Приїжджають панцеркою мадари і ночують¹¹. Ніч проходить спокійно. Чути фронтіві постріли.

15 вересня. Адьютант Бір¹² відїжджає до куреня. Перед полуднем перестрілка в лісі, одначе зв'язковий розвідки вияснює все. Жертв нема. Вечором переловлено шпигуна (поляка). Ніч проходить спокійно.

16 вересня. О год. 2:30 ранку кличуть мене до штабу.

9. Нечитке слово.

10. «Гуляє 'Різун'» — мова про чорноліський курінь УПА із Станиславщини під ком. Василя Андрусяка («Різуна», «Грегота»). В дійсності в Перемищині тоді не було самого кур. В. Андрусяка, а були дві чорноліські сотні — «Чорного» і «Хоми», що постали у висліді поділу сотні «Дружинники» під ком. «Черника».

11. З угорською армією мала тоді УПА таємний договір про ненапад, що був укладений ще на Волині у 1943 р. (див. спогади Андрія Дольницького: «Договір про ненапад між УПА й угорською армією», Волинь і Полісся, кн. 3, «Літопис УПА», т. 5, стор. 33-36). Цей договір був поширений також на угорські частини в Карпатах у другій половині 1944 р. Власне тому угорські частини і відділи УПА могли мирно квартирувати в одному селі, хоч формально угорці були союзниками Німеччини.

12. «Бір» — Василь Шишканинець (за польськими джерелами — Іван Козеринський) — адьютант В. Мізерного («Рена») до весни 1945 р. Тоді він перебрав командування сотнею УПА «Ударники» 3, 96. (Раніше цією сотнею командували «Нечай», а після нього «Бурій»). З цією сотнею він відійшов у 1947 р. у Дрогобицьку обл. Загинув у бою з військами НКВД у 1948 р.

На 4-ту год. наказую відхід. Стягаю останні стійки. [...] ¹³ відходить зі [...] ¹⁴ о год. 5-ій. До Дверника приходимо на 7:30. Зустрічаю Т. Л. Раджу їй, якщо тільки вдасться, іти до Нечая. По полудні відмаршовуємо.

17 вересня. Домаршовуємо до Струбовиська через Ветлину і Смереку. Вранці відхід через Присліп, Криве, Тісну, Зубряче. Год. 12-та прихід до Бальниці. Постій.

18 вересня. Стягаємо 2 гранатомети, 2 важкі словацькі кулемети, 2 легкі словацькі кулемети. Вночі до 2-ої заховуємо все.

19 вересня. Вранці відходимо обозом о год. 6-ій з Бальниці, а в полудне відпочиваємо в Струбовиськах і далі у Ветлині.

20 вересня. До полудня відпочиваємо. Вимарш о год. 13:30. Через Береги, Насічне приходимо до Дверника на год. 20-ту. Говорю з Т. Л. Тут довідуюсь, що більшовики недалеко, що сотня Чорного ¹⁵ билась з ними та що Маселко з Селиськ убитий. Марш далі на Ступосяни.

21 вересня. Год. 2-га прихід до Ступосян. Вранці відходимо на Букове Бердо. Цілий день відпочиваємо.

22 вересня. Упорядковану чоту мені забрано. [...] ¹⁶ і життя починається знову таборовим способом. Довідуюся, що Т. Л. заберуть до нашого табору. Від Лиса ¹⁷ довідуюсь, що Куля ¹⁸ вислав за нами штафетку. Год. 8-ма курінний видає наказ зійти вниз до річки. Негайно спроваджую мою чоту і зачинаю будову шатер. О год. 14-ій дістаю наказ від сотенного визволити 3-х хлопців, придержаних мадярами. Іду до Дидьової і стверджую, що це неправда.

23 вересня. Вранці розмова з курінним на тему пове-

13. Нечиткі три слова.

14. Нечитке слово.

15. Сотня «Чорного» — чорноліська сотня УПА — пробивалася тоді через фронт у більшовицьке запілля. Коло с. Райського дійшло до сутички з радянськими військами. Сотен. «Чорний» перейшов з двома чотами у більшовицьке запілля, а дві чоти не могли пробитися й вернулися назад. Вони долучили до куреня «Лемківщина-Захід», разом з ним перейшли фронт і тоді долучили до своєї сотні.

16. Нечитке слово.

17. «Лис» — це, мабуть, той самий «Лис», що зорганізував сотню новобранців у Перемищині й перевів її на Лемківщину.

18. «Куля» — один з псевдонімів Якова Чорнія-«Ударника», командира перемиської воєнної округи УПА.

дінки із стрільцями. Перед полуднем була у мене Т. Л. По полудні о 15-ій вимарш на [...] ¹⁹, Шандрів. Тут ночуємо.

24 вересня. Вимарш о 10-ій [?] на Вовче. Навкруги близько чути гарматні вистріли. Висилаємо розвідку до Вовчої [...] ²⁰ і чекаємо [...] ²⁰ перед селом. Вкоротці входимо до Вовчої. За нами [?] остання лінія мадярів [...] ²⁰ чує [...] ²⁰ пущені ²⁰. О 11-ій год. відходжу зі своєю чотою до Розлуча і проводжу акцію. О год. 19-ій поворот і відїзд на Вовчу, Шандровець і Тарнаву, Соколівку, Турочки і Бутелку. По дорозі прилучаємося до куреня Рена, який відходить ²¹. Зустрічаюся [...] з Тет[?] ²² та Ольгою Ю[...]ко [...] ²² з ними.

25 вересня. Відпочинок у Бутелці. Моя чота страшно змучена. Відпочиваємо до 18-ої год. О 19-ій год. відхід. Падає дощ. Все перемокає, мерзне. Перед Яблоновом забираємо мадярам зброю.

26 вересня. 3-тя год. — квартируємо в Яблонові. Звідси недалеко до Завадки. Лишаємо фіри і всі зайві речі. По полудні вимарш на Завадку. Тут довідуюсь, що Дарки Бодені ²³ немає. Нічліг.

27 вересня. Вранці о 9-ій покликано мене до курінного. Ми відійшли на розвідку о 8:30. Відхід на Лисину (986), і переходжу від Ляхача до Лисої Кічери. Пастухи кажуть, що в [...] ²⁴ нема більшовиків. Є вони за полонинами. Год. 15-та входимо до Росохача, а опісля вертаємось до Завадки. Год. 17-та — відхід на Мита. Тут квартируємо.

28 вересня. Год. 11-та — вимарш на Козьову, Головецько. Під Головецьком більшовики нас обстрілюють. За-

19. Нечитка назва.

20. Нечитке слово.

21. Цього дня курінь УПА «Лемківщина-Захід» під ком. В. Мізерного («Рена») вирушив у карпатський рейд, бо знову рушив фронт і зближався до хребта Карпат. Разом з куренем вирушили в рейд ще такі сотні УПА, що діяли самостійно: наддніпрянська сотня «Байди», самбірська сотня «Кармелюка», сотня боївок «Осіпа», сотня «Громенка», сотня «Нечая» і новозорганізована сотня «Євгена». Сотні ці були підпорядковані В. Мізерному на початку вересня, коли затверджено плян рейду. З цього часу одні з них затаборували на Буковому Берді й проходили вишкіл, а інші діяли в околишніх теренах і втримували з командуванням куреня зв'язок. Разом з цим загоном (полком) УПА вирушили в рейд різні діячі підпільної адміністрації із своїми охоронами, що планували із загоном перейти фронт.

22. Нечиткі два слова і неясне скорочення.

23. Прізвисько нечитке.

24. Нечитке слово.

безпечую своєю чотою відворот. Дальший марш на Оряву і о год. 1:30 вночі приходимо до Тухольки. Нічліг.

29 вересня. Зрана більшовики вже атакують на Оряву. Вимарш через гору на Хітар, Лавочне. Опівдні при переході села дістаємо артилерійський огонь від малярів. Тримаю свою чоту в укриттях, і аж ситуація в'яснюється, маршуємо з сотнею Бульби за куренем і долучуємо [...] ²⁵ впорядкуємо відділи. Мадяри вже повідомлені. Год. 20-та приїзд до села Волосянка і спочинок.

30 вересня. Год. 1:20 — вимарш на Рожанку верхами[?]. Цілий час іде дощ. Год. 7-ма — підходимо до Рожанки, але більшовицькі стежі підходять до села. Ми відмаршовуємо в ліс і [...] ²⁵. До полудня маршуємо лісом. По полудні приходимо в призначене місце ²⁶. Вечором приготовлено їжу. Ночуємо.

ЖОВТЕНЬ 1944

1 жовтня. Вранці сніданок і поділ на 2 групи. Чотири сотні відходять на Станиславівщину, а п'ять сотень у Перемищину¹. Дістаю дозвіл перенестись до 2-ої сотні Бульби, яку перебрав Крісовий². Поповнено чоту. Опівдні обговорення з новим курінним. Ми знаходимось недалеко гори Чиряк. Перед полуднем відійшов к-р Рен з Веселим, Бурлакою, Нечаєм і Байдою на схід. По полудні Осип, Крісовий, Ворон, Громенко і Кармелюк приготовляються до відходу. О год. 18-ій відхід. Виходимо на гору, але далі стежка неможлива для переходу коней та худоби. Вертаємось і ночуємо.

2 жовтня. Вранці сніданок з м'яса. О год. 10-ій відхід на північний захід. В дорозі часті зупинки. По дорозі вправ

25. Нечитке слово.

26. Цього дня загін В. Мізерного пройшов фронт, що був у горах необсаджений і опинився у більшовицькому заплілі.

1. Командир загону В. Мізерний («Рен») поділив тоді загін на два курені, щоб полегшити прохарчування вояків і зробити ці курені легшими для маневрування. При тому реорганізовано сотні. В курінь В. Мізерного входили сотні «Веселого», «Бурлаки», «Нечая» і «Байди», і рушили в дальший рейд у Станиславівську область. Подалися тоді в свої сторони дві чоти із сотні «Чорного» й чота «Бульби», що мала відійти в Золочівщину. Другий курінь очолив «Євген». До нього увійшли сотні «Громенка», «Остапа», «Крісового» (досі сотня «Бульби»), «Ворона» (досі сотня «Євгена») і — тимчасово — сотня «Кармелока» із Самбірщини. Цей курінь мав перейти у Дрогобицьку область, а згодом вернутися в Перемищину, коли вона опиниться у більшовицькому заплілі.

2. У сотні «Крісового» автор був чотовим до 23 жовтня 1944 р.

один кінь. По дорозі запримічую, що Пугач, Богдан, Юрко та Зиновій³ ідуть з нами.

3 жовтня. Перебуваємо в лісі. Дошкулює дощ, бруд і холод.

4 жовтня. Год. 10-та відходжу з чотою наперед з провідником через Магуру. Увесь час падає дощ. Квартируємо під вечір в [Мих]новці⁴.

5 жовтня. Хлопці варять сніданок. Приходить курінний, і вияснюю, чому ми не долучили. Дальший вимарш. О год. 11-ий на село Брязу вузькаторівкою. По дорозі вибух міни коло моста, але без втрат. Переходимо через Брязу на Сукіль, де квартирують більшовики. Вечором робимо наскок на село. При ліквідації більшовиків убиваємо капітана, який пробував боронитися. Квартируємо. 4 більшовики вбиті, 6 полонені. Затримуємо і нищимо авто, що їхало з Болехова.

6 жовтня. Ніч проходить спокійно. Хлопці відпочивають та доводять себе до порядку, хоч гостре поготівля. Опівдні з [...бою]⁴ оглядаю ограблену місцеву церкву. По полудні відходимо на Труханів. В ліску чекаємо вечора, при сумерку займаємо квартири. Обезпечую село від Сколього. О год. 23-ій кличе сотенний і передає наказ курінного. Я маю ліквідувати НКВД. Проводимо обговорення. Кажу, що все це не поведеться, але сотен. Ворон обстоює виконання наказу.

7 жовтня. По опівночі рушаєм на Сколе. Цивільні провідники цілий час шванкують. Акція заповіджена на 3-тю, майже о півтори години спізнена. Вже на світанку входимо до Сколього, перетявши перед тим дроти на Стрий. Цивільний провідник крутить щось і вкінці допроваджує до будинку, де має міститися НКВД. Починаю акцію. По півторигодинній стрілянині стверджую, що в місті є ще досить війська. Забираю обі чоти і відступаю з міста. По дорозі забираю в полон 10⁵ більшовиків та здобуваю верхового коня. На краю міста зустрічаю курінного. Мої хлопці забрали більшовицьку підводу з мінами [?]. Здаю звіт. Відступаємо в ліс. Курінний провадить на полонини. По дорозі дістаю льорнетку за годинник. Свого коня віддаю сотенному. Виснажені і голодні спочиваємо. Засипляю. Будить мене

3. Мова, мабуть, про підпільників, що разом із загоном пішли в карпатський рейд.

4. Нечитка назва місцевости.

5. Числа нечиткі; може бути 10 або 16.

Т. Л. Добре, що долучила. Пробують щось варити. [...] ⁶ нараз заграли Дехтярі. Паніка. Збираю чоту і беру напрям у ліс на північний захід. Тут бачу помилку. По полудні ми з Крісовим хотіли відійти, але він заборонив. Долучує сотен. Крісовий, і проводжу сам за компасом десь до 20-ої год. По дорозі в наслідок панічної втечі інших сотень вибухають міни. Олесь С[...] ⁷ Гусак тяжко ранений, застрілився. Т. Л. ранена також. Роблю на швидко перев'язку і тягну далі за собою. [...] ⁸, бо аорта в щоці [...] ⁹. Але вона якось добре тримається. При повній темноті годі далі просуватися.

8 жовтня. Ночуємо. Вранці марш далі на захід, а опісля беремо напрям на Тисовець. Два дні без їжі вже підбивають також сили. Т. Л. щораз більше слабне. Дають їй [...] ⁹ лиш проптозіл [?]. На вечір дотягаємо до села. Квартируємо і рішаємося відлучитися від сотні Осипа. Пугач далі не може йти, ночує у мене. Віктор[?] також. В моїй чоті бракує 8 хлопців, п'ять ранених.

9 жовтня. Хлопці трохи відпочили, доводять себе до порядку. Садовій[?] Лімба[?] робить перев'язку. По полудні панахида за Олесем. Вечором гостре поготівля. Переночуємо.

10 жовтня. Год. 9-та відходимо на Багновате. Вечором квартируємо в Багноватім.

11 жовтня. Вранці алярм. Під'їжджають до села авта. Трьох наших більшовики вбили, між ними о. Риба. Відходимо з села в північний напрям. Приходимо до Радича. Нічліг.

12 жовтня. Год. 2-га відхід на Ясінку. Падає дощ. Над Ясінкою сидимо в лісі. Опісля, повіддававши [...] ⁹, квартируємо — одна чота в хаті. По полудні долучає Осип. Лікар оглядає рану. Т. Л. мусить іти до шпиталю. Тяжко з нею розлучатися, але іншої ради нема. 13 жовтня відійде до шпиталю до Турки. Год. 19-та відхід та прощання з Т. Л. Відхід під Ясінку Масьову. Там зустрічаємось з Євгеном ¹⁰.

13 жовтня. Год. 6:30 переходимо через р. Стрий на постій біля Свидника. Сидимо в лісі. Дискусія з Євгеном та

6. Нечиткі три слова.

7. Прізвище скорочене й нечитке.

8. Нечиткі два слова.

9. Нечитке слово.

10. Мова про курінного «Євгена».

Осипом¹¹. Довідаюсь, що [...] ¹². Перед полуднем відходять Хмель¹³ і Дора¹⁴. Визначаємо трасу. Хлопці підходять в село Свидник. Негайно вертаємось у ліс. Год. 17-та — алярм. Цивілі донесли, що більшовики приїхали на облогу лісу. Вимаршовуємо на Смільну. В Смільній вечеряємо і спочиваємо.

14 жовтня. Год. 3-тя відхід на Жданну. В Жданній скручуєм у ліс, підходимо до Недільної. День проводимо в лісі, недалеко місця колишнього табору, коло могили курінного і сотенних. По полудні входимо до Недільної і приготвуємо вечерю. Нічліг.

15 жовтня. 7-ма год. — відхід на Лужок Горішній. В лісі займаємо становища. Недалеко переходить більшовицька частина і чути гуркіт авт. Правдоподібно на фронті є якісь зміни. Висилаємо розвідку в Лужок за зв'язком. По полудні прибігає Тонкий і каже, що енкаведисти обскочили хату, де мали ми дістати зв'язок. Підходимо в лісок між Лужок і Стрілки. Висилаєм розвідку до Топільниці за зв'язковими. О 2:30 щойно повертаються без зв'язкового.

16 жовтня. Хлопці перемерзли, чекаючи від 17-ої год. О год. 3-ій прориваємось через шосе, залізничний шлях і пе-

11. Дискусійною справою був тоді організований кур. «Євгеном» невдалий нічний наскок куреня на Сколе. На нараді старшин у час розподілу загону на два курені к-р В. Мізерний («Рен») наказував не проводити бойових акцій у прифронтовій смузі. Не зважаючи на те, кур. «Євген» почав деякі бойові дії, в тому й наскок на Сколе, який він підготував разом з якимись місцевими підпільними діячами. Наскок був підготований недбало й над самим ранком, без врахування наявних в терені сил противника. У Скольому відділі УПА багато не здобули, бо не мали точних даних про ворожі установи. Проте в час відступу з міста зводили бої з військами НКВД, мали втрати, а деякі підвідділи попали в скрутне становище й пробивалися меншими групами крізь ворожий перстень.

12. Нечиткі вісім слів.

13. «Хмель» — Микола Радейко (студент медицини, інші псевдоніми «Зорич», «Чалий») — окружний ОУН і організатор підпільної адміністрації на Лемківщині після постановня УПА на цій території. Був у рейді із загonom УПА В. Мізерного й вертався на Лемківщину з куренем «Євгена». Після реорганізації підпільної адміністрації у 1945 р. очолював лемківський надрайон «Бескид». У 1946-1947 рр. М. Радейко був провідником ОУН і керівником підпільної адміністрації посянської підпільної округи «Батурин», що охоплювала повіти Любачівський, Томашівський (південну частину) і Ярославський (східну частину). Опісля жив в Норвегії, де закінчив медицину й працював лікарем, а рівночасно був журналістом і активним громадським діячем.

14. «Дора» — Анна Скірка — підпільниця, секретарка й санітарка. В 1944 р. вона працювала при обл. Василеві Галасі («Орланові»). В 1945 році була машиністкою при лемківському надрайоні «Бескид». Там одружилася з лікарем д-ром «Ратом» і разом з ним працювала санітаркою. Загинула разом з чоловіком, раненими і обслугою у підпільнім шпиталику-кривці на г. Хрищата у бої з ВП 27 січня 1947 р.

реходимо вбрід Дністер. Прямуємо лісом на Тисовицю. День пересиділи в лісі. Другий день без їжі. Хлопці вже дещо послабли. Вечором маршем далі до Лаврова. Год. 24-та прийшла вечеря.

17 жовтня. [...] відхід на Нанчівку в ліс, де чекаємо, поки вернеться розвідка з Розсохи. Всюди зустрічаєм хлопців, що дезертирували з ЧА з мадярського фронту. Через полудне входимо в Розсоху і заквартируємо. Тут по кількох тижнях доводжу себе трохи до порядку.

18 жовтня. Год. 6-та відхід з Розсохи на Рудавку. З огляду на розконспірування в Рудавці, ідем у ліс на захід від села і чекаємо ночі. Ніччю переходимо шлях та тор між Смільницею і Коростенком і прямуємо на Лопушанку.

19 жовтня. Ранком підходимо до села. Розвідка доносить, що в селі нема більшовиків. Входимо на край села в ліс і чекаємо, поки не від'їде авто із села з робітниками. Крісовий та Осип ідуть до крайньої хати, де снідають. З хати відходжу до чоти в ліс. Лунають постріли. Витягаю чоту і, окружуючи село, займаю становища. В селі більшовики. Наші чоти поволі відступають. Є ранені з нашої сторони. Моя чота бере задне забезпечення. Довідаюсь, що сотенний Осип вбитий. Довкола більшовики окружують та не [дають]¹⁵ відступати сотні. Відходимо і прориваємось через Калинку лісом під Квасинину. Тут цілий день чекаємо під селом. Тут уже границя між радянськими Польщею і Україною. Крісовий відходить на Міхову з чотою. [...] ¹⁵ та рештою чекаю далі темної ночі. Підходять більшовики. Стріляють кулемети. Відступаємо в ліс. О 7-ій переходимо через середину села і приходимо з 79 людьми на Ямну Горішню. Год. 22-га приходимо до села. Люди нічого не їли майже два дні, вальяться з ніг. Виставляю застави. Нічліг.

20 жовтня. Підпроваджую сотню в Турницю, а сам нав'язую зв'язок з Кулею-Мушкою¹⁶. Здаю звіт командирові та порушую справу кур. Євгена¹⁷. З командиром відходимо в

15. Нечитке слово.

16. «Куля», «Мушка» або «Ударник» — псевдоніми командира Перемиської воєнної округи УПА. Отже вже першого вечора після переходу кордону автор зв'язався з к-ром ВО «Ударником» і зложив йому звіт. Сотен. «Крісовий» залишився з чотою в Українській РСР, так що Я. Коцьолок виконував обов'язки сотенного.

17. Відомо, що згодом було слідство в справі невдалого наскоку на Сколе. Треба припускати, що на цю тему велася тоді розмова.

ліс і звітую сотню. По полудні спроваджую сотню в село і квартируємо. Вечеря о 19-ій — розмова з курінним Павуком¹⁸ та пров. Орланом¹⁹. Висилаю штафету до сотен. Крісового. Нарада кінчається о 1:30 ранком.

21 жовтня. О год. 8-ій встаю і [...] ²⁰ мапу. Зустрічаюся з Фіцуляковою. Передаю листа. О год. 11-ій алярм. Відходимо в Турницю [...] ²⁰ розбиває авто. Цілий день проходить в Турниці. Ніччю проходить відділ на Кописно-Тисову.

22 жовтня. Год. 9-та[?] приходимо до Тисової. В Гриця[?] зустрічаю Зірку²¹ та розмовляю з ним. Довідаюся про Ірку²². Маємо відмаршувати до [...]липень²³. Довідаюся від Горного про родину і від Зірки про [...] ²⁴. По полудні 7[?] чоловік обскочили хату, де я квартирував, обкидали гранатами та обстріляли. Виринаюся з 5 хлопцями, і відступаємо в ліс. Тут трохи відпочиваю[?], збираю мій відділ і відходжу на квартири до Кописна. Год. 22-га алярм. Збірка.

23 жовтня. Зреорганізовано відділ, а решта пішли на відпочинок та на лікування до хати²⁵. Ранком відхід до лісу. Сподіюсь нав'язати контакт з Нуською. Зашившися в молодняку, спочиваємо. По полудні обід. Нараз лунають постріли

18. Кур. «Павук» — член штабу перемиської воєнної округи УПА. Його функція невідома, мабуть, шеф організаційно-мобілізаційного відділу. Вояки називали його «курінним».

19. «Орлан» — Василь Галаса — в тому часі обласний перемиської області.

20. Нечитке слово.

21. «Зірка» — особа невідома — хтось з учасників рейду або підпільників з пов. Турка.

22. «Ірка» — дружина автора Я. Коцьолка.

23. Нечитка назва місцевости.

24. Нечиткі 3-4 скорочені слова (прізвища).

25. Це згадка про «демобілізацію» відділів УПА у перемиській підпільній окрузі. Ця округа була тоді перетята кордоном між Українською РСР і Польською Народньою Республікою (ПНР), який був укріплений, неначе лінія фронту. Першу лінію цього фронту становили т. зв. погранзастави військ НКВД, розміщені що кілька кілометрів. Вздовж кордону більшовики побудували високі загороди з колючого дроту, постійно переорювали й боронували широку смугу землі для реєстрації кожного переходу через кордон, у різних місцях створили заміновані поля, замасковані перешкоди, систему автоматичної сигналізації тощо. За кордоном (по боці УРСР) стояли моторизовані резервові частини погранвійськ НКВД, які скріплювали застави. Вони оперували по обох боках кордону, особливо проти відділів УПА і менших бойових груп. Недалеко був тоді також німецько-радянський фронт, вздовж якого було багато війська, в тому прифронтові війська НКВД, т. зв. «заградітельні отряди». В цій ситуації командування перемиської округи УПА вирішило розмістити частину вояків УПА по СКВ, а частину демобілізувати, щоб легше перебути зиму. Заввага «зреорганізовано відділ» стосується до сотні під ком. Михайла Дуди («Громенка»), що мала діяти далі як бойова одиниця. Власне 23 жовтня Я. Коцьолок став чотвим у цій сотні.

в Кописнім. Відходимо в напрямі Посади Риботицької. Висилаємо розвідку.

24 жовтня. Ранком заквартируємо в кількох хатах. Так перебуваємо цілий день і ніч спокійно. Висилаємо розвідку. Зголошують, що в Кописнім є вбиті і ранені. В селі 40 осіб арештовано. В Тисовій облава.

25 жовтня. Зрана чути постріли зі сторони Бориславки та з Риботич. Люди зголошують, що в Маняві[?] були німецькі [...] ²⁶. Довкола чути постріли. Вчора долучила Зірка. Каже, що в Ямній є Чорний і розбитки Хоми ²⁷. Ранком о 4-ій год. відійшов на свої терени кур. Євген. Висилаю розвідку на Тисову. Справа харчів досить погана. Через полудне приїжджають поляки в село. Незамітно відходимо в ліс і пересиджуємо до вечора. При сумерку перемарш попід Бориславку на Тисову. Ночуємо в Тисовій.

26 жовтня. Раненько відхід у ліс. Помимо всіх старань не вдалось нав'язати контакту з Нуською. Перший морозний день дошкулює нам. Вечором входимо знову в село. Зустріч з Нуською та щира гутірка. До 1-ої год. Нічліг.

27 жовтня. Год. 2-га — відхід на Брилинці. Тут деякі пізнають мене. Нарікають на солтиса. По полудні пересиджуємо в куцах, а ніч в хатах.

28 жовтня. Вранці о год. 3-ій відхід на Риботицьку Посаду. Через [...] ²⁸ в нашій хаті[?] та поліція, але нічого не залишила. По полудні приходить Ірина. Тут на розмові сходить час до вечора. Переказую, що Хома вбитий.

29 жовтня. Год. 3-тя відхід на Бориславку. День проходить спокійно.

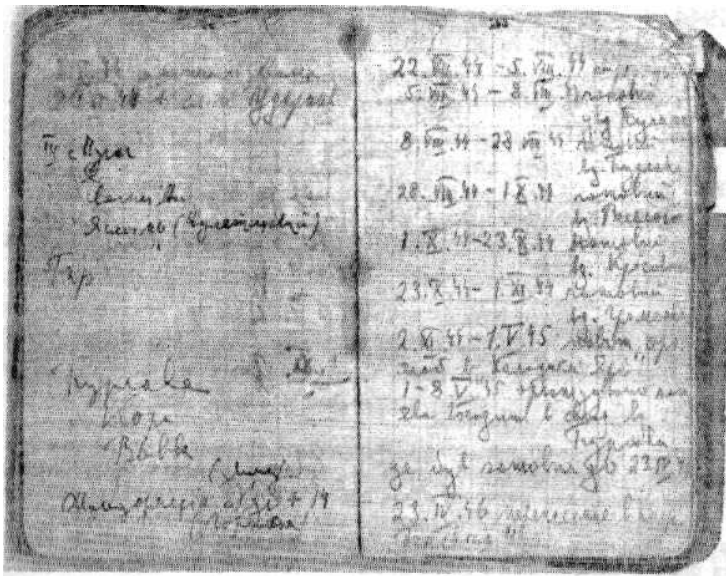
30 жовтня. Опівдні дають знати, що в Риботичах облава. Відходимо в ліс[?], бо військо підсувається на Бориславку. Зі зв'язкового [пункту] приношу наплечник з Ямної Долішньої. Вечором заходимо до села. Тут нікого не зловили.

31 жовтня. Частина [вожків] відходить в свої терени. З

26. Нечитке слово.

27. Сотні під ком. сотен. «Чорного» і «Хоми» мали бій з військами НКВД у Ліщаві Горішній 24 жовтня 1944 р. Бій тривав цілий день, і передусім сотня «Хоми» мала великі втрати вбитими й раненими. Загинув також сотен. «Хома».

28. Нечиткі два слова.

Сторінки з оригіналу записної книжечки Ярослава Коцьолка («Крилача») 1944 р., яка передрукована в цьому томі «Літопису УПА». Вверху — сторінки з денника, внизу — записки за денником (біографічні дані про перебування автора в УПА).

нею відходить [...]»²⁹. Смирний, Сорокосуд[?], Зеновій³⁰ з 28 людьми відходять о 2-й год. на Кописно. Вчора повернулись тут люди, арештовані під час облави. День проходить спокійно. Вечором маємо іти з Ор.[?] братом до Берендови. Год. 22-га відхід на О[...]»³¹. Год. 23:30 довідуємося від К. сина, що має бути облава. З Аксманич чути кулемети. Вертаємось на Кописно. Квартируємо в двох хатах між К. і Тисовою.

ЛИСТОПАД 1944

1 листопада. Зрана чути тяжкі гарматні постріли від Сянока та цілий час крутяться літаки. Довідаюсь, що Товариницький і Собат[?] згинули в Корманичах. Вечором відходжу з Павуком до Тисової. Дістаю призначення в терені¹.

[НОТАТКИ У ЗАПИСНІЙ КНИЖЦІ]¹

7.10.1944 ранення під Сколем

23.11.1944 ☩ сл. п. Ударник²

III. сот. Пугач

Я	Бурлака
Ластівка	Кора
Ясміль (Сулятицький)	Вовк, [...]З
Бір	Жандармерія, Дуб, ☩ 14 (Горальня)

29. Нечитке слово.

30. «Зеновій» — додатковий псевдонім сотен. Михайла Дуди («Громенка»), спочатку вживаний лише в листуванні. Серед населення М. Дуда був відомий як «Громенко».

31. Нечитка назва місцевости.

1. Автор став тоді військовим референтом підпільної адміністрації у Перемиському повіті, перейменованій згодом на надрайон, що прийняв криптонім «Холодний Яр». Військовий референт (теж військовик або оргмоб) керував організацією і бойовою діяльністю СКВ, організував добровольців до сотень УПА, співпрацював з відділами УПА (розвідка, бойове постачання), завідував магазинами зброї та іншими військовими справами.

Тут кінчається денник — записом під датою 1 листопада 1944 р.

1. Авторів записки починаються на 64 стор. записної книжечки. (Автор нумерував не сторінки, а картки, отже це зворот 32-ої картки). В цій частині видерті дві картки — 34 і 35.

2. Здається, що тут автор занотував дату смерті командира Перемиської воєнної округи УПА «Ударника», бо поруч дати: «23 листопада 1944» автор дав

**[БІОГРАФІЧНІ ДАНІ АВТОРА —
ЯРОСЛАВА КОЦЬОЛКА, «КРИЛАЧА»]⁴**

22.7.1944 — 5.8.1944 стрілець [у сотні новобранців «Лиса»]⁵
5.8.1944 — 8.8.1944 чотовий у вд. Пугача
8.8.1944 — 28.8.1944 чотовий вд. Бурлаки
28.8.1944 — 1.10.1944 — чотовий вд. Веселого
1.10.1944 — 23.10.1944 — чотовий вд. Крісового
23.10.1944 — 1.11.1944 — чотовий вд. Громенка
2.11.1944 — 1.5.1945 повіт, орг. моб. в «Холоднім Ярі»⁶
1.8.1945 — організування чоти, яка входить в склад
вд. Бурлаки, де був чотовим до 23.4.1946.
23.4.1946 — перенесення в надр. «Бескид»⁷
Травень 1946 — перебрав вд. 95 б.⁸
23.7.1946 — перебрав функцію к-ра вд. 96 а.⁹

[Я СЬОГОДНІ ВІД ВАС ВІД'ІЖДЖАЮ]

Я сьогодні від вас від'їжджаю
Боронити ріднесенький край.
Може вернись, а може загину.
Ти, дівчино, про мене згадай.
І згадай ті веселі хвилини,
Як любились, кохалися ми.
Твоє личко рожевий цвіточок,
Карі очі чарують мене.

хрестик і скорочення «сл.п.» (славної пам'яті) «Ударник». Тимчасом в журналі *Ідея і Чин* (но. 9, 1945, стор. 29) подана інша дата смерті «Ударника» — 23 грудня 1944, рівно місяць пізніше. Покищо не устійнено, котра з цих дат правильна.

3. Нечитке слово.

4. Ці біографічні дані про себе автор подав на 65-66 стор. (на 33 картці) записної книжечки.

5. Інформації, що це була сотня «Лиса» є в цьому деннику, а також у подібних біографічних даних, поміщених у денниках хор. Я. Коцьолка з 1947 р., які надруковані в цьому томі.

6. «Холодний Яр» — криптонім перемиського підпільного надрайону в роках 1945-1948. Можливо, цей криптонім мав перед тим Перемиський повіт (перед реорганізацією 1944/45).

7. «Бескид» — криптонім підпільного надрайону східньої Лемківщини.

8. Відділ 95б — сотня УПА «Ударники» 8 — найпізніше зорганізована сотня 26. ТВ УПА «Лемко», яка діяла під ком. сотен. «Стаха» в складі лемківського куреня УПА.

9. Відділ 96а — сотня УПА «Ударники» 6, якою командували сотенні «Барон», після нього «Яр» і Я. Коцьолок («Криlach») — від 23 липня 1946 р.

І сьогодні старенькая мати
Свого сина в вікно вигляда,
Чи не верне зі східнього фронту
І полегшить матусі життя.

Ой не плач, не журись, стара мати,
Твого сина на світі нема.
Він загинув в повстанському бою,
Залишилась могила сама.

Там у полі висока могила,
На могилі шовкова трава.
Поскидайте ви, хлопці, шоломи:
Уже вірного друга нема.

* * *

[ПІСНЯ ПРО КОЗАКА] ¹⁰

[...] ¹¹

Для бранок[?] — [...]данок
Промінний, мов ранок
В господі гостинний,
У битві жахливий
Се лицар щасливий
Козак справедливий
Із бою до бою,
Із чвалу у чвал,
Із танцю на танець,
А з валу на вал.
Се витязь.
Се лицар щасливий
Козак справедливий
Се лицар — се пан!
Веселий жартує — суворий вартує
І палко цілує і люто мордує,
Відданий у дружбі — за рани не мстивий.
Чи рада, чи звада — лицарська громада,
Лицарська забава, кривава розправа.
Він перший усюди, рішучий, правдивий.

10. Пісня не має заголовка, а також не можна відчитати перших двох рядків. У записній книжечці вона була записана на звороті 38 картки. Ми переставили її сюди, щоб згуртувати всі пісні разом.

11. Перший рядок пісні нечиткий; нечиткі також слова в другому рядку.

[ВИБИРАВСЯ КОЗАК ВІД'ЇДЖАТИ ДО БОЮ]¹²

Вибирався козак від'їжджати до бою,
Свій край боронить від ворогів злих,
Прощався з матусею дуже старою,
Просив доглядати її.

II

Матуся за сином ридала в ці ночі,
Ридала цілісінькі дні,
І плакав хтось тихо в саду під вишнею,
То плакала мила його.

III

Два роки минає, війна не кінчиться
Ніхто [...] ¹³ із війни не вертається
[...] ¹³ матуся на шлях виглядати ходила
Чекала його восени.

IV

Одна тільки мила радіє щаслива,
Не жде із війни козака.
З другими гуляє, весілля готує,
Сидить, рушники вишива.

V

Вертають з побідою лицарі славні,
Музика їм грає і спів лунає.
Везуть рідні коні у рідну оселю
[...] ¹⁴ несуть.

VI

До рідної хати козак під'їжджає.
Чомусь не виходить ніхто.
Забиті дошками і вікна і двері,
Кругом бур'яном заросло.

12. Ця пісня почалася на останній сторінці (84-ій) записної книжечки й зайняла понад три сторінки. Немає певності, чи правильно відчитано перший рядок пісні.

13. Нечитке слово.

14. Нечиткий рядок.

VII

Умерла матуся і зрадила мила.
Пощо ж я вернувся з війни?
Там степи політі кров'ю вірних друзів,
Вони пригорнули б мене.

VIII

Як смерть наді мною косу підіймала,
Навіщо її боронив?
За рідний свій край і зрадливую милу
Як лев з ворогами я бивсь.

[ПІДРУЧНІ ЗАПИСКИ]¹⁵

24. Маківка[?] – Липа[?] ¹⁶	21. Зов – Заграва
25. Луг – Київ	22. Заграва – Зов
26. Сова – Сич	23. Комета – Козак
20. Воля – Волинь	

- 1/Похило Михайло – 2 ковдри (кожух, куртка)
- 2/Камінський Павло – перина, подушка
- 3/Рогоцький Петро – меблі, дві подушки, килим
- 4/Мотуз – Стріла
Ліщина – Явір
Метелик – Хрущ
Румун – Мадяр
Острівець – Богун
Р[...] – Граб
Кіс – Сокіл
Чорт – Дуга

15. Ці записки автор робив тільки для себе, щоб запам'ятати потрібні речі, тож не все в них ясне і зрозуміле. Де можна, будемо старатися дати відповідні пояснення.

16. Розпізнавчі гасла командування УПА міняло щодня. Були окремі гасла для переїзду тереном, а інші, щоб дістатися до табору відділу УПА. Коли якась група вояків вибиралася на села на кілька днів, командир групи діставав гасла на всі дні плянованого маршруту. Автор двічі записав такі гасла в своїй записній книжечці.

1. Кулемет — 31517	ППШ, кріс. 8821 [?]
2. Кулемет — 6683	
3. Кулемет — 8970	88
4. Кулемет — 779	176 18,480
5. Кулемет — 903	21 скр. (а. 880
1 фінка ППШ, без кружка	18480 шт.
10 дисків ПО кр. 7	20 скр. розрив, а 10
	10 скр. п.п. а 10
	200 шт. розр.
117 кр[ісів]	100 шт. п.п.

1/VIS L 0691 /9мм/

Хай ваші думи будуть горді,
А серце покірне і чисте —
Тоді діла ваші будуть
Достойними предків ваших.

Лавочна і Стрий

[Список вояків]¹⁸

1. Стріла	10. Хрущ
2. Гриб	11. Занчук
3. Кобзар	12. Шахай
4. Карпенко	13. Муха
5. Кропива	14. Вільха
6. Береза	15. Лис
7. Лен	16. Мадяр
8. Дем'ян	17. Мор
9. Вихор	18. [...]

19. Ці записки автор, мабуть, зробив перед карпатським рейдом, коли він перевозив зі своїм підвідділом зброю й амуніцію. Виходить, що вони перевозили 5 кулеметів, 1 фінку і 117 крісів. Не зовсім ясні скорочення при описі перевезеної амуніції. У списку ясне, що між амуніцією була 21 скринька по 880 рушничних набоїв, мабуть, між ними — 200 розривних і 100 запальних. Цифра кількості амуніції для ППШ — затерта.

20. Список вояків, можливо, котроїсь із чот, якою командував автор.

19. Мак	27. Темний
20. Крук	28. Фосоля
21. Холодний	29. [...] ¹⁹
22. Опришок	30. Чорнота (Вільха)
23. Граб	31. Воробець ²⁰
24. Сокіл	32. Зелений
25. Чура	33. Хміль
26. Богун	34. Зірка

віддаль — $\frac{\text{вис[тир]} \text{ в м.х } 1000}{\text{вис[тир]} \text{ в тисячах}}$

Д — В $\frac{1000}{V}$

Снігур 22:30 заснув на стійці.

*Криlach: Дeнник 23 липня — 1 листопада 1944,
записна книжечка-рукопис, 11x7 см., [82] стор.
Оригінал: Архів ЗП УГВР, К 3-1.*

19. Псевдонім нечиткий.

20. Дальші чотири псевдоніми були вписані іншим олівцем на 40 картці записної книжки «догори ногами», вже поверх списка вояків.

**ДЕННИК ХОР. ЯРОСЛАВА КОЦЬОЛКА («КРИЛАЧА»)
КОМАНДИРА СОТНІ «УДАРНИКИ» 6, 96а¹**

(від 1 січня до 15 червня 1947 р.)

СІЧЕНЬ 1947

1 січня. Постій на [Кам'янках]². Дощ. По півночі рій Шуліки приводить одну штуку (худоби). Харчеві б'ють і розділюють м'ясо поміж вояків сотні. Кукса вернувся з терену з «водкою» для хлопців. Отець капелян Кадило³ о 2-ій годині причащає хлопців, які останньо були у сповіді. О 5-ій год. виходимо в «Л...»⁴ ліс. Долучує стежа з «І...», там спокійно. Хмарний день. О год. 9:30 о. капелян Кадило відправляє Службу Божу і коротко, але щиро, промовляє до стрільцтва. Опісля відправляється панахида за душі стрільців з нашої сотні, упавших протягом 1946 року. Стрільцтво дістало по 0,5 л. водки на рій з нагоди 1 січня (Нового Року). По полудні стежа зголошує, що в Семшові і в Тираві Сільний квартирує ВП⁵. Кількості не стверджено. Висилаю стежі на Кам'янки і Креців, які мають долучити на «В...». Рій Данила відходить на Ліщавку стягнути хліб і закупити плащі. О год. 16-ій вимаршовуємо, на год. 18:10 розквартируємо на «В...». Бігун⁶ викінчує звіти. До Вадима⁷ висилаю посмертні листки стрільця Жовтого і санітара Левка, які впали 7 січня 1946 р. під Бірчею.

2 січня. О год. 4:15 вимаршовуємо у «В...» ліс. Вчора зголосив мені Чорний, що 3 грудня 1946 р. Був ранений в

1. Цей денник вів хор. Ярослав Коцьолок («Криlach»), командир сотні «Ударники» 6, як свою особисту хроніку. (Крім цього, був офіційний денник сотні, який вів бунчужний сотні). Денник охоплює час від 1 січня до 12 червня 1947 р., тобто до дня смерті хор. Я. Коцьолка на полі бою. Оригіналу денника не вдалося віднайти, тож друкуємо текст за копією, яку зробив Богдан Гук (Скала) десь у 1948-1949 р. Точніше про це — дивись вступна стаття цього тому «Літопису УПА». Закінчення — запис під датами 12-15 червня — пера В. Щигельського («Бурлаки»).

2. В оригіналі назва цього села була зашифрована. В деннику були зашифровані багато назв місцевостей, деякі особи й деякі слова чи фрази. Нам вдалося розв'язати шифр і відшифрувати більшість зашифрованих місць, які крім цього були скорочувані. Розшифровані назви подаємо в квадратних дужках []. Про слова і назви, яких не вдалося розшифрувати, залишаємо лише першу літеру з трьома точками, які подаємо в лапках, напр., «Н...».

3. «Отець Кадило» — о. Василь Шевчук (також «Пластун») — капелян перемиського куреня УПА під командою пполк. «Коника», а згодом — май. Петра Миколенка («Байди»). Перед вступом до УПА о. В. Шевчук був парохом с. П'яткова Перемиського повіту. В 1947 р. він вирушив із сотнею УПА «Ударники» 2 під

ногу стрілець Човен. Нині транспортується його на санітарний пункт. Лікар Маріян⁸ відходить, щоб дати йому першу поміч. Нині виїхало з Бірчі ВП на села в напрямі Перемишля. По полудні політвиховник Клим⁹ проводить відправу з ройовими 2-го піввідділу. Настрій у стрілецтва поправляється. Стежі зголошують, що вчора був тут ройовий Різун з плащами і обувом. Петром доручаю Сагайдакові¹⁰ вислати рій для транспорту раненого. Відходить Шуліка. Потім наказую стягнути муку і масло з Пили, висилаю один рій, а другий рій висилаю на Добру за харчами. При відході до села стрічаю ПЖ Зиновія¹¹. Отець капелян Кадило відходить з ПЖ до Зиновія. Сходимо на вечерю до [Добрянки]. КБВ¹² з Мриглода виїхало сьогодні на Сянік. Бігун і Клим

ком. пор. Михайла Дуди («Громенка») в рейд у Західню Європу. Проте обезсилений рейдом залишився на Словаччині в католицького священника. Там його арештували чехословацькі війська і видали до ПНР 3 травня 1948 р., разом з 68-а іншими вояками УПА, між якими були сотен. «Бродич» і «Бурлака», вишкільник «Зенко» і чот. «Залізний». Районовий військовий суд ПНР у Ряшеві засудив о. Василя Шевчука на кару смерті, і вирок виконано 10 вересня 1948 р.

4. «Л...» — зашифрована назва місцевости (шифру не вдалося нам відчитати).

5. ВП — «Wojsko Polskie» (польське військо) — офіційна назва армії Польщі після відновлення держави в 1918 р.

6. «Бігун» — Юрій Коцьолок (також «Вибранець») — рідний брат сотенного Ярослава Коцьолка («Крилуча»). В сотні він виконував обов'язки бунчужного. В деннику мова про виготовлення місячних звітів сотні для командування 26 ТВ «Лемко».

7. «Вадим» — Ярослав Пеців (також «Мирон») — політвиховник перемиського куреня УПА. У березні 1944 р. він закінчив перемиську гімназію і після цього вступив до УПА. Загинув у бою з ВП 17 березня 1947 р.

8. «Маріян» — Гельмут Кравзе, по національності німець — студент медицини й військовий санітар, який виконував обов'язки лікаря в сотні «Ударники» 6 під команду Я. Коцьолка («Крилуча»). Весною 1945 року к-р Я. Коцьолок «викрав» його і д-ра Вільгельма Вельніке («Сяна») з польського табору німецьких полонених у Пикуличах біля Перемишля. Оба вони залишилися в УПА і лікували повстанців та українське населення.

Г. Кравзе вирушив у рейд у Західню Європу у відділі В. Щигельського («Бурлаки»). У горах Кривань він попав у чехословацький полон, був виданий ПНР і засуджений військовим судом на 10 років тюрми за службу в УПА. Він був звільнений у 1955 р. і прибув у Західню Німеччину.

9. «Клим» — Євстахій Бревко, нар. у с. Володж недалеко Бірчі 1923 або 1924 р. — був політвиховником сотні «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка («Крилуча»).

10. «Сагайдак» — ... Вайда зі с. Кречкова — чотовий першої чоти (кодове число 516) сотні УПА «Ударники» 6. За звітом М. Озимка загинув 16 березня 1947 р. в бої з ВП, разом з чот. «Голім».

11. «Зеновій» (знаний більше під псевдонімом «Громенко») — пор. Михайло Дуда — командував сотнею УПА «Ударники» 2, 95, що була найстаршою сотнею в перемиському курені УПА. ПЖ — польова жандармерія УПА.

12. КБВ — Korpus Bezpieczenstwa Wewnętrzznego (Корпус Внутрішньої

викінчують звіти. Доктор Маріян відходить до магазину забрати лікарства.

3 січня. По півночі вертається д-р Маріян з лікарствами. Дві години мучився з Мечем, поки відчинив примерзле віко [вхід до криївки]. Далі падає сніг, починається сніговія, завозить усі сліди. О 3-ій год. вертається рій з чоти Голого¹³ з Пили, привозить муку, з якої буде можна спекти «солодке» на свята для сотні. О 4-ій год. виходимо на «І...». Зиновій квартирує в лісі. Іду до нього і зустрічаю там провідника Вишинського¹⁴, який заступає тепер провідника Григора¹⁵. Довідуся, що Бема і Кармелюка розстріляно за спробу втекти на Словаччину. Ройовий Степ застрілився після переслухання в тій справі. Обговорюємо з провідником Вишинським справу недотягнень Байди¹⁶. Заходить до мене на квартиру, де частуємося гарячою чорною кавою. Долучує Шуліка, який відставив раненого, та ройовий Різун, що по-

Безпеки) — офіційна назва військ внутрішньої безпеки ПНР, відповідника тодішніх радянських військ НКВД.

13. «Голий», бул. — чотовий другої чоти (517) сотні «Ударники» 6, 96а, під ком. хор. Я. Коцьолка («Крилача»). Загинув 16 березня 1947 р.

14. «Вишинський» — Ярослав Гамівка — окружний господарський референт підпільної адміністрації Перемисько-лемківської округи. В часі т. зв. Акції «Вісла» попав у руки УБП і став їхнім вислужником. Бушував він передусім серед політв'язнів, а пізніше також серед українських виселенців на німецьких землях, вишукуючи колишніх підпільників та вояків УПА, а також селян, які співпрацювали з підпіллям.

15. «Григор» — Мирослав Гук — окружний керівник підпільної адміністрації Перемисько-лемківської округи і провідник ОУН на цій території. М. Гук народився в священничій родині в с. Іскані Перемиєського пов. Після закінчення перемиської гімназії студіював архітектуру на Політехніці у Львові до 1944 р. В 1945 до 1947 р. був окружним. У вересні 1947 р. відійшов в Українську РСР разом із своїм молодшим братом і включився в ряди збройного підпілля Львівської області.

16. «Байда» — Петро Миколенко, хорунжий, пізніше майор — командир перемиського куреня УПА і заступник командира 26 ТВ «Лемко». П. Миколенко походив з Полтавщини і був лейтенантом червоної армії. Наприкінці 1943 р. він перейшов до УПА на території Дрогобицької воєнної округи УПА, де в 1944 р. zorganizував сотню із самих наддніпрянців, силою 220 рушниць. Восени 1944 р. він був важко хворий, а його сотня відійшла на Наддніпрянщину. Після частинного видужання тимчасово працював у штабі кур. В, Мізерного («Рена»), бо мав відійти в УРСР. Восени 1945 р. за рішенням ген. Д. Грицяя («Перебийноса») він був призначений на постійно до командування 26 ТВ УПА «Лемко». Після смерті полк. «Коника» П. Миколенко став курінним перемиського куреня, до якого входили сотні: /1/ «Ударники» 2, 95, під ком. пор. Михайла Дуди («Громенка»); /2/ «Ударники» 4, 94а, під ком. хор. Володимира Щигельського («Бурлаки»); /3/ «Ударники» 6, 96а, під ком. хор. Ярослава Коцьолка («Крилача») і /4/ «Ударники» 7, 96б, під ком. ст. бул. Григорія Янківського («Ластівки»).

В деннику хор. Я. Коцьолок згадує кілька разів про звіти кур. П. Миколенка про якісь непорядки в його сотні, які він уважав неправдивими. З дальших

вернувся з 5-го району. Говориться, що за Загір'ям був бій з ВП, який тривав 3 години. Правдоподібно Хрін¹⁷ мав жниво. Кінчимо звіти. Отець Кадило посвячує просфору. На вечерю сходимо на [Добрянку].

4 січня. Вранці о 4-ій год. виходимо. Сніговія втихомирилася, але зате сильний мороз. Тригодинний марш — поки не заходимо в Крецівський ліс. Чотирьох відморозило ноги, я сам переморозив бороду. Коло 9-ої год. приходить плвх. Вадим. В терені спокійно. Вечором відходить Голий з чотою 517¹⁸ на Тиряву Сільну, щоб зібрати харчі. Заходжу із Сагайдаком на «Л...». Рій Опришка відтранспортує обморожених на санітарний пункт. Бігун викінчує звіти.

5 січня. Вертається Голий і приносить яких 30 кг. муки, 4 пари обуви та дещо білизни. Над ранком долучує Змагун з пакунками. Виходимо в ліс між Кам'янки і Кузьмини. Дошкульний вітер з морозом прошибає скрізь. По полудні розділюємо святочні пакунки. Стрілецтво несподівано і мило заскочене пакунками, дістали також 30 пар білизни. Говорю з плвх. Вадимом на тему курінного «Байди»¹⁹. Вечором висилаю ПЖ за Вільхою по фільми і знімки. Стежа відходить на [Добрянку] коло [Ляхави], щоб провести розвідку, бо думаю туди піти на Свят Вечір. Висилаю пакунки і побажання для ранених. На вечерю сходимо до «I...». Висилаю побажання до Ігоря²⁰, Лугового²¹, Аркадія²² та Бурла-

згадок на цю тему виходить, що він опротестував ці звіти в командуванні ТВ і організував підтримку для свого протесту.

17. «Хрін» — Степан Стебельський, поручник, пізніше майор — к-р сотні «Ударники» 5, 95а, яка входила в склад лемківського куреня УПА під ком. май. Василя Мізерного («Рена»). С. Стебельський народився 18 жовтня 1914 р. в с. Голинь, Калуського пов., по професії був учителем. В'язень гестапо за підпільну діяльність в ОУН. Згодом він вступив до перших відділів УПА, де був чотовим, згодом сотенним, а після відходу в Українську РСР у 1947 р. командиром 24 (дрогобицького) ТВ УПА «Маківка». Він був кілька разів ранений і вславився численними боями з військами НКВД і ПНР. В організованій ним засідці загинув ген. К. Сьверчевський, віце-міністр оборони уряду ПНР. С. Стебельський був автором споминів, що вийшли на еміграції двома окремими книжками: «Крізь сміх заліза» і «Зимою в бункрі», у видавництві Місії УПА «До зброї», у 1950 і 1952 рр. Загинув 9 вересня 1949 р. б. Погорілець на території ЧСР, очолюючи групу кур'єрів УГВР до ЗП УГВР.

18. «517» — кодове число другої чоти, чот. «Голий», сотні «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка («Кричала»).

19. Тут, замість псевдоніму, автор вжив лише поштовий код кур. Петра Миколенка («Байди») — «377». Ми це замінили на псевдонім у лапках. Також у дальшому замість «377» подаємо «Байда» (псевдонім у лапках).

20. «Ігор» — Володимир Кіт з Бережанщини, закінчив Бережанську гімназію в 1942 р. — керівник підпільної адміністрації п'ятого району Перемиського над-

ки. Від к-ра Рена²⁴ дістав я штафету. Пише під впливом навітлення Байди — дивись штафета ч. 1/47.

6 січня. О 4-ій год. ранку вимаршовуємо в Крецівський ліс. Поміж населенням говориться, що від 5 до 10 січня мають бути облави. БСБ в Кам'янках розстріляло одного сексота, який заявив, що ВП намагається за всяку ціну довідатися, де будуть сотні на Свят Вечір. Треба буде спеціально звертати увагу на забезпечення та замкнення села, щоб ніхто з цивілів не вийшов з села. Вертається стежа з Ракова, там ще є пакунок для сотні. Змагун з ПЖ не долучив ще. По полудні розмовляю з Бігуном. Вплив ПЖ на нього дуже великий. Гордість, зарозумілість, амбіціонерство, а навіть брехня — це прикмети, які він звідтам приніс. Плвх. Вадим лишається в нас на Свят Вечір. Висилаю стежу по ковбаси для сотні. Солодке треба також забрати з собою, хто знає, чи не прийдеться перейти кудись дальше. Покищо ВП ніде не підтягнулось, хіба що вночі схоче зробити напад здальша.

На вечерю сходимо до Добрянки коло Ляхави. Окружаємо село і залишаємо забезпечення. Заквартировуємо. Спільна молитва, вечеря, кілька коляд — складаються на ті моменти, які пригадують колишні Свят Вечори з-перед кількох літ. Думки втікають до рідних, що порозкидувані по всіх усядах. Аж сьогодні пізнається більший брак найближчих. Та годі, все це для того, щоб бодай колись інакше зажити, а якщо не доведеться, то принаймні нове покоління згадає нас... По вечері іду з плвх. Вадимом по квартирах хлопців. Почуваються, як удома, хоч не між рідними. Український народ розуміє повстанців, отже приймає їх, як рідних синів. Радість, співи і жарти. Стрілецтво з населенням творить одну сім'ю. Це нині спеціально можна завважити.

району («Холодний Яр») і провідник ОУН цього району. До, цього району входили передусім села Ліського повіту, розположені на правому березі Сяну.

21. «Луговий» («Ясьмін», «Олег») — керівник підпільної адміністрації першого району і районний пров. ОУН.

22. «Аркадій» — Іван Кривуцький, абсолювент перемиської гімназії — референт СБ четвертого району в «Холодному Ярі». 1947 р. попав у руки ВП і переходив слідство в ряшівській тюрмі. Там його сильно катували, наслідком чого він утратив слух. Після слідства його вивезли разом з о. Стефаном Грабом до СРСР на суд і відбуття покарання.

23. «Бурлака» — хор. Володимир Щигельський — к-р сотні «Ударники» 4, 94а, що діяла в складі перемиського куреня УПА.

24. К-р «Рен» — май. Василь Мізерний — командир 26 (лемківсько-перемиського) ТВ УПА «Лемко» і курінний лемківського куреня УПА.

7 січня. О 1-й год. переходимо в горішній кінець села, під ліс. Змінємо квартири на всякий випадок. Політвиховник Вадим о год. 1:30 відходить із стежею до к-ра Зиновія. На 3-тю год. заповіджений відхід. Стежі звітують, довкола спокій. Виходимо з села о 4-й год. Мороз звільнив. День проходить спокійно. Хлопці в веселому настрою. О год. 16-й по полудні відсвятковуємо першу річницю смерти сл.п. полк. Коника²⁵. На вечерю заходимо до села «Р...». Стежі довкола звітують спокій. Весело проводимо вечір у почоті. Відпускаю ПЖ із знімками до к-ра «Рена»²⁶ через Чумака.

8 січня. О год. 3-й відмарш на «І...». О год. 6-й ми на місці. Підходячи до присілка, запримічуємо вогонь, гей би хтось запалював хату. Розгортаю підвідділи у розстрільну і підходимо до хат. Виявляється, що на другий день свят люди привикли палити солому з долівки. Заквартируємо і виставляємо забезпечення. Приходить о. капелян Кадило і оповідає, як святкувалось у Зиновія (Громенка). Передає мені штафету від Зиновія з побажаннями. Пише Зиновій, що на чоту Бурлаки наскочило ВП ніччю на бункри в лісі. Думаю, що певно на Ваньку²⁷. Висліду наскоку покищо не знати. О год. 9-й відправляється Служба Божа і панахида за душу сл.п. полковника Коника. Роблю знімки з польової Служби Божої. Хлопці в добрім настрою, жартують. Ранений стрілець Сорока жартує, що йому ніколи не бракне амуніції, бо в раненій нозі носить аж дві кулі, які неможливо було в наших обставинах витягнути. По полудні відпускаю ройового Різуна на відпустку. День гарний, погідний. На вечерю сходимо до [Добрянки] коло [Доброї]. Тут люди ждали на нас вже дві ночі, вже привикли до нас. Прошу о. Кадила відправити Службу Божу, о 2-й год. для нас, о 3-й для цивільного населення.

9 січня. О 2-й год. починається Служба Божа для від-

25. Пполк. «Коник» — член штабу 26 ТВ УПА «Лемко» і к-р перемиського куреня УПА. 1944 р. «Коник», тоді хорунжий, входив до командного складу старшинської школи УПА «Олені», в якій був сотенним. Після розв'язання школи він був приділений до штабу перемиської воєнної округи УПА, яка після реорганізації у 1945 р. стала 26 ТВ УПА (із значно меншою територією). Кур. «Коник» загинув у час нічного наскоку перемиського куреня УПА на ВП в м. Бірчі 6 січня 1946 р. Посмертно він був підвищений до ступеня підполковника.

26. Тут замість псевдоніму вжито поштовий код — «477» — к-ра 26 ТВ «Рена». Заміняємо цей числовий код теж у дальшому, подаючи псевдонім у ланках для відзначення цієї зміни.

27. «Ванька» — ст. бул. — чотовий першої чоти (510) у сотні «Ударники» 4 під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

ділу, а о 3-ій для цивільного населення. Заходимо до «І...». Сьогодні іменини Сагайдака. Хлопці в 1-ій і 2-ій хоті бавляться. Різун вернувся з відпустки з хлопцями. По полудні відходять на відпустку Меч і Комар з Бульбою. Сагайдак з підвідділом відходить на вечерю до [Добрянки] коло [Доброї], а Голий на «Р...». На Засянні арештування поляків перед виборами. Поляки кажуть, що «добже би било, гдиби ктось з коменди УПА пшишедл до нас і заложил яконсь організаціен на вибори»²⁸. Чують у нас більшу силу. Втікають на цю сторону і починають ховатися в наших лісах. Говоримо з виховником в справі Комаря, який стало ширить негодування. Заквартируюю на вечерю із Сагайдаком на [Добрянці], а Голий відходить на Перервиці. Далі забавляємося весело з нагоди іменин Сагайдачного. Вдень падав сніг.

10 січня. Виходимо о год. 4-ій на «У...». Доручаю Голуому скликати польовий суд і розглянути справу Капелюха, підозрілого в зраді військової тайни, висловлення намірів дезерції і плянову спекуляцію. Польовий суд у складі Голого, Різуна, Смереки, Кліма — як обвинувачів і Сагайдака — як оборонця розглянув справу Капелюха, який признався до вини. Іменем польового суду засуджено стрільця Капелюха (Михайла Печінку) на кару смерти через розстріл перед відділом. Затверджую вирок смерти, о. капелян Кадило сповідає його, а о год. 17:30 відділ виконав присуд. Кількома словами з'ясовую, чим Капелюх провинився. До виконання вироку добровільно голоситься стрілець Гарбуз. Коли Капелюх хоче прощатися з односельчанами, виступає Теплий і заявляє, що стрільці стидаються, що мають зрадника із свого села, і не будуть з ним прощатися.

Голий заходить на вечерю на Плішову, а я з Сагайдаком на Крайники, де розквартируємо рій на хату. Люди добре ставляться. Є лише 7 хат, всі решта мешкають по підвалах. ВП спалило село. Довідоюся від Бурого, як всипано бунчужного Обарянца²⁹. Як лиш він зайшов до хати (о 5-ій год.), (місцевий) сексот повідомив другого сексота в Розпуттю, який зголосив це рейдуючому відділові ВП, після чого наступив наскок і смерть бунчужного.

28. Переклад: «Було б добре, якби прибув до нас хтось з командування УПА і створив якусь організацію для цих виборів».

29. «Обарянець» — бунчужний сотні «Ударники» 6 під ком. хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»). Після його смерті бунчужним став Юрій Коцьолок («Бігун»).

11 січня. Вранці о год. 4-ій долучує Голий. Приходить Бурий і каже, що до мене є пошта. В 4-му районі спокійно. О 5-ій год. вимаршовуємо в ліс. Пров. Карло³⁰ пише в справі Комара, щоб так повести справу, щоб не карати його розстрілом, лише передати до БСБ, де він виправдає себе в праці. Рішено здержатись із судом, а я пропозицію цю вишлю вгору, до к-ра «Рена» і провідника Потапа³¹. На вечерю сходимо до Доброї.

12 січня. Вранці о 3-ій год. виходимо в ліс. Надворі цілком тепло, але відлиги ще немає. Перед полуднем о. Кадило відправляє Службу Божу. Приходить пров. Вишинський. Говоримо з ним в справі неправдивих зголошень Байди. Вишинський іде до к-ра «Рена» і має в'янути йому ці справи. Завтра передам ще штафету до к-ра «Рена». Вечором Голий іде на Гломчу по худобу. Приводить 3 штуки і 2 коней. Ніччю викінчую відповідь до к-ра «Рена».

13 січня. Вранці виходимо в ліс. Долучує стежа з 4-го району. Бартель був на другій стороні, БСБ³³ також, ну і моя чота провела ревізійну акцію. Іде дощ із снігом. На дворі тепло. По полудні випогоджується. Приходить пров. Вишинський і пров. Вадим, який щось нездоровий, правдоподібно ангіна. На вечерю сходжу із Сагайдаком до «Б...», а Голий на «Е...». Лікар оглядає хворих цивілів і записує рецепти. Отець капелян Кадило сповідає кількох старців. О 22-ій год. приходить пров. Старий³⁴, Клим і пров. Вишинський. Переходимо на іншу квартиру і починаємо забавлятися з нагоди нашого Нового Року. Час проходить досить весело.

14 січня. О год. 2-ій відмарш через діл. О год. 5:30 приходимо до Кам'янки, де заквартируємо тому, що плвх. Вадим хворий. Висилаю довкола стежі та сильне обезпечення. Зранку був сильний вітер, опісля падав густий сніг. О год. 11-ій о. Кадило відправляє Службу Божу в наміренні Нового

30. «Карло» — Володимир Хома (також «Клим» і «Ілько») — референт СБ 3-го району в Перемиському надрайоні («Холодний Яр»). Прибув з рейдуючими відділами УПА до Німеччини.

31. «Потап» — Василь Цап'як — керівник СБ у Перемиському надрайоні («Холодний Яр»).

32. «Бартель» — Дмитро Білю з Бальниці Сянницького повіту — чотовий у сотні «Ударники» 2, 95, під ком. пор. Михайла Дуди («Громенка»).

33. БСБ — боївка СБ (служби безпеки).

34. «Старий» — Іван Гарабач (також «Плугатор») — керівник СБ у Перемисько-лемківській підпільній окупі.

Року. Хлопці спочивають. Надворі хуртовина. По полудні довідуємося, що ВП є в Березці, Пилі і Голучкові. Вечором відходить рій Орла з пвх. Вадимом в 4-ий район і пвх. Климом, який має полагодити торговельні справи. Долучує ПЖ Ластівки³⁵, які оповідали про те, як ВП влізло до табору Бурлаки і з'їло йому паски, і як він наступав на власний табір. У 1-му і 2-му районі було останніми днями спокійно. Довідався я від Вадима, що кур. «Байда» є в Ластівки. На ніч ми zostалися на квартирах в Кам'янках. Висилаю розвідку на Запомірки, Креців і Добрянку. Сніг упав досить великий, тяжко маршувати, надворі темно і тепло.

15 січня. О год. 5-ій виходимо в Крецівський ліс. Висилаю довкола стежі. Погідний, теплий день. Коло 11-ої год. роблю знімки. Втім у Кам'янках три серії з кулемета. Поготивля. Долучує Ворон і зголошує, що в Кам'янках ВП. Виходимо з потоку на гору і займаємо становища. Щойно на становищах зголошує Ворон, що Волос пішов з ним на стежу і залишився в Кам'янках. ВП правдоподібно стріляє до нього. Висилаю туди Шуліку на розвідку. Вертається о год. 2:14 і зголошує, що ВП забрало раненого Волоса і пішло вгору Кам'янками. Висилаю туди другу розвідчу стежу. Вертається о 4-ій год. і зголошує, що ВП перейшло лісами понад Кам'янками на Ляхаву, везли одного раненого. Висилаю Куксу за штуркою (худоби), і о год. 17-ій відмаршовуємо в напрямі 2-го району. Вечеряємо в Ліщавці. Люди дуже бояться, бо тут ніколи ніхто не квартирує. О год. 22-ій маршуємо далі на «М...».

16 січня. Відлига, накрапає дощ. Тяжка дорога помучила хлопців. До год. 2-ої мають приготувати сніданок і помаршувати далі. Від Сагайдака я довідався про інцидент у відділі Ластівки в справі арештування Журавля, погрожування виховникові стр. Журавликом (?). Господарі скаржаться, що перед польськими різдвяними святами були тут «якісь наші, які позабирали цивільні речі і були злі, як ніколи...». З оповідання виходить, що це з відділу Ластівки. Неприємно слухати такі речі. У цьому випадку відповідальність несе командир відділу. Поляки проводять збори і загрожують, що

35. «Ластівка» — ст. бул. Григорій Янківський — командир сотні УПА «Ударники» 7, 946. Походив із с. Тисова Перемиського повіту. Перед 1939 р. був підстаршиною ВП. За німецької окупації був комендантом т. зв. української допоміжної поліції у Вільшанах Перемиського повіту і співпрацював з протинімецьким підпіллям. У 1944 р. вступив до УПА, де спочатку був ройовим і чотовим, а восени 1945 р. перебрав командування сотнею «Ударники» 7.

хто не буде голосувати на 3-ку, того вивезуть. Терором хочуть виграти вибори. Кажуть, щоб «лясофци теж шлі до виборуф, а ніц ім не бендзе». Що за безсоромна наївність! На год. 7:10 ми вже в Турниці. Всі ледве держаться на ногах. Понад 28 км. дороги за одну ніч. Іде дощ. Розкладаємо на становищах вогні і, виставивши забезпечення, відпочиваємо. По полудні приходить стежа від кур. «Байди», закликає мене на Ямну Горішню. О 15-ій год. маршуємо туди. Стрічаємось з ним, обговорюємо поточні справи відділу, як: обсада роїв, брак СБ-іста, слідкування за агентурною роботою, вишкіл. Доктор Зубченко³⁶ долучить до мене. Хлопці заквартирували в хатах — відпочивають. Порозумівшись з Ластівкою в справі забезпечення, умовляюсь до відходу на 3-тю год. завтра.

17 січня. Виходимо (разом) з відділом Ластівки у ліс. Відлига, горять вогні, випогодилося. К-р «Байда» ходить поміж хлопців. По полудні о год. 15-ій рушаємо через «Н...». Хлопці вечеряють, а я з Кучерявим іду на [Конюшу].

18 січня. Вранці долучує до мене Сагайдак з підвідділом, заквартируємо в хатах. Падає сніг. На вечерю Сагайдак із своєю чотою йде на [Брилинці]. Я зостаюся на місці з Голим. Вечором приходить І³⁷. Все проходить досить весело. Молодь щедрує, бавиться, починаються танці із стрільцями.

19 січня. Вранці заквартируємо в тих самих хатах. Сьогодні вибори. Тому назагал в терені спокійно. ВП і КБВ зайняті виборами. Бурлака стоїть уже другий день в Аксманичах. Сніг падає, одначе назагал тепло. Відходжу з обома чотами на Брилинці. В Красічині ВП немає.

20 січня. Вертаємось на старі квартири. Приходить к-р Бурлака. Заходжу до нього і досить весело проводимо дополудня. Опісля договорюємося в справі рейду на Засяння. Балакаємо теж про кур. «Байду». Бурлака теж втягнений у непорозуміння з к-ром «Байдою». Вечором маємо відмаршувати, але ще немає аprobante від пров. Григора.

21 січня. Вранці переходжу по квартирах хлопців. Всі

36. «Зубченко» — Василь Гузар, дентист-технік з м. Динова в Перемиському повіті — був дентистом при окружному осередку УЧХ. Він мандрував по окрузі — по Перемищині і цілій Лемківщині, — вступав до відділів УПА і підпільних санітарних пунктів і направляв зуби.

37. І. — Ірина — дружина хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»).

вже відпочили. Вполудне кличе мене пров. Григор. О год. 12-ій починається відправа в справі рейду на Засяння. Участь має взяти Бурлака і мій відділ. Обговорюємо тактику проведення рейду. О год. 13-ій розходимося. На год. 15-ту виготовлений відхід. По полудні від'їжджає І., передаю картку для тети. О год. 15-ій перемаршовуємо на «В...». Приїжджають фіри з Перемишля. Господарі оповідають, що є англійська комісія, яка перевіряє вислід виборів. Бігун від довшого часу поводить нездисципліновано, говорить неправду і стає зарозумілим. Картаю його в досить довгій гутіріці.

22 січня. Сніг падає далі. О год. 5-ій перемаршовуємо через Чирак на «Л...». О 12-ій год. заквартируємо в селі. Я від лісу, Бурлака від Сяну. Опришко із своїм роєм лишився на бірчанським «гостинці» [битім шляху] для реквірування обуви. По полудні вертається Опришко, жодного руху на шосі не було.

23 січня. О год. 3:45 відмарш. Лучу до Бурлаки і разом відходимо через «Ч...» і понад Сян входимо в Красицький ліс і переходимо шосу. Нараз над'їздять авта — перепускаємо їх далі. Цілий день падає сніг. В лісі запалюємо вогні і о 15-ій год. рушаємо в село. Я заходжу з своїм відділом до Бовина, а Бурлака до Лентовні³⁸. Заходжу до старого знайомого К. Весело проходить ніч. Люди спочатку перелякані, опісля успокоюються. Назагал ставляться до стрілецтва добре. Є ще деякі українці, які не виїхали. Поляки не вірять, що нас ще так багато може бути. Є також на Бовині репатріанти з-під Доброміля і Нового Міста. Дивуються, звідки ми так докладно і правдиво знаємо обставини в УРСР.

24 січня. Вранці о 5-ій год. виходимо в ліс. Сніг падає далі. Розквартируємо в лісі. Все спить і відпочиває. Обезпечення затримує кількох цивілів у лісі, яких держимо при вогнях аж до відходу. Переходжусь по вогнях, хлопці назагал вдоволені. Оповідать свої враження, згадують про якусь стару ворожку, яка заповідала, що якщо 25 січня до полудня буде вітер та сніг, то буде війна в першій половині року, а як по полудні, то в другій половині. Стрілецтво сміється з польської забобонности. На вечерю сходимо в село Середне.

38. Ці села — Бовино, Лентівня і інші — знаходяться на західному боці Сяну. Українське населення виселено звідси майже повністю до УРСР вже раніше, в 1945 і 1946 рр. На їх місце прибули поляки, передусім переселенці з УРСР.

Заходимо до вчительок. Приходить Бурлака. Поговоривши з ними, співаємо їм кілька пісень. По вечері Бурлака відходить. Коло 24-ої год. лягаємо спати.

25 січня. Учительки прийняли нас надзвичайно ввічливо. О год. 4:30 відмаршовуємо в той самий ліс, на схід від Середнього. По дорозі, порадившись з Бурлакою, рішаємо заквартирувати в хатах коло лісничівки на Гавроню. Прямуємо туди. Кажуть, що тут часто перебуває Качор. Окружаємо хати і проводимо ревізію. В одній з хат знаходять Качора з десятизарядкою. Перебирає його Білий³⁹. Від цивілів довідуюся, що з Качором був ще один з автоматом. Заквартируємо з Сагайдаком у хатах, а Голий іде на гаївку «Мельнікуфка». Люди дивуються, що партизани так спокійно поведуться. Під час переслухання Качора виходить, що Яструб працював з «двійкою». Правдоподібно Галя мала завдання стягати із сітки сексотів донесення і передавати їх на УБП. О год. 17-ій відмаршовуємо. Бере сильний мороз. Маршуємо до год. 22-ої до села Скопова, де розквартируємо. Люди не хочуть відчиняти, а коли входиться до хат — кричать зі страху, втікають через дахи. Аж по якомусь часі успокоюємо населення. Стрільці втомлені. Провірюємо, чи нема відморожень. Одначе ні. Зате у Бурлаки є кілька випадків відмороження.

26 січня. Вранці о год. 5-ій вимаршовуємо в Голющу (присілок). Мороз звільнив, зате вітер гострий. Приводять до мене солтиса з Крамарівки. Проводжу з ним гутірку, даю йому літературу і опісля ідемо до Бурлаки. Пвх. Євген⁴⁰ заповідає збори. Потім приходять з Порохника лікар, учитель та ще один, які вибрались туди на «лещатах» [лижах]. Проводимо з ними гутірку. Спочатку нічого не хочуть відповідати, не знають, хто ми є. Опісля на зборах промовляє Євген: за що ми боремося, і Луговий: про наші відносини. Населення вдоволене, що ми нічого їм не робимо, хоч знаємо докладно про напади на українські села. Роздаємо літературу на Угорку і Порохник. Передаю солтисові з Крамарівки [гроші], щоб дещо закупити для нас. За годину вертається, але пива не привозить, бо вже розпродане. Приходять чотові

39. «Білий», ст. віст. — ройовий із сотні «Ударники» 4 під ком. Володи-мира Щигельського («Бурлаки»).

40. «Євген» — бул. Йосиф Вівчаровський — виховник сотні «Ударники» 4 під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

від Бурлаки і Голий від мене та лікар, і у веселому гуртку проходить час до 2-ої години.

27 січня. Надворі вже другий день хуртовина, сніговій. О 6-ій год. маршуємо на Кути (Крамарівка). О год. 10:30 заквартируємо. Хати бідні, відділ стоїть в 4-х хатах. Заходимо до хати, в якій мешкає жінка з 4-ма дітьми. Сама полька, скаржиться, що два роки тому польські банди ограбили її, а мужа змусили їхати на Україну⁴¹. В травні 1945 р. банди замордували в К[ра]марівці Володимира Гаца, застрілили колишнього солтиса, а також Петра із Закуття. Застрілили Степана Соболя, його сина Івана і Петра Міхаловського з села та Петра Міхаловського з Кутів. Весною 1946 р. застрілили Михайла Цьолка і Володимира Проця. Останній транспорт стероризованих українців (бандами) в травні 1946 р. Вечором відходить один рій з Кучерявим від Бурлаки до Крамарівки, звідки приводять три безроги.

28 січня. Вранці о год. 8:30 відмаршовуємо лісом на Осіни. Розквартируємо. Буря втихла, зате мороз. Перед полуднем приводять римо-католицького священника з Крамарівки (Ян Белец). Я проводжу з ним гутірку — за що ми боємося та які повинні бути відносини між поляками і українцями. Опісля приходжу з ним до почоту Бурлаки. Тут зібралось поволі вже декілька польських інтелігентів. Проводимо гутірку, граємо в шахи, карти. Опісля обговорюємо справу з «обводовим» польського підпілля. Виглядає — пересічний собі чоловічок, бідно одягнений, із старим «штаером» та передпотоповим рефлектором. Так виглядають польські революціонери! Не знаючи нас, поінформував нас докладно про польську сітку в терені. З розмови бачиться, що поляки боються збройно виступати проти більшовиків. Загально так нам відповідають: «Мувице вшистко правден, але цуж ми можеми зробіць, естесьми безрадни...»⁴². Це найкраще відзеркалює польську психіку. Більшовики зробили їх на якийсь

41. Від квітня 1945 р. прийшло до перемир'я і співпраці між УПА і польською АК (Армією Крайовою), реорганізованою згодом під назвою «Вольносьць і Незавіслосьць» (Воля й незалежність, ВІН). Проте крім ВІН діяли на польсько-українському пограниччі Перемиської округи ще НСЗ (Народове Сілі Збройне) і «приватні» підпільні відділи, які вели погроми українського населення. Неофіційно з деякими з цих «приватних» відділів часто співпрацювало УБП для погромів українських сіл, щоб змусити їх до виїзду. Власне автор тут згадує про діяльність таких «польських банд».

42. Переклад: «Все, що говорите — правда. Але що можемо зробити? Ми безрадни..»

час нездібними до боротьби — водкою і деморалізацією. Попадає мені в руки «Жолнеж польські» — «тигоднік нр. 1»⁴³. Поміщені там знімки сотні повстанців в польському полоні. Між іншим, помістили знімку якоїсь вуличниці і підписали: «Санітарка з банди Крилача робі фотогенічнон мінен». Нахабно брешуть. Таж усі добре знають, що в наших відділах немає взагалі дівчат у санітарній службі.

29 січня. Год. 0:45, перевіряю службу і стверджую, що коло почоту немає алярмівки, а в Голого алярмовий був у хаті. О 5-ій год. відмарш через Гелюш на Волю Угорську. Розквартируємо в селі. Кукса заготовляє дві безроги. Наїздить багато фірманів, які приїхали за деревом. Села цілого зайняти не можна, але замикаємо його обезпеченнями. Коло год. 16-ої кладуся спати. О год. 16:45 будить мене алярм. Стріли з напрямку Угорки. Висилаю зв'язкового, щоб Голий провірив стежею, що за стріли. Тим часом надїздить Кучерявий, який зголошує, що поза заставами його затримано і віддано до нього кілька стрілів, на що він відповів серією з ППШ. Даю чоту Голого на становище із сторони Угорки, по обох сторонах дороги, а Сагайдака на гору під ліс від Волі Мацьківської. Крім того, висилаю зв'язкового до Бурлаки по дальші накази. Пересилає червону ракету і повідомляє, що на випадок нападу долучить до нас. Висилаю стежу від Сагайдака в село. Вкоротці вертається Різун і зголошує, що на весіллі було 8 озброєних, які попили і стріляючи втекли.

Коло год. 22-ої алярм! Стріли з кулемета. Чути крики на відтинку Голого. Беру Сагайдака і йду туди. Голий зголошує, що 12 озброєних ішло в нашому напрямі, але застава обстріляла їх і випустила ракету, після чого вони втекли. Сагайдака з чотою висилаю на стежу під ліс, на схід від Волі Угорської. Долучує до мене Бурлака з чотою Остапа і залишає її в хатах коло мене, а Марко⁴⁴ з чотою іде на стежу під ліс на захід від Волі Угорської, в напрямі Угорки.

30 січня. О год. 0:05 долучує Хрущ, який відірвався ще при перших стрілах. Опісля долучує Сагайдак із стежі і також заходить до хати. Він висилає лиш стежу в силі 3-х [стрільців] на схід, у напрямі лісу. Стрілецтво відпочиває в

43. «Польський жовнір» — тижневик для ВП. «Тигоднік нр. 1» — «тижневик номер 1» — мабуть, самореклямна фраза, вичитана на сторінці цього тижневика.

44. «Марко» — ст. бул. Володимир Дашко — чотовий другої чоти у сотні «Ударники» 4 під ком. хор. Володимира Щигельського («Бурлаки»). Колишній вояк дивізії «Галичина», після бою під Бродами вступив у ряди УПА.

сні. Покажемо польським бандитам, що з села не вступимося, поки не прийде назначений час відмаршу. Не дамо себе виполохати з села. О год. 4:30 знову алярм, стріли, серії з кулемета та поодинокі.

Помимо всього видержуємо до 6-ої години. О год. 6-ій відмарш. Виходимо в напрямі Гелюша. Маршуємо крутими стежками, щоб змити слід. О год. 10:10 стрічаємося з ВП на дорозі Середне — Воля Угорська, і вив'язується стрілянина, у висліді якої ВП відходить в одному, а ми в другому напрямі. Відходимо в ліс між Середне і Волю Кривецьку, де перебуваємо аж до 17-ої год. вечора. Зв'язковий Бистрий зголошує, що застава Голого вбила 2-х жовнів ВП. Вечором сходимо до Гавроня. Інцидент з Бігуном при розквартируванні відділу. Не виконав наказу і не зайнявся розміщенням роїв. По звільненні з бунчужного переносу його на ройового до Сагайдака. Втягаю це в книгу наказів, що однак аж завтра відчитається.

31 січня. Вранці з'ясовую Бігунові всі його недотягнення і оголошую своє рішення про перенесення його з функції бунчужного на ройового. Спочатку хоче себе виправдувати, але коли переконується, що повівся не по-вояцькому, страшить мене, що покінчить з собою. Нарешті звертається з плачем, щоб подарувати йому все, а він буде виконувати свої обов'язки як слід, на що дає мені слово чести. Підписує заяву в цій справі. Відкликаю своє рішення, даю йому нагану, і він залишається покищо далі бунчужним. Негайно після упізнання забирається до впорядкування канцелярії відділу.

Через полудне роблю знімки. По полудні пвх. Євген проводить зібрання з населенням. О год. 19-ій відхід на Речпіль. Після проведення розвідки довідуємося, що там переїздили три авта по біля 10 вояків ВП. Заходимо на Речпіль і розквартируємо о год. 22:30. Проводжу гутірку з одною дівчиною з Лентовні і передаю літературу. Закупуємо полотно та дреліх, а це дуже дивує мешканців. Кажуть, що «бандерівці» не грабують. Цікавить мене, яке враження викличе література серед інтелігенції в Перемишлі. Учениця розжалюється і висловлюється, що поляки менше вчені.

ЛЮТИЙ 1947

1 лютого. О год. 4:30 відмарш через «С...» на [Купно]. Заквартируємо. Беру обезпечення від лісу. Розділюємо матеріяли, закуплені на «Ч...». На Купні немає ВП, зате є в

Рушельчинах, Красічині та Бірчі. О год. 11-й алярм! Стріли в лісі. Забираю чоту 516¹, далі добігає чота 517², лучить до Бурлаки і разом відступаємо понад Сян до Холович. Ворог обстрілює нас згори і починає заходити лісом. Приспішуємо крок і відкриваємо вогонь. Чоти прикривають себе взаємно при відступі. Під самим лісом міномет із-за Сяну починає нас обстрілювати. Стрілянина міцніє, але віддаль між нами і ВП завелика. Ми вже в лісі. Хлопці спочені, зяють парюю, мороз, що сталь липне до рук. Маршуємо лісом понад [Волю Кречову] через шосе. Великі сніги, тяжко маршувати. О 18-й год. приходимо до [Брилинців]. Все страшенно змучене. Шість годин форсовного маршу, без харчів увесь день. Оповідать цивілі, що 31 січня й 1 лютого Орел³ попровадив багато ВП в гори на облави. Переконавав ВП, що Ластівка вкоротці мусить прийти до Тисової, а щодо Бурлаки і мене зголосив, що ми оба пішли за Сян. Знову свіжий зрадник на ширшу скалю. Ніч морозна.

2 лютого. Вранці о год. 5:30 відмарш на [Конюшу]. По дорозі зустрічає нас стежа Ваньки. Заходимо в село і заквартируємо. Байда з двома підвідділами стоїть у лісі. Висилаю стежі на Брилинці та Грушову. В Брилинцях і Риботичах є ВП. З Курманич ВП виїхало. В Аксманичах також квартирують з кухнею. Вечором приходять Байда, Старий і надр. «Руслан»⁴. Іду з Байдою до Бурлаки. Стрічаюся з Пугачем⁵ і говоримо про родинні справи. Вирішуємо лишитися в [Конюшій]. Висилаю ще раз стежу на Брилинці. До села зійшли Ванька і Зимний. Байда рішає, щоб усі залишилися на вечерю в цьому селі.

3 лютого. О год. 5:30 виходимо в ліс і запалюємо вогні. День проходить спокійно. На вечерю сходимо до села [Корманичі]. В Молодовичах квартирує ВП.

1. «516» — числовий код першої чоти у сотні «Ударники» 6 під ком. хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»). Чотовим був тоді «Сагайдак».

2. «517» — числовий код другої чоти цієї ж сотні, чотовий — «Голий».

3. «Орел» — районний СБ, який за якісь провини був засуджений польовим судом на реабілітацію. Тоді він дезертирував і зголосився до УБП, з якими проводив облави на українські села. «Орел» походив із с. Тисова Перемиського повіту.

4. «Руслан» — Петро Кавула (також «Тарас», «Троян», РЗ — «Ерзет» і «100») — надрайоновий провідник ОУН і керівник підпільної адміністрації Перемиського надрайону («Холодний Яр»).

5. «Пугач» — Володимир Качор — заступник надрайонового референта СБ у Перемиському надрайоні. Він переходив фронт із загоном В. Мізерного («Рена») і вернувся назад з курнем «Євгена».

4 лютого. Вранці о год. 5:30 виходимо в ліс. Відлига. Заходимо на старі вогнища. Вертається розвідка з Конюші, Корманич і Брилинець. Довкола спокійно, лише в Молодовичах далі квартирує ВП. На вечерю сходимо до Брилинець.

5 лютого. О год. 5:30 виходимо в ліс. Іде дощ. По полудні Старий і Потап обговорюють справу приділу відповідних людей з чоти до боївок. Вирішую від себе передати Ярого. Натомість вони повинні приділити для чоти референта СБ. Дістаю лист і пакунок від Л. Довідаюся, що І. вже працює. В Риботичах, Красічині та Молодовичах ВП немає. Переходжу до Корманич до відділу.

6 лютого. Вранці о 6-ій год. виходимо з села. Заметіль, сніговія. Заходимо на Конюшу і розквартируємо. Командир «Байда» заповідає вечором відхід. О 17-ій год. Відходимо на [Брилинці]. Тут довідаємося, що в Ямній коло 70 ВП відморозило ноги й вуха. Орла арештували, бо довідалися, що був при СБ. Орел хотів арештувати [свого] швагра, який був при відділі, та цей всипав, що він був при СБ, після чого ВП роззбрало його і арештувало. Назагал ВП переїхало з Бірчі і з гір до Перемишля.

7 лютого. Вранці о 2-ій год. виходимо. Мороз коло 25 ст. Цельзія. На год. 7-му приходимо в ліс над «Ч...». Розпалюємо вогні. З однієї сторони пече вогонь, а з другої мороз. Кілька стрільців відморозило ноги й пальці. Вечором сходимо на «Купно». Ластівка стоїть на «Ч...». Вернувся з 4-го району. Там ВП квартирує на Явірнику і Селиських. У четвер було чути артилерію в напрямі Солонного. Зиновій [Громенко] вийшов з 4-го району.

8 лютого. Лишаємося в селі до год. 3:30. Приходить Ластівка, який оповідає про 4-ий район докладніше. «Демократи» зібрали навіть залізничників на акцію. Кур. «Байда» вирішує, що я відходжу в 1-ий район, а він з Ластівкою в 2-ий район. Там сподівається стрінати Зиновія. Мороз звільнив, політає сніг. О год. 9-ій відмаршовуємо в ліс. Перед вечерю к-р «Байда» повідомляє, що штафетою передасть розпорядження вернутися в свій терен або залишитись в терені Ластівки, який покищо перейде в терен призначений мені, щоб відірвати відділ від знайомого населення. О год. 5-ій висилаю Голого з чотою на Речпіль за худобою. Я з Сагайдаком сходжу на вечерю до Волі Кречківської, де має долучити Голий.

9 лютого. О 1-ій год. вертається стежа з Купної, приносять оливу та смар. По півночі падає густий сніг, починає курити. О 3-ій год. долучує Голий, що пригнав 6 штук худоби. Вимаршовуємо. Тяжкий марш, худоба не може йти, стрільці що 20 хвилин змінюються на переднім забезпеченні. Вітер закурює сліди. На 6-ту год. приходимо до Тисової, де долучує Ластівка. Стоїмо разом до год. 14-ої, опісля відмарш на Брилинці. Гриб зле повів цілий відділ. Дві і пів години маршував по потоках, заки зайшов на місце. Обговорюю з шевцем справу виправи шкіри та закупу товарів.

10 лютого. Вранці о год. 5-ій виходимо на [Конюшу]. Тут стоїть Бурлака. Займаю квартири і виставляю забезпечення. Заходжу до Бурлаки і весело проводимо до полудня час при картах та пляшці. День похмурий, але морозу немає. Вечором починає курити снігом. Висилаю рій на Брилинці за харчами. Виглядає спокійно. Розвідка не звітує ніде поляків. Лише в 4-му районі поляки квартирують в Селиських та на Явірнику. Вночі вертається рій Бурлаки, який напорівся на ВП в Молодовичах, обстріляв ворога і відв'язався.

11 лютого. Вранці висилаємо довкола стежі. В Брилинцях, Грушовій, Вугниках та Курманичах спокійно. Вечором Бурлака відходить в 2-ий район. Я сходжу до [Корманич] на вечерю. Зустрічаю тут І., Птаха⁶ і Оксану⁷. ВП далі квартирує в Молодовичах. Вдень іде дощ. Наверху, на снігу постав лід. Марш дуже тяжкий і нищить обуву.

12 лютого. О год. 4:30 виходимо з села в ліс і запалюємо вогні. Мороз та мряка. На вечерю сходимо на [Брилинці]. В Красічині спокійно.

13 лютого. Вранці о 6-ій год. виходимо в ліс. Висилаю стежі на [Конюшу]. Стежа скоро вертається і зголошує, що маршує Бурлака та веде полоненого поляка з ВП. Вчора мав сутичку у Вугниках, виставляв застави, та не знав, що в той

6. «Птах» — Мирослав Сорока (також «Богдан») — зв'язковий і провідник охорони Василя Галаси («Орлана»). Він народився в с. Селиська б. Перемишля 24 травня 1922 р. Був діяльним в ОУН і ще за передвоєнної Польщі. 1938-1939, скривався перед арештом. У 1947 р. відійшов з В. Галасою в Українську РСР. Загинув 23 березня 1949 р. ще з двома підпільниками в бою з енкаведистами на Поліссі.

7. «Оксана» — Марія Ріпецька, родом з Коломийщини — медсестра і зв'язкова. М. Ріпецька пройшла підпільний медсестринський курс у Добромилі за німецької окупації, у 1944 р. Після того вона була призначена районною УЧХ у Перемиському пов. У 1945-1948 рр. вона була зв'язковою між округами, а також на територію Польщі.

час вмаршувало ВП і також розквартирувало. Цивілі про це не знали і казали, що спокій, тому Бурлака вмаршував. Стрілець Комар з чоти Марка застав на призначеній квартирі вояка ВП і спитав його, що він тут робить. Поляк на це відповів, що він є з ВП. Тоді стр. Комар стягнув кріса і наказав полякові піднести руки вгору. Забрав від польського вояка кріса, а його самого взяв у полон. ПЖ знову вбило двох вояків ВП, після чого відділ Бурлаки відступив з села. Люди, які возили ВП до Вугників, вертались додому і стрінули нашу заставу, яка їх затримала. Перелякані кажуть, що ВП квартирує в селі. Застава перепускає цивілів додому, а після стрілів долучає до відділу. В Риботичах Бурлака перецензурував пошту. Білий починає переслухувати полоненого з ВП. «Войськова служба ксьонжечка жолнежа» — 66372/Нр.2881, Маткофські Юзеф, мозьдзежиста, корп. курсант — 5 ЗПП (запасовий полк піхоти) до 1.45. Боон роз дз III ком. 30 П.П.: рок ур. 1922, рольнік, 5 кл. школи повсехней, школа подофіцерска, мозьдзежи. Змобілізовані 20.X.44 Р.К.У., Стшилкі, воєв. Львовске. Повят Турка, Гміна Стшилкі, мейсцовосьць Топольніца, матка — Юстина. Довудца комп. ппор. Пахолевські, пор. Мерелевські, Лісовські [росіяни]...»⁸

Свідчить: Подав, що мама називається Юстина, бо хотів виказатись вільним перед панною на заході, а властиво так називається його жінка, натомість мама називається Марія. Казав, що має лиш 5 клас вселюдної школи, бо не хотів іти на жодні військові курси. Оповідає про перебіг переселення у П'ятковій, Жогатині, Брижаві, Кузьміні, Войткові, Тростянці, Трійці і про наскок на Пикуличі. Вечором звільнено полоненого на волю. На вечерю сходимо до [Брилинців].

14 лютого. Вранці о 6-ій год. виходимо в ліс. Вчора були на Конюшій ВП, МО⁹ та ВОП¹⁰ з Кальварії. Пограбили людей, шукали за полоненими. Вийшли, арештувавши кількох мужчин. 300 [жовнірів] ВП з Орлом поїхали на Бірчу. Вчора десь біля Ляхави мав бути бій, сильно було чути кулемети — оповідали цивілі. Вечором сходимо на [Корма-

8. Всі ці дані автор відписав з «військової службової книжечки вояка» Юзефа Матковського.

9. МО — *Milicja Obywatelska* (Громадянська міліція) — офіційна назва порядкової поліції в ПНР.

10. ВОП — *Wojsko Ochrony Pogranicza* (Військо охорони пограниччя) — офіційна назва військово-поліційних формацій для охорони кордонів ПНР, зорганізованих за зразками радянських пограничних військ НКВД.

ничі]. Приходить І. Виглядає, що в 1-му районі всюди спокійно.

15 лютого. Вранці о год. 6-ій виходимо в ліс на старі вогнища. Порошить сніг. В Молодовичах квартирує «двійка»¹¹. Вечором висилаю стежу на Конюшу та Брилинці. Оба відділи сходять на вечерю до [Княжич]. Заквартируюю від лісу і виставляю обезпечення.

16 лютого. Вранці виходимо до лісу на старі вогнища. Стежа з Конюші оповідає, як звільнений поляк з ВП оповідає про нас своїм колегам. Говорить, що «бандерівцям» добре поводитьсь, мають що їсти, дали йому тютюну, хліба та шницлів і взагалі його не били. Коли питали його, яка сотня його зловила, відповів, що не знає, бо кликали себе по псевдонімах, а командирів було так багато, що не міг зорієнтуватися, хто властиво був найстарший.

Вечором сходимо до Корманичів. Карпо¹² справляє весілля. Бурлака та Марко запрошені як староста та дружба.

17 лютого. Вранці переходжу з своїм відділом під ліс, виставляємо обезпечення і квартируємо в селі. Вечором запрошують мене на весілля до Карпа. Йду туди з Сагайдаком. При досить скромній оркестрі відбуваються танці. Забавляємося до 2-ої год. ранку.

18 лютого. Вранці переходимо на [Конюшу]. Приходять Старий і Орач¹³. Довідаюсь, що Зиновій мав бій у Сеmuşовій, висліду ще не знати. До полудня почуваюся втомлений, болить горло і голова. По полудні йду до Бурлаки. Переговорюю із Старим та Орачем у справі посади І. Вирішую забрати її звідтам і примістити в іншому місці. Вечором заходимо до Вугник. Стріли з кулемета. Вияснюється, що застава стріляла до фіри, яка не зупинилась. Вкоротці приходять директор тартаку і просить про перепустку, яку йому видається. Оповідає, що інтелігенція в Перемишлі симпатизує з нами. За дозволом Бурлаки перепускається його поза застави.

19 лютого. Вранці о 5-ій год. відмаршовуємо в напрямі Конюшої, та опісля завертаємо в те саме село і заквати-

11. «Двійка» — польська військова розвідка.

12. «Карпо» — стрілець із сотні «Ударники» 4 під ком. хор. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

13. «Орач» — Василь Гарабач — референт СБ першого району в Перемиському надрайоні («Холодний Яр»), рідний брат Івана Гарабача («Старого»).

ровуємо коло церкви. Мороз 25 ст. Цельзія, при тому сильно докучає східний вітер. Відділ стоїть в 4-х хатах. Разом з Бурлакою заходимо до директора тартаку. Граємо в карти, щоб скоріше пройшов час. Вечором Бурлака відходить з вд. 94а [своїм відділом] на [Макову], а я на [Грушову]. Снігова заметіль не вгаває.

20 лютого. Вранці Голий з своєю чотою підходить під ліс, розквартируємо рій на хату. Переношуся з почотом до знайомого під ліс. Сніговія далі [триває]. Приготовляю звіти до висилки. По полудні приходить стежа від Бурлаки і забирає звіти. О год. 19-ій долучує Бурлака і спільно маршуємо на [Аксманичі], де я лишаюся з відділом, а Бурлака відходить на [Колоковичі]. Стрічаюся з Вовчаренком¹⁴. Поручник ВП і МО в Даровичах заповідали сьогодні, що завтра вирушають у терен. Поляки погрожують, що аж вліті розправляться з нами, бо тепер тяжко порушуватись. Надворі потемніло, вітру вже нема, лиш падає мокрий сніг.

21 лютого. Вранці о год. 5:30 переходжу на [Берендьовичі], а Бурлака на [Аксманичі-Гаї]. Виставляємо забезпечення від [Корманичів] та [Колоковичів]. В полудне долучує до мене БСБ з Орачем і повідомляють, що через Княжичі перейшло багато війська ВП в ліс. Можливо, що попрямували на Брилинці. Розвідка довкола поведена, нічого важливого не зголошує. О 10-ій год. висилаю стежу на Брилинці. Смерком приходить Луговий, Рудий¹⁵, Бурлака та Скала¹⁶, і при чарці забавляємося до 22-ої години.

22 лютого. О год. 4-ій вночі вернувся Граб із стежі і зголосив, що о 15-ій год. прийшло до Брилинець понад 200 ВП. Були дуже помучені, мали з собою 4-х ранених (один по дорозі зачепив черевиком за гранату і розірвався). З Брилинець вийшли о 16:30 на Красічин. З ними був Орел. Рано зовсім потепліло, південний вітер. Перед полуднем іду до Бурлаки. Ще не вирішив, куди підемо вечором. По полудні проводжу відправу з ройовими. Обговорюємо справу вишколу запасових (ланкових) кулеметних ланок у роях, пе-

14. «Вовчаренко» — функція не устійнена.

15. «Рудий» — заступник реф. СБ першого району «Орача».

16. «Скала» — Богдан Гук (також — «Вир» і «Твердий») — у тому часі студент медицини. Відійшов до УПА восени 1944 р., де був спочатку організатором медичних курсів, згодом — від квітня 1945 р. — районним керівником УЧХ, від осені 1946 р. надрайоновим і від квітня 1947 р. окружним УЧХ Перемиської округи. У червні 1947 р. відійшов у рейд на Захід у відділі під ком. хор. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

регляд зброї, виконання служби, дотримання військової таємниці та недотягнення в службі дотепер. На 18-ту год. Бурлака заповідає відмарш. Вечором приходять І. Відділ відмаршував на [Корманичі]. Опісля беру фіру і переїжджаю до відділу. Обговорюю з І. справу залишення зайняття. Приходять на квартиру Сагайдак, бунчужний, Доктор — забавляємося до півночі.

23 лютого. Перед полуднем Служба Божа. Опісля проводяться вправи з кулеметниками. Вечором починаються «запусти». Дівчата запрошують нас з І. Бавимось до 2-ої год. ночі. Всюди води, що не можна перейти.

24 лютого. Вранці приморозок. Виходимо з села і розквартируємо в [Конюшій]. Відпочиваю по недоспаній ночі. ВП перейшло на Кречкову. Мають до 1-го березня робити облави, опісля звільняють до цивіля. На весні будемо мати до діла з рекрутами.

25 лютого. День проходить спокійно. Сніговія. По полудні чота Голого приступає до великодньої сповіді.

26 лютого. Вранці о 4-ій год. Служба Божа за душі впадших вояків, хлопці приступають до св. Причастя. Оповідается, що крига зірвала міст в Перемишлі та що з гір Сяном іде повінь і лід. Отець Кадило по полудні сповідає чоту Сагайдака. Сніговія триває далі.

27 лютого. Вранці прийшло до Курманич ВП. Довкола висилаємо стежі. Погідний, соняшний день. По полудні частина ВП переїхала на Аксманичі та в Гаї. Обговорюю з Бурлакою справу відходу в 4-ий район. В полудне роблю знімки.

28 лютого. Вітер обернувся зі сходу. Висилаємо довкола стежі. Вранці проводжу перегляд зброї та умундрування. Брак 10 пар обуви, 12 мундирів, 20 підштанців, 14 сорочок. О год. 12:30 алярм! Стріли з напрямку Берендьович. За кілька хвилин відділ Бурлаки відступає до лісу. Маршуємо на Кописно. Тут квартируємо до 23-ої год. з тим, що о год. 18:30 алярм відкликано тому, що це був рій Борсука від Бурлаки. О год. 0:23 вимаршовуємо на Риботичі.

БЕРЕЗЕНЬ 1947

1 березня. Вдень стаціонуємо в Риботичах. Зраня падає дощ, а опісля мокрий сніг. По полудні чота Марка пере-

маршовує містом зі співом. Вечором висилаємо розвідку на Кописно. Вертається коло 23-ої год. ВП квартирує в Красічині. Робили облаву на близький ліс. ВП з Курманич перейшло на Берендьовичі.

2 березня. Вранці о 5-ій год. вимаршовуємо через Бориславку. В лісі розпалюємо вогні і до 3-ої год. проводимо розвідку. Нині вранці о 5-ій год. ВП вийшло з Ямної. О 16-ій год. сходимо в село Ямна Горішня. Оповідають мені господарі, як Орел бив хлопця (Дмитра Бобка — 13 літ), щоб цей показав криївку брата, який є при відділі. Хлопець, сильно побитий, вказав криївку в пустій хаті, а тоді поляки казали йому, щоб вліз до неї і казав вийти тим, які сидять в ній. В криївці був саме стрілець Бігун з (відділу) Ластівки, який зорієнтувався, що хлопця вислали поляки. Він застрілив у криївці Дмитра Бобка за зраду криївки, а сам вискочив з хати і хотів утікати. Поляки обстріляли його і ранили в живіт серією. Ще відстрілювався кілька разів, поки не відібрали йому зброї. Поляки думали, що це брат Бобка — Степан, та прийшов до нього Орел і звернувся: «Ти Бігун!» Втім ранений пробудився, відвернувся від нього і простогнав: «О, Боже!» Зрадник, зворушений видом свого колишнього друга по зброї, не видержав, обізвалася в ньому совість, негайно лишив раненого і більше нічого до нього не говорив і не питався його. Поляки питали раненого, хто носив йому їсти, та цей ані слова не відповів. Опісля його дострілили. Поляки думали, що Орел Бог зна скільки магазинів їм видасть, а тимчасом він видав менше, ніж вони сподівалися, за що його навіть побили. Коли припровадив їх до хати Степана Савки, поляки відкинули багато соломи, та нічого не знайшли. «Л...» і кілька снопів «Г...»¹. Бурлака дістав штафету від Вишинського. Виходить, що Чорний та Куба, колись мої стрільці, тепер кущеві господарники, розірвали себе гранатами в криївці, де знайшло їх ВП. Впав також Орел, к-р ПЖ у Громенка. З СБ впав Зоряний та ще трьох у Добрянці — при наскоку КБВ Міхальського².

Стріли з напрямку Ямни Долішньої. Наша застава вже б'ється. Перекидаю відділ ближче відділу Бурлаки, щоб

1. У цьому реченні не вдалося відчитати двох зашифрованих фраз.

2. Міхальський — капітан КБВ, який командував т. зв. «батальйоном сьмерці» (куреном смерти), що відзначився в боротьбі з УПА на території 26 КВ УПА «Лемко». В боротьбі з УПА він уживав деяких прийомів партизанської тактики — квартирував по лісах, улаштовував нічні перемарші, наскоки й засідки у несподіваних місцях тощо. Тож його батальйон мав деякі успіхи.

наладнати з ним безпосередній зв'язок, і займаю становища. О год. 22-й зміцнюю службу і заквартирую в 7-ох хатах ближче Бурлаки.

3 березня. Вранці о год. 5-й виходимо в ліс і запалюємо вогні. День погідний з приморозком. Вечором сходимо на Юркову³. Виставляю забезпечення від кордону та від Браньова. Населення оповідає, що в неділю ВОП мав збори і казали бити «бандерівців» сокирами. Як хтось роззброїть «бандерівця», то зброю хай принесе на станицю ВОП, а якщо боювся б тут далі бути, то зможе переїхати на захід. Страшили, що якщо хтось буде співпрацювати з «бандерівцями», то поїде на «білі ведмеді». Цікаво, де то в Польщі годують «білих ведмедів»? Населення мовчки вислухало промову поручника ВОП і розійшлося. Оповідають цивілі, що вояки ВОП з Войткови кілька разів передягалися за «бандерівців» і провокували населення: ходили збирати хліб, засягали розвідки. Були випадки, що населення дало впровадити себе в блуд.

4 березня. О 5-й год. вимарш з села в ліс. Заповідається соняшний день. Висилаю розвідку на Ямну Горішню, а Бурлака на Грозьову. О год. 9-й відходить моя розвідочна стежа. На випадок зустрічі з ВП наказую стріляти. О год. 9:30 політвиховник хоче провести виховну лекцію з 1-ою чотою, але зі сторони, в яку вийшла моя стежа, чути стріли — спочатку з ППШ, опісля з крісів та кулеметів. «На становища!» — переходить по лінії наказ⁴. Переходжу ще раз по становищах і перевіряю де-не-де кулеметні становища. Вкоротці по мені приходить Бурлака, наказує чотовим Сагайдакові й Маркові на випадок наступу ВП — розвинутись на праве крило і наступати. Становища Голого розтягаються з півдня на північ, де лучаться з Ванькою. Сагайдак зі сходу на захід, де лучиться з Марком⁵.

Щойно о год. 11:12 підслух повідомляє, що стежкою в наш напрям іде п'ять поляків. Всі напружено чекають. Займаю становище між першою і другою чотою... О год. 11:30 підходить 6 (жовнірів) ВП на 20 м. від наших стано-

3. Юркова — це село кол. Добромільського пов. позначене на мапах як Юречкова. Проте цієї «книжної» назви не вживало місцеве населення.

4. Докладніший звіт про цей бій — див. у розділі документів. Опис цього бою подає також бунч. «Буркун» у хроніці «Денник відділу УПА під ком. «Бурлаки» (В. Щигельського), Літопис УПА, т. 13, стор. 23-24.

5. Чоти «Сагайдака» й «Голого» — це перша й друга чоти сотні УПА «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка («Крилача»). Чоти «Ваньки», «Марка» і «Остапа» — це чоти сотні «Ударники» 4 під ком. В. Щигельського («Бурлаки»).

вищ. Хмара відчиняє вогонь. З-ох з ВП падає на місці. Чота Голого відчиняє вогонь. Кілька хвилин пізніше ВП наступає. Відчиняємо знову густий вогонь, але два кулемети з кута за-тялися... Поляки вже майже на 20 м. Стріляємо одних, але другі пхаються... Наша лінія починає хитатись. Всіма зусил-лями стараюся вдержати її і висилаю до Бурлаки по поміч... ВП атакує вже з боку чоту Сагайдака. Сам Сагайдак ране-ний, Гарбуз вбитий. ВП наступає... Лишаюся з кількома воя-ками — Сорокою, Бистрим і Прутом, і самі здержуємо поля-ків, що починають вже закидати нас гранатами... Чота Го-лого відступає... Приходить Борсук з роєм і починає з-поза мене бити по поляках. Поляки хвилево відступають. Я за той час виповзаю взад під прикриттям нашого вогню... Здер-жую першу чоту, яка поволі, без чотового, починає відво-рот... На допомогу першій чоті приходить Остап. Стріляни-на кріпшає, поляки кидають гранати, які, на щастя, в снігу не дуже страшні. Поляки вже атакують з цілою силою... Брак амуніції, два кулемети нечинні і решта амуніції, що є непевна, змушують мене до відступу. Стрільці зголошують, що кулеметник Смерек і ройовий Комар впали, а ройовий Олень ранений.

Відступаю за Бурлакою. За мною долучують ще чоти Марка та Остапа. О год. 12:45 залишаємо поле бою. Моя стежа, вислана на Ямну, правдоподібно пропала. З 1-ої чоти вбиті: Гарбуз, Сорока та Пукавка, ранені чотовий Сагайдак і [Таран]; з другої чоти вбиті Комар, Смерек, Зір, Воробець і Лемко (санітар), ранені чот. Голий, Стрибун, Олень і Август. Відступаємо через Грозьову, забираємо фіри (везти ранених). Оба мої зв'язкові ранені. Бистрий цілий час при мені відстрі-лювався, хоч був ранений у руку. Аж коли дістав наказ, іде взад. Переходимо верхами між Ямною і Грозьовою. Коні за-падають у сніг. Врешті хлопці, хоч вимучені, чіпають сани, бо коні запали, і тягнуть самі. Не видно жалю, хоч ранені стогнуть. Не видно перевтоми, у всіх лиш скам'янілі, суворі обличчя — вони вже давно рішилися згинуть або здобути. На це вони були приготовані. Жаль мені вас, та не побачити цього на мені,... хай ваші обличчя далі будуть суворі й ска-м'янілі, бож суворе і тверде життя наше.

Видно, як з Турниці сходить на Ямну ВП. Це вже спі-шить підмога. Прямуємо до шоси Лімна — Трійця. О 20-ій год. робимо перев'язки раненим. Олень в агонії. По кількох хвилинах серце перестає битись. Ще один! Ховають друзі без почестей, без співів. О год. 22:30 відходимо далі. Перев'язані

ранені їдуть на санях. В [Посаді Риботицькій] розквартируємо. Ніч морозна. Ранені сильно померзли.

5 березня. Переходжу ближче квартир Бурлаки. Чути стріли в Тисівськiм лісі. О 12-й год. виходимо в ліс між [Посадою Риботицькою] і «Т...». Вечором сходимо на [Кописно]. Люди говорять, що в Риботичах є ВП. Розвідка стверджує, що в [Конюшій] стоїть Ластівка. Довідуся, що плвх. Вадим впав на Тисовій в Луб'янках 4 березня 1947 р., коло год. 6-ої вечора. Ранених відставляють на санітарний пункт. Д-р Маріян лишається в санітарному пункті. В [Посаді Риботицькій] поховано Тарана, який був ранений в живіт і помер, і Перця від Бурлаки.

6 березня. Вранці о год. 5-й вимаршовуємо на [Конюшу]. Падає дощ. Відлига. Довідуся від Зимного, що в 4-ім оперує Міхальські. Постійно пенетрує терен. К-р «Байда» лишився при Зиновію. Зливаю 7 роїв в одну чоту, яку перебирає на час видужання чотових рой. Різун. Вночі маю погані сни: танці, забава, поцілунки.

7 березня. Прочуваю, що знову щось буде. Вранці йду до Бурлаки. Оповідать про великі втрати ВП (коло 60 трупів) в бою 4 березня 1947 р. Бурлака оповідає мені про Галю і Шуваря. Хлопці переходять на квартири під ліс. Ластівка перейшов на [Грушову]. З Брилинець ВП переїхало до Рокшич. Тут є стягнена Ярославська залаго. О год. 11-й вертаюся до хлопців. О год. 12:47 алярм! З напрям Берендьович стріли. Долучує вкортці Бурлака. Відступаємо лісом понад [Брилинці] в напрямі [Корманичів], де вранці теж заїхало ВП. О год. 18-й сходимо на вечерю до [Корманич].

8 березня. О 2-й год. розвідка повідомляє, що в Княжичах є ВП. Обстріляно нашу стежу. О 4-й год. виходимо з села. Зараз за нами входять поляки. Стоїмо в лісі. Сніговиця. ВП обстрілює розвідку СБ, одначе без успіху. На Конюшій вчора впав один поляк. На вечерю сходимо до [Аксманичів]. Тут вчора ВП шукало за санітарним пунктом. Питали також, який відділ тут був. Сьогодні по полудні ВП відходить з Корманич на Княжичі, а у Вугниках квартирує далі. Штаб переїхав на Кальварію. Бурлака квартирує в [Колоковичах].

9 березня. Вранці о год. 5-й відмарш. Заквартируємо в [Корманичах]. Знову падає сніг. ВП робило сьогодні засідку на Конюшій. Висилаю стежу в напрямі Брилинець.

Над'їздить ВП, везе свого вбитого на Конюшій. Відступаємо в ліс, але вкортці повертаємось. Сніг знову падає. Зимно. Вечором приходить І. Ніч морозна.

10 березня. Вранці переходимо під ліс на квартири. До Молодович приїхало коло 150 [воjakів] ВП з гір. По полудні висилаю стежу на Брилинці. До полудня були в мене Скала і Бурлака. Весело провели кілька годин. Перед вечором вертається розвідка і зголошує, що ВП в силі коло 100 воjakів переїхало до Брилинець. Вислали до Красічина за харчами. Даю закупити деякі речі для відділу. Вечором у тому самому селі.

11 березня. Вдень далі (відмаршовуємо), квартируємо під лісом. По полудні сніговія. Алярм! Провірка,... і алярм відкликано. По полудні розділюється товари, закуплені на умундування. Вечором дістаю газету «Дзєннік Польскі» ч. 68 (752), «Крауф, понєдзялек 10 марца, 1947». Поляки значно (втрое) перебільшують наші втрати, а до своїх убитих не признаються, лиш до чотирьох. Звичайна польська брехня. Факту бою, однак, не можуть замовчати. Заводжу книгу умундування та озброєння.

12 березня. Вранці о год. 1:30 вимарш. Падає сніг. Маршуємо краєм лісу понад Берендьовичі й Грушову і виходимо о 7-ій год. над Вугниками. Проводимо розвідку. Одначе люди кажуть, що навіть не знають, чи ВП є в Вугниках. Щойно коло 9-ої год. довідуємося, що з Риботич виїхало коло 40 [воjakів] ВП перед вечором — у 2-ий район. Завірюха. Розквартируємо коло тартаку. Хлопці по марші сплять. О 17-ій год. заходжу до інженера. Слухаємо радія. Вчора Москва відкликала своїх амбасадорів з Англії, Америки та Франції. О 21-ій год. відмаршовуємо на Макову. Завірюха далі триває.

13 березня. Погідний день, відлига. О 15-ій год. відмаршовуємо на Ямну Горішню. ВП квартирує в Грозьовій. Поляки, вернувшись з бою, казали, що набили «бандерівців». «Але й наших (ВП) багато впало». О год. 0:23 Шуліка відходить у 4-ий і 5-ий райони.

14 березня. Вранці відходимо під ліс і квартируємо в селі. О год. 14:15 алярм! Зі сторони Арламова ВП обстрілює згори квартири. Відступаємо в ліс, відстрілюючись. Бігун з відділу Бурлаки тяжко ранений у груди. Переходимо над Арламовів. Розвідка зголошує, що вдень було ВП, яке прийшло

на Арламів з Юркови. Під час сутички з нами мали ранених. Обстріляли з кулемета верх між Грозьовою та Ямною і пішли на Ямну Долішню. Сходимо до Арламова на вечерю о год. 21-ій. Розквартируємо. В селі помер ранений стрілець від Бурлаки, Бігун, від пострілу в живіт.

15 березня. Вранці о год. 3:30 вимаршовуємо в ліс через Сухий Убіч і стаємо недалеко закруту дороги Макова — Арламів. Падає дощ. Опісля позимніло, сипле сніг і примерзає. Бурлака розповідає про часи, коли він ще воював на Закарпатті. Згадує про Гренджу-Донського, Гузаря-Колодзінського та про коменданта Січі Клемпуша. Розвідка зголошує, що з Вугник до Риботич переїхала група ВП. Чи залишилися в Риботичах, чи переїхали далі — того не знає. Нараз забезпечення зголошує, що нашим слідом іде якесь військо. Чи ж би так пізно ВП? Та тепер усе можливе. Рушаємо на гору в напрямі Макови. Бурлака наказує тричі стрілити з кулемета, щоб наша розвідка не влізла до табору, де можуть бути поляки. Тричі розноситься голос серії з кулемета. Темніє.

Маємо йти лісом між Маковою і Кальварією. Одначе Буркун і Скала дораджують іти дорогою на Макову, де дістанемо розвідку. Сходимо в село. Населення каже, що ВП нема. Натомість є в Риботичах. Мої хлопці розквартирують від лісу, Бурлака від шоси, щоб в долині засягнути розвідку. Зустрічаємо Неробу, який каже, що коло 60 [вояків] ВП пішли вчором на Вугники. Маємо зайти до хат. Втім засипує нас кулеметний вогонь, самі світляні кулі. Скручуємо на Колонію. Д-р Маріян ранений. Долучує Ванька з двома роями. Ройовий Степ ранений в живіт, три стрільці легше ранені. Обезпеченевий рій вліз на засідку ВП. Переходимо за гору. Перевиваю д-ра Маріяна. Рука сильно спухла. Нема двох підвідділів Бурлаки і моїх. Висилаємо стежу на край лісу, куди певно відступила решта відділу.

16 березня. О 1-ій год. рушаємо до Вігру, до тартаку у Вугниках. Отець Кадило висповідав Степа, який у безнадійному стані. Хлопці з грудом переносять двох ранених, а двох везуть. Переходимо Вігор убрід. Вода прибрала, сягає до пояса. Степ при переносуванні через ріку помер. Несемо тіло далі з собою. Ранком переходимо попри Грушову і Конюшу, де засягаємо розвідку. В Керманичах, Брилинцях та Колоковичах є ВП. Сходимо до Берендьович. Висилаємо довкола розвідку - втім алярм! ВП іде з Конюші. Вискакуємо з хат. Поляки вже зайняли становища на краю лісу. Ванька, який

подався в напрямі лісу з двома кулеметами, вже перестрілюється з ними. Бурлака, кілька вояків, зв'язкові, Євген та я з Маріяном — прямуємо потоком до Аксманич. Вздвж потоку нас обстрілюють. Падаю кілька разів на льоді. Залишаюсь позаді, не можу вже бігти. Засідка, марш та переправа через Вігор і врешті наскок вичерпують мене дорешти. Впадаю до хати, і вдається мені скритись. Вечором ВП заходить до села і шляється тут в Аксманичах цілу ніч.

17 березня. Пересиджую в криївці. Довідуся, що Ванька впав в Берендьовичах коло церкви. Тим часом відділ завернув із засідки в Турницю, злучився з двома підвідділами Остапа і Марка і подався на Посаду Риботицьку, де знову попав на засідку. Опісля таки переходять Вігор між Трійцею і Посадою та над [...] сидять до вечора. Вечором стверджують, що в Грушові є ВП, і долучують на Конюші до Бурлаки. Вечором ВП переїздить з Колокович до Аксманич. Мушу тепер тут долучити, поки не відійдуть.

18 — 22 березня — в криївці. В суботу в полудне ВП виїздить на Даровичі. Виходжу і на Конюші долучую до відділу. Почуваюся страшенно слабій, голова крутиться, нудить. Криївка скоро підірвала б мене⁶. Довідуся, що хлопці побивалися за мною, думали, що я впав. Поляки в Аксманичах призналися, що впало їм над Юрковою 58 вояків.

23 березня. Вранці виходимо в ліс. Сніг уже досить примерз, тепло, падає дощ. Вечором рушаємо до Колокович, та по дорозі завертаємо. ВП приїхало до Аксманич. Стоїмо на Конюші.

24 березня. О 4-ій год. ранку виходимо в ліс. Погода, світить сонце. Довкола спокійно. Розвідка доносить, що вчора до Аксманич прийшло на стежу 30 [вояків] ВП. Треба буде зробити на них засідку. Приходять Орач та Рудий. Говоримо на тему сексотів (Михайла Конрада). На перший погляд ніхто з нього не сподівався б. Ще один доказ, як треба бути обережним з нашим населенням. Розвідка зголошує, що в Грушові є ВП. Опісля стверджуємо, що коло 35 [вояків] ВП перейшло Грушівський ліс на Грушову з Аксманич.

6. Сотенний Ярослав Коцьолок («Криlach») хворів на туберкульозу. Дещо підлікована недуга не дозволяла йому бігти, робити форсовні марші і виконувати праці, які вимагали приспішеної праці легенів. Триденне перебування в криївці теж обезсилило його, бо повітря криївки мало, мабуть, замало кисню.

Солтиса з Берендьович вислали через Конюшу, щоб провірив, чи там є яке військо. По полудні відходять на Корманичі, Берендьовичі і Княжичі. Вечором ідемо через Берендьовичі — Аксманичі і заквартируємо в Колоковичах.

25 березня. О 4-ій год. ранку вимаршовуємо. Розвідка зголосила, що до Княжич прибуло коло 100 рекрутів ВП. Ідемо на старе місце в ліс. Захмарений день. Тепло. Вогнів не палимо. Всі засипляють. О год. 10-ій алярм! В Брилинцях стріли. Туди пішов Зуб з двома вояками. Ідемо з Бурлакою на Підділок, де Бурлака застає ще групу 35 жовнірів ВП. Обстрілюємо їх з кулеметів, а Марко з чотою наступає на село. Я з Остапом захожу поза Колонію та Гущину, але поляки вже встигли втекти. Впало три поляки, хлопці [з чоти] Марка здобули кулемет Дехтярова, два кріси, 600 шт. російської амуніції та дві гранати.

О 12-ій год. виходимо назад до лісу. О год. 13:30 чути від Брилинець мінометні та кулеметні стріли. Певно приїхала підмога, щоб забрати своїх трупів. Ми мушили наступати на село, бо вже годі було терпіти, щоб по 40 поляків крутилося спокійно по терені, та ще й робили засідки. Тепер напевно малими групами не підуть.

Виходимо із свого старого місця під [Конюшою]. Знову починає падати дощ. Провіряємо підслухи від Брилинець. О год. 15:15 алярм! ВП іде за нами від Патрії. Займаю становища до них, але вкортці рушаємо попід Конюшу на Патрію. Ідемо краєм лісу. Стрільці запримічують на полі ВП. Подаю до переду, що направо від нас, на полі ворог. Бурлака маршує далі краєм лісу. Нараз Остап починає вогонь. Всі відчиняємо вогонь. Год. 16:05 — ворожий міномет цільно нас «мацає». Одначе під час стрілянини зв'язок з Бурлакою та чотою Марка перервався. Марко пішов у напрямі Берендьович, а я з Остапом над [Корманичі]. Ворог напевно мав втрати, бо ми відчинили по них вогонь з близької віддалі. Висилаю розвідку на Корманичі та Конюшу о год. 17:10. Знову падає дощ. З Корманич повертає розвідка і зголошує, що ВП з Конюші заїхало до Корманич і подалося на Фредропіль. З Конюші стежа не вертається до 21-ої год. Маршуємо туди і розквартируємо. Висилаю розвідку до Берендьович, там також їх нема.

26 березня. О год. 5-ій вимаршовуємо і стоїмо в лісі між Грушовою і Конюшою. Холодно, падає сніг. Вогнів не можна палити. По полудні розвідка із Сільця, Корманич і

Аксманич зголошує спокій. О 16-й год. приходить стежа, яка зв'язалася з Бурлакою. Лучимо до [Аксманич]. О год. 18-й долучуємо до Бурлаки. Довкола спокійно, лиш у Княжичах квартирує ВП.

27 березня. Відмарш о год. 4-й. Вдень довкола спокійно. Перед вечором розвідка зголошує, що до Брилинець приїхало по полудні коло 400 [вояків] ВП. Певно плянують облаву. В 1-м і 5-м районі спокійно. День погідний, теплий. Оповідає мені Бігун про дотеп зв'язкового Хруща. Хрущ прошив кравця Качора, щоб залатав йому штани. Коли цей відмовився і сказав: «Я не від того», Хрущ узяв мій старий, знищений плащ і казав направити. Качор думав, що це я казав, добре намучився, заки його направив. Так Хрущ покарав лінивого кравця за те, що цей не полатав йому штанів.

З Княжич ВП виїхало. Не виключене, що до Брилинець. На вечерю сходимо до Аксманич.

28 березня. По півночі долучує Клим з Орлом та Шулікою. Рано виходимо в ліс. Хлопці тішаться, що нарешті всі разом. Передаю коц виховникові Климові. Зиновій (Громенко) не мав жодних боїв. Зиму пройшов спокійно. В 3-му районі впав Коваль і співпрацівники. Міхальські далі робить випади. Вечором сходимо до Колокович. Заходжу до [о. Го-за] разом з Бурлакою і о. Кадилом. Весело проводимо час. Вертаються стежі з Конюші. Там спокійно. З Брилинець ВП виїхало, а в Княжичах квартирує коло 130 [вояків] ВП.

29 березня. О год. 3:30 ранку виходимо в ліс на вчорашнє місце. По полудні зірці зголосили, що з Грушови лісом на Берендьовичі перейшло коло 100 жовнірів ВП. Одні йшли західньою стороною Конюші, а другі східньою. Пішли через Корманичі (год. 14-та) на Княжичі. Вечором виховник має гутірку. На вечерю сходжу на Берендьовичі і Гаї, а Бурлака на Сілець. Зустрічаюся з І. Наші з України написали листа. Марійка також живе там. Довідуюся, що батько далі вчителює. Нарешті віднайшлася вся родина. О год. 16-й польова Служба Божа. Стрільці зголошують, що в Корманичах є ВП. Провірюю це і стверджую, що дані правдиві. Цивілі бачили лише, як група ВП перемаршовувала через Корманичі.

30 березня. О год. 3:30 виходимо в ліс над Грушову. Теплий ранок. Висилаємо з 1-ої чоти стежу, щоб відшукала відділ Бурлаки. Вкоротці вертаюся. Відділ Бурлаки стоїть

недалеко від нас. Лучу до відділу Бурлаки. О год. 15-ій по полудні Служба Божа. Вечором сходимо на вечерю до [Конуші]. Пізно вночі дістаємо пошту від командира «Рена» та інші матеріяли. Штафета писана в «П...»⁷. Він пише, що «...»⁸. Вимагає відпису.

31 березня. О год. 3:30 ранку виходимо в ліс, в окопи над [Корманичі]. Зустрічаємося з провідником Григором. Говоримо з ним на тему одержаної штафети від к-ра «Рена». Говориться багато про те, що в Бескиді впав генерал зброї Кароль Сьверчевський⁹, який їздив на інспекцію цих теренів. Червоні поляки шаліють та відгрожуються. Наша зброя змусила цілий світ знову заговорити про нас. Хоч-не-хоч — мусять признатися до правди. Із штафети виходить, що к-р «Рен» вкоротці буде там. На вечерю сходимо до [Корманич]. В польській пресі замітне скавуління червоних польських кіл з причини смерти генерала зброї Кароля Сьверчевського. Відгрожуються, страшать облавами, жадають акції проти нас, проведеної спільно з військовими одиницями УРСР.

КВІТЕНЬ 1947

1 квітня. Теплий, та захмарений день. О год. 3:30 виходимо з села і квартируємо на старому, вчорашньому місці. Сьогодні день народження. Треба буде з тої нагоди вечором зробити маленьке прийняття. Вечором починає падати дощ. На вечерю сходимо до [Брилинець]. Долучує Бігун, який мав принести від І. пакунок, одначе нічого не приносить. Приходить Бурлака, о. Кадило, Скала та пвх. Євген. Забавляємося до 24-ої год. Складають мені побажання з нагоди уродин.

2 квітня. О год. 3:30 виходимо в ліс над [Брилинці]. До 10-ої год. далі падає дощ. Опівдні випогоджуються. Уділюю останню пересторогу Голому за вульгарну поведінку з цивільним населенням. Опісля з пвх. Климом пишу опис бою над Юрковою. Треба кінчити звіти. Політвиховник порядкує

7. Зашифровані два слова.

8. Зашифровані два рядки машинопису, яких не вдалося відчитати.

9. Кароль Сьверчевський, генерал зброї, віце-міністер оборони ПНР, саме тоді загинув на засідці УПА, влаштованій двома чотами («Граня» і «Оріха») сотні «Ударники» 4 під ком. сотен. Степана Стебельського («Хріна»). Довкола смерти цього генерала польський комуністичний уряд розвинув несамовиту українофобську пропагандивну кампанію, якою прикрито примусове виселення українців на понімецькі землі.

«Книгу вправших на полі бою». За мене дотепер від 22.7.46 впало 26 вояків з відділу 96а [з нашої сотні]¹. На вечерю сходимо до [Колокович]. Відписую до к-ра «Рена».

3 квітня. О год. 4:30 виходимо в ліс над [Корманичі]. Викінчуємо звіти. По полудні приходить провідник Орлан². Довідуємося від нього, що вчора більшовики відкликали амбасаду з Греції. Цілий світ гуде про смерть Сьверчевского. Всі радія гудуть про нас. На вечерю сходимо до [Корманич].

4 квітня. О год. 3:30 виходимо в ліс на старі становища. Погідний, соняшний день. Розмовляю з Бурлакою. За генерала поляки відгрожуються облогами. Треба нам буде забезпечитися в амуніцію та мати харчі в лісі на випадок блокади. Опівдні покликає мене провідник Григор і читає штафету до к-ра «Рена», в якій ставить позитивну оцінку мого відділу і пропонує КВ³ самому перевірити закиди і провести інспекцію відділів у «Холодному Ярі»⁴. О 17-ій год. по полудні відходять Данило і Різун у 4-ий район з поштою до к-ра «Рена» в Бескид. Мають стягнути стрільців ПЖ, товари, лікарства, замагазинувати кулемета і взяти пошту від кур. «Байди». До Риботич приїхало ВП. В Корманичах також квартирують з одною кухнею. На Бірчу також поїхала більша кількість. О год. 17-ій провідник Орлан проводить гутірку із старшинами і підстаршинами. Він з'ясовує, яка ситуація. Більшовицька агресивність допровадить до скорого упадку більшовизму. Чим довше триватиме англосакська пасивність, тим більше загрожує їм небезпекою. Лише у світовій завірюсі маємо шанси здобути У.С.С.Д. Ми стали світочем цілому світові. Ведемо безкомпромісову боротьбу з більшовизмом, як жоден народ у світі. Якщо альянти опам'ятаються і вдарять по «червоних» — врятуються, якщо відтя-

1. Відділ 96а — це сотня «Ударники» 6, якою спочатку командував Михайло Кучер («Яр»), а від 22 липня 1946 р. хор. Ярослав Коцьолок («Кричал»).

2. «Орлан» — Василь Галаса (також «Назар», «Зенон Савченко», «Дніпровський», «Біс») — керівник пропагандивного відділу при провіді Закарпатського краю у 1945-1947 рр. Раніше він був обласним ОУН і керівником підпільної адміністрації Перемиської області. Наприкінці серпня 1947 р. він відійшов в УРСР, де займав різні провідні становища. В 1950-х роках він був керівником підпілля Північно-західних українських земель. Десь після 1952 р. його схопили агенти КГБ у ближче невідомих обставинах. Пізніше за його підписом появилася у **Вістях з України** покаєнна заява.

3. КВ — командування тактичного відтинка УПА або командир ТВ УПА. В деннику мова про 26 ТВ УПА «Лемко», який охоплював Лемківщину і Перемищину, а радше про к-ра цього ТВ май. Василя Мізерного («Рена»).

4. «Холодний Яр» — криптонім підпільного Перемиського надрайону.

гатимуть — пропадуть. Тоді ми, залежно від обставин, мусимо змінити тактику. Треба буде перекинути бойові одиниці на СУЗ. Інші розчленовано чи разом — відбудуть рейд на Захід. Справа УПА в крайньому разі буде розв'язана, якщо затягнеться на довше. Провід про це думає. Покищо мусимо боронитися, доки лиш дасться. Закерзоння — це наше вікно у світ, тож мусимо його використати. Мусимо бути приготовані на все⁵. Ми в боротьбі ушляхетнюємося, тоді як інші дегенеруються. Те, що Англія і Америка є в тяжкій положенні — є для нас краще, бо дає більшу запоруку самостійності. Тепер треба економити наші сили, одначе не забувати про боротьбу.

Опісля провідник Орлан балакає зі мною на родинні теми. Цікавиться теж справою і настроями відділу Бурлаки і втратами в останнім бою. Відділ відходить на [Брилинці].

5 квітня. О год. 3-ій ранку виходимо в Чирак. Падає дощ. Через полудне переїздять Брилинцями, Рокшичами на Красічин 102 [жовніри] ВП. Вчора вечором відлучився Качор, нині Черемха. Вранці я провів відправу з ройовими, провірив виконання завдань, наложених на першій відправі. Звернено увагу на поведінку з населенням. Стверджую, що хлопці пристарали собі амуніцію до кулеметів, мають по 250 штук. Опришко має навіть 500; до крісів пересічно 50 до 80 шт. По полудні похолодніло. Розвідка з Рокшич доносить, що з Гущини вийшло ВП, яке спочивало одну годину в селі і пішло на Красічин. Є це залога з Ярослава. Святкувати одначе будуть у терені. На півночі чути гарматні вистріли. На вечерю сходимо до [Брилинець]. Люди стараються відстрашити нас військом.

6 квітня. Вранці виходимо в ліс між [Брилинці] й [Корманичі]. Погода, світить сонце, а однак зимно. Довкола чути стріли з мінометів, на півночі стріли артилерії. Нині польський Великдень, а наша Квітна неділя. По полудні польова Служба Божа і о. Кадило святить «базьки». Розвідка доносить, що до Дарович, де квартирує ВП, приїхала ще кавалерія. І. приходить на [Корманичі]. Оба відділи переходять на [Корманичі]. ВП квартирує в Даровичах. Коло 22-ої год. алярм! Переходимо в горішній кінець під ліс і квартируємо до 4-ої год. ранку.

5. З цього з'ясування виглядає, що Василь Галаса («Орлан») сподівався бльокади території дій УПА і вже щось згадував про рейд відділів УПА на Захід.

7 квітня. Виходимо в ліс над [Корманичі]. Покрапає дощ, холодно. Прошу Бурлаку та Скалу на солодке. Приходять курьери з 2-го району, де спокійно. У Войтковій лиш збільшений ВОП, який стало заглядає на Грозьову. Ластівка в «У...». Пише, щоб вислати до нього по амуніцію. У 3-му та 4-му районах правдоподібно спокій. Можливо, що пошта з роєм дійшла на місце. До вечора падає дощ. Вертається стежа з Конюші і зголошує, що в Аксманичах, Клоковичах та Молодовичах нема ВП. Вчорашній алярм був безпідставний. О 16-ій год. рушаємо на Аксманичі. По дорозі говоримо з Бігуном про родину. Виходить, що батько далі вчителює. Стверджуємо оба, що останньо він був дуже зрезигнований і важко було йому ставити опір долі. І. мала бути в Берендьовичах, однак не прийшла.

8 квітня. О 3-ій год. виходимо в ліс на старі становища. По полудні розвідка зголошує, що вчора ВП виїхало з терену. Правдоподібно плянують облаву на Бескид. Вечором маршуємо на Молодовичі. Я з Бігуном іду на «Е...». Відвідую родину.

9 квітня. О год. 2:30 виходимо. Докладно не знати, чи ВП виїхало з терену, чи лише причаїлося. Вчора ВП переїхало з Риботич до Брилинець. Розвідка зголошує, що сьогодні до полудня були ще в Брилинцях. Зустрічаюся з Птахом і Інгулом⁶. Інгул питає про обставини смерті Палія. День замарений, але без дощу. На вечерю сходимо до [Корманич].

10 квітня. О год. 3:30 вимарш на Лису Гору. Зранку падає сніг, холодно. Опісля палимо вогні. Провідник Ігор просить, щоб щовечора дати йому розвідку на 19-ту год. в означене місце. Вчора згадував мені Бурлака про плянований провідником Орланом рейд на Словаччину⁷. Сам Бурлака на випадок більших облав плянує рейд на північ («М...»). З польської преси виходить, що наша справа набирає щораз

6. «Інгул» — Дмитро Стисло — районний у Добромильському повіті, в тому часі в УРСР. На територію Закерзоння він приходив лиш кілька разів на короткий час. Народився він у с. Селиська Перемиського пов., 1920 або 1921 р. З молодих років був діяльним в ОУН, був політ'язнем німецьких тюрем і членом похідних груп ОУН на Наддніпрянщину.

7. Рейд УПА на Словаччину плянувало командування ВО «Сян» на випадок бльокади території дій УПА польськими комуністичними військами. Бльокади сподівалися ще взимі 1946-1947 р. В рейді мали взяти участь сотні перемиського куреня УПА. Залежно від обставин цей рейд міг бути першим етапом у рейді в Західню Європу.

більшого розголосу. Вишинський жадає від Клея видачі провідника Бандери як воєнного злочинця. Ген. Клей відповів, що не є докладно поінформований про ту особу. Більшовики казяться, бо не дістали жадної конкретної відповіді в тій справі. Ген. Клей вернувся до Берліну, він є головнокомандуючий в американській зоні і zarazом дорадник ген. Маршала. Американський кореспондент подав, що Маршал заявив, що якщо міністри не змінять своєї постанови в дальших нарадах, то він до 10 днів залишає конференцію. Молотов звернувся листовно до Маршала; в листі зазначає, що СРСР вивів свої війська з Китаю ще в травні 1946 р., а американські війська є там ще досі. Маршал заявив ще перед тим, що в Китаю є 5.500 американських вояків, але це на домагання Китаю. Решту військ уже виведено. Видно, що ситуація щораз більше напружується. На вечерю сходимо на Гаї. Вертається Куна і зголошує, що в Брилинцях є коло 200 [жовніврів] ВП і до Риботич поїхало коло 130 [жовніврів] ВП. До Пикулич також повернулось ВП, і говорять, що мають їхати на облави коло Бірчі.

11 квітня. Бігун дає гроші на закуп всяких речей на свята. О 4-ій год. ранку виходимо. Населення оповідає, що в СРСР мобілізація до 50 літ. В Перемишлі дорожнеча, тяжко дістати який-небудь товар. Навіть сірники поховали. Приходить Орел з 2-го району. Дістаю штафету від командира «Байди» з повідомленням про відправу на день 20 квітня 1947⁸. Зеновій скропив банду, яка по смерті ген. Сьверчевського прийшла крабати на ту сторону. Вбив 6 бандитів зі зброєю і 15 ранив. Приходить ПЖ к-ра Бурлаки і приносить 1,600 шт. амуніції, з якої дістаю 1200 шт. Амуніція нова та певна. Приділяю її лише до кулеметів (по 500 шт.). О год. 15:45 гасимо вогні. З Брилинець через Конюшу перейшло ВП на Грушову. З Корманич група коло 60 [жовніврів] ВП перейшла на Аксманичі, Гаї та в напрямі Вугник. Попід ліс на Сілець переїхала кухня і 5 жовніврів. Правдоподобно ВП підтягається до Риботичі. На вечерю сходимо до Корманич. По полудні до Дарович приїхало 4 авта ВП; не знати, куди пішли. О год. 20:30 вертається Хмель; не полагодив нічого, бо до Колокович і Аксманич приїхало ВП. Виходить, що це ті з Дарович. В Перемишлі та Пикуличах війська мало. Серед ВП є більшовики. Балакається в Перемишлі про виселен-

8. Ця курінна нарада, мабуть, не відбулася, бо до цієї дати ще не прийшли конкретні накази про рейд сотень УПА на Словаччину чи в Західню Европу.

ня українців від 15 квітня 1947⁹. На конференції порушили справу західньої границі Польщі, при чому вив'язався спір.

12 квітня. О год. 1-ій вимаршовуємо і на світанку заходимо в Чирак. В Брилинцях стаціонує ВП. Коло 8-ої год. зірці зголошують, що з напрямку Корманич лісом пройшла група ВП, коло 1000 вояків. Пів години були в Брилинцях і пішли в ліс в напрямі Конюші. По морозній ночі гарна, соняшна погода. Проводимо розвідку в Рокшичах. Вчора ВП приїхало 3-ма автами і 2-ма панцерками до Брилинець. Вночі обі панцерки виїхали назад у напрямі Красічина. З рухів видно, що ВП охопило облавою Корманицький комплекс лісу. Думають, що на свята чіпнуть нас в якомусь селі. Рушаємо о год. 17-ій через шосе Бірча-Красічин, проводимо розвідку над Кречковою. В селі ВП, вечором приїхало 200 вояків. Переходимо тихо понад Вільшани в Купенський ліс. Розвідка в Холувичах зголошує спокій. Але що є на Купній, того не знають. Вдень було ВП, і кажуть, що перейшло на Кречкову, одначе докладно цього не перевірено. Заходимо в нетрі і розпалюємо вогні, бо приморозок докучає. Пвх. Клим простуджений.

13 квітня. Великдень цього року дійсно партизанський — серед бльокад, облав, без харчу. Христос перейшов Голгофу, щоб воскреснути, і ми мусимо перейти це тверде повстанське життя в боротьбі з переважаючим ворогом, щоб врешті здобути У.С.С.Д. О год. 8:15 зірці зголошують, що з Кречкови в ліс перейшла група ВП в силі 70 вояків. Поготівля! Соняшний день — довкола тихо, не чути воскресних дзвонів, як колись. Терор червоних поляків наводить мертвецьку мовчанку по селах, але часом несеться лісами відгомін боїв. УПА не мовчить.

Розвідка в Холувичах ствердила, що в п'ятницю ВП віднайшло у Грушівській комплексі лісу санітарний пункт. Правдоподібність того факту підтверджують глухі стріли та гранати, які ми чули в п'ятницю 11 квітня в тому напрямі, і те, що ВП брало ризкалі з Конюші. Санітарний пункт з мгр. Нехристом¹⁰ і раненими: Стрибуном, Августом, Змієм,

9. Виходить, що в Перемишлі вже тоді знали про виселення українців на понімецькі землі, хоч формальне рішення в цій справі запало у Варшаві аж 24 квітня 1947 р.

10. «Нехрист» — мгр. Ярослав Совган (також «Магістер» і «Дар») — окружний керівник фармацевтичного аптечного відділу УЧХ, яке в цій окрузі мало назву служби здоров'я (СЗ), а після «афери Вуйка» восени 1946 р. він став окружним УЧХ, яким керував до своєї смерти. На цьому санітарному пункті він тоді був на інспекції.

Кучером і Богданною¹¹ міг впасти. Недавно впав у Beskidі з цілою обслугою, тепер тут — був би це з черги поважний та болючий удар для нас. Впали люди з медичної обслуги, яких нема ким заступити. О 9-ій год. о. капелян благословить яйця. Ділимося [ними] із сподіванням, що наступні [свята] будемо святкувати в У.С.С.Д. Чи всі діждуть їх — як кому судиться. Думки летять до рідних, які порозпорошені по всіх усюдах, будуть сьогодні нас згадувати, споглядаючи на порожні місця...

О 17-ій год. рушаємо лісом над Березку. Проводимо розвідку. Останніх два дні тут був спокій. Прямуємо полями на Ясеницю Сівчанську. О год. 21:30 розквартируємо. Тут день перед тим ВП з Бірчі забрало фірманки на Кречкову, і дотепер ще не вернулись. Виходить, що ВП стягнулося в 1-ий район на облаву. По двох днях хлопці врешті з'їдять та спіchnуть в хатах, бо ночі зимні, а вогні зраджують. В Бірчі, за оповіданнями цивілів, залога змінена. За Сяном.— як Бабичі, також спокійно. Перед кількома днями були тут від Зиновія за худобою.

14 квітня. О год. 2:30 вимаршовуємо. Голий відлучується від чоти. О 5-ій год. над Залазками долучують до Бурлаки. Я з відділом маршував довкола Ясениці. Заходимо даліше в ліс над Жогатин. На Присаді чути польський спів. Проводжу розвідку на Морохові. На Присаді квартирує коло 100 [жовнірів] ВП. Братство спить, вигріваючись на сонці. По полудні о год. 16:40 стріли в напрямі Копані, над Явірником. Чути двосторонню перестрілку майже 10 хвилин. Зиновій напевно мав перестрілку, бо чути було МГ 34. Зірці зголошують, що на Копані була перестрілка, пішло туди коло 50 [жовнірів] ВП. Друга група понад 50 [жовнірів] ВП перейшла перед перестрілкою на П'яткову, але - почувши стрілянину — вернулася на Присаду. ПЖ Бурлаки зголошує, що з напрямі Липи на Присаду перейшла група ВП понад 100 осіб — по перестрілці. О год. 18:30 рушаємо через Липу, де розвідка стверджує, що з Брижави виїхало понад 200

11. «Богданна» — Олександра Гайдукевич (також «Зена») — фармацевтка при УЧХ Перемиського надрайону. Вона народилася в священничій родині в містечку Риботичі в Перемищині у 1923 р. Після закінчення дівочого інституту в Перемишлі вона відбула дворічний фармацевтичний вишкіл (практику) в аптеці і студіювала фармацію у Львові. Восени 1944 р. вона відійшла до УПА, де була спочатку завідуючою магазину ліків б. Ляхави й медсестрою. Від літа 1945 р. вона стала надрайоною фармацевткою, а в потребі опікувалася хворими в підпільних шпиталях. Загинула 11 квітня 1947 р. у підпільній шпитальці разом з раненими.

[жовнірів] ВП на Присаду. Не виключене, що плянують об-
лаву на Делягівській ліс. У перемарші чути авта між Бірчею
і Сяном. Певно підтягаються. Тепер щоб лише Зиновій ще
вирвався звідтам. На год. 22:30 сходимо в Добрянку. Тут
вчора було ВП, вночі вистрілювали ракети. Люди перелякані,
одначе тішаться. Ми були тут ще на Свят Вечір. Опісля лю-
ди розповідали, що наша сотня розбита.

15 квітня. О год. 2-ій виходимо в Крецівський ліс. На
вечерю Бурлака піде на Пилу, а я на Волю Крецівську. Долучує
ПЖ і Данило. Довідуся, що Богдан здерертирував. Ви-
їхав на захід. В Березці квартирує ВП. Змагун зголошує, що
в Голучкові квартирує ВП. Змагун стягнув коло 30 пар бі-
лизни, 7 пар обуви і 200 шт. амуніції.

16 квітня. О год. 2:30 виходжу в Крецівський ліс.
Переношу магазин зброї, бо Вивірку зловили поляки, а він
був при будові. Бігун розділює білизну, обувь й амуніцію.
Шуліка перебирає першу чоту, Голий другу. Розвідка зголо-
шує спокій. Висилаю ПЖ на Волю Крецівську за амуніцією,
а стежу на Добрянку за палатками і Змагуна на Пашову
skonфіскувати майно родини Богдана за дезерцію сина. ВП
забрало худобу в українців, сини яких є при партизанці.

17 квітня. О год. 1:45 вертається стежа з Добрянки і
приносить штафети від Зиновія. В 4-му районі облави. Пала-
ток не закуплено. Розвідка зголошує, що до Бірчі приїхало
більше ВП. О год. 2:45 виходимо в Кузьминський ліс. Виси-
лаю стежі за Зиновієм, та ніде його не зустрічають. Видно,
змінив плян і пішов в інше місце. Змагун не долучив. Хмель
прийшов з-над Станькової, де 5 днів сидів у лісі Ластівка.
Один вояк йому втік і водить ВП по 5-му районі. Є при нім
кур. «Байда». Прийшли боївкарі з 2-го району. Там в Ямній
і Грозьовій забирають людей з-під лісу в долішній кінець і
мають створити ОРМО¹². В Турниці і Браневі були облави.
В Риботичах квартирує ВП. Під час того, як вернувся Хмель,
коло 11-ої год. зчинився алярм! Карпо стрілив до наших без
затримання і за те дістав 10 буків. З рухів ВП видно, що
поважна облава. Заповідають, що будуть робити облаву аж
до травня. Висилаємо довкола стежі. По полудні хлопці зна-
ходять Зеновія. Бурлака йде до нього. Вечором сходжу на

12. ОРМО — Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej (Добровільні ре-
зервісти МО) — додаткові загони порядкової поліції зложені з перевірених добро-
вольців з-поміж населення, які допомагали МО в різних її акціях.

Борисів, Бурлака на Кам'янки. Опришко з роєм відійшов за худобою.

18 квітня. О год. 0:35 відходжу на Кам'янки і долучую до Бурлаки. З його відділом маршуємо в ліс над Реберце. Вже сіріє ранок, як переходимо шосу Бірча-Войткова. Зустрічаюся із Зубченком¹³. Шувар¹⁴ говорить, що американці продукують Ф4 і Ф9. По невиспаній ночі кладусь спочивати до 13-ої год. По полудні перевіряю канцелярію відділу. Вдруге стверджую брак хроніки від 8 до 18 квітня 1947. Помимо спеціального наказу Бігун не втягнув умундуровання, розподіленого 15 квітня 1947 р., та амуніції, розділеної 11 квітня 1947 р. В книзі наказів бракує [наказів] від 3 квітня 1947. Бракує також нотаток покарань від 3 квітня 1947 р. Брак почуття обов'язку, зарозумілість та ароганція перебрали вже міру. Замітки при стрільцтві змушують мене перевести ст. стр. Бігуна на ройового до чоти Сагайдака. Різуна переношу як заступника ройового до роя Шуліки. На вечерю сходимо до Грозьови. В горішнім кінці квартирує ВП. Люди бояться, але по довгій перерві приймають щиро.

19 квітня. О 2-ій год. виходимо в ліс між Лімну і Крайову і зустрічаємося з сотнею Зеновія і Ластівки, при якій є надр. «Руслан»¹⁵. Відбулася відправа політвиховників. Оглядають мої зимові знімки, які досить добре вийшли. Обговорюємо ділові справи з кур. «Байдою». Шифру к-р «Рен» ще не прислав, бо мав сам вкоротці прийти. Як виходить з розмови з кур. «Байдою», то к-р «Рен» моєї скарги не одержав. Кур. «Байда» радить перейти за Сян і відтяжити терен. Розвідка доносить, що з Риботич ВП виїхало. В 1-ім районі спокійно. Переношу Бігуна на його власне прохання до відділу Зеновія. Карпо, який був два рази ранений, звільняється в

13. «Зубченко» — Василь Гузар — окружний дентист. За точнішими інформаціями — див. прим. 36 за січень 1947.

14. «Шувар» — д-р Лужецький Євген — лікар при командуванні перемиського куреня. Походив із с. Вербів Підгаєцького пов., абсолювент ветеринарії у Львові. У 1944 р. відійшов до УПА в Карпатах, де викладав на санітарних курсах і вишколював санітарів. Там читав багато медичної літератури, щоб «переключитися» з ветеринара на лікаря. У 1946 р. перейшов у Перемищину, де з причини браку лікарів перебрав функцію курінного лікаря. В червні 1947 р. вирушив із сотнею М. Дуди («Громенка») в рейд на Захід. Проте 11 червня він був тяжко ранений у бої з ВП у лісах г. Хрещатої на Лемківщині і дострілив себе власною пістолією на очах вояків сотні.

15. «Руслан» — Петро Кавула — надрайоновий Перемиського ндр. Тут автор його подав номером «100», який був поштовим кодом П. Кавули.

терен на основі лікарського звільнення д-ра «Ека»¹⁶. Вечором маршуємо через Трійцю, понад Посаду, поза Кописно — аж на [Конюшу]. По полях понад Посадою зустрічаємо становища засідки ВП. Видно, ночами тут спали, але нічого їм не попало. Можливо, що тепер наступить відпруження в терені.

20 квітня. По 2-ій год. переходимо на [Конюшу]. Висилаємо довкола стежі, зголошують спокій. Санітарний пункт дійсно впав. Впав теж і мгр. Нехрист — Ярослав Совган. Як виходить з оповідання ВП, [в криївці ранені] самі пострілялися, останній запалив криївку. ВП скликало людей, щоб відкопували, але люди не докопали навіть половини. В криївці згинула теж Богданна, моя шкільна товаришка. Полковник ВП приїздив дивитися на віднайдений санітарний пункт.

День погідний, навіть гарячий. Орест¹⁷ порядкує канцелярію. Балакаю з Різуном. Оповідає мені, що [його] жінка незабезпечена, без харчів. Постараюся при найближчій нагоді забезпечити йому рідню, тим більше, що стягнення харчів з 5-го району не представляє найменших труднощів. По полудні приходить І. Оповідає мені, що ВОП проводить арештування. Жінку Птаха теж арештували. Раджу їй забратися звідси. 18:15 алярм! ВП іде з напрямку Берендювич. Відступаємо в ліс. Впадо кілька стрілів у нашому напрямі. Висилаю довкола розвідку, щоб зорієнтуватись, чи це облава, чи може тільки перемарш. Стежі вертаються над ранком і зголошують, що довкола спокій. ВП в силі 120 жовнів перейшло з Перемишля попід Корманичі на Конюшу лісом до Брилинець.

21 квітня. Денні стежі зголошують довкола спокій. ВП в Конюшій нас не завважило. Були самі переконані, що стріляли за цивілями. Сидимо в окопах над [Корманичами]. Перший соняшний день. ВП з Брилинець переїздить на Красічин. Друга група ВП — через Брилинці теж на Красічин. На вечерю Бурлака іде на Колоковичі, а я на Аксманичі. Розвідка стверджує, що ВП не виїжджало з Брилинець.

22 квітня. Даємо закупити дреліх, шкіру та інші товари для відділу. О год. 2:30 виходимо в ліс на Лису гору. Долучує чотовий Сагайдак та д-р Маріян. Перший раз гримить,

16. «Еко» — додатковий псевдонім курінного лікаря Євгена Лужецького («Шувара»).

17. «Орест» — новий бунчужний сотні «Ударники» 6 під ком. хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»). Автор хроніки сотні, що друкується в цій книзі.

падає дощ. По полудні Бурлака з чотою Марка відходить на місце впавшого санітарного пункту. До Княжич приїхало коло 120 [жовніврів] ВП. Орест упорядковує канцелярію сотні. Стан сотні становить $1 + 2 + 77^{18}$. На вечерю сходимо в Гаї і Берендьовичі. На Корманичі висилаю стежу на розвідку. Вечором приїздять люди з Перемишля і оповідають, що вчора прилучено Медику до Польщі — наступило пересунення кордонів Польщі. Сьогодні з УРСР втекло через зелену границю кільканадцять людей. Три цивільні особи більшовики застрілили на кордоні. Вечором знову гримить і падає дощ. Темний вечір. Беру застрики вапна.

23 квітня. О 3-ій год. ранку виходимо в ліс на старі становища. З Княжич до Корманич приходять 30 [жовніврів] ВП, які легітимують людей. В Колоковичах та Молодовичах є також ВП. Говорять в терені, що Медику прилучено до Польщі. Сьогодні вночі пішла БСБ за кордон. Гарна погода. Вечором коло 60 [жовніврів] ВП з 2-ма Максимами і мінометом переходить на Берендьовичі і Конюшу. Лишаємося на ніч в лісі. Лише висилаємо хлопців у Корманичі за хлібом. Вертаються і кажуть, що ВП арештувало 7 хлопців. Було більше арештованих, але решту звільнили. Багато є втікачів з «більшовицького раю», які змушені голодом передиратися в Польщу. Просять тут хліба та пристановища. ВП, ВОП та МО кинулись виловлювати їх.

24 квітня. Група ВП, коло 30 жовніврів, переходить через ліс коло нас на Берендьовичі коло 8-ої год. О год. 10-ій 60 [жовніврів] ВП переходить через ліс коло нас на Корманичі і Конюшу. Цікаве, що за ціль мають ті арештування? Чи може монтування нової сітки сексотів? До полудня гарна погода, вполудне похмарилося. По полудні арештували священика в Колоковичах. Вечором висилаємо людей на Молодовичі по харчі, але втім з Берендьович розносяться автоматні стріли. Хлопці вертаються. Опісля виявляється, що в селі БСБ влізло на ВП, при чому вив'язалася стрілянина, одначе, на щастя, без наших втрат. Перемаршовуємо в окопи над [Корманичі].

25 квітня. Вже другий день без харчу. Ранок холодний. Перед полуднем висилаю стежу на Конюшу. Зголошують довкола спокій. З Риботич ВП переїхало до Кописна. Хлопці

18. Отже сотня мала 21 квітня 80 вояків: сотенний, двох старшин командвання (бунчужний і політвиховник) і 77 вояків.

принесли рівночасно 3 хліби, які розділюємо поміж 2 чоти. ВП з Княжич забирає в Корманичах харч та пашу для коней. Вечором Бурлака йде на Брилинці, а я на Конюшу. Шуліку висилаю до Аксманич стягнути баняки та харч. Вечеряємо, як втім алярмовий зголошує, що чути польське говорення. Стрільв не було — звідкіль би взялися? І то в середині села. Виходимо надвір, бачу, що хлопці відступають. Зголошують мені, що прямо з поля влетіло ВП поміж наших і були б зловили кулеметника Явора. Цей скоро зорієнтувався, встиг ще вискочити через вікно і втекти. Скручую на поле в напрямі Грушови і наказую два рази вистрелити, щоб забезпечення лучило на збірний пункт. Ідемо на збірний пункт. Посилаю Різуна з роєм до Бурлаки, щоб повідомив його. О год. 23:45 ми в окопах.

26 квітня. Вранці долучують Різун та Гриб. Ідемо на умовлене місце, де маємо квартирувати. Зустрічаюся з провідником Григором. Конференція закінчилася без конкретного висліді. Вчора поляки розстріляли на Засянні в Перемишлі 3-ох партизанів. На видовище брали вступ по 10 зол. Шуліка вернувся вранці з баняками. Зголошує, що коло 60 [жовнірів] ВП перейшло через Аксманичі на Гаї. Видно, що це були ті самі, що наскочили на Конюшу. Гарна погода. По полудні Орест приготує звіти. Вечором відходить стежа в складі: Хмель, Комар і Лоза в 5-ий район стягнути ПЖ і рій Опришка та забрати пошту, знімки і лікарства. Відходять о 10-ій год. На 1-го травня 1947 р. повинні вернутися. Хлопці приготує в потоці кухню. Сьогодні перший раз цього року варимо в лісі. Поодинокі групи будуть стягати харч та проводити розвідку.

27 квітня. Коло півночі пускається дощ і падає до самого ранку. Ранком випогоджується, і знову світить сонце. Хлопці, які не мали цельт, промокли. Рої вертаються з харчами. ВП квартирує далі в Княжичах, робить засідки в Даровичах, Княжичах і Корманичах та Берендьовичах. О 5-ій год. стрілецтво снідає, і кухня перестає палити. Приходить провідник Ігор¹⁹. Розвідка зголошує, що священика з Колокович не випустили, Орел закидає йому фальшиві документи. Коло 8-ої год. запрошують мене і Кліма до почту Бурлаки. Там справляють спізнені Великодні свята. Люди не забува-

19. «Ігор» — Володимир Кіт — рай. п'ятого району.

ють про нас, переслали пакунок, писанки з написом: «Щасливих Свят!». Цим виявляють, наскільки співчують з нами і розуміють нас. Між ласощами знайшовся навіть торт, гарно прикрашений. В одному селі ждали на нас, та ворог заблокував села. В ліс ВП вже не пхається так нахабно. Навчили їх уже їхні поважні втрати в останніх боях. Обмежуються до послідовних бльокад, та і на це знаходиться в нас рада. Кухня в лісі ще більш вигідна для нас, як прохарчування по селах. По полудні стежа іде на [Корманичі], щоб замовити бараболю. На краю лісу зустрічають хлопців, які чекають із зібраним хлібом. Ройовий питає, хто казав їм зібрати хліб. Відповідають, що самі позбирали, бо сподівалися, що хтось з партизан прийде над село. Дійсно, подивугідний вчинок! Старші бояться збирати харчі, щоб хтось не доніс полякам, тож малі очайдухи розуміють нас і допомагають збиранням харчів. Не диво отже, що польські жовніри говорять: «Ляс не здобити».

З Княжич ВП переїхало на Конюшу. Сьогодні вночі ВП було на засідці в Конюшій. Вранці перейшли на Вугники. З Риботич переїхало ВП на Вугники і далше на Колоковичі. Не виключене, що вкортці виберуться з терену. В Перемишлі ходять чутки, що більшовики підтягають свої війська на турецьку границю. Загально говориться, що вкортці буде війна. Вечір холодний, хлопці сходять у потік і варять вечерю та гріються. Дивно виглядають повстанські силуетки при вогнях в цих дебрах. Пригадуються гайдамаки... Чотовий Сагайдак з Хрущем відійшли у 5-ий куц 1-го району для полагодження справ. Треба йому віджитися після ранення. Дуже ослаб і ходити з відділом ще не в силі.

28 квітня. Вночі чути було гавкіт псів у Конюшій. Вранці висилаю над село розвідку, яка стверджує, що в селі ВП. Вполудне зірці зголошують, що ВП виселює людей з Конюші. В Корманичах також квартирує ВП. В Брилинцях покищо спокійно. Поляки виказалися безсилим супроти нас і знову застосовують виселення, щоб тим способом нас підірвати та винищити. Це поважний удар для нас, але і це видержимо. Польське населення мусить нас прохарчовувати і звідсіль не так скоро нас викурять, як думають. По полудні стверджую, що Корманичі й Княжичі теж виселюють. Вечором висилаю стежу на Аксманичі, щоб стягнути гроші на шкіру на обуву. Одначе вкортці вертаються і зголошують, що там теж квартирує ВП. Висилаємо з Бурлакою рої на Брилинці за харчами.

29 квітня. Вранці вертається Граб з роєм. Оповідає, що також виселяють українців із Засяння з таких сіл: Речиполя, Вановець та Острова. В Перемишлі є чеське військо з автами, яке помагає в переселюванні на захід, а опісля спільно з ВП має робити облави на нас. Ще один доказ слабости поляків. Самі не можуть дати ради і виступають проти УПА спільно з чеською армією. Вранці Бурлака і пров. Ігор ідуть зорити над Корманичі, я лишаюся з військом у таборі. Один рій висилаю на засідку на Конюшу. Тепер уже не залежить нам на населенню. Можна бити польське військо на кожному кроці.

Із зголошень стеж виходить, що вчора виселили: Конюшу, Корманичі, Берендьовичі, Княжичі та Вітошинці. Звідсіль виселяють усіх загалом — і українців, і поляків. Зостаються на правду тільки поля. Кругом весна, цвітуть сади — а одного дня завмирає життя в селі. Сумом і мертвецькою тишиною віє від села. Лиш де-не-де ховаються перелякані пси. Серед населення в Брилинцях говорять, що ВП має пускати гази на ліси. По полудні йду обсервувати з Лисої гори. З Корманич і Аксманич далі виїзять люди. В Княжичах на луках стоїть цілий обоз з переселенцями. Вечором беру кулеметну ланку із роєвим Рутою ідемо на доли, щоб розвідати про рідних. Падає дощ. Коли доходимо до Кунятицької клуні в Корманичах, чути стрілянину і видно пожар. Вдається мені сконтактуватися з ріднею. Умовляємо з І. пункт, на який маємо листуватися. Завтра повинні виїхати. Прощаюся і коло 23-ої відходжу. Коли б лише щасливо виврвалися звідсіль, щоб хтось не всипав! Хлопці з Голим ідуть на Берендьовичі магазинувати бараболю та збіжжя.

30 квітня. О год. 3-ій ранку вертаюся до табору. Змучений, валить мене з ніг. Останні дні вичерпали мене фізично і нервово. Тепер треба братися магазинувати харчі, щоб можна було самому видержати в терені. Переселювані люди більше журяться нами, як своїм переселенням. Поляки зрабували людям худобу. Кажуть, що на заході звернуть назад. Польське населення огірчене — поляків за Сяном виселяють теж. Вчора виселявали Острів, Журавицю, Оріхівці²⁰, тепер поляки переконуються, що більшовики можуть (зробити). День погідний.

20. Згадані тут села знаходилися за Сяном і українців там вже було небагато, звичайно ті, що подавали себе за поляків. Тепер ВП виселявало не тільки українців, але також поляків, яких підозрівали, що вони українці, або що вони співпрацювали з УПА.

Із статті в «Ехо Кракова» виходить, що ВП відшифрувало канцелярію відділу. Подали правдиве прізвище д-ра Маріяна. Виходить, що використали шифр, який впав з сл.п. Обарянцем²¹. Вечором висилаю чоту Голого на Конюшу магазинувати, а Шуліка йде за харчами до Молодович.

Поміж населенням ходять вістки, що виселенням керують більшовики, а польська адміністрація нічого не знає про виселення, що директиви про виселення прийшли прямо з Москви. Покищо годі ствердити, яка властиво мета виселення²².

ТРАВЕНЬ 1947

«Шлях¹ нашої революційної боротьби твердий і жорсткий, встелений щоденними боями, надлюдськими трудами, геройськими подвигами, безчисленними жертвами крові і життя,— але наша велика і свята ціль веде нас довгі роки через всі бурі, труди і жертви до її здійснення, до перемоги!

*Знищимо тиранію і рабство!
Здобудемо волю і незалежність!»*

(«Стояр», «На шляху історичного поступу»)

1 травня. Зранку падав дощ. Покищо годі зорієнтуватися, яка властиво мета виселення. Вечором Шуліка з роєм іде разом з Рутою на Княжичі, Данило з роєм магазинує бараболю. Граб відходить із стежею замовити закуп товарів у Рокшичах, а я з кулеметною ланкою іду на Даровичі. Мушу розвідати, що сталося з ріднею. Зустрічаю випадково Клена з Малушою². Обговорюю з нею справи зв'язку і передаю ще деякі вказівки для І. Т. Л. вже вчора переїхала на Пере-

21. «Обарянець» — попередній бунчужний сотні «Ударники» 6 під ком. хор. Я. Коцьолка («Крилача»).

22. Тут кінчається текст денника в першому зошиті. В цьому зошиті були ще цитати з «Платформи УГВР» («Цілі і завдання УГВР»), пісня «Йди від мене, ти моя кохана» і дати про виконувані функції в УПА хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»), які ми перенесли на кінець денника.

1. Оформлений бл. п. Богданом Гуком машинопис другого зошита денника хор. Ярослава Коцьолка («Крилача») починався титульною сторінкою з таким на писом: «Денник 'Крилача', ч. 2, записки від 1.5.1947 р. до 15.6.1947 р.». Під цим заголовком була передрукована тут цитата із статті «Стояра» (Ярослава Старауха) «На шляху історичного поступу».

2. «Малуша» — зв'язкова, яка допомагала дружині Я.Коцьолка Ірині знайти місце для тимчасового перебування.

мишль. Завтра І. повинна також виїхати, і обі поїдуть на Захід. Хлопці за цей час збирають у селі харчі та сіль на магазинування м'яса. Прибігає дівчина і повідомляє, що в селі від Княжицької колонії ВП тримає засідку. Чути говорення, кашляння. Не маю як повідомити хлопців, щоб не йшли в той кінець. Зрештою, була сподівана там засідка ще перед тим, як я наказав їм у ту частину села не пхатися. Год. 23:30 прощаюся з Малушою та Кленом, і о год. 23:45 долучують всі хлопці. Підслух зголошує теж, що в напрямі, де повідомляли про засідку, було чути говорення. Ніч з вечора темна, тепер вияснилося, треба маршувати обережно. По дорозі долучують Шуліка і Рута. Маршуємо до табору.

2 травня. Вранці о 4-ій год. ми в таборі. Кукса береться до магазинування м'яса. О 8-ій год. алярм, опісля відкликаний. Виявляється, що це йшли свої. В таборі з'явилась Оксана³. Кажуть хлопці, що сьогодні щось мусить бути — «воєнка». Коли лиш жінка появиться між повстанцями, звичайно не обходиться без бою. Перший раз було таке в Турниці, другий раз — над Юрковою, третій — на «шпрайсах» в Корманицькому лісі і сьогодні щось пророкують. Соняшний день. Відпочиваю по недоспаній ночі. Будять мене стріли, навіть недалеко. На становища! Перебігає наказ вдруге.

О год. 13:40 чути серії з кулемета. ВП підійшло на віддалі кільканадцятьох метрів від місця, де лучилися мої становища із становищами Бурлаки. Кутові кулемети Бурлаки та мої відчиняють вогонь. ВП залишає становища і пробує наступати. Та наш вогонь не дозволяє їм на повзання вперед. Даремно кричать їхні старшини: «Напшуд!». З черги наші вояки підносять крик «Слава», але не наступають. Провокують лиш ВП, щоб на цілій лінії відчинило вогонь і зрадило свої становища. ВП стріляє довгими серіями з боязні перед нашим наступом. При тім кулі ідуть зависоко. Повторяємо ще раз «Слава» і знов лежимо на становищах. ВП вдруге посилає гураганний вогонь і починає втікати взад. Чота Голого завиває на праве крило від Бурлаки, а я з Шулікою кидаюся на ліве крило від Бурлаки. Починаємо окрилення бігом, але ВП, забравши ранених, швидко відступає. Переходимо побоевище. Зосталися лиш сліди польської крові. Тягнули ранених. Хлопці від Остапа з вд. Бурлаки знайшли ленту на 450 шт. набоїв. Мої хлопці — дві польські палатки та білизну, яку покидало ВП.

3. «Оксана» — зв'язкова до наших пунктів на території ПНР.

О год. 14:05 втихли стріли. Забираємо із свого табору м'ясо, кітли, відра і перемаршовуємо на Лису Гору. Звідси видно, як 2 авта Червоного Хреста під'їздять до Корманич під ліс. Певно, будуть брати ранених. Займаємо становища на Лисій Горі. Зірці зорять довкола. В Корманичах, Княжичах, Горохівцях, Кругелі, Пралківцях та Красічині квартирує ВП. Правдоподібно та група, що влізла на нас, переходила з Брилинець і Корманичів. Припускаю, що могло бути від 70 до 100 ВП. Птах повернувся з «долини» і оповідає, що всі репатріанти лишаються. Вивозять українців, мішанців та підозрілих поляків⁴. Тут мають осадити мазурів.

Під вечір похолоділо. Хлопці тішаться, що нема вбитих ані ранених, крім стр. Зазулі з відділу Бурлаки, якого траснула зрекошетована куля. Вечором висилаю свій рій з роєм вд. Бурлаки до табору. Мають перевірити, чи було ВП в таборі. Якщо ні, то помаскувати місце таборопостою. Ввечорі не варимо, щоб не зрадитись вогнями. Гриб із стежою підійшов на Рокшичі по товар. Зірці вертаються з-над Берендьович і зголошують, що в Берендьовичах та Аксманичах ВП. Видно також цивілів з клунками, що вертались до села. Чути також в селі худобу та коні. Чи ж би деяких вертали назад на господарство? (Кличка 2 – 12).

3 травня. Вранці долучує рій і зголошує, що ВП було в таборі, повалило колиби, забрало м'ясо, яке ще не замагазиноване стояло у банці. Бистрий лишив зв'язок для Опришка і Змагуна. Опришко приносить пакунок з товаром. Люди з Аксманич, хоч виїздили, залишили пакунок і переди.

О год. 3:40 переходимо над Сілець і займаємо становища. Хлопці окопуються. Долучує стежа відділу 94а⁵ з Брилинець. Оповідують, що в Перемишлі є поляки з Рашева, переважно ППР-івці. Мають займати господарства, але бояться і відмовляються. Наші переселенці теж опираються. У красічинській волості покищо переселення стримане. Має бути облава на нас, а опісля осадять польське населення. Загально всюди говориться про війну, аж остогидло слухати. Серед маси сплетень годі збагнути правду. В напрямі Корманич і

4. «Мішанці» — мішані українсько-польські подружжя. «Підозрілі поляки» — могли бути українці, які подавали себе за поляків, щоб уникнути виселення. Могли ще бути також польські родини, яких власті підозрівали, що вони українці або допомагають українському визвольному рухові.

5. Відділ 94а — сотня УПА «Ударники» 4 під ком. хор. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

Княжич чути мотори авт. О год. 9:00 недалеко в лісі стріл. Наказую: «На становища». Прибігає підслух і зголошує, що на Хибі є ВП в лісі. В напрямі стрілу чути теж польську мову. Може переїздять з Берендьович на Вугники.

Опісля прибігає зорець з відділу 94а, з-над Вугник. Там спокійно. Стрл чув так якби в потоці, в лісі. Рішаємо з Бурлакою, якби ВП налізло на нас, змісця прориватися через Вугницький ліс в більший комплекс лісів над Брилинці. Хлопці, які повернулись з Молодович, оповідають, що польські вояки в Аксманичах згадували, що мали у бою 14 вбитих і ранених є капітан, «довудца батальйону» та один поручник. Год. 0:13 переходимо над «Г...» на край лісу. При відході із становищ падає близько нас один стрл та чути польські крики. ВП, одначе, нас не запримітило. По стрілах та гавкоті псів і по криках можна ствердити, що ВП є в лісі, у Берендьовичах і на Грушовій. О 18-ій год. рушаємо над [Конюшу]. Скрізь по лісі видно польські стежки,— переходили цей ліс, але нас не запримітили. Переходимо в ліс над [Брилинці] і варимо вечерю. Добре, що хлопці мають ще м'ясо. Бараболю виносять із села. Надворі зимно. Приморозок. (Кличка: 7 – 15).

4 травня. По півночі вечераємо, хлопці знов лягають спати. Ранком миються і снідають. Деякі беруть із собою каву. Хліб покищо мають. Переходимо на становища над [Брилинці]. Висилаємо дальші забезпечення. Зранку далі зимно. Аж коло полудня трохи присвічує сонце. О год. 15:20 поготівля. Коло 100 ВП перейшло з Вущини в напрямі «московської» дороги. В лісі коло Острої щось горить. Одні припускають, що це кривка Михаська Кіндзери. Гриб із стежею ще не долучив. Боївкарі з п'ятого куца приходять і зголошують, що ВП щільно обставило лівий берег Сяну і навіть окопується.

Заповідають докладне перешукування лісів. Окопування може мати подвійну ціль. Або приготування до облави, або будуть заставляти ОРМО пильнувати постійно перехід Сяну. В Брилинцях тої ночі було ВП. Відійшло в напрямі Рокшич, але за півтори години повернулось. Орач⁶ каже мені, що 2 травня 1947 р. І... переїхала без перешкод.

По полудні гостре поготівля. ВП переходить попри

6. «Орач» — Василь Гарабач — референт СБ в першому районі Перемиського надрайону.

Ягельник в напрямі «московської дороги»⁷. По двох годинах долучує Гриб. Зголошує, що понад 100 ВП з двома кіньми вийшло в напрямі «московської дороги» на Конюшу і перейшли на Берендьовичі. Перед вечором долучує ПЖ з частиною Опришкового роя та з Конарем.

Опришка та Хмеля і трьох вояків бракує. Мали заскочення на Волі Кречківській і десь відлучилися. Змагун оповідає, що в 3-му, 4-му і 5-му районах ВП проводить виселення скорим темпом. Забирають людям худобу, майно і виганяють на збірне місце за Сян. 4-ий район майже повністю виселений⁸. Стрілець Левчук приводить свого батька, який втік перед переселенням і просить прийняти його до відділу. Худобу, яку мав привести Опришко, забрали люди. Пропало також приблизно на 200,000 золотих товару. В Раковій, як оповідають цивілі, впало в криївках коло 30 людей з підпілля. Був там останньо Вишинський, Старий, Чумака⁹ та інші. Люди впали внаслідок «всипи» — в одній криївці під церквою, а в другій — у криниці. Вечором висилаю стежу на Грушову та Молодовичі. З Грушови вертається і зголошує, що в Риботичах і Вугниках ВП нема, а квартирують лиш на Аксманичах. (Кличка: 4 — 18).

5 травня. Над ранком вертається Щупак із стежі з Молодович. Оповідає, що в лісі помітно багато стежок, які зробило вчора ВП. Як виходить із зголошень зірців та цивілів, вчора ВП провело докладну облаву, захопивши ліси від Перемишля до Берендьович. Лише випадково нас у незаметному кутку виминули. Бій вчора приймати було незручно, бо довкола було ВП, яке негайно могло вдарити на нас під час бою з усіх сторін. Вранці долучив також ройовий Опришко.

7. «Московська дорога» (також «дильованка») — лісова дорога з Брилинець на Корманичі, побудована з кругляків російськими військами в Першій світовій війні, в часі облоги Перемишля.

8. В часі цього виселення села й ліси були так обставлені вояками ВП, що не був можливий спротив чи втеча населення. ВП провадило рівночасно виселення кількох сіл, даючи селянам 2-3 години спакувати на вози своє майно і виїхати із села. Для тих, що не мали возів, було часом кілька військових машин, на які вони могли дати деякі свої речі. Проте звичайно таких тягарових машин не було, або командування ВП прямо не дбало про те, щоб селяни забрали необхідні пожитки, а виганяли їх на збірні пункти лише з тим, що могли нести на плечах. Решту нерухомого майна селяни мусіли залишати, бо вдруге не могли вже вернутися на своє господарство — були постійно під сторожею вояків ВП.

9. «Вишинський» — Ярослав Гамівка, кол. окружний господарський референт — в той час уже зрадив і разом з УБП робив облави на українські села. «Старий» і «Чумака» — колишні підпілляники, що заломилися і видавали знаних їм людей і криївки.

За невиконання своїх обов'язків покарано його шестиденною позачерговою службою чергового підстаршини по сотні. Вночі був приморозок, вдень гарна погода. Рухів ВП не за-примічується. Зранку було чути тільки мотори авт у напрямі Корманич. Балакаємо з Бурлакою на тему покарань у випадку самовільного реквірування вояками і занедбання обов'язків у часі служби. Треба буде для приміру покарати навіть най-вищим виміром кари. Для Хмеля підмінено штафету зв'язку. Вечором висилаю ПЖ на Макову перевірити справу самовільного реквірування. Кучерявий із стежею відходить на Грушову замовити закуп товарів. Зірці зголошують, що до Брилинець ввечері зійшло ВП. Сходимо в потік варити вечерю. (Кличка: 15 – 40).

6 травня. Год. 1:30 вертається ПЖ. На Маковій стрільці реквірували лиш харчі. Натомість неправдою є, що забрали щось з одежі. ПЖ запримітило 3 авта, які поїхали на Грушову. Непокоїть мене, чому ще нема стежі звідтам, якщо туди поїхало ВП. Вони повинні були вже долучити. Кучерявий із стежею вертається о год. 2:47 і зголошує, що запримитив під лісом якась військо і окружною дорогою, понад Виписки, вийшов із села. ВП спеціально робить засідки коло хат під лісом та при виході із села в ліс.

О год. 4:30 чути серії з кулемета в напрямі Княжич. Кінчаю снідати і висилаю стежу на Конюшу. Заповідається погідний день. Зранку над лісом постійно кружляє літак. Мабуть, у лісі ВП знову пенетрує. Зірці з-над Брилинець зголошують, що коло Ягельника лежить окопане ВП, фронтом на Вущину та Корманичі. Вертається о год. 8-ій стежа з Конюші. ВП на Конюші теж є. Маршували краєм лісу попід Патрію в напрямі Кописна. Стрілецтво маскує зброю, щоб не блищала. Літак кружляє далі. Коло 12-ої год. скрізь по лісі стріли та експльоції, неначе з міномета. Зірці зголошують, що ВП (групи) переходять у різні напрями коло Ягельника. Експльоції стають щораз сильніші та частіші. Це танкетка стріляє по лісі. Вояцтво в напруженні, знаючи, що довгого вороже військо. Довгого бою не можна видержати. На випадок зустрічі треба вдарити і негайно відв'язуватися. Год. 14:15 алярм! Підслухи зголошують, що на поляні від Брилинець запримічено кількох замаскованих ВП, які виповзли на поляну, пообсервували довкола і відступили. Підслухи від «московської дороги» теж зголошують, що чути польську мову і рух по лісі. Все жде на становищах з готовою зброєю. Хвилини тягнуться годинами. Напруження з

очікуванням зростає. Стрілецьтво краще чується в бою, як в такому вижиданні. Де-не-де по лісі падають ще поодинокі крісові стріли.

Проходить година, друга. Вже близько до вечора. Вже можна прийняти довший бій. Наступає відпруження. Якщо були б ішли просто на нас, були б залізли вже на наші становища. Вечором зірці зголошують, що до Брилинець зійшло 8 груп ВП по 40-50 вояків, 4 групи по 100 та одна група понад 200 ВП. В цьому лісі ще не було такої облави, поляки кинули сюди поважні сили, якщо лиш до одного села зійшло стільки війська. Зрештою, облава без висліду. Можливо, що знайшли якусь криївку, бо виносили з Вущини білі пакети. Забрали їхню танкетку, яка відїхала в напрямі Красічина. Бурлака відчитує звернення КП (такого змісту):

*За Українську Самостійну
Соборну Державу!*

*За волю поневолених
Москвою народів!*

*Тереновим провідникам, командирам відділів УПАрмії,
усім членам ОУН і повстанцям до відома!*

Друзі Революціонери! В останніх днях ворог впровадив до боротьби проти нашого визвольного руху на цих теренах новий метод, не нотований дотепер історією воєн. З терену, обнятого нашими діями, викидається в брутальний спосіб не тільки все українське населення, але й польське. В цей спосіб ворог потвердив свою безсильність у боротьбі проти нас як в ідейно-політичній, так і в боево-тактичній площинах. Це потверджує також і те, що наша боротьба, наша політично-пропагандивна робота, наші кличі знаходять позитивний відгук і серед польського населення.

Не помогли усі дотеперішні диявольські засоби більшовиків і їхніх польських підхвостнів.

Що тут на цій вітці української землі не діялося? Бачила вона масове мордування соток українського населення, дикі облави, грабунки, арешти, побиття, палення осель, а врешті варварську виселенчу акцію в 1945 і 1946 році.

Вже не раз кидав ворог проти нас цілі дивізії свого бандитського війська, при ужитті всіх родів зброї. Накінець зміряє змусити нас голодом до залишення цих теренів, перемигнувши їх у пустиню.

Повних три роки кипіла тут кривава і завзята борня, рівна не раз розмірами і натугою фронтовим воєнним операціям. Ворог все перевищав нас численністю,

зброєю, технікою. Але ми перевищили його своєю святою ідеєю, бойовим духом наших кадрів і героїською поставою. Ми не тільки ставили успішну оборону проти переважаючих сил ворога, але нерідко громили його таки в його гніздах, проводили з повним успіхом бойово-наступальні операції.

Невмирущою славою вкрили ми наші революційно-визвольні прапори! Голосним і позитивним відгомонам відбилась наша героїська боротьба серед сусідніх нам народів і на широкому міжнародньому форумі. Цього останнього найбільше налякалися кремлівські головачі. Зокрема сьогодні, коли міжнародна політична атмосфера набирає щораз більшого «атомового аромату». І тому вирішили такими методами зіпхнути нас з цієї «закордонної трибуни».

Ім вже із страху привиділись англо-американські літаки над нашими лісами, скиди зброї і боєприпасів, поспішили вже навіть нав'язати зв'язки між нашим рухом і Черчілем, Труманом, пов'язали нашу боротьбу з подіями в Китаю та Греції і т.д.

Ми розглядаємо останні події на цих землях як одне крило протиукраїнської офензиви, яку веде Москва у вигляді домагань на різних міжнародніх конференціях, зокрема на московській конференції видати в її хижацькі руки провідника Степана Бандеру, у вигляді жорстокого терору і голоду в цілій Україні.

Все це засоби, якими Москва думає поконати, або бодай «присмирити» революційно-визвольний рух українського народу. Але ми маємо право і далі сказати, що і тим разом Москва свого не досягне.

Так! Це ми, єдиний у світі народ і самотні в світі люди можемо таке твердження поставити. І воно не буде голословним. Сучасний українець і сучасний український революціонер вже не одноразово здивували світ і самого ворога, доконуючи неможливого. Так само здивуємо ми світ нашою дальшою боротьбою і нашою остаточною перемогою.

В такій обстановці на цих теренах ми тільки змінимо форми боротьби, але саму боротьбу будемо продовжувати і з певністю матимемо успіх. Всякі незгоди, труднощі і перешкоди, не раз для інших неможливі до поконання, для нас вони є тільки менше або більше важкими обставинами — і більше нічим, — які ми одначе завжди поконуємо.

Друзі! Глядіть з гордістю на пройдений нами бойовий шлях! Це Ви, Друзі, своїм великим духом і умом, сво-

їми руками, зброєю і своєю кров'ю вписали цю світлу, славу і героїську сторінку в історії нашої визвольної боротьби.

Освятили її упавші на полі слави наші друзі-герої своєю кров'ю і смертю.

Стійте далі непохитно на своїх становищах! Хай кожний з Вас, друзі, перенесе своє ім'я, вкрите славою в дотеперішній боротьбі, на сторінки нашої історії несплямленим! Поки в нас незломна воля до боротьби, сильний дух і зброя в руках,— ми створимо собі всі зачинені ворогом брами і світ поставимо отвором перед собою!

Якщо в новій обстановці ми будемо змушені поменшити свої сили на цьому терені, то боротьба однак і тут і там, куди перейдемо, все одно буде продовжуватися. А рішення, хто і коли має перейти, видадуть наші керівні органи. До часу такого рішення стійте твердо на дотеперішніх своїх стійках. Зносіть і поконуйте всі невідгоди та труднощі, як пристало славним українським революціонерам. Наша постава все і всюди заключається в одному слові: «боротьба!», а місце для боротьби ми вже знайдемо. Наш фронт чималий: від Лаби і Берліна аж по Камчатку,— всюди там, де стоїть нога червоного московського молоха!

Черпайте ж, друзі, силу до дальшої боротьби із своїх дотеперішніх діл, з боротьби і постави наших друзів та цілого народу, що знаходяться в героїській борні на землях України, під безпосередньою більшовицькою окупацією.

Несіть і далі високо і непохитно наші вкриті славою бойові прапори і зброєю промощуйте шлях до остаточної перемоги! На цьому шляху не пожалійте нічого, так як дотепер не жаліли ви і ваші упавші друзі,— ні трудів, ні здоров'я, ні крові, ні життя! Бо ж ідея, за яку боретеся — це ідея свята,— це само життя української нації в майбутньому!

Хай живе революційно-визвольна боротьба українського і інших народів проти Москви!

Смерть московсько-більшовицьким імперіялістам та їх агентам!

Слава Україні!

Постій, 1 травня 1947 р.

*Від імени КП:
Н[азар]¹⁰*

10. «Назар» — це псевдонім Василя Галаси, члена КП Закарпатського краю (див. прим. 2 за квітень). З огляду на бльокаду й тяжку ситуацію він видав що відозву, щоб підтримати вояків УПА і підпільників на дусі. Відозву він підписав сам, бо були труднощі із зв'язками і забагато треба було б часу, щоб її узгодити з іншими членами КП. У зверненні вже є твердження про те, що відділи УПА залишають територію Закароння.

Після відчитання висилаю стежу на Грушову і Конюшу. Стемніло. Вже маємо переходити в потік, як у таборі рознеслася серія з автомата. Глинка, один з обслуги санітарного пункту, ранив себе пострілом в долоню. ВП може зорієнтуватися про наш постій по вистрілі та по вогнях, якщо хотіли б ми варити вечерю. Стягаємо обезпечення, долучує стежа з Конюші. Там спокійно. Переходимо під Патрію. Висилаю стежу на Грушову, щоб стягнути попередню стежу. Але та її вже не застає в селі. Зараз звечора Кучерявий забрав товар і вийшов з села. ВП цілий день було теж на Грушовій і перешукувало прилеглий ліс. Стежа з Грушови вертається по півночі (о 2-ій год.).

7 травня. Переходимо в гущавник над Жупу. Висилаю по дорозі стежу на збірний пункт, щоб стягнути Кучерявого, і назначаю їм пункт, де має долучити. Займаємо становища і лягаємо спати, виславши довкола обезпечення. Сподіваюся, що сьогодні нічого не буде, бо вчора ВП концентрувалося в Брилинцях. Якщо б плянували далі акцію, то розміщували б сили в терені довкола. О 10-ій год. вертається зміна з пункту і зголошує, що нема ані Шуліки, ані Кучерявого. Треба буде по полудні слати стежі довкола, щоб стягнути їх до відділу. Довкола спокійно. Коло 12-ої год. падає стріл у Корманичах. Виходить, що там є ВП. Зірців сьогодні не висипалося, щоб ворог не захопив їх під час облави. Щойно по полудні виставимо дальше обезпечення. День соняшний, на правду маєвий. В Корманичах чути ще кілька стрілів. Певно ВП вивозить збіжжя і бараболю по виселенцях. По полудні о 16-ій год. висилаю стежі на Конюшу. Вертаються і зголошують: на Конюші спокійно. Не видно нікого в селі. На Берендьовичах теж мертвецька тишина. В Колоковичах видно, як люди працюють на полі. Стежі Кучерявого ані Шуліки не стрінули ніде. Вечором о 20-ій год. висилаю за Кучерявим ще на Грушову. До півночі всі повинні повернутись. Над Конюшою чекають підслухи і під Лисою Горою теж. Може, переловлять котрусь з вчорашніх стеж. Кукса сходить з кухнею варити вечерю. На села за харчами покищо не висилаємо. Бурлака вислав свої стежі на Корманичі та Брилинці. (Кличка: Київ — Корсунь).

8 травня. Год. 1:20 вертається стежа з Грушови з вчорашньою стежею, з Кучерявим. Ліків у Перемишлі не видають без рецепт з печатками. Інші товари закуплено. Вертаються стежі Бурлаки. Вчора в Брилинцях було 5 куренів ВП і робили облаву на Чирак. Вечором зійшли на Рокшичі, а

частина мала від'їхати на Красічин. Вертаються теренові з лісу і оповідають, що ВП повіднаходили майже всі криївки, однак не вимінували їх. Можливо, що в середині заложили міни. О год. 4:30 кінчимо сніданок, заливаємо вогні і ідемо на вчорашнє місце. Люди, які відійшли на Молодовичі, стрінулись по дорозі з ВП. Але перестрілки не було. Годі з їх оповідання ствердити, чи їх ВП запримітило. З оповідання цивілів виходить, що нема вже «бандерівців». В Корманичах та Берендьовичах чути від часу до часу стріли. Погідний день проходить спокійно. За Перемишлем чути ряд сильних експльозій. Це поляки мінують старі [австрійські] «верки», фортифікаційні бункри. Перед вечором ідуть стежі на Конюшу та Берендьовичі. Рій Шуліки відходить за харчами на Молодовичі. Гриб із стежею іде на Брилинці — Рокшичі, а Кучерявий — на Грушову. Вертаються стежі з Конюші та Берендьович. Там спокійно. Сходимо на вчорашню кухню і варимо вечерю. З одної коров'ячої голови цілий відділ буде мати суп. Хліба взагалі вже нема. Бурлака вечором питає мене за карти (мапи). Вже є рішення щодо відділів. Інформує, який є плян для відділів. Щоб лиш витримати облави, а далі піде все добре. Думаю, що виконання пляну вдасться. (Кличка: Херсон — Харків).

9 травня. О 1-ій год. вертаються стежі з Брилинець та Грушови. З Рокшич вчора ВП перейшло на Красічин. Зате з 2-го району наїхало ВП до Макови, де направляли приміщення школи. Мабуть, там заквартирують. О 2-ій год. вертається Шуліка з роєм. Зібрали лиш кілька хлібів, бо ВОП заїхав до села, і мусіли вийти. Один стрілець з відділу Ластівки вночі віддалився з табору, тому треба буде змінити таборопостій. Год. 4:30 заливаємо вогні і виходимо в окопи недалеко Патрії¹¹. Провідник Орлан прийшов до нас. Інформує нас про події у світі. ЦК КПБ з нагоди 1 травня закликає всіх робітників до боротьби за «демократію». Заявили, що боротьба за мир кінчається, а починається боротьба за «демократію». Американці гордяться Маршалом, що з демаскував та розшифрував більшовиків на московській конференції і змусив їх хоч частинно відслонити свої карти. Всі кинути на стіл більшовики бояться, бо мають нечисте сумління. Керівництво виробу атомової бомби, ракет та бактеріологічної зброї перебрали під контроль у США керівні військові чинники. Це також багато говорить, чи «великі» ду-

11. Патрія — гора в лісі між селами Брилинці, Рокшичі й Кречкова.

мають про мир, чи про війну. Вечором висилаю стежу на Грушову та Рокшичі. З Грушови вкоротці вертаються і зголошують, що там квартирує ВП. (Кличка: Дніпро — Донбас).

10 травня. Над ранок вертається група ВП, що вчора виселювала Тисову і Кречкову. Сьогодні виселяють Молодовичі та Колоковичі. Бурлака дістає вже карти на рейд. Соняшний день. День проходить спокійно. Вечором висилаю стежу на Грушову з Кучерявим та Владзьом. (Кличка: 20 — 60).

11 травня. Вертається по півночі стежа з Грушови. Вчора була облава на Турницю. Щось у лісі горіло. Певно знайшли криївку пров. «100»¹². З Брилинець вертається Гриб. На прашківський ліс ВП робило облаву. Люди пригтовляються до виїзду. Треба приготувати харчі на «залізну порцію». Молодовичі та Колоковичі вчора виселено. Зостаються лиш деякі чисто польські родини. Владзьо¹³ не вернувся з Грушови. Досить підозріла справа. По полудні робимо знімку обох почтів і жандармерії. По полудні обговорюємо з Бурлакою справу висилки стежі за амуніцією на доли. Досить сильно насичений терен через ВП не сприяє, але годі. Бурлака таки рішається вислати. Я висилаю стежу до Куп'ятич за фільмами. Другу висилаю на Грушову, третю на Брилинці. Четверта група з БСБ відходить на Залісся за худобою. (Кличка: 5 — 13).

12 травня. По півночі вертаються з Грушови. В Макові квартирує ВП. Над ранком приходить Гриб з Брилинець. Вчора понад 100 ВП переїхало з Брилинець на Кописно. Из Залісся вертаються теж. Приводять 2 штуки [худоби], хоч там була засідка. О 3-ій год. збірка і Бурлака відчитує стрілецтву відозву КП з 1.5.1947 р. Цієї ночі два його вояки з Молодович здезертирували, мабуть тому, що вчора вивозили їх родини. Переходимо в ліс над Брилинці, між Кописну і Тисову. Долучує Щупак із стежею. Приніс фільми. Якщо б виявити і були б добрі, то буду мати коло 100 знімок з УПА. Зранку хмарно, опісля випожджується. О 9-ій год. мої

12. Провідник «100» — надр. Перемиського надрайону Петро Кавула («Руслан», «Тарас»).

13. «Владзьо» — вояк кур'єрського звена (КЗ), який, хоч не вмів читати, без помилки поручав підпільну пошту (т. зв. штафети) до яких сто адресатів. Були очі навчити його грамоти, але він не хотів, кажучи: «Нащо мені ся перед смертьов мучити».

стрільці зголошують, що до Брилинець з Рокшич прибуло понад 110 ВП. Коло 10-ої год. переходить понад 80 ВП з Кописна на Брилинці. О 12-ій год. група коло 200 ВП переходить з Брилинець на Тисову. Над тисівським лісом кружляє літак. По полудні приходить Сорока з 2-го району і оповідає про облаву. ВП виселило цілу Грозьову, Тростянець, Войткову і Юркову. Робили облаву на Турницю, але без успіху. Ластівка правдоподібно попрямував у 5-ий куш; має намір іти за Сян. В 5-ім районі теж є ВП. Бурлака розмовляє на тему рейду. Ще нема остаточного рішення. Оксана вернулася і не сконтактувалася. Провідник Орлан має сам іти і опісля прислати вислід рішення. Тепер якраз добре було б розпочати рейд. Опісля буде менш вигідно. Збіжжями можна б переходити безлісні терени. Вечором до Брилинець знову приїжджає ВП. Сходимо в потік варити вечерю. (Кличка: Прилуки — Полтава).

13 травня. Ранком год. 4:20 виходимо на старі становища. Заповідається спокійний, погідний день. Зірці зголошують, що в Брилинцях квартирує ВП. Коло церкви має заставу. В напрямі 5-го куща чути стріли. Не виключене, що там облава. Тамтуди вчора підтягало свої сили ВП. По полудні о год. 15:30 гостре поготівля. Група ВП понад 100 вояків перейшла з Брилинець на Кописно з гори 541. Якийсь час зорила довкола, а опісля перейшла на Тисову, висилаючи в лісок, де ми стоїмо, своє бічне забезпечення. Зі собою мало ВП одну фіру. Зірці пізнім вечором зголошують, що ця група ВП повернулася назад на своє попереднє місце постою. Висилаю стежу в складі 6-ох на Грушову. Хлопці держаться можливо. Добре, що бодай раз на добу можна щось вночі зварити. (Кличка: Лад — Львів).

14 травня. О 3-ій год. вертається стежа і зголошує, що на Турницю протягом трьох днів ВП робило облаву. Тепер квартирують у Маковій та Вугниках. З Вугник вчора забрали фіри і пішли в Корманицький ліс. Знайшли там коло 30 метрів жита і пшениці. Стежа, вертаючись з Грушови, запримітила вогонь на Конюші. Напевно ВП палить. Вчора через день ВП мало на Конюші засідку, одначе безуспішну. Зірці вранці зголошують, що ВП квартирує далі. По полудні ВП з Брилинець виходить попід Залісся в напрямі Гелихи. Розвідка зголошує вечором, що до Рокшич приїхали 2 автами ВП і пішли в ліс на Гелиху. Вечором наказ у справі віддалювання від відділу лише за перепустками, зберігання безоглядної тишини і підпорядкування всіх, які входять у військовий

табір, командирові табору. Висилаю стежу на Грушову і Бринці. (Кличка: Грім — Громада).

15 травня. По півночі вертаються обі стежі. ВП з Брилинець переїхало на Коритники. ПЖ Бурлаки вернулись з амуніцією. В корманицькім лісі вчора ВП повіднаходило решту криївок. Навіть останньо замагазиновану сіль віднайшли. На Грушову вчора приїхало з Корманич ВП, було увесь день і вечором держало засідку від лісу. Ластівка стоїть недалеко від нас. Його ПЖ долучило до мене. Від них довідуюся, що Хмель є при Сагайдаку. Сьогодні мають виселювати Даровичі; Куп'ятичі і Пикуличі застаються на місці.

Ройовий Данило зголошує мені, що стр. Рак і Завзятий сьогодні вранці заспали на стійках. Наказую комендантові Змагунові роззброїти їх і арештувати. Виховник дістає доручення скликати склад польового суду та розглянути справу. У відділі Бурлаки сьогодні також відбуваються два польові суди. Один за заспання на стійці, другий за самовільне залишення відділу. Недалеко нас стоїть відділ Ластівки. До нашого табору прийшов Зенко¹⁴ і розказує, що у Ластівки вже помітне виснаження вояцтва. Марші і брак харчів зробили своє. Ми в тім щасливім положенні, що ховаємося на місці і харч, хоч скромний, але є щоденно. Добре, що облави не рушили нас з місця. Вдалося перебути ціло в оточенні лісу, при чім ворог не застрілював нас. Сьогодні має бути рішення від провідника Орлана.

Польовий суд засуджує обох стрільців на кару смерти через розстріл перед відділом. Одначе з'являється у мене делегація і просить помилувати засуджених, зобов'язуючись на будуче від імени всього стрілецтва дотримуватися точного повнення служби. Обставини важкі, і не можна легковажити

14. «Зенко» — хор. Зенон Бахталовський (?Любомир Бахмацький, Бахталовський) — член штабу 26 ТВ «Лемко». Він був сином священика із с. Стівчатова б. Яблонова на Гуцульщині, студіював інженерію на політехніці у Львові, опісля був у дивізії «Галичина». Вліті 1944 р. відійшов до УПА, де в серпні 1944 р. став чотовим у сотні «Коника» в старшинській школі УПА «Олені». Після розв'язання старшинської школи восени 1944 р. він, правдоподібно з «Коником», відійшов на Закерзоння, у Перемишину. Тут він був звичайно зайнятий вишколами вояків УПА — два вишколи у 1945 р. — і командир підстаршинської школи у 1946 р. У 1947 р. відійшов у рейд на захід з відділом хор. В. Щигельського («Бурлаки»). Проте на території ЧСР він попав у полон і був виданий до ПНР, де був засуджений на довголітнє ув'язнення. (У 13 т. «Літопису УПА» його ідентифіковано помилково в покажчику як «Булаховський», але також правильно — Бахталовський).

промахів у службі. Одначе, коли все стрілецьтво просить помилувати, то мушу з тим числитися. Рішаюсь востаннє звільнити засуджених від кари смерти і перестерігаю, що на будуче всі промахи в забезпеченевій службі безапеляційно каратиметься найвищим виміром кари, розстрілом перед відділом. Стрілецьтво з одушевленням прийняло відчитання наказу про помилування.

У відділі Бурлаки теж двох звільнено від кари, а стр. Розквіта (Розбийка) — за самовільне залишення відділу — розстріляно перед обома відділами. Бурлака іде на зустріч з провідником Орланом. Ідемо з відділом у наші «кошари». Стежа повідомляє, що до Брилинець приїхало ВП вечором. Моя стежа теж пішла на Грушову і Риботичі. З Грушови вертаються і зголошують, що там квартирує ВП, на Кописні теж. З Рокшич вертається стежа і зголошує, що в Рокшичах населення нас страшить спеціально, щоб ми не сходили в село. (Кличка: Бірча — Бита, 30 — 50).

16 травня. Вранці вертається Бурлака. Зустрічі не мав. Виходимо на становища. Гарний погідний день. Дістаю ще 380 шт. набоїв; крім російських — по 120 шт. Вечором висилаю стежу на Брилинці із стрільцями, які підуть стягати харчі. Мав іти один і другий відділ в село, одначе опісля рішили лишитись у лісі. Ідемо в потік варити вечерю. (Кличка: 40 — 70).

17 травня. По півночі приходить Гриб із стежею і приносять закуплені товари (харчі). ВП правдоподібно виселювало Макову і Вугники. В околиці Красічина нема ВП по селах, натомість люди оповідають, що в лісі між Гелюшом і Заліссям квартирує ВП вже два дні. Шукали за криївками, але нічого не знайшли. Були певні, що там є криївка, бо в тому напрямі повели корови, зареквіровані на Заліссі. ВП припускало, що це з криївки виходять, бо про сотні не мали жадних даних. Приготовляю для себе залізну порцію жиру на випадок маршів, щоб могти хоч трохи підтримати хворий організм.

Вранці о год. 8-ій починаємо в таборі шаховий турнір. Грати будуть оба відділи¹⁵, БСБ, теренові провідники¹⁶ та

15. «Оба відділи» — обі сотні УПА, «Ударники» 4 під команду В. Щигельського («Бурлаки») і «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка («Крилача»).

16. «Теренові провідники» (розм.) — особи, які займали якісь керівні становища в підпільній адміністрації. Окреслення «терен» вживано в значенні «територія». Підвладні титулували таких керівників «провідниками» («друже провідник»).

медичний персонал. Разом 12 учасників. По полудні зірці зголошують, що по лісі в ялиннику між Грушовою і Конюшою переходила група ВП. Кількості на дальшу віддаль не можна ствердити. По полудні до Брилинець приходить кількох ВП з кулеметом. Є з ними теж один цивіль. Кажуть, що до Красічина приїхало коло 80 МО з Ряшева. Хлопці самі руками шиють штани та сорочки. До села ризико давати, щоб переселенці не забрали з собою. Шевці направляють цілий день обуву. З півночі прийшли сьогодні кур'єри з поштою. Там також виселення, одначе не таке безоглядне. Багато українських родин лишається. В терені одначе також багато ВП. У зв'язку з тим, що до провідника Орлана прибули компетентні чинники, справа від маршу може вирішитися до тижня на місці. День соняшний. На вечерю сходимо в потік. (Кличка: 25 – 34).

18 травня. День проходить спокійно. Вечором коло 200 ВП переходить до Брилинець і розквартировує. (Кличка: 17 – 30).

19 травня. Вранці виходимо в окопи під Патрію. Командир Бурлака вернувся із зустрічі з провідником Орланом. Справа маршу запроектована, але ще не рішена. В п'ятницю повинна бути рішена. Є проєктований перехід в околиці «Е...»¹⁷, де відбудеться реорганізація. Частина (може два відділи)¹⁷ відійдуть в «амер. зону»¹⁸, один вд. «Е...»¹⁷ в терені надрайону, решта дістане теж відповідні приділи.

У Риботичах, Вугниках, Кописнім і Аксманичах стаціонує ВП. По полудні іде дощ. Вечором висилаю за худобою на Грушову. Сходимо у потік на вечерю, де був бій 2 травня. (Кличка: 13 – 12).

20 травня. Вертаються хлопці з Грушови із штукаю. Там стаціонує ВП. Але мимо того корову зареквіровано. Вранці виходимо в окопи над Корманичі. В Корманичах, звітують зірці, спокій... Не видно нікого, ні цивілів, ні військових. Ранок захмарений. В полудень починає падати дощ. У

17. Зашифровані місця, яких не розшифровано.

18. «Амер. зону» — американську окупаційну зону Німеччини. Виходить, що Василь Галаса («Орлан»), командування 26 ТВ «Лемко» і керівництво округи дійшли до висновку, що вже прийшов найтяжчий час для відділів УПА на Закарпатті і треба виконувати інструкцію УГВР і ГК УПА про рейд у Західню Европу. Проте ще не було конкретного рішення командування 6 ВО УПА, котрі сотні й коли мають вирушити в рейд. К-р цієї ВО Мирослав Онишкевич («Орест») перебував тоді на території 28 холмського ТВ УПА, якого тоді ще не захопила блокада військ ПНР, т. зв. Акція «Вісла».

напрямі Кругеля і Пралківців чути мінометні стріли, які хвилями переплітаються громами. Стежі з Брилинців зголошують, що військо польське виселює Кругель Великий і Малий. У Брилинцях ВП квартирує під палатками на узгір'ї коло церкви. В село мають строго заборонено сходити. Досить загадкова їх поведінка. Зірці з-над Корманич зголошують, що о 9-ій год. приїхали до Корманич 3 авта ВП. Висилаю стежу із Шулікою на Княжичі і другу стежу ПЖ на Вільшану, з Грибом. Сходимо в потік, де був бій. Коло вогнища є провідник Григор і «100» [«Руслан»]. Сьогодні закінчено шаховий турнір. Перше місце — Орач, друге — Євген, третє — Аркадій¹⁹. Бурлака оповідає про Перегінсько і свій рейд на Словаччину. Іду до свого вогнища. Хлопці оповідають про сні. Жандарм Острій оповідає, що снилося йому, будьто би йому випали зуби. Кажуть, що буде якийсь випадок смерті. О год. 22:30 Різун зголошує, що чув, будучи в Курманичах за бараболею, стрілянину в Княжичах. Напевно боївка, і моя стежа налізла на ВП. Було чути автоматний вогонь, перерву, а опісля кілька кулеметних серій та кілька крісових стрілів. Виходить, що і в Княжичах є ВП. (Кличка: 8 — 19).

21 травня. О год. 0:05 долучує Острій і зголошує, що Щупак і 3 стрільці від Бурлаки пішли полями між Вітошинцями і Княжичами, де ВП обстріляло їх. Вислід стрілянини ще не знаємо. Годину пізніше долучує Щупак і зголошує, що, підходячи полями до Княжич, запримітили засідку і почали відступати, що ВП запримітило і негайно обстріляло їх, одначе без успіху. Всі чотири вояки вийшли цілі. Над ранком долучує Гриб з Вістуном, Хмелем та Шрамом. Сагайдак пішов за Сян.

Сьогодні мають вивозити Вільшани. Вранці о год. 4:30 виходимо на становища під Патрію. Розпочинаємо шаховий турнір при 12 учасниках. Якраз кінчу партію з Орачем 2:0, як зголошують підслухи, що в напрямі Кописна чути крики. Год. 11:30 рішаємо з Бурлакою не приймати бою. Відступаємо за «дильованку» над Княжичі, де підстаршинська школа мала минулого року бій. Займаємо там становища. Ранок був холодний, захмарений. Через полудне присвічує сонце, але скоро знов захмарюється. Деякі хлопці поправляють окопи. Виставляємо на дерева зірців, які обсервують Підділок. ВП стоїть під лісом на заставах з «максимами». В лісі між Кописном і Брилинцями ВП провело облаву. Ми одначе

19. Аркадій» — референт СБ п'ятого району.

змісця перекинулися в княжицький ліс. Опісля ВП поробило застави там, де ми переходили «дильованку». Одначе ми були їм вже за плечима.

Вечором висилаю стежу на Залісся за харчами та штукою. Самі переходимо туди, де були мої криївки. Три криївки віднайшло ВП, одна ще збереглася. До Княжич висилається за бараболею. По півночі вертається стежа із Залісся і зголошує, що в Брилинцях стоїть полк ВП. У Вільшанах та Рокшичах теж є багато ВП і крім того видно було вогні в лісі над Тисовою. Напевно ВП квартирує на перехідних місцях у лісі. Завтра передбачена облава. (Кличка: 3 – 20).

22 травня. Вознесення. Ранком 4:30 приходить до мене Бурлака, і обговорюємо, куди перейти на постій. Сьогодні вночі ВП було над Кореною (Корманичі). Може, будуть робити облаву на корманицький ліс. Рішаємо іти на Вітошинці. Ідемо туди, маємо зайняти становища коло лінії Конюша – Гелиха і опісля пересуваємося на сам край лісу між Княжичі та Вітошинці і займаємо становища в старих окопах.

Виставляємо зірців. Видно Перемишль та села від Корманич до Колокович. О 15-ій год. робимо знімки з Пикулич та Дарович і вертаємось до становищ. Год. 15:10 зголошують зірці напроти моїх становищ, що чути крики по лісі. Гостре поготівля! Все жде на становищах. Нараз перед становищем кулеметника Хмари виходить з потоку 6 поляків. Одначе прямують в напрямі Гелихи, і тому він не відчиняв вогню. Може, не запримітять. Крики щораз то віддаляються і вмовкають. Зірці зголосили, що до Вітошинець і Курманич поїхали кухні ВП. Висилаємо знов підслухи.

Напруження перейшло. По полудні випогоджується. О 18-ій год. роблю знімки з Бурлакою з Перемишля та Пикулич. Він висилає стежу, яка справджує стріли ВП. Переходив ворог розстрільною з напрямом «дильованки» в напрямі Гелихи. Попри нас перейшло праве вороже крило. Щасливий випадок. У Вітошинцях, Горохівцях, Княжичах та Корманичах ВП. Лісом переходила їх теж велика кількість. Якби були налізли на нас, фатально могло скінчитися. Віримо одначе в Провидіння. Другий раз вдалося оминати таку навалу ляшні. О 20-ій год. ідемо в той сам потік, що і вчора. ВП було тут також. Порозквартировувало, бо видно замасковані галузки. По дорозі знайшли ми 4 гриби, звечора зосталося кільканадцять бараболі. Приготовляємо з того суп. По цілоденнім пості смакує суп надзвичайно, хоч трохи його мало на 14

осіб. Деякі хлопці печуть бараболю. Хліба нема вже два дні. Рій їде до Княжич за бараболею. ВП позначило деревом бараболю, чи хто не бере її. Хлопці відложили дерево, набрали бараболі і опісля зложили дерево так, як було. Наївні поляки хочуть партизан пізнати по значенні бараболі. (Кличка: Кирилівка — Канів).

23 травня. Вранці о 5-ій год. переходимо в гущавник над Брилинці, де займаємо становища. Я зі своїм відділом від Брилинець. З напрямку Корманич чути стріли. Соняшний день. Хлопці нанесли бараболі і з собою забрали на становища, бо хліба нема. По полудні роблю знімки. Опісля граємо в шахи. О год. 17:30 алярм! ВП переходить від Ягельника грубим лісом до Рокшицької дороги. Якийсь старшина ВП з пістолем в руці наліз на алярмового з чоти Марка і питав його: «Хто є?» Опісля махав рукою, щоб алярмовий підійшов до нього. Коли цей не підходив, поляк махнув рукою, обернувся і щез в кущах. Алярмовий Богдан теж заховався в гущавник. Перед моїми становищами чути польські крики, розмову. Десь над Брилинцями 4 вистріли підряд. Рішаємо з Бурлакою прийняти бій, бо відступити не можемо, не знаючи напрямку дороги і кількості. Вояцтво денервується на становищах. Хтось у Марка подав: «Тихо маршувати». Деякі рушили вже із становищ. Негайно кидаю всіх назад на попередні становища. «Без наказу не відступати» — переходить по лінії.

Поволі проминають хвилини... Крики польські втихають. Коло год. 18:30 чути авта в напрямі Рокшич. Минає півтори години від початку поготівля. Поляки відступили. Видно, що було їх не більше як 100, — боялися атакувати. Год. 19-та відходимо в місце, де 2 травня був бій. Поляки переходили ліс усюди, всі наші становища оглядали. Сходимо наніч у потік. Орел з роєм їде з бурлаківцями на Молодовичі по хліб. Другий рій їде по бараболю. Кукса добуває замагазиноване м'ясо, бо нема штуки. Висилається стежі на розвідку. Сьогодні ранком вернулась розвідка з Брилинець. Вчора було там багато ВП з дев'ятьма кухнями. По полудні о год. 3:15 вчора всі 9 кухонь виїхали на Кописно. В Чираку вчора ВП застрілило одного нашого на дереві, двох ранило і одного зловило в полон. Цікаво, кого це могли чіпнути? Чи не від Ластівки когось? Вчора та передучора правдоподобно вивезли Грушову і Макову. З Молодович вертаються рої, але без хліба. Там є станиця ОРМО і стежі

ніччю переходять по селі. Неможливо вже законспіровано стягнути харч. (Кличка: Тарас — Трясило).

24 травня. Вранці виходимо на становища під Патрію. Тут теж було ВП. Позначило становища. До полудня роблю знімки з табору. Соняшна погода. Зірці Бурлаки з-над Брилинець ще від вчора не долучили. У Корманичах та Аксманичах стаціонує ВП. Кількості ніхто не знає, бо нема населення. Год. 14-та поготівля! На лінії Конюша — Гелиха чути польські голоси, повідомив підслух Бурлаки. Все на становища! Голоси посуваються лінією з напрямку Конюші до «дилюванки», а опісля втихають. Напруження минає. Вечором висилаю стежу на Грушову. Вертаються і зголошують, що Грушова ще не вивезена, але в Риботичах та Маковій є ВП. Штаб квартирує на Ліщинах. (Кличка: Шевченко — Шана).

25 травня. Вранці виходимо на ті самі становища. Вчора вечором до Брилинець прибуло ВП. Сьогодні чути стріли та стукання по дошках. Певно, люди пригтовляються до виїзду. Стріли між Брилинцями та Кописном. З відділу Бурлаки втікли всі брилинчани. Мабуть, змовились. Вранці провідник «100» [«Руслан»] долучив до відділу. З одиноких слів Бурлаки та «100» виходить, що передбачений рейд не актуальний. «100» старався доказати правильність того, натомість Бурлака одверто заявив, що інший плян не відповідний. О 10-ій год. [...] ²⁰ долучує з п'ятого куща. Там останніми днями теж були ґрунтовні облави із стріляниною. Мабуть, вночі на когось наскочили. Не знати, що сталося з боївкарями та Луговим²¹. Сян щільно обставлений бойовими одиницями ВП. Хлопці сплять на становищах, лиш служба та алярмові стоять. Тепер, коли брак харчів, стрілецтво спить більше як звичайно. Год. 14-та зірці повідомляють, що з напрямку Грушови коло Стадницького в ліс перейшло 32 ВП. Від год. 14:40 чути стріли під лісом на Конюші. Зірці зголошують, що в напрямі Кописна появилoся коло 50 ВП. Стали на Конюші та стріляють коло Стадницького. Опісля стріли пересуваються лісом на Брилинці. Вечором висилаю людей на Рокшичі за худобою. Самі переходимо в потік під Патрію. Долучує чотовий Сагайдак. Мав щастя, перебув облаву і вчас долучив до відділу. Може, сьогодні вночі

20. В машинописі Б. Гука тут є три крапки. Можливо, він не міг відчитати псевдоніму згаданої тут особи і залишив місце, щоб відчитати в майбутньому.

21. «Луговий» — також «Ясьмін» і «Олег» — районний першого району 1945-1947 р.

прийде рішення. Стежа вертається з Рокшич і зголошує, що там є ВП. Забрали кілька родин з Рокшич, дві родини з Вільшан і перевезли до Брилинець. Завтра автами мають вивозити далі. Кільканадцять родин у Брилинцях хочуть залишити, але ці бояться, не хочуть лишатися. (Кличка: Січ — Стрілець).

26 травня. По півночі алярм! З напрямку перехрестя Коношні — Гелихи крики та клацання замками. Гасимо вогні і займаємо на березі становища та висилаємо стежу перевірити, хто це був. Виявляється, що друга стежа заблудила недалеко табору і переключувалася, після чого відділи були заалармовані. Після перевірки алярм відкликаний. Стрілецьтво далі варить снідання. Чую авантуру в ПЖ. Питаю, що є? Жандарм Чайка зголошує, що ком. Змагун грубо лається з ними і дошкулює їм безпідставно. Доручаю завтра подати скаргу, так як приписує службова дорога. Комендант ПЖ Змагун далі свариться. Упоминаю всіх, щоб перестали всяку балачку, а я завтра справу розгляну. На це Змагун починає сваритися зі мною. Стараюся його успокоїти. Тим часом поручаю зв'язковому Хмелеві пильнувати, щоб Змагун не віддалився від відділу. На випадок спроби віддалення негайно хай мене будить. Кладуся далі спати, але вкортці Хмель зголошує, що Змагун зібрався і мабуть хоче відходити. Добуваю пістолю, відбезпечую і йду за Змагуном. Питаю, куди відходить. Відповідає, що до командира Бурлаки. Питаю, чому зібрався в повний виряд і не зголосив мені відходу. Цей накидається на мене, що я його підозріваю. Наказую йому мовчати і ніде не віддалятися від відділу, чого він одначе не слухає. Наказую здати зброю і беру його ППС, на що Змагун відповідає хватом за пістолю. Одначе моя пістоля скоріше заглянула йому в очі. «Руки вгору!» Бачить, що запізно вже вихопити пістолю з піхви, поволі Змагун підносить руки. Роззброюю його з пістолі, передаю жандармам пильнувати і про все повідомляю провідника СБ Потапа²². Відповідає, що завтра вирішиться його справа.

Ранком починає падати дощ, та вкортці випогоджуються. Довідуюся від Нестора, що прийшло рішення в справі відділів. Переходять у «Д...»²³. Там прийдуть дальші накази. Переходимо на становища коло Патрії. Тут провідник Гри-

22. «Потап» — Василь Цап'як — надр. референт СБ.

23. Відділ 94а — сотня УПА «Ударники» 4 під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»), що діяла в складі перемиського куреня УПА.

гор, «100», Потап, Бурлака та я радимо над справою Змагуна, при чім слухають ще опінії Аркадія відносно Змагуна. Врешті рішають, що спільний суд обох відділів розгляне справу, а провід затвердить. Устійнюється склад польового суду: голова — чот. Остап (вд. 94а)²³, перший суддя чот. Сагайдак (вд. 96а)²⁴, другий суддя — ком. ПЖ Гак (вд. 94а), оборонець — вих. Клим (вд. 96а), прокурор — чот. Голий (вд. 96а) та протоколянт — Орест, відповідальний за канцелярію вд. 96а. По полудні мають розглянути справу. До полудня переслухують мене, свідків та підсудного і починають розправу польового суду.

В цьому терені має лишитися БСБ та правдоподібно провідник Григор. Бурлака, Потап і я балакаємо втрійку про можливості продовжування підпільної праці в цьому терені. Після того, як відділи відійдуть, можливості ще є. Зірці зголошують, що до Брилинець приїхало 18 авт ВП. Коло 19-ої год. чути співи ВП, та авта відїздять на Рокшичі. Певно закінчують евакуацію людей. Висилаю стежу, одну на кунятицьку колонію, другу на Молодовичі за хлібом. Кучерявий з ПЖ і зі стрільцями від Бурлаки пішли за штукою на Грушову або Вугники. (Кличка: 14 — 18).

27 травня. Вертається стежа з Вугник. Там багато ВП. Вертаються з гір. Стежа штуки не привела. Ранком хлопці вертаються з Купятич і Дарович з хлібом. Виходимо на вчорашні становища. Польовий суд вчора закінчено і винесено вирок смерти. Сьогодні викінчуються акти. Год. 9:40 кулеметні стріли на Патрії. Прибігає Рибак із зірця і зголошує, що бачив 6 ВП, які йшли з напрямку Корманич. Запримітивши, обстріляли наших зірців. Стрілець Гудим не долучив. Правдоподібно ранений. Рушаємо із становищ над Брилинці, бо не маємо певности щодо стрільця Гудима. Може, попав живим у руки ворога. В т. зв. «кошарах» сліду по поляках нема. По годині чути кулеметні серії біля Кописна. Вечором акти справи Змагуна викінчені і передані до затвердження Бурлаці. Делегація почту Бурлаки іде просити помилування Змагуна. Особисто не маю нічого проти помилування з тим, що на випадок помилування мусять забрати його з мого відділу. Гриб іде на стежу на Брилинці і Рокшичі з одним ПЖаком. (Кличка: 13 — 16).

24. Відділ 96а — сотня УПА «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка («Кри-
лача»).

28 травня. Стежа з місця, де вчора були заскочені зірці, вертається і зголошує, що слідів крові немає, нема слідів теж, щоб ВП було на нашім місці таборування. По півночі вертаються хлопці з Брилинець. Там влізли на ВП, яке затримувало їх, але без стрілу відпустили. Таким способом вже другий день зостаємось без харчу. Хлопці не мають навіть бараболі. Рано о 5-ій год. виходимо в «кошари». Бурлака розглядає справу Змагуна та прохання делегації його почту в справі підсудного і питає мене, чи не буду мати нічого проти того, як він перебере до себе Змагуна як жандарма, а справу його висилає до КВ для вирішення. Про це однак Змагун не знатиме. Питається, чи долучити обтяжуючі додаткові протоколи. Орієнтуючись, на якій основі могли вносити прохання з почту його відділу в справі його помилування, жадаю долучення додаткових протоколів та зложення Змагуном відповідної заяви, в якій він зобов'язеться поправити свою дотеперішню поведінку. Таку заяву Змагун склав та підписав, і справа відходить до вирішення КВ. В присутності почту Бурлаки і Голого та Кліма — перепрошує мене. Складає заяву поправи. Наказую віддати йому зброю, і він дістає перенесення до вд. 94а, але не як жандарм, як хотів Бурлака, лише як стрілець — після моїх домагань. Відпис залишається у мене, і його долучую до місячного звіту.

О год. 17-ій висилаю одну стежу на Грушову, Риботичі за худобою та хлібом, другу стежу зі Щупаком — на Конюшки і Кип'ятицьку колонію. Зараз після відходу стеж падає недалеко стріл. «На становища!» — лунає наказ. Більше стрілів не чути. Припускаю, що це випадковий стріл котрогось із стежі, що пішла в напрямі Грушови. Вкоротці один вертається з цієї стежі і зголошує, що заряджуючи кріса випадково стрілив. Алярм відкликаний. Сьогодні восьмий день алярмів, які однак, як і всі попередні, щасливо минали. О год. 19:04 ще два стріли з ППШ десь як між Конюшою і Брилинцями. Сходимо в потік. Рої пішли по бараболі. Приносять її, і печемо у вогні та приготуємо з бараболі і кави вечерю. Перед північчю вертається Кучерявий із стежею і зголошує, що Грушова і Конюша вже вивезені і тому не пішов на Вітошинці, бо не знає, що є в терені. У Вугниках ще є ВП. Мають вивозити. (Кличка: Бук — береза).

29 травня. Над ранком вертається Щупак із стежі і зголошує, що в дорозі між Корманичами і Княжичами натрапили на квартируючий відділ ВП, який під час місячної ночі застрілював їх і хотів окружити. Але стежі вдалося без

стрілу втекти назад у ліс. Із Залісся хлопці з відділу Бурлаки привели штуку, яку зараз розділюють на два відділи. Вертається стежа Бурлаки з Молодович. Налізли під Молодовичами на засідку ВП, при чім впав жандарм Кавун. Двоє ще бракує. Найгірше, що місячні ночі утруднюють перемарш відкритим тереном. День захмарений. Деколи лиш виглядає сонце. О год. 18-ій висилаю Щупака із стежею на куп'ятицьку колонію, а Гриба з хлопцями Бурлаки на Сливницю за худобою. Год. 19:15 гостре поготівля! Коло 300 ВП прибуло до Брилинець. 140 перейшло в напрямі на Кописно. О год. 21-ій сходимо в потік, і хлопці приготівляють вечерю. Приходить Бурлака до мого вогнища. Довідуся, що криївка провідника «100» впала. Був у ній радіонадавачий апарат. При відкритті розірвало якогось поляка, бо криївка була замінована. Провідник Орлан у справі нашого маршу пішов на північ²⁵. Кур'єр у тій справі впав. Ми мали відійти і на місці реорганізації заждати на остаточне рішення, яке найскоріше може прийти за місяць. Сьогодні Ластівка повинен з нами сконтактуватися. Посилаю контроль забезпечення. (Кличка: 22 – 30).

30 травня. По півночі вертається Гриб із стежею, яка привела штуку з Вільшан. До Брилинець повинно вернутись 15 родин. Над ранком о 4-ій год. долучає Щупак із стежею, одначе хліба не принесли, бо до Куп'ятич вночі наїхало ВП. До табору прийшов Ластівка. Ранком о 5-ій год. виходимо на окопи під Патрію. Тут провідник Григор скликає нараду, в якій бере участь: провідник «100», Потап, Бурлака, Ластівка, я та Зенко. Провідник Григор з'ясовує справу відмаршу, яка є наглою і вимагає швидкої підготовки деякого запасу харчу. Відхід туди, куди було спочатку проєктовано, покищо припинений з огляду на те, що справа стала надто голосною і кур'єр з тою справою впав. Провідник Орлан сам відійшов у цій справі, а вирішення вишлють за нами. На випадок потреби можемо іти в «Т...»²⁶. Там, де Бродич, маємо виробити собі відповідну опінію в терені серед населення. Провідник звертає спеціальну увагу на відповідальність за те-

25. На півночі, точніше – на північному сході, в Томашівському повіті – був осідок керівника проводу Закерзонського краю Ярослава Старуха («Стяга»).

26. Зашифроване слово. Мабуть – «Словаччину». На цій нараді хор. Володимир Щигельський («Бурлака») був назначений курінним рейду. До куреня мали входити: його сотня «Ударники» 4, сотня «Ударники» 6 під ком. Ярослава Коцьолка («Криляча») і «Ударники» 7 під ком. Григорія Янківського («Ластівки»). За цим пляном сотня «Ударники» 2 під ком. Михайла Дуди («Громенка») мала залишитися в Перемиському надрайоні.

ренові промахи, яка лежить на нас у новій дійсності. Складає подяку та признання командирам цього надрайону «Холодний Яр» за дотеперішню боротьбу і бажає успіхів на будуче. Опісля полагоджуються справу акції, яку виконається в міру можливості. Покищо терен такий пересичений ворогом, що виконання акції недоцільне і унеможливило б відмарш. Тут залишається Зиновій («Громенко»).

Полагоджую справу пвх. Кліма, який правдоподібно залишиться при Зиновію. По полудні Бурлака з Потапом має непорозуміння за те, що не дав Орач Буйного на зв'язкового. Вечором висилаю Щупака з ПЖ на Конюшки і Гая в 4-ий район до Зиновія для налагодження зв'язку. Він повинен явитися вночі з 3-4 [червня] над «Л...»²⁷. ПЖ має забрати консерви з 3-го району. На нічний постій маємо іти в потік під Патрію, але стежа зголошує, що там ВП квартирує в лісі і палить вогні. Вертаємось вже з дороги і йдемо в потік коло «московської дороги». (Кличка: Травень — трава).

31 травня. По півночі вертається Гай. Влізли між Кописном і Брилинцями на засідку ВП. Щупак добре не знає дороги, тому вернувся. Бурлака призначає ще Свиста і відходить о 1-ій год. Вранці знов непорозуміння між Бурлакою і Орачем. Нерви людей вже не витримують. Виходимо на окопи під Патрію. Там долучує стежа, яка провірювала місце в лісі, де вчора ВП мало палити вогні. Вчора вечором доручено всім командирам відділів «Холодного Яру» відписи штафети КП до нас. Ось відпис:

Друзі командири Гром[енко] — Бурл[ака] — Ласт[івка] — Крил[ач]:

Прийшов час, на який ми так довго ждали. Прийшов час, коли ворог вжив останнього засобу для унеможливлення нам дальшої боротьби, при помочі голоду. Однак він грубо помиляється. Своїх позицій ми не здамо під ніякою умовою! Вірю у вас, друзі!

Досі вславили Ви свої імена в змаганнях за наше майбутнє. Досі гідно несли Ви прапор революції у своїх дужих руках. Тямте, що своїми вчинками Ви пишете найсвітліші сторінки нашої історії.

Тепер жде Вас велике завдання, яке мусите виконати з честю. Відходите туди, куди велить наказ. Я теж відходжу в далеко важчу дійсність, де впало вже багато друзів, однак не похилили вниз гордо і велично піднесе-

27. Зашифрована назва місцевості.

них визвольних прапорів. Може, прийдеться мені і впасти на тому шляху, але що значить моє, чи Ваше, чи нас усіх життя супроти нашої святої ідеї!

Тож прощайте, друзі, і кріпко та високо держіть несплямлений прапор нашої революційної боротьби аж до перемоги!

Бажаю Вам блискух бойових успіхів та багато особистого щастя.

Слава Україні!

Постій, 25. V. 1947

Назар²⁸

За згідність з оригіналом «Григор»

Порядкую собі потрібні до маршу карти. Втім — алярм! Год. 9:21 іду до Бурлаки, щоб довідатися, звідкіль іде ворог. Бачу одначе, що його почет вже скрито вскакує в окопи. Біжу до своїх становищ. Починає (9:25) стріляти кулемет на відтинку пвд. Марка, після якого слідує густий вогонь. Перебігаю на праве крило до своїх: становищ і вскакую в окіп, де лучиться пвд. Голого з пвд. Марка. ВП, діставши удар із становищ Марка, розвивається перед початком моїх становищ, та і тут придушують їх мої кулемети. Ворог вдається знов у сторону пвд. Марка, але діставши густий вогонь, зсувається в потік, стараючись стягнути своїх ранених. На лінії падає ворожий старшина. Приходить наказ: «Ліве крило вперед», після чого придержую Голого на становищах, а Сагайдака завиваю наліво вперед. Вирівнявши до лінії становищ пвд. Голого, Сагайдак займає становища. Вогонь припиняється. Ще кілька ворожих криків у потоці, і втихає все. Висилаю зв'язкового до Бурлаки з пропозицією відступу і подаю напрям, щоб довго не затримуватися на становищах. Це ще рання година! Приходить Бистрий і зголошує, що Бурлака годиться на мій напрям відступу. Маршую наперед із своїм відділом. Зі мною лучиться Остап. Ще кілька кулеметних серій на відтинку Марка, і о год. 9:50 стрілянина припиняється. Переходимо через «московську дорогу» на становища в Підділок. Бурлаківці здобули кулемета. Підпустили поляків на віддаль 20 метрів і сипнули по них

28. Автор денника, сотен. Я. Коцьолок («Криlach»), поміщує цього прощального листа, проте не пояснює, які назви й доручення дістали сотенні перемиського куреня УПА разом з цим листом. Отже виглядає, що Василь Галаса («Орлан») вже вернувся з «півночі» із зустрічі з керівником КП Я. Старухом («Стягом») і к-ром ВО «Сян» Мирославом Онишкевичем, або отримав від них точні накази про рейд відділів УПА в Західню Європу. Зі змісту цього прощального листа випливає, що вже вийшло рішення в справі цього рейду і що в рейд має йти також сотня «Ударники» 2, 95, під ком. Михайла Дуди («Громенка»).

вогнем, кладучи на місці кількох. Висилаю із становищ зірців під Кописно. Зголошують, що на горі 541 ВП має зірців. Стійки Бурлаки зголошують: у Брилинцях нічого помітного. Обезпечення польського ніде не видно. Год. 13-та рушаємо в напрямі Палетника.

Щоб вийти з курманицького комплексу, переходимо відкритий терен потоком і залишаємо становища коло Палетника. Коло 16-ої год. кружляє польський літак та скидає летючки, які одначе падають у село Брилинці. Мої зірці зголошують, що в Брилинцях є ВП. Лишилося в ріці, і тепер приїхало одно авто з напрямом Рокшич. Поляки мали збірку коло церкви. Старшина їх щось викрикував. Опісля ті, що купалися, скоро почали збиратися і долучили до збірки. Год. 18-та долучає Кучерявий з-над Кописна. Перейшов дорогу. Зголошує, що ворожі зірці з гори 541 довго не були на зоренні, зійшли з гори. Опісля 3 ВП переходили з Кописна на Брилинці. Після того він перейшов дорогу.

Год. 18:30 стежа приносить одну знайдену летючку: *«До обаламуцоних члонкуф банд УПА»*²⁹. Ворог у ній лиш виказує свою слабкість супроти нашої незламної постави. Говориться у летючці, що ми гонені, голодні, обдерті, гризуть нас воші, бо навіть мила не маємо, тужимо за родинами, які мусіли бути переселені. Ворог хвалиться, що здобув досить матеріалів, на основі яких знає нас докладно. Закликає, що хто зголоситься у найближчих днях до нього, той буде жити. Закликає, щоб гнати *«преч своїх довудцуф і крваве СБ»*³⁰. Грозить, що не допоможе нам розпорошення, яке ми тепер застосували, ані втеча за кордон, бо там поліційні уряди союзних Польщі держав уже ждуть на нас. Ворог при кінці летючки закликає повернутись до спокійного, мирного життя.

Після одномісячної акції проти нас побачив, що не може винищити нас фізично так скоро, як це задумав, і що по-мимо переселення наших людей ми продовжуємо боротьбу. Береться на інший спосіб. Думає, що в тяжких умовах скоро впадемо духом і підемо на гачок їх брехливої пропаганди. Як грубо ворог перечислився. Переконаються ще не раз! Вечором висилаю Кучерявого та Крілика і стежу із Щупаком на збірний пункт під Патрію. Має дійти попід Кописно, бо в тім місці, де ми переходили вдень, вночі сподівана засідка. Маємо варити тут у потоці. Проте в останній хвилині долучає Луговий і повідомляє, що між Брилинцями і Кописном,

29. Переклад: *«До збаламучених членів банд УПА»*.

30. Переклад: *«Геть своїх командирів і криваве СБ»*.

коло моста, ВП зробило засідку. Але наші почули їх перші і незаметно вернулись. Добре, що Кучерявий пішов попід Кописно, а не коло моста. Вже не можемо тут варити вечері і тому йдемо на Чирак. Незаметно переходимо тисівську дорогу. Ми вже в Чираку. Чути стріли в Брилинцях, десь як коло Вущини. Заходимо в потік коло Солотвини, але по бараболю не висилаємо, бо в Рокшичах ВП. Варимо лише м'ясо. М'ясо хлопці лишають на день, а юшку їдять. (Кличка: Май — маємо).

ЧЕРВЕНЬ 1947 р.

1 червня, о 3-ій год. висилаю зв'язок для Кучерявого на поляну. По 4-ій год. чути стріли коло Вущини та в Підділку. Хтось від Бурлаки напевно наліз. Чи не Пімста з Мручком? Зв'язковий Заморський та Сміхун прибігають з пункту на місце постою, бо думали, що це стріли вже в лісі. Висилаю ще раз на пункт і подаю збірний пункт коло «палацу» в кречківській лісі. Переходимо між шосе Перемишль — Бірча на Вільшани і стаємо табором. Висилаю Гриба із стежею Бурлаки перевірити на збірнім пункті коло Палетника зв'язок. О 10-ій год. вертається Гриб і зголошує, що Сміхуна там нема. Висилаю Черемху і Бориса ще раз на збірний пункт. Мають чекати там до 13-ої год., а пізніше долучити до відділу. О год. 12:30 долучує Черемха і приводить Кучерявого, який зголошує, що на пункті під Патрією не було цілу ніч нікого. Сміхуна далі нема. Не виключене, що Острий, знаючи збірний пункт для ПЖ, потягне відразу із Щупаком в 3-ій район. Год. 13-та алярм! Підслухи Остапа запримітили двох у польських мундурах, які йшли з напрямом Брилинець. Остап висилає за ними стежу, щоб перевірили, хто це. Год. 13:30 алярм відкликаний. Це переходили два наші, Сміхун з другим стрільцем.

День погідний, гарячий. Треті Зелені свята в УПА. Які відмінні від попередніх. Ворог загорнув звідсіль усе українське населення. Свята ці святкуємо самітні. Довкола лиш ворог шаліє у безсилій люті, бо помимо всіх своїх диявольських, рафінованих метод не може нас знищити. Бурлака висилає зірців над Брилинці та Рокшичі, я — на Солотвину. Кличка: «Зов — зоря». Стежі вертаються і зголошують: у Рокшичах у школі квартирує ВП. У Вільшанах спокій. Опісля приходить ПЖ від Бурлаки і зголошує, що у Вільшанах (спокійно) теж є ВП. Видно, що в Сяні багато ворожих вояків купалося. Висилаємо на Нагірчани за худобою і на Рокшичі

за бараболею. З Рокшич вертаються і приносять коло 30 кг. бараболі. Варимо суп на 200 людей.

2 червня. Стежа з Нагірчан вертається, але худоби не привели. На ніч всю худобу відганяють до Красічина. Долучують стрільці із збірного пункту, але ніхто з корманицького лісу не долучив. На Речпіль приїхала більша кількість ВП. Обставили знову Сян. Замасковуємо місця постою і о год. 3-ій відмаршовуємо через шосу Перемишль — Бірча в кречківський ліс. Опісля на Мордовні переходимо знову шосу Бірча — Перемишль і стаємо на постої в тисівським лісі. Гарячий день. Хлопці уже місяць недоїдають, днями не сплять, скоро мучаться. Дотепер відчувалося брак хліба, а тепер вже і бараболі. Та помимо всього вояцтво держиться. По полудні проводимо роями купіль. Перший раз у тому потоці можемо добре помитися. Ластівка має бути десь в купинським лісі. Перед вечором зголошує мені чот. Голий, що Кучерявий здезертирував. Висилаю стежу на Гуту Березку (Лазі) за худобою. Бурлака висилає на Волю Коренецьку. Від Бурлаки здезертирував з чоти Марка ройовий Зуб і з чоти Остапа стр. Верба. Ще завидна вертається Нестор і приводить (із стежі Бурлаки) 2 корови та 2 телят. Зараз телята б'ється і розділюється на оба відділи. За дня назбирали т. зв. «заячої команички» та пару губ і варимо з того суп. Кожний голодний промишляє якби то приготувати собі щось з'їсти. Рої пішли по бараболею, а за той час вариться м'ясо. Щоб зберегти сили, п'ють сиру, свіжу кров худоби. Год. 13:20 стріли — алярм! Вискакуємо на берег і займаємо становища; підслухи зголошують, що стріли були десь на гостинці Бірча — Перемишль. По двох з роя висилаємо в потік далі варити, а самі стягаємо стежі на становища.

3 червня. По півночі Хмель із стежею приводить одну корову з Гути. ВП робило погоню за ними та стріляло, одначе без успіху. Недалеко нас квартирує Ластівка із своїм відділом. Дніє. Рушаємо на Лодинку і переходимо в ліс над Ліщаву. За шосою Риботичі — Бірча доганяє нас відділ Ластівки. Ідемо цілим куренем. Парно. Все спить помучене. Вечором висилаємо за картоплями, самі сходимо в потік під Реберце. З конюшинки варимо наскоро «партизанський суп».

4 червня. До півночі мали вернутись з бараболею. Год. 2-га висилаю стежу з Гордим¹ на Кам'янки. Самі мусимо ли-

1. «Гордий» — Осип Левицький — сотенний санітар сотні «Ударники» 7, 946, під ком. Григорія Янківського («Ластівки»).

шитись у тому лісі. Видно, що хлопці з бараболою поблудили. Ранком виходимо на Реберце, займаємо становища, і зірці зголошують, що зі сторони Ліщави в нашому напрямі йде коло 100 ВП. Сходимо із становищ у потік. Долучують хлопці, що ходили по бараболою. Вночі не трапили до нас. Зі сторони Ліщави до Реберця чути крики. Год. 10:20 долучує Гордий із стежею. Вернувся, бо на шосі Бірча — Тростянець була засідка. Тепер над ранком бачив дві групи ВП, які з Ліщави Горішньої виходили в ліс у нашому напрямі. Кружляють літаки, чути авта від Риботич. Переходимо через поляну і йдемо на вчорашні становища, тобто ближче під Волю Корінецьку.

Тут займаємо оборону. Зараз після приходу — алярм! По провіренні виявляється нічим не обґрунтований. Вояцтво досить нервово наставлене, скоро виходить цілість з рівноваги. По полудні соняшна погода. Вчора вечором падав дощ. Сьогодні повітря вже здоровіше. Шкода, що вернувся Гордий. На пункті будуть нетерпеливитися. Лягаю переспатися. По полудні приходять ПЖандарм Пісня і просить про виказ стрільців по роях з мого відділу. Нараз, о год. 13:20, стріли з кулемета на відтинку чоти Остапа. Кидаємося на становища і відкриваємо вогонь, бо довкола чути стріли та крики. «Праве крило вперед!» — іде до мене наказ, і негайно кидаю Сагайдака і Голого до протинаступу. Кілька хвилин гураганного, обостороннього вогню, і ворог починає втікати. Жену з двома чотами за поляками. Направо від мене чота Зимного². Приходить наказ вирівняти лінію, і мушу вертати свої чоти дещо назад, бо відділ 94а³ лишився дещо позаду. Довідуся, що на відтинку Ластівки ВП прорвалося. Ще раз рушаємо цілою лінією вперед.

«Слава-а-а-а!!! Впере-е-е-д!» — і ворог знову починає втікати по перестрілці, залишаючи за собою трупів. На основі військових книжок стверджую, що впав: 1. лікар-майор⁴ «Рокітянські Гжегож, 6.1.1919, ур. в Пекери, рай. Сьметовске, обл. Сумска, доводца компанії санітарней 2 пулку пехоти, 1 Червоного Штандару, 1. див. Пехоти ім. Т. Косьцюшкі.» 2. «Гунца Станіслаф, 3.V.1919, Ворохта, Надворна, вой. Ста-

2. «Зимний» — чотовий із сотні «Ударники» 7 під ком. Григорія Янківського («Ластівки»).

3. Відділ 94а — це сотня «Ударники» 4 під ком. В. Щигельського («Бурлаки»).

4. Далі йде відпис даних трьох впадших вояків ВП з їх військових книжечок, у транслітерації кирилицею, мабуть переписувача Б. Гука, рай. Сьметовске — мабуть має бути: рай. Сьмеловске (м. Сміла Сумської обл.).

ніславовське, podporuchnik I. Div., I Pruski PP, Instruktor P. Batalionu SHP.» (9 medaliv i vidznacheny). 3. «Krochofski Kazimez, kapral I. Div., ur. 27.XI.1928, I. Praski pulk P., I. Batalion, 3 komp.». Krim toho, zabrano she kulemet vid p'nytyoh ubitykh. Vorozi vtрати: 3 starshyny, 4 pidstarshyny ta kil'ka voyakiv. My mali lysh dvozh ranenykh u viddili 94a, z tym, sho Lastivka z dvoma chotami v persykh khvylinah boju vidluchyvsya⁵.

Рушаємо в напрямі, де на поляні ВП поробило застави. Праве крило, то є відділ 94а розпочинає бій. Кидаю ще свій відділ, і на лівому крилі, ще з тої сторони поляни розпорошуємо застави і відходимо в напрямі Ліщави Долішньої. Все помучене. Сонце пригріває, піт заливає очі. Тепер кожний відчув наскільки виснажений через недоїдання. Сходимо під Стару Бірчу і Ліщаву Долішню. Виставляємо зірців. Год. 16-та вечором зголошують, що ВП окопується вздовж шоси Кузьмина — Бірча. Вирішуємо переходити шосу у Ліщаві Долішній. Може, вдається незаметно перейти. Рушаємо. Та перед самою дорогою висланий наперед зголошує, що у ровах ВП держить становища, курять, говорять. Вирішуємо піти більше під Стару Бірчу і прориватися. Тут неможливо, бо ще з далекої віддалі відкриють по нас вогонь; каменистий схід гори, і не можна тихо зійти. Ідемо на луки. Підходимо потоком до самої шоси. Тут теж становища ВП.

5 червня. Год. 0:55 на пробій! Зимний іде перший і під обстрілом подається вбік, у ліс і не переходить шоси. Бурлака кидає пробоем свою сотню, переходить луку і пробоем іде на шосу. Бій кріпшає. Ракети. Частина сотні Бурлаки вже за шосою. Придушують ворожі становища своїм вогнем. Мій відділ теж переходить луку, проривається через шосу з боєм, а залишились лиш 3 корови, яких не було сили під обстрілом перевести. Прямуємо на Морохів. Тут спочинок. Все вже ледве йде. Прямуємо в делягівський ліс. При переході шоси П'яткова — Жогатин запримітило нас ВП. Скоро рештками сил добиваємося до лісу і займаємо становища. Коло 7-ої

5. В дійсності цей бій закінчився трагічно для сотні «Ударники» 7, 946, під ком. Григорія Янківського («Ластівки»). В цьому бої загинуло, за польськими даними — (див. W. Jarnicki: *Spalona ziemia*, Lublin, W-wo Lubelskie, 1970, стор. 261) — 27 вояків УПА, між ними сотен. Григорій Янківський («Ластівка») і його брат Іван Янківський («Журавель»), чотовий другої чоти. Отже чота «Зимного» із сотні «Ластівки» відступила із сотнею В. Щигельського, а частина вояків (біла чота) пізніше відійшла з підпільними групами в Українську РСР.

год. чути авта на Явірнику. ВП підтягається. Знов буде замикати.

Рушаємо на Гуту, щоб перейти в борівницький ліс. Проте там стаціонує ВП. Ідемо в напрям Сільниці, де буде змога перейти. Треба буде маршувати заселеним тереном, бо всі пропадуть з голоду. Маємо перерву над Деляговою. Все спить покотом, мов забите, лиш служба ще ледве держиться на ногах. Перерва починається о год. 9:35. Погідний день. Сонце припікає, і ослаблені хлопці в тінях шукають захисту. Другий день взагалі без харчу. За нами 3 бої і коло 45 км. форсовного маршу. Люди стали як скелети. Шкіра і кості, лиш очі світяться. У прориві чота Зимного з відділу Ластівки відлучилася, та не прорвалася. З ними залишився мій один стр. Ремез. Решта без втрат перервалася.

Год. 15:50 кінець перерви. Рушаємо в напрямі Лончок. Приходимо на край лісу і обсервуємо другу сторону. Тут не видно жадних ворожих рухів. Лише цивілі переходять через Сян. Хлопці варять бараболю і супом частинно заспокоюють голод. Год. 20:55 рушаємо над сам Сян, щоб пообсервувати ще докладніше перехід. Втім зад подає, що за нами маршують поляки. Приспішуємо в стрілецьким ряді кроку, але вони запримітили нас і йдуть далі за нами. Скручуємо з потоку направо в гущавник і бігом рушаємо під гору. За собою лишаємо міну. ВП починає нас обстрілювати, але в нас не влучає. Одна група забігає потоком, друга хоче боком відтяти гору. Цілий час вслід за нами стріляють поодинокі з крісів. Прямуємо до Сяну. Год. 21:20 зупиняємось над водою, і висилаю розшукати брід. В лісі чути польські крики і експльозію міни. Вирушаємо понад берег і в тім місці, де з другої сторони ліс припирає до самого Сяну, переходимо вбрід. Підслухи, які долучили до відділу з дороги, були на забезпеченні переходу Сяну і дороги. Зголошують, що на лівім березі Сяну ВП розтягає становища і зближається до місця, де ми переходили воду. Виходить, що хочуть нам відтяти перехід, але ми вже вирвались з шинованого ними оточення. В ліску робимо перерву.

6 червня. Год. 0:10 рушаємо коло Руського Села (Присади) коло Дубецька, попід Ольгүфку. Під Ольгүфкою перерва. Все помучене. В Дубецьку чути фіри. Кільканадцять хвилин пізніше чути, що група людей підходить до нас і розмовляє по-польському. Вже нема змоги непомітно відійти. Бурлака по-польському затримує їх, заявляючи, що це «вой-

ско польске». З групи відповідають: «Ту ОРМО». «Іле вас?»⁶ — питає Бурлака. «Седем»⁷ — відповідають. Прикликуємо їх до себе. Оповідують, що були стягнені над Сян, бо «бандерофци розбілі войско і нас заволено до помощи, пільноваць пшейсьце на Санє»⁸. Вертають домів. «Може маце цось запаліць?»⁹ — питає Бурлака. «Хлопци, по єдним запаліць од колегуф»¹⁰ — і приступає до першого. ПЖ приступає до інших ОРМО, а побачивши, що Бурлака свому «колегові» відбирає кріса, забирає теж і іншим ОРМ-істам зброю. Сім нових крісів без стрілу. Один з ОРМ-істів питається: «Може, то ви бандерофци?»¹¹ Та дарма, їх руки вже пов'язані.

Рушаємо скорою ходою в лісок «Пшиляскі», гора 427, і розтягаємо становища. Тут одначе напевно будуть крутитися люди, бо близько хати. Переходимо в ліс між Дрогобичку та Гуціско Непадовске. Займаємо становища і, виставивши підслухи, лягаємо відпочивати по такім тяжкім марші.

Год. 13:15 алярм! Три поляки влізли кущами поміж нашими підслухами на становища і хотіли роззброїти хлопців. Ті кинулись до зброї. Три поляки із зброєю втікли, а один цивіль, що був з ними, зловлений. Запевняє нас, що це лісні із зброєю йшли перевіряти ліс, бо вже від двох днів горить. Пильнують, щоб далі не ширився вогонь. Втім подають, що ВП перед нашими становищами. Дійсно коло 50 ОРМО іде нашими слідами і скручує перед становища Остапа і налазить на наших. Вив'язується перестрілка, в якій чути кілька автоматних та кулеметних серій, натомість більше крісові стріли. Капітан ОРМО ранений у руку, кидає пістолу «Токара» і втікає, а за ним ОРМО.

Рушаємо з того лісу в напрямі на північ, у ліс під Рончину Свободку. Але тут на полі вже ворог на становищах. Скручуємо на схід до лісничівки на горі 416 і в білий день переходимо Гуціско Непадовске. Входимо в ліс над Крамарівку. Маршуємо - перервами понад Конти на Заосіни. Тут були ми вже взимі. Год. 21:00 сходимо на Заосіни і заквартируємо. Чота на хату, і скоро приготується вечерю.

6. Переклад: «Тут ОРМО» (вояки Добровольчої резерви Громадянської міліції) - «Скільки вас?»

7. Переклад: «Сім».

8. Переклад: «Бандерівці розбили військо, і нас покликали до помочі, щоб охороняти переправи через Сян».

9. Переклад: «Може масте цось закурити?»

10. Переклад: «Хлопці, по одному підходьте, щоб від колег закурити!»

11. Переклад: «А може ви бандерівці?»

Хлопці варять суп. Кукса реквірує свинку, ріже і розділяє між вояцтво. Год. 24-та відмарш.

7 червня. Маршуємо через Крамарівку, підходимо під Гелюш і хочемо вислати в село за харчами (хліб і м'ясо), але з напрямку Гелюша вистрілює ракета. Поляки! Маршуємо назад. Знову ракета і стріли за нами. Відповідає наш кулемет, і маршуємо бігом у східній кінець Крамарівки. Скручуємо знову в ліс над Волю Угорську¹². Перерва. Спочиваємо по бігу. Ніхто не вбитий ні не ранений. О год. 4:30 рушаємо лісом, переходимо дорогу, що веде з Гелюша на Боровець. Перерва. Опісля рушаємо через дорогу Гелюш — Воля Угорська. Кружляє ворожий літак, зорить. День захмарений. В лісі між Гелюшом, Середнім і Волею Угорською займаємо становища і спочиваємо від 10:30. Хлопці повідпарювали у маршах ноги. Але сьогодні почуваються краще, бо вже трохи під'їли і мають із собою свинку. Населення тут бідує з хлібом, тому і нам тяжко дістати його. 100 кг. жита коштує 5300 зл. Населення ставилось до нас добре, але ВП там скоро буде знати про нас.

На Гелюші чути стріли, авта. Ворог знову плянує оточення. Та як буде харч, то оточення не страшне. Від полудня падає дощ. Год. 0:19 поготівля! Вислана на Волю Угорську стежа ствердила, що ВП переходило ліс. Є стежки в напрямі з Гелюша на Середне і Волю Угорську. Блудимо 2 і пів години. Опісля рушаємо на азимут. На дорозі ВП перейшло. Ловимо полоненого: «Пантер Антон, ур. 27.7.22, Садкі, пов. Витеск, Поморя, плютонови 2 батерії, II самост. дивізіон арт. пп. 8 див.» (8 дивізія брала участь в облаві в Бірчі). КБВ, 12 полк., 6 див. ПП і 1 див. ПП¹³ [мають кличку] зі середі на четвер на заставах у Липі: «Біла — хто є? Червона — свій». Виявляється, що був висланий ладнати зв'язок між 12 полк. КБВ. Завданням їх було зробити застави на дорозі. Завдяки сліпому випадкові ми попали в люку

12. В оригіналі: Воля Венгерська.

13. Відготовані тут скорочення незрозумілі. Автор, мабуть, виписав щось для себе, чого переписувач не міг відчитати і подав лише дещо та залишив місце (в машинописі) для решти, що мала бути відчитана пізніше. З написаного ясно, що полонений був плютоновим 2 батерії, з 2 самостійного дивізіону артилерії в 8 дивізії ВП. Він мав наладнати зв'язок з 12 полком 1 дивізії КБВ (з корпусу поліційних військ). Нам невідомо, що в цьому контексті означають скорочення: «див. ПП і 1 див. ПП». В описуваній у деннику операції з боку ПНР брали участь 1 дивізія КБВ, 8 та 9 дивізії ВП і різні допоміжні частини — летунство, поліція, ОРМО. Автор денника згадує, мабуть, також Першу і Шосту піші дивізії ВП.

між 11 дивізіоном артилерії і становищами 12 полку. Через цю люку незаметно ми прорвалися в комплекс мацьківських лісів та ще маємо «язика». При всім цім тяжкім марші та маневруванні маємо також і щастя. Ми знову вже вирвалися з оточення. Заходимо в потік, варимо воду і п'ємо, щоб загрітися. Дехто при вогнях дрімає. Все промокло до нитки. Нині знов не вдається ніде з'їсти і дістати харчу на завтра.

8 червня. О 9-ій год. рушаємо під Бовино. По дорозі втрачаю зв'язок з Бурлакою. Але він знає, де маємо стояти, то ще злучимося. Виходжу на Патрію Корчмарову (гора 408). Вкоротці долучує Бурлака. Маємо двох цивілів, дістаємо розвідку. У Вапівцях та Коритниках є по 10 ОРМО. В Бовині і Лентівні нема нікого, ні ОРМО, ні ВП. Понад Сян вчора застав ще не було. Якщо не зміниться до вечора ситуація, то поведеться. Перейдемо Сян. Щоб лиш ворог не зорієнтувався, що ми вирвалися йому з оточення. Дош частинно затер наші сліди. Голий оповідає мені, що вчора в Крамарівці Змагун здезертирував. Було передбачене. Клима може вдасться залишити у знайомих Комара. Хвороба не дозволяє йому далі маршувати, а лишити нема де. Стрілецьтво перемокло до нитки, перемерзло, голодне. На становищах полягало купами та спільно гріється. День похмурний, холодний. По полудні Комар та Цяпка¹⁴ пішли під Вапівці осягнути від кривих розвідку. По 16-ій год. стріли, — дві серії з ППС та вибух гранати. Прибігає Комар і зголошує, що Цяпка пішов пити воду у потік, там хтось його стримував, і посипались стріли. Чекаємо ще з чверть години, а коли Цяпка не долучує, рушаємо над Бовино. Тут в'яжемося і дістаємо розвідку, що вечором було спокійно в Бовині і в Лентівні. Заквартируємо тут і робимо нашвидко вечерю. Кукса б'є штуку. Дістаю від І. лист. Буду принайменше спокійний за них. У Вапівцях чути стріли з кулемета та крісові. Перед північчю чути стріли і в Лентівні. К. не вертається, видно, що там ВП.

9 червня. О 1-ій год. рушаємо в напрямі Лентівні, щоб між Кіньківцями і Лентівнею перейти Сян. Проте стежа наша вертається з Лентівні і зголошує, що ВП обстріляло їх та освітіло ракетами. Вертаємось дорогою на Волю Маць-

14. «Цяпка» — Дмитро Грицько — вояк БСБ, що тоді перейшов до сотні УПА. Цього дня він попав у польський комуністичний полон, перейшов жорстокості «правосуддя», тюрму і був звільнений у 1950-х рр. Згодом він виїхав до Австралії, де написав спомини: Горить ліс, Лондон, Українська видавничка спілка, 1975.

ківську під Новий Світ і займаємо становища в лісі. Сійки переловили двох цивілів, яких тримаємо до полудня. Переходить зрідка дощ. В полудне рушаємо під присілок Новий Світ і тут маємо варити собі їсти. Коло 12-ої год. кружляв ворожий літак. Обсервуємо Новий Світ. Втім чути стріли десь як Воля Угорська. Нараз 13:30 стріли на кінці відділу. Перемаршовуємо через Кут, попри Волю Мацьківську і прямуємо на гору 408, де ми були вже вчора.

Випогоджується. Сьогодні треба перейти Сян. Плянємо перейти між Вапівцями і Голублею. Год. 16-та на Голублі чути стріли. Спочиваємо. По полудні о 17-ій год. подають із заду, що чути зліва крики. Рушаємо під Голублю. Там чути стріли. Зоримо по шосі Вапівці-Коритники. Крутяться польські стежі. Ворожих становищ при шосі не видно. Під вечір зривається вітер, гримить, падає дощ. Тереновий зв'язковий від Б... Левко каже, що запримітив на полі польські становища. Мали ми йти попід скалу, та підемо потоком між Вапівцями і Голублею. Природа сприяє нам. Шум дощу приглушить наш марш, і скоріше та незаметно підійдемо під ворожі застави.

Год. 22-га ще помимо дощу — ясно. Чекаємо до 23-ої, щоб більше стемніло, але перестає йти дощ. Рушаємо. Доходимо до шоси. На полі зліва починає ворог стріляти. Зачув нас. Сагайдак іде перший. Наказую: «Вогонь! Вперед!» Чота 516 коротким вогнем придушує ворожі становища. Шосою швидко переїздить авто на Коритники. Бігом рушаємо через шосу до Сяну. Голого розгортаю на ліве крило. Сотня Бурлаки іде за нами. Голий ставляє по моїй стороні кулемети. Сагайдак дістає наказ переправитися на зайняті становища по другій стороні берега, від Тарновець. Переправа йде швидко. За нами чути стріли. Ворог починає вже обстрілювати нас із заду. Рушаємо від Сяну до поблизького ліска, що тягнеться в коліні Сяну, на захід від села Тарновець. Під самим лісом дістаємо з краю лісу ворожий кулеметний вогонь. Падає ройовий Опришко з чоти Сагайдака. Відповідаємо своїм вогнем, і Сагайдак рушає до наступу і змитає польські застави та придушує наліво від себе своїми кулеметами ворожі кулеметні гнізда. Голого тяжко пхнути до наступу наліво. Але врешті підриваю його, і, обстрілюючи наліво ліс, вдираємося всі в ліс. Сотня Бурлаки вже при кінці була під сильним обстрілом ворога із-заду. Поляки плянували нас на Сяні закітлувати, знищити. Проте поляки в обороні ослабі, залишили під нашим наступом становища. Прорив удався.

10 червня. Маршуємо на південь, щоб попід Красічин перейти під Залісся та курмавицькі ліси. Год. 1:30 переходимо шосе Красічин-Пралківці. На Лапаївці робимо перерву. Хлопці стягають з хат дещо хліба та дві штуки худоби й рушаємо. Все мокре, бо вбрід переходилося Сян. В чоботах хлюпотить. Холодно. Вояцтво голодне, але вдоволене, що вдався прорив. Одна втрата — при таких становищах, як мало ВП — це можна сказати щастя. Дощ зробив своє — притупив чуйність ворога. На Сяні чути сильну стрілянину майже до ранку. Кулемети, автомати та міномети польські гудуть барабанно до ранку. Кажуться, мабуть тому, що не втримали нас. Не виключене, що самі поляки зв'язалися опісля боєм із собою, бо чути двосторонню перестрілку, а наших там нема нікого. Буде знову польський штаб скаженіти, як зорієнтується, що ми вже поза їх перстеном.

Год. 7:40 приходимо під Патрію. По дорозі зустрічаємо досить густо польські стежки та околи. Десь у неділю, тобто 8 червня, робили тут напевно облаву. На Лапаївцях оповідали нам цивілі, що було там у неділю по квартирах багато ВП. Заходимо в потік під Патрію і хоч це не згідне із засадами теперішньої тактики (літаки можуть нас по димі скоро відшукати), палимо вогні, сушимо одягу та ноги і варимо суп з бараболі і грибів, які назбиралося по дорозі. Роблю знімки з почту. О 15:00 год. хлопці пішли за бараболею на Конюшу, і Нестор зловив дезертира Кучерявого. Добре, що ще до ВП не зголосився, бо принаймні досягнула його ще наша рука. Погода змінна. Хвилями переходить дощ, хвилями світить сонце. Настрій у вояків зараз змінився. В тих лісах почуваються добре. Трохи під'їли теплої страви, обмилися, висушилися. Тепер можна вже навіть воювати легше. Палити ми мусіли вдень, бо кожної хвилини міг ворог пустити за нами погоню, а ослаблене, змучене військо менше боєздатне. По полудні висилаємо стежі нашими слідами. Вертаються і зголошують, що сліди дощ затер. Зловлений дезертир Кучерявий оповідає, що ВП квартирує лиш у Маковій. Варимо вечерю. На 22:00 год. заповіджений відхід.

11 червня. По півночі рушаємо через Патрію, Конюшу, попід Кописно, луками попід Риботичі. Над Риботичами випадковий стріл з сотні Бурлаки. На 4-ту год. осягаємо Бориславку. Починає падати дощ, дніє. Заквартируємо в хатах під лісом, щоб не перемокнути. Хлопці спочивають. Перед полуднем Кучерявий утік Лісовикові. Переспавшись, вояцтво варить, хто що має — одні бараболі, інші гриби, ще інші ще мають трохи муки. Радять собі, як хто може.

Перед вечором приїжджають з Риботич фіри за травною. Дістаємо розвідку: сьогодні до Риботич приїхали 3 авта ВП (понад 100) і заквартирували на скраю містечка, від Макови. На Кописній теж правдоподібно є. Виходить, що обставляють Корманицький ліс. Знов ворог пробує окруження. О 20-ій год. рушаємо над Ямну Долішню і ждемо на краю лісу, аж стемніє, щоб перейти відкритий терен. Під час перерви підслухи когось затримують. Чути пере-кликування, і опісля передають до переду, що долучило ПЖ Ластівки. Стрілецьким рядом іде наказ дозяду: «ПЖ Ластівки до переду». Зголошується 11 вояків із сотні Ластівки, які були при Зимнім. З їх оповідання виходить, що Зимний не наступав на дорогу, а завернув назад у Ліщавський ліс. Опісля ще 3 рази пробував продертися, але ворожі застави все відбивали його назад. Опісля через 3 дні ВП тримало в окруженні цей ліс і робило облаву. Чота Зимного розпоросена, 6 знайшли ті хлопці вбитими. Сам Зимний з рештою не знати де подівся. Про Ластівку відомостей нема жадних. Ці робітники оповідають, що в Бірчанщині чути було через 4 дні бої. Далі оповідають, що сьогодні коло 10-ої год. до Ямни Долішньої прибула група ВП і одно авто. Через 3 дні був у Ямній спокій. ВП не було. Ждемо, аж цілком стемніло, і маршуємо через Ямну Долішню в кінець Грозьови від Лімної. По дощі дорога тяжка, слизько і темно. Розвідка іде у Грозьову. Не видно ніде вояків, ні не чути говорення. В Грозьовій Долішній ВП нема.

12 червня. Заходимо в потік. Хлопці беруть бараболю з хати (але багато її нема) і скоренько варять (вечерю) снідання. О 5-ій год. маршуємо попри хати в Грозьовій і лісом між Грозьову і Тростянець. Надворі холодно. Оповідає Потап, що впала остання криївка пров. «100» з усім майном. Вже нема ще одної криївки. Хвилями перелітає дощ. По дорозі були свіжі сліди, напевно ВП групами переходило на Грозьову Горішню¹⁵.

* * *

15. В цьому місці кінчається денник сотенного Ярослава Коцьолка («Кри-
лача»). Переписувач з оригіналу, Богдан Гук, помістив тут таку примітку: «Даль-
ший тяг «Денника» провадить командир «Бурлака», тому що наступного дня,
13.6.1947 р., впав у прориві з наскоку на присілку Борсуківці командир сотні 96а,
хорунжий «Криlach». День після його смерті прийшов наказ ГВШ, в якому
сл. п. хорунжого «Крилача» піднесено до ступеня поручника». Вістка про підне-
сення ступенів виявляється неправдивою, бо немає жадних відомостей, щоб у
цьому часі прийшли від ком. УПА-Захід якісь номінації старшин на Закерзоння.

Під селом Тростянець займаємо становища при дорозі, яка веде через Реберець на Тростянець. Негайно висилаю забезпечення. По хвилині обсервація з-над Тростянця повідомляє, що з Тростянця в напрямі Розтоки виїхало 6 авт ВП. Яка кількість залишалася в селі Тростянці, невідомо, лише чути крики та видно, як варять.

Надворі падає дощ і є досить холодно. Хлопці, хоч голодні та померзлі, але сплять, бо перевтомлені дорогою. О год. 21-ій заповідаю приготування до відмаршу. Підтягаємось на край лісу, де маємо переходити дорогу, яка веде з Тростянця на Ліщаву і з Тростянця на Розтоку. Дощ іде далі. Рой. Галайда має «шпіцу» і повідомляє, що дорогою з Тростянця на Ліщаву перейшов один поляк. Познак рухів не чути жадних. Переходимо обі дороги і маршуємо в напрямі Борсуківець. Трава та збіжжя великі і тому, хоч маршуємо широкою розстрільною, слід все таки лишається.

13 червня. О год. 1-ій сходимо в Борсуківці і по ствердженні розвідкою, що в селі спокій, заквартируємо. Чота на дві хати. Користаючи з нагоди, що в хатах є бараболя, хлопці скоренько беруться до варення. В почті всі тяжко працюють. К-р Зенко, пвх. Євген та Кивай поробили собі з бляшок терки, трутть бараболю та печуть плячки. Інші печуть цілу, а кухарі варять суп, до якого дали ще по куснику смердячої кістки.

Чот. Марко зголошує, що по дорозі на Борсуківці втекли три вояки: Ясень, Конар та Левко. Хлопці починають заломлюватися. Найгірше дошкулює голод. О год. 5-ій приходить бунчужний Орест з пропозицією Крилача, щоб скористати з нагоди, що по хатах є жорна, змолоти пшениці, яка є недалеко в криївці, та напекти на дорогу плячків. Пропозиція дуже гарна та конечна. Тому радо погоджуюся. Наказую виставити денне забезпечення, подаю збірний пункт тим, що відходять по пшеницю, і лягаю спати. Разом з тими хлопцями пішли ройовий Рута і Данило.

О год. 7:45 будить мене крик: «Алярм!». З квартири негайно всі повибігали на подвір'я, де довідуюся від стійкового, що за нашими слідами ідуть поляки. З напрямом ворога падають стріли. Наказую відступати потоком у напрямі с. Станькови, в ліс. Бачу поляків у віддалі 100 м. від нас. Наказую відбиватися. Частина ВП займає догідні становища на горбах і обстрілює відступаючі відділи УПА, а частина подається в погоню. Стріляють досить влучно.

По дорозі показую Крилачеві попередні польські стано-

вища і сам відходжу наперед, а відділ лишається при своїх хлопцях. За хвилину повідомляє мене бунчужний Буркун, що Крилач впав. Дістав у саму голову. Частину речей від нього забрано, а портфель з особистими записками, годинник та інші речі, які були по кишенях — лишилися. Ворог увесь час переслідує. Ранений санітар сотні 96а Прут¹⁶. Оборони не приймаємо, бо не знаю розміщення ворожих сил у терені.

Відступаємо в напрямі Тиряви Волоської, присілок Березка. На шосі видно стежу ВП в силі 5. Кул. Журавель за-сягає розвідки в пастухів, де довідується, що в Тиряві Волоській квартирує коло 100 ВП. Помимо всього наказую переходити шосу і діставатися в Крецівський ліс. Передня маршує чота Остапа. Переходячи шосу, зауважено 2 авта ВП. Вийшли з Бірчі в нашому напрямі. Здержувати перехід було неможливо, тому що ВП було також на наших плечах ззаду. Наставлено 3 кулемети в напрямі авт. По переході відділу через шосу чути стріли з кулемета та «палаток». Це перестрілюється наша застава з переслідуючим ворогом. У лісі чути з лівого боку крики ворога, який з Тиряви Волоської хоче нам забігти дорогу. Відбиваємося більше направо і виходимо на Крецівський хребет, яким маршуємо в напрямі Пили. Кулеметник, який був на заставі, закладає міну, на яку зараз налізли поляки.

Прийшовши на край лісу від Пили, завважено 6 авт і збірку поляків, яким старшина показував щось у нашому напрямі. Про це чот. Остап мене негайно повідомив, і змінюємо напрям маршу. В Крецові також чути гуркіт моторів. Всюди ВП. Наказую чоті Остапа пробиватися на північ через Крецівську дорогу в напрямі Ляхавського лісу. Наказ блискавично виконано, і цілість перейшла без стрілу. Хлопці ледве тягнули ногами. Зараз приїхали з Пили на Креців 2 авта ВП. Відразу подаємося в напрямі Брижавського лісу. Літак цілий день кружляє над нами. Переходимо присілок Ропу. Кусник відкритого терену. Чекати вечора не можна, бо за плечима чути ВП. Переходимо в гайок, між Брижавський та Ляхавський ліси. Коротка перерва. Всі ледве йдуть. Инт. Генько, помимо всього, корови з рук не випускає. Знову стріли. ВП налізло на заднє забезпечення. Чути крики зліва. Хочуть відтяти дорогу. Відступаємо майже відкритим тереном у напрямі Буковини (Брихівського лісу). На Буковині Кивай обстрі-

16. «Прут» був чотовим санітарем сотні 96а, тобто сотні «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка («Крилача»).

лює поляків з кулемета. Вони хвилинку зупинилися, а ми, користаючи з нагоди, відступили до лісу. Знову коротка перерва і далекий марш. Переходимо шосе Улюч-Борівниця і за поляною «Чертеж» 519, з огляду на сильну перевтому, займаємо оборонні становища.

До вечора спокій. Видно, що втратили слід, або також відпочивають. О год. 21:30 входимо в потік між Борівницю і Загути, б'ємо останню корову і варимо вечерю. Бараболі нема. Дехто має кілька грибів, які знайшов по дорозі.

14 червня. О год. 1:30 вимаршовуємо. З огляду на ясну ніч не йдемо в наміченому напрямі, лише переходимо дорогою, щоб не зробити слідів, через Волю Володзьку і заходимо в маленький лісок над Володжем (325). По виставленні забезпечення залишаємося відпочивати, днювати. О год. 3:30 чот. Остап зголошує, що знову втекли 4 вояки: Грім, Дунай, Говерля та Гураль. Самі добрі вояки. Дезерція щораз більша. З чоти Сагайдака також втекли два: Хмель і Гордий. Виховника Кліма з раненим Прутом і стр. Сміхуном звільнив я з огляду на злий стан здоров'я.

Проведено реорганізацію відділу 96а, створено з нього одну чоту, яку очолив чот. Сагайдак, і долучено до відділу 94а¹⁷. Стан чим раз менший. З боїв всі повиходили ціло, а після боїв заломлюються, підпадають на дусі з огляду на масу війська в терені та постійне переслідування. З огляду на голод та перевтому втікають.

З самого ранку почав над нами кружляти літак. Я був певний, що буде свіжа «воєнка», бо як дотепер стверджено, з оперативною групою посилають літак. О год. 16-їй Орест зголошує, що зараз коло нас під лісом два мужчини косять траву. Забороняю їм показуватися. На диво до того часу спокійно. Всі перевтомлені, сплять по кущиках і, користаючи із спокою, відпочивають. Дехто їсть напівсире м'ясо. О год. 19-їй знову втекли 4 вояки: Бодьо і Моряк з чоти Марка та два з відділу Ластівки. Масова дезерція.

Вирішую зробити збірку, вияснити хлопцям обставини та наслідки дезерції і охотників позвільняти. О год. 20-їй виконую своє рішення. Зголошується 24 вояки. Всіх звільняю.

17. В квітні сотня «Ударники» 6 («Крилача») мала 80 вояків. День після смерти командира сотню переорганізовано на чоту на чолі з чот. «Сагайдаком», яку «долучено» до відділу 94а, тобто сотні під ком. В. Щигельського («Бурлаки»). Це не означало ліквідації сотні «Ударники» 6, лише упрощувало організацію й командування цілістю. На жаль, не подано кількості вояків цієї сотні, що сильно змаліла внаслідок впавших, відсталих і дезертирів останніх тижнів.

Проводжу реорганізацію відділу. Створюю дві чоти. Чотовий першої — Остап, чотовий другої — Сагайдак. Запасні чотові: Марко і Голий. Їх долучую до обох чот¹⁸. Між тим Вир повідомляє мене, що в тій хвилині стрінув у лісі двох вояків, які йому казали, що довкола нас є військо. Розгортаю чоти на оборонні становища. Виявляється, що ті два вояки — це вчорашні дезертири з відділу 96а. Після реорганізації сходимо в потік під Волю Володзьку, де варимо вечерю. В хатах є бараболя, з чого настає велика радість. Висилаю дві розвідочні стежі з ПЖ — одну на Поруби, другу на Грушову. Хлопці варять, у чім можуть. Одні у відрах, другі в менажках, а ще інші печуть бараболю на вогнях. (Кличка: Баран — бараболя).

15 червня. О год. 1:30 вертаються обі стежі і зголошують, що в обох місцевостях є ВП. Над Сяном, між Яблоницею і Грушовою видно вогні та чути крики. Напевно тримають застави. Вечеря на злість не хоче доварюватися. О год. 2:40 повідомляє підслух, що на північний захід від нас чути якесь говорення. Думаю, що це дезертири або звільнені, і посилаю стежу для провірення. Стежа вертається і зголошує, що нікого не стрінула.

Панас подає мені суп, який спеціально нині буде дуже смачний (бо чоловік сильно голодний), бо домішано до нього напівзогнилої квасної капусти, яку знайшов д. Вир в одній хаті. Суп гарячий! Беру другу ложку до рота, як повідомляють, що зліва маршує якесь військо, чути лише тарахкання кулеметів. Хоча дуже мені прикро, але суп виливаю назад до відра і виходжу з потоку.

Чути польську мову. В тому часі сиплються стріли в нашому напрямі. Освітлюють ракетами. Стріляють досить влучно. Кулі розривають землю під ногами. Хлопці блискавично вискакують на заліснений берег і маршують у назначенім напрямі. Страшні дебри. Рветься зв'язок між одною і другою чотою, але по короткому часі наладується. З огляду на недогідний терен та недоцільність, оборони не приймаю. По дорозі довідуюся, що були ранені: чот. Голий у ліву ногу і ПЖ Крук у другу руку. Вечерю по дорозі лісом вилито. Заноситься далі на голодовку. Про суп ніхто не

18. За збереженим списком з 17 червня, із сотні «Ударники» 4 залишилися тоді у відділі 44 вояки (див. «Літопис УПА», т. 13, стор. 296-297). Скільки залишилися в сотні «Ударники» 6 («Крилача») — не устійнено; десь біля чотири десятки, і вони були під ком. своїх чотових, «Сагайдака» і «Голого».

думає, лише хоче хвилину спокою, щоб трохи відпочити. Дві стежі повідомили також, що в напрямі Динова на Сянік увесь час їдуть авта з військом. Цікаво, яка мета. Розвідки нема звідкіль засягнути. Хлопці, які ходили до хат по бараболю, стрінули 4 вояків з відділу 96а, яких вже давно службово вислано в терен, але з огляду на обставини до того часу не могли віднайти відділу. Врадувані, що врешті вдалося їм долучити, оповідають свої пережиття. Між іншим, довідуюся, що блукають по терені також вояки з відділу 94а, які того ж самого дня були вислані на заготівлю харчів до Молодович.

З огляду на велике ослаблення не пускаюся в дальший рейд, лише стараюся маскувати сліди, щоб ворог не міг нас віднайти. Залишаюся в лісі між Улючем і борівницькою дорогою. Займаємо становища клином вперед, у напрямі півночі, щоб на всяку евентуальність могли прийняти оборону та пробиватися в дещо більший ліс. Становища не дуже добрі, але мусимо з тим погодитися. Чути мотори авт і літака. Кожний оповідає про смачний суп, який мусіли вилляти. В почті сваряться за якісь кості з м'яса, які котрийсь з них під час алярму мав викинути. Дехто є між ними, що заїдає печену бараболю, яку встигли ще вхопити.

Раптом зразу коло себе чую серію з автомата. Думав, що це ВП вже на наших становищах. Виявляється, що це випадкова серія з ППС командира Зенка¹⁹, який сидів коло мене. Алярм відкликано. Крім стійкових — все спить. Я пишу, а друг Кивай²⁰ сидить коло мене і свариться, чому ми не перейшли у Брижівський ліс. Год. 9:10 чути мотори двох авт на шосі Улюч — Борівниця. Лягаю спати. Журитися не може.

О год. 11:05 будять мене стріли з автомата на північний захід від становищ. Голосів не чути. Лягаємо спати далі. О год. 13:30 будить мене котрийсь з членів почту. Повідомляє, що ідуть поляки. Бачу їх на 20 м. від становищ, як переходять у напрямі північного сходу. Не кажу стріляти, бо може нас не запримітять. Раптом — стріли на лівім крилі першої чоти. Поляки налізли на них. Даю наказ лежати на становищах і влучно стріляти. По 3-4-хвилинній перестрілці наказую першій чоті приступати до протинаступу. Бій...

19. К-р «Зенко» — хор. Зенон Бахталовський, член штабу 26 ТВ «Лемко» — див. прим. 14 за травень 1947 р.

20. «Кивай», ст. бул. — сотен. санітар сотні «Ударники» 4 під ком. В. Щигельського («Бурлаки»).

(Поляки втікають, наші здобувають польські «папашки». Є між ними вбиті та ранені. Втрат по нашій стороні нема. Наказую маршувати на північний захід, відтак попід село Борівницю в Брижавський ліс. Доходимо до шоси. Поляки розтягнені вздовж дороги. З огляду на день і добрі ворожі становища на прорив не рішаюся.

Наказую маршувати назад на захід і пробиватися через село Борівницю в напрямі Змулиськ. На краю лісу поляки. Зводимо бій, який триває коло півгодини. Падають вороги і наші. Ранений коло мене командир Зенко в вухо, зв'язковий Шухай у ногу, прострілена кість, та стрілець Щупак. Крім того, ранений у ногу Нестор з ПЖ.

Пробиваємося далі в означенім напрямі. Поляки довокла нас, обстрілюють на всі сторони. Поляки спереду нас. Довідуюся, що вправ ПЖ Пісня (примірний вояк) і стр. Ясень. Під обстрілом ворожих кулеметів добиваємося до лісу «Змулиськ» і прямуємо на захід через поляну (дорога з Борівниці на Явірник). Поляки за нами, зліва від нас і напереді, лежать у становищах у збіжжі, звернені в нашому напрямі. До нас не стріляють. Напевно думають, що свої. Скручуємо яром попри їх лінію, віддаль 20-25 метрів, і прямуємо в ліс Боровина. При кінці починають бити, але на щастя втрат нема. Заходимо в ліс і чуємо польські крики на захід і північ від нас. Відкриваємо до них вогонь. Поляки думають, що це котрийсь їх відділ, і кричать до нас: «Не стшеляць, тутай 30. пулк!»²¹ Відповідаю їм для змилення також по-польськи: «Уцекай, браце на Яворнік, бо тутай пелно бандерофцуф гоні за нами!»²² Командування по нашій лінії лише по-польськи. Поляки збаламучені.

Ми прямуємо далі в напрямі верха 437, де думаю зайняти оборонні становища і хвилинку відпочити. Вояки ледве тягнуть. Всі сильно перевтомлені. Ворог далі біжить за нами. О год. 15:30 добиваємось до верха 437, де, як на щастя, є окопи, правдоподібно Громенкові. Займаємо кругову оборону і рішаюся на вирішальний бій. Переходжу по цілій лінії і приготавляю хлопців²³. Звертаю увагу, щоб влучно

21. Переклад: «Не стріляй! Тут 30. полк!»

22. Переклад: «Втікай, брате, на Явірник, бо тут повно бандерівців, гонять за нами!»

23. К-р Володимир Щигельський («Бурлака») вважав ситуацію безвиглядною і готовив вояків на останній бій, у якому мали б усі загинути на полі бою. Денник скупиий на слова й у ньому ясно не сказано, що всі вояки відділу були опухлі від голодування, виснажені до краю і просто не мали сили йти далі.

стріляли та щадили амуніцію, щоб ніхто не дорожив життям, лише дорого його продавав. Прийнято холодно-кровно і рішучо. Під горбом чути вже польську мову.

Вишукуємо по кишенях всякі штафети та документи і їх палимо. Кожний рішений згинути, але по-геройськи. Пишу ще на летючці до поляків, яку знайдено при вбитому полякові: «До жолнежи». З'ясовую їм мету нашої боротьби і їх державні вигляди.

Повідомляють мене, що поляки підходять під верх. Наказую підступити на 5 метрів і тоді влучно бити.

Год. 17:35 падають перші наші серії. ВП відразу відступає кілька метрів взад і займає становища, звідкіль нас обстрілює. Проте їх кулі нас не влучають, бо стріляють сильно під гору. Довкола ліній іде стрілянина і розриваються гранати, які час до часу кидають наші хлопці.²⁴

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ УГВР

1. Об'єднати і координувати дії всіх самостійницько-визвольних сил Українського Народу на всіх землях України та поза ними для національно-визвольної боротьби проти всіх ворогів Українського Народу, зокрема проти московсько-більшовицького і німецько-гітлерівського імперіялізмів, за створення Української Самостійної Соборної Держави (УССД).

2. Визначення ідейно-програмових напрямних визвольної боротьби українського народу.

3. Керувати всією національно-визвольною боротьбою українського народу аж до здобуття державної незалежності і створення органів незалежної державної влади в Україні.

4. Репрезентувати, як верховний всеукраїнський центр, сучасну політичну боротьбу українського народу в Краю і закордоном.

5. Створити перший український уряд та (створити) скликати перше українське всенародне представництво.

/З «Плятформи УГВР»/

24. Тут кінчається «2-га частина» машинопису денника сотен. Ярослава Коцьолка («Крилача»). Переписувач Богдан Гук відзначив це словами: «Кінець 2-ої частини денника Крилача» і приміткою: «Денник 'Крилача' продовжує сот. 'Бурлака'. Дальший тяг у деннику «Бурлаки», ч. 3». Виглядає, що тут кінчався другий зошит денника хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»). Щодо «денника Бурлаки» — див. вступну статтю до цього тому та примітку ч. 1 у деннику В. Щигельського («Бурлаки»), за м. серпень.

ІДИ ВІД МЕНЕ, ТИ МОЯ КОХАНА

Іди від мене ти, моя кохана,
Щезни з очей, мене не забувай,
Я син лісів, а серце партизана,
На мене жде з побідою весь край.

Надармо ти надією палаєш,
Щоби мене до серця пригортать,
Таж ти сама це дуже добре знаєш,
Що партизанам тільки воювать.

Сьогодні нас Карпати зустрічають,
А завтра знай Волинь вітає нас,
Тоді підемо прямо аж на Київ,
Щоби звільнити рідний наш Кавказ.

І так весь час ми чайкою літаєм,
Із лісу в степ широкий ми ідем,
Ми свято вірим в нашу перемогу,
Що ми вкоротці вільно заживем.

[ВАЖЛИВІШІ ДАТИ ПРО ВОЯЦЬКИЙ ШЛЯХ В УПА ХОР. ЯРОСЛАВА КОЦЬОЛКА, «КРИЛАЧА» (До весни 1946 р. мав псевдонім «Сухий», а опісля «Криlach»)]

22. VII. 1944 – 5. VIII. 1944 стрілець у сотні «Лиса»
5. VIII – 8. VIII. перший чотовий у сотні «Пугача»
8. VIII. – 28. VIII. 1944 чотовий у сотні «Бурлаки»
28. VIII. – I. X. 1944 перший чотовий у сотні «Веселого»
1. X. – 23. X. 1944 перший чотовий у сотні «Крісового»
23. X. – 1. XI. 1944 перший чотовий у сотні «Громенка»
1. XI. – 1. V. 1945 повітовий орг-моб²⁵ у «Холодному Ярі»
1. V. 1945 організую в 1-м районі «Холодного Яру» [«Ударники» 4, 94a] самостійну соту, яка опісля входить у склад вд. під ком. «Бурлаки», як «перша». У вд. 94a повню функцію першого чотового та заступника командира відділу до 23. IV. 1946 р.

25. Орг-моб – організаційно-мобілізаційний – військовий референт при повітовій підпільній адміністрації, що командував самооборонними кущевими відділами (СКВ), завідував військовими магазинами і опікувався діючими на території повіту відділами УПА, передусім тими, що гостювали в повіті.

23. IV. 46 на основі наказу командира ТВ «Лемко» перенесений з вд. 94а в «Бескид», де у травні перебираю від командира «Хріна» другу сотню [«Ударники»] 8, 96б.
23. VII. 1946. На основі наказу КВ перебираю вд. [«Ударники» 6] 96а.

**ДЕННИК СОТНІ УПА «КРИЛАЧА»
(ЯРОСЛАВА КОЦЬОЛКА), «УДАРНИК» 6, 96а¹,
ВЕДЕНИЙ БУНЧУЖНИМ СОТНІ «ОРЕСТОМ»²
ВІД 7 КВІТНЯ ДО 20 ЛИПНЯ 1947 р.**

КВІТЕНЬ 1947 р.

7 квітня 1947. Через день квартируємо в лісі, день холодний, іде дощ. Увечері маршуємо до села Аксм[аничі], розквартируємося. Відділ 94а³ квартирує у Колоковичах. Розвідка: у Даровичах квартирує до 150 вояків [ВП], які святкують; у Риботичах квартирує до 120 вояків; у полудне 60 вояків з Риботича перейшло до Вугник. ВОП з Кальварії ночами держить засідки коло Вугник. ВП з Риботича держить засідки у Маківій, коло Риботич і Посади Риботицької.

Перепустка для Хомика Петра до села Сільця.

18. IV. 1947 р. перевірено хроніку вд. 96[a]. Стверджено брак записок від 8. IV. до 18. IV. 1947.

18. IV. 1947.

Контролював:
/-/ Крилач

8 квітня. Через день у лісі. Над вечором переходимо на вечерю до Молодович.

9 квітня. Знову через день у лісі, а над вечір сходимо до Корманич на вечерю.

1. Це офіційний денник сотні УПА «Ударники» 6, 96а, що діяла в складі перемиського куреня УПА. Першим сотенним цієї сотні був «Барон», поручник з дивізії «Галичина»; загинув у с. Кузьмині 21 жовтня 1945 р. Тоді командування сотнею перебрав Михайло Кучер («Яр»), також поручник з дивізії «Галичина». В травні 1946 р. він відійшов до диспозиції командування ВО «Сян», і тоді сотенним став Ярослав Коцьолок («Крилач»)

Оригіналу денника не віднайдено. Редакція «Літопису УПА» отримала два машинописні варіанти цього денника — з Архіву ЗП УГВР і від бл. п. Богдана Гука («Скали»). Машинопис з Архіву ЗП УГВР точніший, проте в ньому не відчитано або зле відчитано деякі місця. Напр., в записі під 7 квітня неправильно подано: «Аком.» — має бути «Аксманичі», «вд. 840» — має бути «вд. 94а», «Вданіск» — «Вугники» і ін. Наш передрук базується на машинописі з Архіву ЗП УГВР, в який ми вносимо поправки з машинопису Б. Гука, не відмічуючи всіх поправок. Відмічуємо в примітках лише важливіші поправки й текстологічні відмінності між обома текстами.

2. «Орест» став бунчужним 18 квітня 1947 р. До цієї дати бунчужним сотні був «Бігун», Юрій Коцьолок, брат сотенного Я. Коцьолка («Крилача»). Отже перший запис у хроніці — за 7 квітня — зробив «Бігун». 18 квітня сотен. Я. Коцьолок провів контроль діловодства сотні й усунув «Бігуна» з бунчужного. (Див. денник Я. Коцьолка за 18 квітня.) Далі денник провадив бунч. «Орест».

3. Вд. 94а — сотня «Ударники» 4 під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

10 квітня. Ранком, год. 3-тя, ідемо знову до лісу. Через день спокійно, просиджуємо в лісі, а на вечерю йдемо на Гаї. Цілий той час ходимо враз з відділом 94а [сотнею «Бурлаки»].

11 квітня. Як звичайно, виходимо в ліс, займаємо становища. В лісі дуже зимно. Хлопці пробують палити, але не можна. По полудні повідомляють стежі і зірці, що довкола ВП підтягається на Даровичі, Аксманичі, Молодовичі, Колоковичі, Брилинці і поїхало на Риботичі, Вугники, Сільце. Ми сходимо ще на вечерю в Корманичі.

12 квітня. Тут спокійно повечерявши, ідемо о першій годині в ліс. Переходимо в ліс між Брилинці, Вільшаницю. Шоса. Через день обсервуємо: ВП ходить по лісі з Корманич на Брилинці і на Конюшу. Стоять також, в лісі над Брилинцями — видно, палять вогонь. Ми вечором переходимо шосу і йдемо в напрямі села Кречкова. Перед селом зупиняємося. В село пішла розвідка. Більше як по півгодині вертається і зголошує, що в Кречковій поляки. Ми тихо обходимо село і йдемо в ліс Купна — Гута Березка. Там і ночуємо.

13 квітня. Великдень. Обидва відділи, напаливши ще затемна вогню, сидимо та гріємося. День гарний. Ми в лісі без снідання. Хто ще має кусень хліба, той гризе. Отець капелян посвятив два яйця і поділив «святим» почти обидвох відділів. Це було й наше снідання. Однак хлопці гумор мають, кажучи: ми собі по святах посвяткуємо. Всі миються, чистяться, голяться, і хоч у лісі без снідання, чується однак смак свят. О п'ятій годині виходимо — обережно йдемо, бо як завважила стійка, лісом вдень також переходили поляки. Ідемо через Березку до Ясениці.

[14 квітня]. Там вечеряємо, ночуємо і о годині 2:30 виходимо, кущами та потоками йдемо в Жогатинський ліс. Всі тішаються, що тут спокійно, розташовуються. Нараз чути спів. Це ВП переводить молитву на Присаді. Післано стежі на контроль. Фактично там квартирує ВП. Наказано абсолютну тишину. Так ми пересиділи до години 17-ої. О год. 17-ій чути стріли в лісі Ділягова. Перестрілка триває до 20 хвилин. Всі догадуються, що командир Громенко⁴ має малу

4. «Громенко» — пор. Михайло Дуда (також «Зеновій») — командир сотні «Ударники» 2, 95, що входила в склад перемиського куреня УПА.

«войну». Вечором виходимо з лісу через Липу, попри Цапури на Добрянку, де і вечеряємо та спимо до 3-ої.

15 квітня. Ранком, поснідавши в Добрянці, йдемо в Крецівський ліс. Як звичайно, просиджуємо через день і йдемо вечором на Пилу та Волю Крецівську. Там без чогось нового вечеряємо, спимо до год. 3-ої над ранком.

16 квітня. Виходимо на вчорашні становища, а вечором йдемо на Березку на вечерю. ПЖ конфіскує масток дез. Богдана і Вирівки.

17 квітня. Ранком, година 2:30 йдемо в ліс від с. Кузьмина. Над Добрянкою є відділ к-ра Зеновія [Громенка]. Спокійно просиджуємо в лісі, а над вечір ідемо в Борисів на вечерю. Вд. 94а⁵ вечеряє в Кам'янках, натомість вд. к-ра Зеновія вечеряє в Ліщаві.

18 квітня. Ніччю лучимося у лісі над Ліщавою Горішньою, і всі три відділи маршують через Ліщаву Горішню під Реберець у ліс. Тут заквартируємо. Маса нових оповідань. К-р Громенко розказує, як він святкував в Селиських польський Великдень, як на Великдень застава з роя Ворона кропнула ВП — внаслідок чого був тяжко ранений рой. Ворон, який того ж вечора помер. Потому на другий день вони знов кропнули поляків у лісі. Це була та перестрілка, яку ми чули, будучи над Мутвицями в лісі. Ну і взагалі к-ри Громенко, Бурлака і Крилач та їх почти і чотові не можуть нарозказуватись новин. Чотовий Бартель⁶ «дре лаха» з Лісовика⁷, аж всі зі сміху заходяться, хоч щохвилини хтось упоминає: «тихше». Комедія лиш, бо ще не долучив рій Опришка ПЖ, яке тягнуло живий сконфіскований інвентар (дезертирів). Вечором розходимося. Командир Зеновій іде на Лімну вечеряти, а відділи командира Бурлаки і наш ідуть на Дол. Грозьову — хоч на середині села квартирують поляки. Люди перелякані. Кого не пізнають, балакають по-польськи. З нас задоволені, але бояться поляків. Якщо вже розговорились, то розказують, як нас поляки бояться, а рівночасно, що вироб-

5. Вд. 94а — сотня «Ударники» 4 під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

6. «Бартель» — Дмитро Біль із Сянницького пов. — чотовий у сотні «Ударники» 2 під ком. Михайла Дуди («Громенка»).

7. «Лісовик» — заступник ком. ПЖ у сотні «Ударники» 4 під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

ляє з людьми Орел⁸ — дезертир з відділу командира Ластівки⁹. Тих людей, які його найциріше приймали, тепер б'є та арештує.

19 квітня. Година 2-га, виходимо. Знову лучимося разом всі три відділи і йдемо в ліс між Крайну і Трійцю. Тут зустрічаємо відділ командира Ластівки і з ним командира Байду¹⁰. Є тут з ними також боївка з другого району. Ну, і боївка з 4-го району аж тут зайшла. Як довідуюсь, старший брат нашого стрільця Гудима був сексотом, і його тепер СБ-істи застрілили. Також дивно, брат у відділі УПА, а другий брат на нього доносить. Дивне життя. Вечором розходимося. Наш відділ і командира Бурлаки йдемо в 1-ий район. Громенко відходить, а Ластівка лишається. Ми лісом через поле виходимо в долішній кінець Трійці та понад Вігор і вгору на Полянну, і тоді понад Дуб'янки попри Кописно, село минаємо і йдемо аж на Конюшу.

20 квітня. Ранком, година 3-тя ми щойно на Конюші. Як розвідано — довкола спокійно, отже заквартируємо в селі. Військо скоро щось перекусило, відтак поснідали, повмивалися, передягнулися. Ну, одним словом, гідно відпочивали по такому марші. Я маю годину, в котрій стараюся пояснити сьгоднішні обставини і час та висвітлити діло дезертирів. Всі з відразою говорять про дезертирів. Розходимося на квартири і о год. 6-ій вечора приготування до відмаршу. Тимчасом тут повідомляють: поляки йдуть з-заду. І справді, в долині кілька стрільців. Це поляки, завваживши рух, почали стріляти. Ми всі відступили до лісу. Як видно, поляки не завважили нас, бо в селі нічого не робили людям, а люди сказали, що то діти робили рух, і поляки пішли на Брилинці, а ми під Кописно. Тут переночували. В лісі досить зимно.

21 квітня. Ранком переходимо на старі становища. Через день сидимо спокійно. Довідуємось, що впала криївка са-

8. «Орел» — дезертирував до КБВ. Пішов на співпрацю, видавав криївки і тих селян, у яких квартирував.

9. Відділ к-ра «Ластівки» — сотня УПА «Ударники» 7, 946, під ком. Григорія Янківського («Ластівки»), що входила до перемиського куреня УПА.

10. К-р «Байда» — хор. Петро Миколенко, пізніше майор — заступник командира 26 тактичного відтинка (ТВ) УПА «Лемко» і рівночасно командир перемиського куреня УПА. (Див. раніше примітки про нього).

нітарна ще 11 квітня, в якій впала Богданна, Магістер¹¹ і решта обслуги, пострілявшись, а між ними і два наші ранені ще над Юрковою, стрільці Стрибун і Август. На вечерю йдемо на Аксманичі, а відділ командира Бурлаки до Колокович. Спокійно повечеряли і поснідали та й знову ввійшли в ліс. Те саме через день — спокійно, а вечором ідемо на Гаї на вечерю. На кордоні чуємо багато стрілів і ракет. Як оповідають, через кордон попередньої ночі втікло багато людей — одних половив ВОП¹² у Кальварії, а другі лишились. Ці [люди втікали] внаслідок голоду¹³.

23 квітня. Вранці йдемо знову в ліс — через день рухи ВП в цілому терені. Поляки арештують людей: в Корманичах, Аксманичах і Конюші. На вечерю не переходимо зовсім, лишень з кожного роя йде стрілець на Корманичі і організує хліб. Відтак прийшли вони до лісу. Сидимо в лісі, і знов повно ляхів.

24 квітня. Боївка хоче йти до Берендьович (вечором), а там натрапляє на засідку, однак ціло виходить з засідки. Знову через ніч у лісі, і то вже не висилаємо нікого по харчі.

25 квітня. Над ранком зміняємо становища. Розвідка доносить, що квартируючі поляки в Кониськах поїхали на Риботичі, і ніде їх нема, аж в Княжичах. Підвідділи сходяться до сіл і мають zorganizувати баняки і харчі. Перший підвідділ іде на Аксманичі, 2-ий підвідділ на Конюшу. На Конюші по годині маємо алярм, виходимо в ліс. Ця група ВП з Княжич перейшла через Корманичі, Аксманичі, бо вийшли звідам, як наші (1-ий підвідділ) ввійшли — і прийшли просто з поля в село між хати, так що перших вояків

11. «Богданна» — Олександра Гайдукевич, також «Зена» — надрайонова референтка фармації (аптеки) УЧХ. «Магістер» — Ярослав Солган, також «Нехрист» — референт фармації округи УЧХ. Вони обоє загинули разом з раненими й хворими в підземній шпитальці 11 квітня 1947 р. (Див. також раніші примітки про них).

12. ВОП — Wojsko Ochrony Pogranicza (Військо охорони пограниччя) — офіційна назва поліційно-мілітарних формацій ПНР для охорони державних кордонів.

13. Це речення сформульоване неясно. Мова тут про голодуючих з південної України, що забрали аж у ПНР за куском хліба. Внаслідок посухи й безоглядних хлібопоставок у 1946 р. прийшла третя голодова катастрофа в степовій Україні, в якій згинуло з голоду багато селян. Маса голодуючих селян мандрували тоді передусім у західні області України, де сподівалися випросити кусок хліба, або пережити тяжкі часи. Не зважаючи на арешти й депортацію численними на заході гарнізонами НКВД, гурти голодуючих доходили аж у ПНР.

застали в хатах. Ми однак ціло відступили і пішли на старі становища. Тут долучив до нас 1-ий підвідділ, який все полагодив.

26 квітня. Ранком приходять зв'язковий к-ра Б[урлаки], і переходимо на інші становища. На становищах стрільці копають стрілецькі ділки, бо в кожній хвилині можна сподіватися ворога. До того повідомляють перед вечором, що ВП з Риботич переїхало на Колоковичі і Молодовичі. Так само наступний день проводимо спокійно.

27 квітня. Вояки, ідучи в село на розвідку, стараються про менажки, бо дотепер мало хто носив менажку з тих причин, що ми харчувались по селах. Вечором того дня пішли стрільці на організацію харчів до Молодович. Виходячи на край лісу, зустрічаємо 10-15-літніх хлопців. «Що ви тут робите?» — «Ми винесли вам хліба». І факт, бачуть селяни, що польське військо щодня по селах і ми не можемо так певно зійти до села, назбирали в селі хліба і винесли до лісу, хоч ніхто їм цього не казав робити. Вночі дощ. Трохи зимно, замало цельтових наметок¹⁴.

28 квітня. Над ранком зірці повідомляють, що в усіх селах ВП. Думаємо, що це звичайна бльокада сіл. Становища переминюються в табір. Стрільці змерзли і змокли вночі, будують з чатиння колиби. Над потоком кухня варить через ніч вечерю й снідання. Коло 12-ої години вполудне переїжджає літак і розкидає летючки. Переселення всіх на захід — в терен Польщі (як прилога)¹⁵. Зірці повідомляють, що з Конюші — Корманич усіх людей забрало військо і пігнало в напрямі Перемишля¹⁶. Що дав господар раду взятим то добре, а решта все лишилось. Військо трохи посумніло. От характеристична гутірка вояків. Стр. Рак: «Буде біда, нічого їсти, ні розвідки — ну і взагалі, що ми будемо тепер робити?» Стр. Стріла: «Що ти тим журишся? На то є провід —

14. «Цельт-наметка» — в Б. Гука: «цельт-палатка» — мабуть, «українізація» радянської назви «плащ-палатка» для непромокальних військових накидок, що могли служити за плащ, простирано, накривало або шатро (частина).

15. «Як прилога» — автор зазначив, що копія летючки має бути додана як додаток («як прилога») до місячного звіту сотні.

16. Виселення звичайно тривало 3-4 години. В тому часі селяни мали спакувати своє майно і виїхати на збірний пункт. Хто мав коні й воза, міг ще забрати більше свого рухомого майна. Безкінні родини могли взяти лише дещо, бо звичайно, ВП не мало потрібного транспорту. Такі селяни часто брали з собою лиш те, що могли занести на плечах чи вивезти малими візками чи тачками. На збірних пунктах люди були вже під «охороною» ВП і звичайно не мали права вертатися домів, щоб забрати решту свого майна.

командири, ті хай думають, а я аби добре воював,— О!» — З сміхом відповідає стр. Рак: «Вони журяться, аж голови поголили, бо бояться, щоб їм з журби волосся не повилазило» (з весною дехто постриг волосся), і т.п. балачки. Вечором ще йдуть на Брилинці на організацію харчів.

29 квітня. Село Корманичі і Конюша вже порожні, так само в Берендьовичах нікого нема. Деяким воякам пропала по селах білизна. Такого ніхто не сподівався. Йду з командиром¹⁷ на край лісу над Корманичі. В селі панував мертвецький спокій, через Фредропіль тягнуться ще фірманки, мабуть, з Аксманич та Колокович. Дивлюся через далековид і бачу за селом Княжичі великий табір. Повно худоби, фірманок. Там щойно пописуються УБП¹⁸. Одних арештують — сортують. Вечором з наказу к-ра відходить підвідділ 517¹⁹ на с. Берендьовичі з завданням забрати і заховати в лісі збіжжя та інші харчові продукти. Рій підвідділу 516 пішов на с. Грушову забрати ще худобу. Так само пішли стрільці вд. 94а²⁰. Між іншим, третя чота від 94а пішла на Корманичі і тут зустріла ВП, яке також забиравало збіжжя з села. Вночі вертаються вояки до табору.

30 квітня. Знову холодний, не зовсім погідний день. Наше місце постою — як справжній партизанський табір. Кухарі доварюють суп. Вояки в потоці миються, набирають суп у бляшанки. За лінією становищ стоять корови. Зірці стрінули одну жінку з Конюші, яка вернулася з табору і казала, що худобу від них вже забрано і кудись вислано, а люди покищо всі в лагері. Так само з Княжич забрано худобу, а люди zostались ще на місці. Кажуть, що кордон буде по Сян (версія). Як довідуємось, вивозять також засянські польські села²¹.

17. Мова про сотенного Ярослава Коцьолка («Криляча»).

18. УБП — Urząd Bezpieczeństwa Publicznego (Уряд публічної безпеки) — польська комуністична політична поліція, відповідник радянського НКГБ, згодом КГБ.

19. «516» і «517», з додатком пвд. (підвідділ) — числа чот сотні «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка («Криляча»): 516 — число першої чоти, 517 — другої чоти, 518 — третьої чоти. Ці числа чот надало командування УПА-Захід, і їх вживали в офіційних звітах і діловодстві УПА.

20. Вд. 94а — сотня «Ударники» 4 під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

21. «Засянські польські села» — радше села, в яких поляки становили більшість. Багато українців подавали себе в списках громад за поляків, щоб ухилитися від виселення. Тож виселенці команди «Акції Вісла» не вірили в офіційні списки і при допомозі донощиків виготовляли свої, на яких було багато чисто польських родин, призначених на виселення.

[ТРАВЕНЬ 1947]

1 травня. Четвер, далі стоїмо на місці. Магазинується м'ясо, збіжжя, на всякий випадок. Робота йде повним темпом. Доносять, що к-р Л[астівка] мав бій з ВП в Турниці. Вже ніде до села на вечерю не заходимо, а прямо в лісі над потоком варимо суп. Поляки поза Сяном окопують села та ліси, щоб ми туди не зайшли.

2 травня. Ранком спокій. Год. 9-та алярм. Як виявилося — не справжній. Однак ніхто не вірив, що то вже спокій, бо до табору прийшла одна з жінок, Оксана. В тому відділі всі вірили, що мусить бути «война», ну і до того п'ятниця. І факт: 13:35 — недалеко стріли, на «Дильованці». Це ВП стріляло за зірцями. Точно 1:40 по полудні, коли вже все було на становищах, перші стріли і гураганний вогонь. По неповних 20 хвиликах стріли втихли. Поляки втікли, покидаючи за собою палатки, білизну. Ми, забравши всі харчо-припаси і інші речі, вийшли на інше місце постою. Вечором вислано рій. Як виявилось, поляки потім зайшли до табору і понижчили все, що за нами залишилося. В нас втрат не було. ВП мало їх, бо навіть ми бачили, як через Корманичі під ліс заїхало санітарне авто. Ночуємо над Берендьовичами в лісі.

3 травня. Ранком переходимо над Сільцю. Там однак ходять по лісі поляки, так що о 12-ій годині нас завважують, і ми відступаємо понад Вугники, Конюшу в ліс між Конюшу і Брилинці. Тут у потоці варимо щось з'їсти, а ранком виходимо в «Кошари» над Брилинцями, під Ділок.

4 травня. Знову алярм. Поляки однак перейшли так, що нас не зустрінули. Долучив командир ПЖ Змагун¹ з 5-го р-ну². Виселення всюди. Ідучи сюди, на Волі Кречківській наскочили на них поляки, і вони розлетілися так, що бракує: Хмеля, Теплового, Пімсти і Шрама. Снідання в лісі, а вранці на становища.

5 травня. День проходить спокійно, зраня зимно — мороз, відтак однак випогоджується. На вечір, як звичайно, йдемо в потік на вечерю. Суп смакує добре.

1. «Змагун» — Михайло Яниш, к-р ПЖ сотні „Ударники» 6 під ком. Я. Кошолка («Крилача»).

2. П'ятий район — мова про села Лиського повіту на правому боці Сяну, які входили в підпільний п'ятий район Перемиського надрайону («Холодний Яр»).

6 травня. Ранком поснідавши, знову на становища. Кілька хвилин спокійно. Десь о 6-ій годині починає низько понад ліс кружляти літак типу «кукурузник». Кожний мусить тихо притаїтись, бо дуже низько летить і за чимось шукає аж до год. 10:30. До год. 14-ої знову спокій, відтак чути десь не дуже далеко мінометні постріли, ну й цілий час поодинокі крісові. Щойно 16:30 гостре поготівля, на становища! Однак спокій. Попри нас пройшли 2 групи ВП по 100 люда у відділі, яких 160 метрів. Нас не завважили. Вечором зірці з-над Брилинець зголосили, що з лісу до с. Брилинці групами пішло до 1000 [воjakів] ВП. Також було в лісі авто. Мабуть, знайшли якусь криївку, бо з лісу виносили пакети до авта³. К-р Бурлака відчитує відозву КП (яку залучую). По відчитанні, на нещастя, один стрілець КЗ вистрілює з ППШ і ранить себе в руку. Відходимо і без вечері спимо трохи серед лісу.

7 травня. Без снідання йдемо в закриті нові становища над Жупа — Корманичі, де тихенько просиджуємо день і йдемо варити в той потік, де ми мали бій з ВП.

8 травня. Ранком на день знову виходимо на ті самі становища. І хоч докладно чути авта і дуже близько стріли (в Корманичах), то ми тихенько просиджуємо і знову ідемо в потік на вечерю.

9 і 10 травня. Проте там вже не вечеряємо, бо один із стрільців к-ра Ластівки, який прилучився до вд. к-ра Бурлаки, знову відлучився чи втік. Отже ідемо і займаємо нові становища над Конюшою при т. зв. московській дорозі. Вечерю ходимо варити в свіжий потік. Так через три дні просиджуємо в тому місці.

11 травня. Знову вечором дезертирують від к-ра Бурлаки два стрільці з Молодович (бо це село ще не виїхало, а Колоковичі вже), і ми на день —

12 травня переходимо в лісок над Брилинці від Тисови — Кописна. Хоч ВП на Кописні і переїжджає до 180 з Рокинич через Брилинці на Тисову, ми спокійно просиджуємо день. Так само застаємося тут на другий.

13 травня. Того дня також проходила група ВП, коло

3. Згадка про знайдену воjками ВП криївку окр. Мирослава Гука («Григора»). Проте в криївці вже нікого не було, бо залога довідалася, що ВП має при-
близні інформації, де знаходиться криївка, і її залишила.

160-180 люда, з Брилинець наліво попри нас на Кописно, відтак справа попри нас на Тисову з Кописна і вечором знову до Брилинець. Також спокійно проводимо тут ще день 14 травня.

14 травня. ВП квартирує в Брилинцях. Як звичайно, вечором варимо в потоці їсти. День просиджуємо на становищах. Серед стрільцтва бракло гумору. Вже трохи бракує харчів.

15-19 травня. З'ївши дещо вночі, над ранком знову виходимо на становища. Сьогодні відділ переживає одну трагедію. З доручення командира відділу відбувся польовий суд над стр. Раком і Завзятим за спання на стійці. Тому, що час дуже строгий, а випадок спання на стійці не був перший, помимо упімнень командира, та кара дисциплінарна і буки не помагали. Польовий суд у складі: голова — виховник Клим, 2-ий суддя — рой. Шуліка, 3-ій суддя — стр. Конар, прокурор — чот. Голий, оборонець — рой. Данило, протоколував Орест — засуджує на кару смерти обох. Вояцтво, жаліючи стрільців, висилає до командира трьох вояків, які обіцяють далі пильнуватись і просять звільнити тих двох вояків. Командир відділу вояків звільнив, з тим однак, що то останній випадок. Натомість у вд. 94а виконано один присуд перед вд. 94а і 96а. Ми ідемо вечором під «Ділок». Там ночуємо і на день переходимо на ті ж становища. Тут перебуваємо до ранку 18 травня, коли то переходимо над Конюшу, ВП ходить по лісі. Ми однак спокійно просиджуємо день 18 і 19 травня на тих самих становищах.

20 травня. Переходимо на становища над Корманичі. Надворі досить погана погода. Падає дощ, трохи навіть з градом. Вояцтво померзло, помокло та голодне. Якось однак то йде. Тому що нема алярму, під вечір проводжу одну годину політвиховництва, де офіційно вияснюю, так як знаю, наше сучасне становище і положення. Під вечір, як звичайно, йде рій на бульбу. Та один вояк, Щупак, сам з Княжич, хоче подивитись на своє село. Тому що туди йдуть з БСБ, він іде з ними. В селі знаходять на засідку. Їх обстрілює ВП, однак всі щасливо вертаються.

21 травня. З'ївши трохи бульби й супу, йдемо на становища над Конюшу коло московської дороги. Ніби спокійно. Сидимо десь до 11-ої години. У відділі розгравають шахові змагання. Нараз чуємо крики в лісі. Алярм. Крики

щораз то приближаються, вже чути «На право одбій, на лево». Ми відступаємо. Застав, на наше щастя, нема ніде. Переходимо розсипною, розстрільною і рядком у глибину лісу. Тут вже до вечора спокій. На становищах вичекали ми і йдемо знову в потік над Княжичами.

22 травня. Ранком ідемо на нові становища, Вітошинці — Княжичі в лісі. До полудня спокій. Досить холодно. Всі в напруженні, бо ж знають, що облави. Всі вже не мають хліба. Кожний чекає на вечір, щоб десь зварити якої бульби. В сотні кожний рій носить відро, в якому варить бульбу. На сьогодні бракло м'яса. Отже кожний думає, як то спекти бульби. Год. 15:10 стійковий зголошує, що чути подібні крики, як вчорашнього дня. І справді, по 10-ти хвилинах може 60 м. від наших становищ проходить до 10 вояків ВП. Наші кулеметники вже хочуть стріляти. Але щастя, що не стріляли, бо була це плянована облава на цілий ліс. Вечором таки приносять бульбу, бо до вечора вже спокійно, і ми на вечерю печемо, а на снідання варимо бульб'яний компот. Кожний рівночасно варить або пече бульбу на день.

23 травня. О годині 4-ій знов ідемо на свіжі становища, бо, як донесла розвідка з єдиного ще села, яке лишилося — Брилинець, в тому ж селі вранці було 9 кухонь і в полудне зійшло повно війська. Мали зловити 6 наших стрільців, яких — не відомо. Одного вбили, двох ранених і трьох здорових захопили і о 3-ій год. по полудні відійшли в напрямі Конюша-Кописно, а куди далі, невідомо. Це вже була друга [велика] облава, якої той ліс ще не бачив. Чудом нам вдається [лявірувати]. Чути десь постріли, але ми залізаємо в гущавник і сидимо. Аж о год. 17:30 алярм. Що є? Прибігає наш підслух, стр. Ворон. На нього з гущавини вийшов старшина ВП, тільки з пістолем, і махнувши на нього рукою, відійшов. Все на становищах чекає. Десь за півгодини чути трохи дальше 4 постріли з кріса. Чекаємо до 19-ої години і відмаршовуємо. Поволі, обережно ідемо в потік, той, де ми мали бій 2 травня.

24 травня. Відтак поснідавши — (було м'ясо — решта замагазинованого в перших днях виселення) — виходимо на становища під Конюшу коло московської дороги. До другої по полудні сидимо спокійно. О год. 2-ій по полудні — алярм. На лінії від Корманич чути голоси. Все на становища. Це вже четвертий день з черги алярм. Війна нервів. З шумом однак ВП переходить у напрямі Брилинець. Віднайшовши

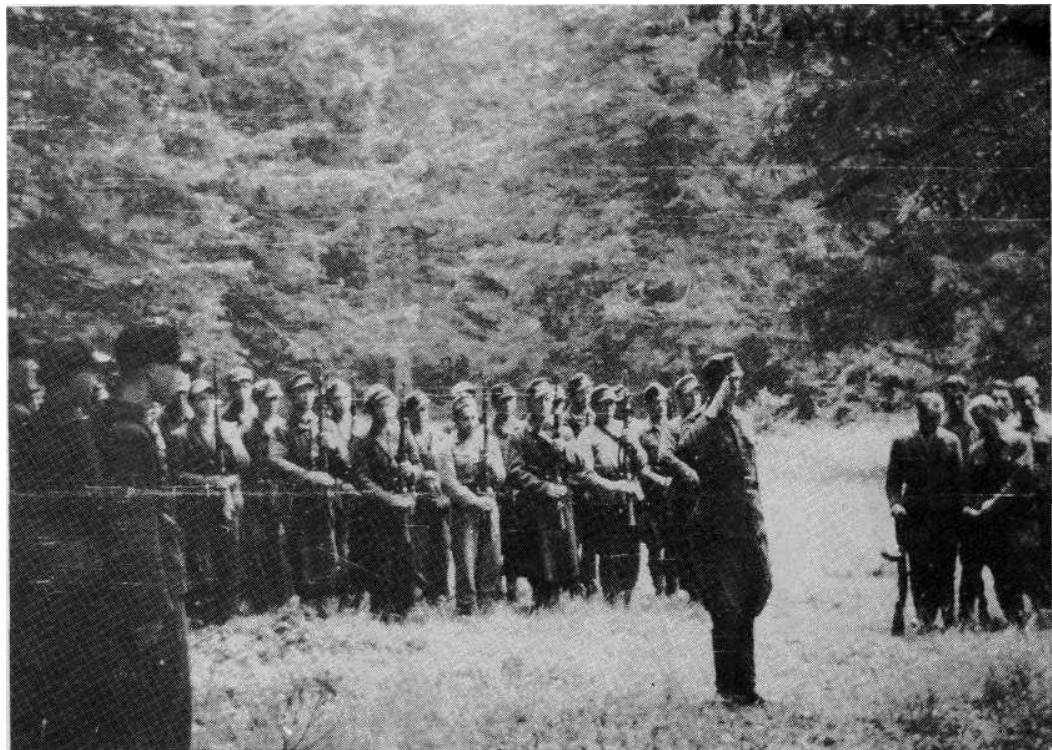
кріівку з папером, постелили стежки. Як довідуємося вечором, ця група переїжджала з Корманич до Брилинець. Завтра мають виселювати Брилинці, Залісся і Рокшичі. А також квартирують в Риботичах, Маковій і правдоподібно сам штаб — в Ліщинах. Вечерю варимо в потоці під Конюшою.

25 травня. На день виходимо знову на попередні становища. Як довідуємося, ВП 21-22 травня робило фронтову облаву⁴ — від кордону аж по Сян тягнулася розстрільна. Отже раз ми втікли (21 травня), а другий раз, на щастя, минули нас у віддалі коло 50 м. Вернувся Опришко з 5-го куца і власне розказував, що там також так переходили. Ну, і пішли за Сян в лісі Красичі — Воля Угорська та мали їхати, як говорили, в Ярославщину. О год. 14:30 знову алярм. Чути поодинокі постріли з напрямку Конюші, і зірці повідомляють, що туди проходило до 40-50 ВП. В тому ж алярмі чуємо крик коло нас. Це стр. Заяць кричав у сні. Коли його збудили, він розказує, що йому снилося, що стояв над полем на зірці, де з лісу виходять поляки. Він не міг вже по відомити і хотів криком остерегти.

Курити вже нема що. Військо крутиться, ріже зовсім грубе бадилля на січку. Чудом прямо держаться. Сотня 94а к-ра Бурлаки: цієї ночі і ранком дезертирують вояки із села Брилинці. Не знаю, чи це у зв'язку з переселенням, чи що інше. Вечором ідемо в зовсім новий потік варити. Кожний пече бульбу. Стежі розійшлися всюди. Як доносять, у Вугниках, Грушовій, Новосільських повно ВП.

26 травня. Год. 1:30. Алярм! Вночі! Скоро гасити вогні! Темно, як ну... Подають на становища, але які це становища? Один коло другого полягали і все. Як перевіряю, це було лиш непорозуміння. Бо наша стежа зблудила й перекликувалась, а підслух це зачув і зголосив. Поснідали, знову йдемо на попередні становища, і вже день проходить спокійно. Село Брилинці виселили, а також Кописну й Рокшичі. Того ж дня відбувався польовий суд над к-нтом ПЖ нашого відділу Змагуном. Члени суду були з обох відділів. Вислід покищо невідомий.

4. «Фронтowa облава» — як виходить з дальшого пояснення, цією фразою автор назвав широкозакресну облаву, що неначе фронт просувалася багатокілометровою розстрільною між кордоном з УРСР і річкою Сяном. В цій облаві брали, мабуть, участь всі польські комуністичні дивізії, що були тоді кинені проти УПА. Проте ця велика облава якось не попала на жаден з відділів УПА, чи на інші підпільні бойові групи.

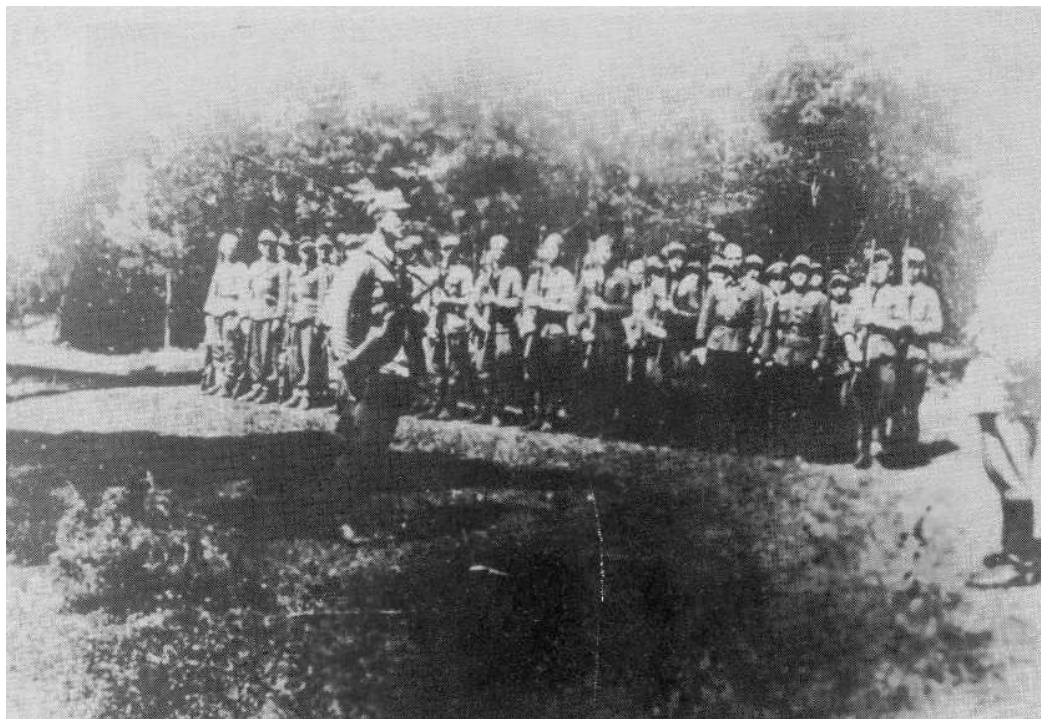
Сотня УПА „Ударники» 6, 96а, на збірці разом з іншими сотнями перемиського куреня в часі свята зброї 31 серпня 1946 р. Звітує сотенний, хор. Ярослав Коцьолок («Криlach»)

Старшини перемиського куреня УПА оглядають з пагорба містечко Бірчу 4 січня 1946 р., два дні перед нічним наскоком куреня на розташовані в Бірчі гарнізони ВП. На фотографії зліва: «Кивай» — санітар сотні «Ударники» 4, хор. Я. Коцьолок («Криlach») — сотенний «Ударників» 6, пполк. «Коник» — курінний, хор. Володимир Щигельський («Бурлака») — сотенний «Ударників» 4, ст. бул. «Ванька» — чотовий сотні «Ударники» 4. З цього лісу, положеного на схід від Бірчі, обі сотні вирушили на Бірчу увечері 6 січня.

Хор. Ярослав Коцьолок («Сухий», «Криlach»), сотенний відділу УПА «Ударники» 6, 96а, автор надрукованих у цій книзі денників. Його сотня входила в склад перемиського куреня УПА, яким командували полк. «Коник» (до 7 січня 1946 р.) і май. Петро Миколенко («Байда»). Знімка зроблена на весну 1947 р.

Чота Ярослава Коцьолка («Крилача») із сотні «Ударники» 4 на збірці. Чот. Я. Коцьолок складає звіт сотенному Володимирові Щигельському («Бурлаці»). Осінь 1945 або рання весна 1946 р.

Гості у сотні хор. Я. Коцьолка («Крилача») у турницькому лісі вліті 1946 р. Стоять зліва: «Аркадій» — рай. СБ, Гельмут Кравзе («Маріян») — сотенний санітар, «Змагун» — ком. сотенного ПЖ, хор. Я. Коцьолок («Крилач»), хор. Володимир Щигельський («Бурлака») — сотенний «Ударників» 4, Богдан Гук («Скала») — надрайоновий СЗ, Володимир Дашко («Марко») — чот. сотні «Ударники» 4; сидять: «Клим» — виховник сотні «Ударники» 6, Мирослав Гук («Григор») — окружний, Осип Вівчаровський («Євген») — виховник сотні «Ударники» 4; за ними клячуть «Зрив» (проф. з Полтавщини) — керівник окружної канцелярії.

Один з роїв сотні «Ударники» 6 під ком. Ярослава Коцьолка («Крилача»)
Осінь 1946 або рання весна 1947 р.

Хор. Ярослав Коцьолок («Криlach») із своїм братом Юрієм («Бігуном»), бунчужним сотні «Ударники» 6, 96а. Весна 1947 р., Перемищина

Польова жандармерія сотні «Ударники» 6 під ком. Ярослава Коцьолка («Криlach»). Стоять посередині, зліва: Я. Коцьолок – сотенний, «Змагун» – командир ПЖ

На постуї сотень «Ударники» 4 і 6 на весну 1947 р. Між алярмами й маневруванням були також вільні хвилини, коли вояки розмовляли, провадили записки чи просто відпочивали.

«Голярня» в лісі біля потоку, недалеко с. Кречева на весну 1947 р. На передньому пляні віст. «Зяць» голить сотенного Володимира Шигельського («Бурлаку»).

Вояки із сотень «Ударники» 4 і «Ударники» 6 чистять зброю на пості у лісі весною 1947 року

Харчування на весну 1947 р. Суп чи інші страви кухарі варили у відрах для поодиноких чот, які переносили свої «кухні» на плечах на нове місце постюю. На фотографії кухар сотні «Ударники» 6 наливає воякам суп у лісі між сс. Конюша, Колісна і Брилинці Перемиського повіту

Нарада групи санітарів в час постою на Словаччині. Сидить без шапки — Богдан Гук («Скала»), стоїть біля дерева — хор. В. Щигельський («Бурлака»)

Пам'ятка зустрічі вояків збірного відділу «Ударників» 4 і «Ударників» 6 із словацькими дівчатами на рейках вузькоколійної залізниці вліті 1947 р. Зліва: бунч. «Буркун», чот. «Сагайдак», чот. Володимир Дашко («Марко»)

Злучений відділ хор. Володимира Щигельського («Бурлаки») в горах Кривань на Словаччині в половині серпня 1947 р. Тут В. Щигельський поділив відділ на 7 груп (роїв), які мали самостійно пробитися з оточення й рейдувати далі у Західню Європу

Рейдуюча група В. Щигельського («Бурлаки». До неї входили: «Гак», «Вир», «Байдак», «Габ», «Панас», «Снігур», «Степовий», «Нестор» і «Офелія»

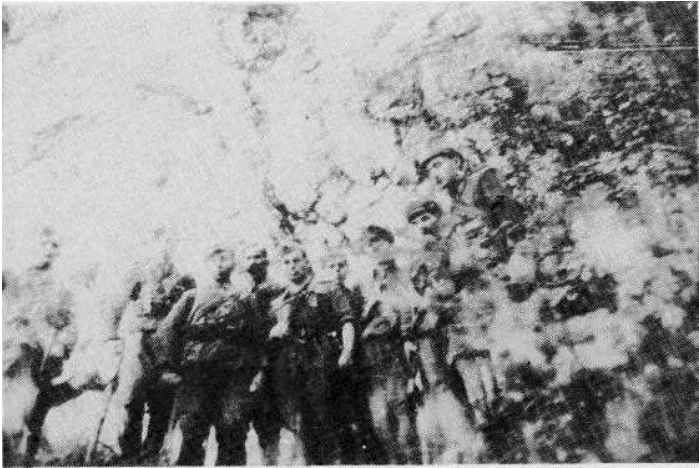
Рейдуюча група чот. «Сагайдака». До групи входили: рой. «Олень», «Шпак», «Кіс», «Лемко», «Бистрий», «Тарас», «Орел» і «Гордий». На фотографії — перший справа В. Щигельський стискає руку на прощання чот. «Сагайдакові»

Рейдуюча група чот. «Голого» (сидить перший справа). До групи входили: «Явір», «Крилатий», «Голуб», «Жук», «Лоза», «Малий», «Соловій» і «Кукса»

Рейдуюча група рой. «Білого» (сидить перший справа). До групи входили: «Хомік», «Лев», «Лис», «Ліщина», «Смола», «Медвідь», «Маріян» і «Заяць». Під деревом стоїть В. Щигельський

Рейдуюча група бунч. «Буркуна»: рой. «Шуліка», «Мороз», «Пластун», «Левчук», «Крілик», «Меч», «Дідо» і «Явір». Посередині бунч. «Буркун» (із заковченими рукавами), за ним найстарший стрілець рейду – 60-річний Лука Оліяр («Дідо»)

Рейдуюча група хор. З. Бахталовського («Зенка»). До неї входили: рой. «Кучерявий», «Квітка», «Листок», «Верба», «Камінь», «Вовк», «Смик», «Соловей», «Галайда» і «Скала». З. Бахталовський стоїть під деревом, за ним – В. Щигельський, посередині з автоматом на грудях – «Кучерявий»

Рейдуюча група чот, Володимира Дашка («Марка»: сидить перший справа, а біля нього В. Щигельський). До групи входили: рой. «Чумак», «Хмара», «Ярий», «Вороний», «Дунай», «Воробець», «Мартин», «Сопран» і «Грунька»

Евіденційні листки
впавшого на полі слави

1. Фрала Роман
2. Левко
3. 1927 р.
4. р. Гудівки н. Березь
5. рур. пом. рачина
6. 2 кл. урив. Семінарії (Греш)
7. -
8. В акції на рзі в місці Битви 7.11.40 р
9. Осмавна моли бою
10. До 1940 р був в хамі. 1940 року
був в Арославі в сім'ї: виг 41 р
у Львові в урив. Семінарії до Аркив
2 кл. виг 44 р. в підписі. Бу у виг.
в ра хамі - був у Арославі 20 р.
ракетні.
11. -

Сторінка з рукопису книги „Евіденційних листків упавших на полі слави” сотні УПА „Ударники” 6, 96а, під ком. Ярослава Коцьолка („Крилача”).
Записи бунчужного сотні „Ореста”

27 травня. Зваривши дещо їсти, знову йдемо на ті самі становища. До години 9:50 спокій, але о тій годині чути постріли досить близько. Що це? Все на становищах. Прибігає зорець з-над Конюші, наш стр. Рибак, і каже, що то за ними стріляло ВП, себто за ним і стр. Гудимом. Ми помалу відступаємо в напрямі Підділка. Вечором командир висилає туди стежу. Одначе нічого не видно, ні крові, ні нічого. Поляки, мабуть, на наших становищах не були, бо все було в порядку, а стежка вела в напрямі Конюша—Кописно. В старому місці палимо, але сьогодні вечери не варимо. Рій, який ходив по бульбу, вернувся ні з чим, наткнувся на поляків.

28 травня. Без снідання виходимо в ліс на становища. Так, трішки голодно, але пересиджуємо день спокійно. Вечором розходяться довкола стежі. Село Грушова вже виїхало. Також мають вивезти Вугники і Кальварію. До Брилинець вернулося кілька родин, але також заквартирувала міліція. Так, як і в Молодовичах — 15-20 міліціантів. Поляки лісами роблять засідки, що видно по становищах, копаних в лісі.

29 травня. На другий день зостаємось на тому самому місці. І хоч 18:30, то все таки алярм мусить бути. ВП перейшло з Брилинець в ліс і мабуть на Кописно. Варимо пока в потоці, а вранці йдемо на ті становища, звідки ми о 17-ій год. відступали. День проходить спокійно. На Конюші були поляки і ходили в ліс. Вечором, коли то маршуємо на нічне місце постою [зупиняємось і тоді] подають маршувати назад. Зірці зауважили дим, мабуть, у лісі квартирували поляки. Ми обійшли отже дальше і все одно варимо. ПЖ пішло в 4-ий район до Зеновія⁵. (К-нта ПЖ Змагуна звільнено і переслано до вд. 94а на стрільця).

31 травня. На останнє травня йдемо на ті самі становища. Як зголошує стежа, ВП запалило одну нашу стару криївку, через яку ми вчора мусіли відступати, бо було видно дим, і ми думали, що там квартирують поляки. Кожний лягає і спить, бо вночі мусів варити. Каменяр, який прийшов коло нас спати, пробуджується і каже, що йому снився чорний, великий кінь. Ми однак спимо далі. Год. 9:10 мене будять — алярм. Все поспішно вдягається, а тут вже постріли. Поляки підійшли на наші становища прямо шкарпою під око-

5. «Зеновій» — пор. Михайло Дуда, знаний передусім під псевдонімом «Громенко», командир сотні «Ударники» 2, 95, що входила в склад перемиського куреня УПА.

пи чоти Марка з вд. 94а^б. Річ ясна, там їх добре привітали, і вони почали розгортатися направо, себто на наше ліве крило. На наказ командира наше ліве крило вирівнялося, тобто наш відділ вирівняв лінію з чотою Марка, але поляки відступили. Год. 9:35 здобуто кулемет і кріса. Дальше валялося також більше зброї, але ми не хотіли бою придержувати і відступили під «Ділок». На тих становищах пробули до год. 13-ої і маршуємо далі. Попід Брилинці колом, бо мусіли пройти без лісу, і йдемо в ліс над Тисову, Брилинці та Кописно. За кілька годин в тому місці вже зроблено засідку. Добре, що ми вдень пройшли. Отже тут варити не можна, бо недалеко засідка ВП. Йдемо отже лісом і між Тисовою та Брилинцями проходимо в Чирак. Чирак — це лісок між селами Тисова-Брилинці-Рокшичі, а шоса Перемишль-Бірча над Вільшанами. Хочуть іти по бульбу до Рокшич. У Рокшичах поляки, і ми застаємось без бульби; байка, бо ще було м'ясо, бо щойно вранці зарізали корову. Кожний напився росолу, з'їв кавалок м'яса та й росіл.

ЧЕРВЕНЬ 1947

1 червня. Неділя, Зелені Свята. Йдемо в той лісок на становища. День цей, слава Богу, без алярму. Однак був один, але лиш помилково і зараз відкликаний. Вечором знову бульби не приносять, бо всюди повно війська. Напевно по бою робили облаву на ті ліси, а ми в сусідньому ліску просиділи. З'ївши по кавалку м'яса та випивши юшки, йдемо вранці далі.

2 червня. Проходимо шосу та в Кречківський лісок. Подають маршувати двійками, щоб скоріше йти. Йдемо отже двійками. На це каже наш інтендант Кукса: «Скоро буде Україна?» — «Чому?» — питаю. — «Ну, ще один в середину!» Це значить, що скоро будемо маршувати похідними колонами, а це можливе тільки в своїй державі. Понад Кречкову, Волю Кречківську, лісками знову переходимо шосу і в Тисівський ліс. Вийшовши з лісу, в якому від двох тижнів щодня алярм, вояцтво чується спокійно навіть не думаючи, що то те саме. Всі миються в потоці від голови до ніг. Та того дня приносять вже бульбу. Варимо на вечерю суп з грибів і заячої капусти. Ну, і о годині по півночі гідне снідання.

6. Чот. «Марко» — ст. бул. Володимир Дашко, чотовий другої чоти в сотні «Ударники» 4 під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

Вночі був алярм. Це на Гуті Березкій ВП обстріляло нашу стежу, яка пішла організувати худобу. Вдалося привести кілька штук.

3 червня. Десь 3-тя година, маршуємо. Вже зовсім день, 5-та година, переходимо шосу Бірча-Риботичі в Лодинці Долішній. Село ще давно спалене і нема ні одної хати, хіба що церковця на горі. До того це відкритий терен, і ми з кілометр дороги ідемо шосою, щоб зайти на потік, а не йти горбом. Лісками, чи як тут звуть кечерками, проходимо понад Трійцю, Крайню над Реберець. В одному місці бракло з 20 м. лісу і то був горб, так що в одну сторону далеко видно. Зроблено отже штучний ліс — 20 вояків з великими гиляками один попри одного сіли, і відділи поза них пройшли. До нас уже в маршу долучив відділ к-ра Ластівки¹. Заходимо під Реберець і займаємо становища круглої оборони. Була 9-та година, трохи снідаємо і лягаємо спати. У відділі Ластівки стрільці мали ще тютюн, отже трохи і ми куримо. День цей проходить спокійно. Вечором ідемо в потік, а хлопці пішли по бульбу на Крайню, але яка біда, як не знається терену. Стало темно, ніхто добре лісу не знав, і з бульбою не долучили. Ще було трохи м'яса. Варимо отже сякий-такий суп і росіл.

4 червня. О годині 1-ій над ранком мав бути відхід, але тому, що чекалося на хлопців, які пішли по бульбу, ми лишились. Ранком 7-ма год. йдемо на становища над Ліщаву Долішню. Щойно розтягнулись, а вже алярм. Год. 9:20 вертаємося на потік, в якому ми варили. Тут займаємо становища. Та за півгодини підслух повідомляє, що з напряму дороги Ліщаво-Реберець чути крики. Він слухає далі і о 11-ій год. каже, що вже над потоком є поляки. Всі через поляну та на порожні становища. Чути гук авт. Це ВП підтягається на Крайню-Жвирець-Лодинку. Дехто трохи спить. Год. 13:20 без алярму гураганні постріли на лінії правого крила Ластівки і Бурлаки². Нам зараз подають до переду. Бій триває 25 хвилин — ВП втікає, лишаючи на нашому відтинку трьох

1. Відділ к-ра «Ластівки» — сотня УПА «Ударники» 7, 946, під ком. ст. бул. Григорія Янківського («Ластівки»), що входила в склад перемиського куреня УПА.

2. Від цього бою почалися переслідування відділу УПА під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки») кількома польськими комуністичними дивізіями, що тривали три тижні, до переходу відділу на територію Чехо-Словаччини (ЧСР).

вбитими: 1 майор, 1 поручник-лікар і 1 ройовий (капраль). Як довідуємося з документів, це «косцюшковці»-«шволежери»³, варшавське військо, круглі шапки з жовтими боками. Ми отже йдемо в напрямку Крайної, попри малі засідки, заставу проганяємо, але вертаємося о 14:20 і йдемо в напрямі Стара Бірча — Лішава Долішня. Тут недалеко над шосею чекаємо до вечора. З відділу Бурлаки і нашого нікого не бракує, натомість з відділу Ластівки є лише Зимний з чотою та один рій Малиняка і один Журавля⁴ долучує до нас по дорозі. До вечора був спокій, лише ВП окопувалось на Кузьменських та Ліщавських горбах. Ми мали тут пройти шосе. Та перед вечором ВП розтягнулося вздовж тієї шоси. Ми рішаємось на пробій, бо бачимо, що діється довкола. Рух, як на фронті, авта, фіри, танкетки. Перстень довкола лісу, а тут вже 24-та год. Переходимо отже під саму Бірчу і вдираємось на шосе, гураганний вогонь — кулемети, автомати, кріси, міномети, гранати — все й ракети, до того хоч було місячно. Валяємо попри Котів, скоро — і аж в Жогатинський лісок, де вже світає і ми трохи відпочиваємо. Прорив почався точно [опівночі].

5 червня. 1-ша год., а тут знову поляки. Йдемо отже потічками в Дилигівський ліс, але нас завважують поляки, які їхали з Жогатина на П'яткову, і йдуть ніби за нами. Що є? Скоро маршувати і скоро маршувати — поляки за нами. Ледве вже кожний ноги тягне. Вчора нічого не їв і вже кілька день, як «з ласки на потіху їв». І сьогодні нічого нічого не має — вчора цілий день бій і марш — вночі прорив і такий кавалок дороги. Та ще до того кожний обмочив чоботи і ноги, бо під Бірчею проходили ріку. Тому, що поляки бачили нас, йдемо аж над Гуту, щоб тамтуди пройти в Грушівський та Улючівський ліси. Але в Гуті поляки. Вертаємося над Лончки[?] з тим наміром, щоб вечором пройти Сян, бо тут випадало б з голоду вмерти. Хоч день, командир каже сухим ріщам палити і зварити собі якоїсь теплої юшки чи кави. Скоро напились теплої води. 20-та год. маршуємо на Сян. Та тут подають: «Скоро маршувати, з-заду поляки!» — «Що є?»

3. «Шволежери» (з французького «chevaux legers») — легка кіннота.

4. В цьому бою загинув к-р сотні «Ударники» 7, ст. бул. Григорій Янківський («Ластівка») і його брат Іван Янківський («Журавель»), чотовий цієї сотні, та понад 20 вояків. Одна чота цієї сотні і ще два рої залишилися при відділі В. Щигельського («Бурлаки»), а решта сотні на чолі з чот. Андрієм Бараном діяли незалежно й пізніше відійшли в УРСР.

— «Ага, постріли, є поляки» — год. 20:30 в лісі. Ми скоро маршуємо потоками, горбами над Сян, відразу переходимо Сян і йдемо далі, бо знову хтось подає: «Поляки за нами». Йдемо полями, не знаю куди, ні як, аж заходимо в якийсь лісок.

6 червня. По дорозі ловимо 6 ОРМО, які алярмово були покликані над Сян, бо «бандерофци хпон Сан пшефорсваць тутай»⁵, як вони розказують. Заходимо в ліс над Непадофске Гуціска і лежимо на становищах. Год. 13:15 алярм. ОРМО нас знайшло. Мусів хтось бачити. Лісничого, який ішов з ОРМО, ловимо. Одного ранять так, що викидає пістолю. Як пізніше довідуємося, це був капітан ОРМО. Він дістав серію в руку, яку йому того самого дня відтяли. Ми відступаємо потоком, селом Гуціска Непадофске в більший ліс, так що над вечір дістаємося над Крамарівку, на присілок Осіни. Тут гідно вечеряємо.

7 червня. О год. 1-й ранку йдемо в ліс, та під лісом нас обстріляли поляки. Ми відступаємо — йдемо в другім напрямі і так доходимо до лісу. Ідемо все лісом і між Волею Венгерською [Угорською] та Гелюшем займаємо становища, але год. 11:45 спокій. І хоч літак кружляє, цілий день спокій. Год. 6-та вечора — знову йдемо. По лісі свіжі стежки. Виходить з того, що ВП робило облаву. Хочемо йти на Середню, [але] попри нас переходить ВП, і ми відступаємо. Відтак знов проходимо дорогу, а тут виходить один вояк ВП і говорить: «То двунасти?» — «Так!» — відповідає хтось з наших, хапає вояка ВП і забирає із собою. Маршуємо далі лісом, потоками та в темноті, дощ лє, мов з відра. Десь коло 12-ої год. вночі запалюємо вогнища в потоці і сушимося до ранку.

8 червня. Ранком ідемо лісом аж коло Ваповець — Бовина. Тут квартируємо. Як сказав вояк ВП, зловлений вчора вчором,— той ліс, у якому ми вчора були, був цілий день обставлений і ВП проходило по ньому. Год. 4-та по полудні вже від'їжджали — і прийшов алярм — знову на становища навколо лісу. Він з Сянока, 11 дивізіон артилерії. Вони гнали за нами на Бірчу — Липу — Дилягову — Дубецьке й аж у той ліс. Коли вчором вернулися до лісу, то наліво від них мав зайняти становища 12 полк «КБВ». Отже вояк ВП,

5. Переклад: «Бандерівці хочуть тут переправитися через Сян».

зловлений нами, мав наладнати зв'язок з тим 12 полком «КБВ», але що його ще не було, «наладнав» з нами і з нами пішов. Використовуючи оту хвилину, що ще КБВ не долучило, ми вирвалися з перстень, яким був замкнений ліс. Хоч нічого не їмо, та сидимо на становищах. Знайомий з тих околиць стрілець трапив на свого вуйка з Ваповець і пішов з ним на село дістати розвідку. З ним пішов Цяпка⁶ з БСБ і відійшов до потоку, напився води. Нараз постріли. Той вояк, що мав вуйка, вернувся, а стрільця Цяпки (з БСБ) немає. Ми переходимо далі в напрямі Бовина і знову займаємо становища. Перечекавши до вечора, заходимо в село. Хоч кепсько, бо чота на хату, але дещо їмо і хочемо о 12-ій ночі йти через Лентівню до Сяну — тимчасом там ВП. Вертаємося знову в ліс. Сидимо десь до 2-ої год. по полудні над Рокітницею.

9 червня. Літак літає понад лісом. В лісі зловлено жінку і чоловіка біля присілку Рокітниці, Новий Світ. Ці кажуть, що там спокій. Отже цей присілок майже в лісі. Командир наказує дійти над присілок, зайняти становища і по двоє з роя [піти] в село варити. Щойно ми зійшли із становища, коли подають: з-заду поляки і вже постріли. Ми отже маршуємо коло вчорашніх становищ і виставляємо забезпечення, чекаємо, бо щойно 4-та год. Ми хочемо йти попри Вапівці та за Сян. Знова літак гуде над нами. Посидівши десь до 6-ої год., вже знова чуємо, що поляки з-заду. Маршуємо далі і підходимо над Вапівці. В селі спокій, але під лісом пішли два поляки. Обсервуємо шосу і Сян — нічого надзвичайного не видно, але ВП є. Ми чекаємо, поки не буде темно, і таки хоч би проб'ємо мусимо перейти Сян. Дощ ллє — гримить; але коло год. 10-ої вечора знову випогодилося і досить ясно, а ми хочемо йти в наступ на шосу чистим полем і на Сян. Ідем. Вже близько шоси падають перші постріли польської застави, та ми розвинулись у розстрільну, перейшли шосу, увійшли в Сян. Відділ ком. Крилача, перейшовши Сян, йде в напрямі лісу. Та тут з лісу польські застави відкривають вогонь. Падає вбитий рой. Опришко. Відділ, зліквідувавши застави, пробивається до лісу. Лісом маршуем на шосу Красічин — Перемишль, переходимо шосу і маршуємо в напрямі Залісся і через Залісся.

6. «Цяпка» — Грицько Дмитро, попав тоді в полон, сидів у в'язниці, був звільнений на амністії за Гомулки й пізніше виїхав до Австралії.

10 червня. Подаємося в Корманицькі ліси. Дійшовши на місце, займаємо становища. Кухарі йдуть варити снідання. Поснідавши і пообідавши, вечором вимаршовуємо з лісу і маршуємо в напрямі Турниці.

11 червня. Вранці переходимо шосе Риботичі — Бірча і входимо у виселене село Бориславка. Квартируємо через день, увечорі переходимо через Долішню Ямну і над ранком заходимо до Грозьови.

12 червня. Зваривши снідання, маршуємо над присілок Криве. Тут стаціонуємо через день. Вечором переходимо дорогу Сенькова — Тростянець і в ліс Тростянецький.

13 червня. Над ранком заходимо в пустий присілок Завадки Борсуківці. Тут заквартируємо. О тод. 7-ій ранком командир казав вислати 2 рої до магазину по пшеницю. Рої відійшли. О год. 8-ій прибігає стрілець із стійки і повідомляє, що від сторони Тростянця маршує військо. Все позбиралось і відступаємо в сторону Завадки і вниз Завадкою в напрямі Станькова. ВП почало перебігати нам спереду, але ми відкрили по них вогонь. В Завадці падає вбитий к-р Крилач. Зброю від нього забираємо і відступаємо в напрямі лісу над село Розпуття. Тут був ранений сан. Прут у ногу. Забираємо раненого і лісом маршуємо в сторону шоси Тирява Волоська. Підходимо над шосе, а від сторони Розпуття над'їжджає у нашому напрямі 6 авт ВП і стали на дорозі та й дивляться на наші застави і на нас, як ми перебігаємо шосе. Відділ переходить шосе, а ВП починає стріляти. Ми входимо в ліс над присілок Ласки, а ВП за нами слідом приходить на край лісу між Пилою та Крецевом. Від Пили поляки розтягнулися у розстрільну, йдуть у нашому напрямі. Ми перебігаємо шосе між Крецевом і Пилою і входимо в Ляхавські ліси. Літак починає кружляти над лісом. Ми переходимо на Ропу потоком і входимо в лісок над присілком Добрянкою. Тут спочиваємо, а ВП за нами слідом вже є знову. За нами починається перестрілка. Легко ранений стр. Крилатий. Переходимо потоком на присілок Буковину і входимо в Брижавські ліси. Маршуємо лісом через дорогу, що веде з Улюча на Явірник, і входимо в ліс між Улючем і Борівницею. Тут спочиваємо, а вечором сходимо в потік і починаємо палити. Вночі втекли два стрільці з сотні 94а. Над ранком переходимо в ліс над Селиська та Володж.

14 червня. День проходить спокійно, під вечір командир робить збірку і говорить, що як хто хоче йти на

свою відповідальність, то може йти⁷. Охотники є: решта, яка зосталась, творить дві чоти, першу перебрав Остап, а другу Сагайдак⁸. Переходимо через Волю Володзьку, набираємо бульби, йдемо варити. Над ранком прибігає стійковий і говорить, що поляки йдуть потоком від Володжі. Поляки побачили вогні, починають стріляти. Ми відступаємо лісом над Улюч.

15 червня. Займаємо становища. О год. 1:30 налізли на нас ВП. Починаємо стріляти і наступаємо на ВП. Поляки відступають. Ми переходимо в сторону Борівниці, в намірі перейти дорогу Улюч — Явірник, але на дорозі застави. Переходимо на Борівницю і чистим полем, під обстрілом ВП, переходимо в ліс та на село Рибне з наміром переходу через Рибне та Ясенів і в дальший ліс. Та по полях всюди розтягнене ВП, яке починає по нас стріляти. Добиваємося до лісу над Загутами. Та з лісу сипляться на нас постріли. Ми прориваємось через ворожу розстрільну і виходимо на гору в лісі над Загутами. Тут займаємо старі становища ком. Громенка і відпочиваємо. Санітарі перев'язують рани раненим. Та не довго прийшлося нам сидіти, бо ВП оточило гору і починає на нас наступати. Ми відбиваємося і починаємо співати. Поляки, почувши пісні, відступили. Ми починаємо з них сміятися, що вони за Сталіна воюють. Командир дає наказ, і ми розстрільною переходимо з гори і лісом маршуємо над Грушівку. Тут відпочиваємо до вечора. Вечором втікає чот. Остап і Лісовик з ПЖ. Першу чоту перебирає чот. Марко. Маршуємо понад Грушівку на Улюч і в село Улюч в напрямі Сяну, приходимо над Сян. Коло села Вітрилова хочемо перейти Сян, та нас польські стійки обстріляли. Вертаємося і маршуємо в ліс над Буковину.

16 червня. Маршуємо через Буковину на Ропу, тут відділ стоїть в лісі, а кухарі варять обід. По обіді маршуємо

7. Внаслідок голоду й перевтоми багато вояків з відділу В. Щигельського («Бурлаки») дезертирували, чи радше залишалися десь у надійному місці, щоб відпочити чи наїстися. Цього дня сотен. В. Щигельський проголосив, щоб зголосилися всі ті, що не мають сили далі йти з відділом чи задумують покидати відділ, для легалізації, відходу на еміграцію тощо. Всі вони будуть офіційно звільнені з УПА і не будуть записані як дезертири. Зголосилися тоді 24 вояки, і всі вони були звільнені з УПА. К-р В. Щигельський дав їм ще поради, що робити далі, щоб не попасти у ворожі руки.

8. Чота під ком. «Сагайдак» була фактично сотнею «Ударники» 6, якою командував Я. Коцьолок («Криlach»), що вже зменшилася до однієї чоти. Точний стан цієї чоти невідомий; в квітні 1947 р. сотня «Ударники» 6 мала 80 вояків.

над Ляхаву. Тут варимо вечерю. По вечері маршуємо на Пилу, звідси через Голучків, де нас ОРМО обстріляло, і заходимо в ліс Слонне над Залужем.

17 червня. День проходить спокійно, вечором долучує до нас ПЖ ком. Крилача, і ми переходимо Сян коло Залужа.

18 червня. Маршуємо лісами і заходимо на присілок Чекай. Заходимо до хат і починаємо варити, та ВП починає стріляти, і ми відступаємо. Маршуємо лісами, проходимо коло Кам'янок. Тут варимо вечерю.

19 червня. Вранці приходимо над село Туринське. Тут спочиваємо. Коло полудня починає кружляти над нами літак, зорці доносять, що по горах є польські застави. Ми розстрільною вдаряємо на заставу, розбиваємо заставу, пробігаємо через поле, відстрілюючись від поляків, що наступають з обох сторін. Добігаємо до лісу Хрещата. Тут відпочиваємо. Підслух доносить, що з-заду чути крик. Маршуємо далі. Вийшовши на гору, відпочиваємо. Підслух доносить, що в нашій напрямі йдуть поляки. Маршуємо, та вони нас зауважили і почали стріляти. Ми відступаємо і маршуємо далі. Приходимо над річку і відпочиваємо. Думаємо переходити річку. Перша чота почала переходити, та тут знов поляки починають стріляти. Ми відбиваємось, перебігаємо ріку і маршуємо на гору. Тут відпочиваємо. Вечором маршуємо в потік, запалюємо вогні. Командир висилає двох стрільців з ПЖ на стежу на присілок. Вони вертаються і зголошують, що чути розмову і так, якби окопи копали. Командир дає наказ погасити вогні і маршувати. Відмаршували 1 км від місця постою. Командир висилає ще раз стежу, з якою йде командир Зенко. По півгодині чути серію з кулемета та автоматні стріли в напрямі, в якому пішла стежа. Стежа вертається і зголошує, що є поляки. Але ми спочиваємо аж до ранку.

20 червня. Маршуємо під гору і виходимо на найвищий верх Хрещатої. Тут поляки розтягнені, і друга чота вдаряє по них. Вони відступають. Тут падають убиті рой. Сова і рой. Мороз, стр. Сорока, ранені стрілець Хмара, стр.. Левчук, стр. Пластун, стр. Листок, стр. Орест. Ми сходимо з гори наліво, перебігаємо через село... і заходимо в ліс... Тут відпочиваємо; год. 4-та пополудні поляки за нами слідом вже знов почали на нас наступати. Ми відбиваємось і маршуємо далі.

**ДЕННИК ВІДДІЛУ УПА «БУРЛАКИ»
(ВОЛОДИМИРА ЩИГЕЛЬСЬКОГО)¹
ведений В. Щигельським («Бурлакою»)
(від 1 серпня до 1 вересня 1947 р.)**

СЕРПЕНЬ 1947

1 серпня. О год. 3:30 виходимо з Бистрого на захід. Переходимо верх 1414 і прямуємо в напрямі поляни Лючки. По дорозі зустрічаємо двох туристів-чехів. При потоці наказую перерву. Від туристів довідуємося, що до Дменске приїхали 3 авта чехів. По дорозі не бачили нікого. Під час перерви всі миються. О год. 11-ій доходимо до згаданої поляни, де затримую відділ і враз із шпіцою, чот. Марком і Кучерявим провіряємо якісь помасковані місця. Раптом чую вже «конкретне»: «Руці на гору!» та коротку серію з кулемета. То чот. Марко враз з Кучерявим і шпіцою ловлять чеську заставу, яка перед хвилиною прийшла на поляну до кошари. Ловимо двох чехів, від яких довідуємося, що їх є коло 80 і розтягнені попри потік із західньої та північної сторони поляни².

Негайно приступаємо до атаки. Першу чоту кидаю потоком із східньої сторони поляни в напрямі півночі, а другу чоту на захід від потока. Полонених передаю ПЖ. Друга чота здобуває будинок, але по приїзді панцерки зустрічається із сильним опором ворога, який є на добрих становищах та очі-

1. Цей денник вів хор. В. Щигельський («Бурлака»), в тому часі командир куреня УПА, що йшов рейдом через Чехословаччину в Західню Європу. В склад куреня входили: його сотня «Ударники» 4, 94а, сотня «Ударники» 6, 96а, під ком. Я. Коцьолка («Криляча») і чота із сотні «Ударники» 7, 946, під ком. Григорія Янківського («Ластівки»). В наслідку боїв з ВП, а також з армією ЧСР, курінь змалів так, що вже не мав навіть 100 вояків. Оригіналу денника не вдалося віднайти. Передруковуємо його з копії, яку зробив пок. Богдан Гук («Скала») десь 1948-1949 р. Б. Гук приписав В. Щигельському також денник від 15 червня до 1 серпня 1947 р. Проте порівняння цього денника з оригіналом денника пера бунч. «Буркуна» виказало, що це копія денника «Буркуна». Тому цієї частини денника ми не передруковуємо (вона надрукована у 13 томі «Літопису УПА»). Додаткові інформації на цю тему — див. вступна стаття до цього тому.

2. В цьому часі армія й поліційні війська вже знали, що відділи УПА рейдують у Західню Європу, тож вони застосували таку тактику боротьби з відділами УПА: Частина військ мала постійно викривати, оточувати й атакувати наявні відділи УПА, щоб їх виснажити чи й завдати рішучого удару. Решта військ творила широке коло другої лінії оточення, бльокуючи переходи глибоко взад, передусім у напрямі рейду відділів. Якщо відділ УПА вилявірував з першого перстня оточення, все одно залишався в широкому колі бльокади. Більші сили військ ЧСР (в операції проти «Бурлаки» — біля 10,000) і гірська територія з нечисленними переходами на захід дозволили успішно застосувати цю тактику.

кує дальших наказів. Перша чота доходить аж до північної сторони потоку, де цілий час обстрілює ворога та панцерку. Ловимо ще одного чеха. Перестрілка триває до год. 12:45, відтак перша чота відступає до другої, і маршуємо на верх 1154. По дорозі розмундуруємо всіх трьох чехів і пускаємо. Втрат власних не було. Здобуто одного кулемета, 1 МКБ з трьома ріжками та одного кріса. Втрати ворога: 3-ох вбитих (певно), докладніше не знати.

З верха посуваємося до поляни Прічно Ніж. Один рій вже виходить на доріжку, як у тому часі з напряму поляни надїздять три авта з військом і на мотоциклах, які негайно роблять застави на цій доріжці. Незамітно відступаємо назад на верх 1154, звідтіль доріжкою на схід, якою ми маршували перед боєм, доходимо на південний захід від скали 1753, де в ліску наказую денну перерву. Обсервація бачить побоевище та звітує, що там військо далі стоїть на становищах. О год. 18-ій вимаршовуємо доріжкою, відтак хребтом на південь, аж доходимо під скали верха 2025 Хопен. Дорога страшна. Маршуємо, як альпійські кози. Зі скали на скалу, з каменя на камінь та верхами карлуватих сосон, як мавпи. По дорозі губиться стр. Хрущ, зв'язковий другої чоти, за котрим висилаю аж на місце останньої перерви. Та його не застають. Доходимо на північ від Дереша 2004 і Суровини 1403, де наказую денну перерву.

2 серпня. О год. 18:30 вимаршовуємо в північно-західнім напрямі. О год. 13:3 на хребті Дереша бачимо чехів, які стріляють з кулемета і ракет. О год. 22:30 доходимо до потоку на південь від Репіша 1201, де з огляду на темну ніч та недогідний терен наказую нічну перерву і варення.

3 серпня. О год. 5-ій виходимо з цього місця, переходимо хребет 1154-1410 і дальше по азимуті, без жадних стежок, посуваємося в західнім напрямі. Дорога тяжка, гори стрімкі та скелисті, а також голод допікає. Переходимо хребет Яловярка, який цілковито зарослий карлуватою сосною, так що маршувати мусимо через вершки. О год. 18-ій переходимо доріжку Кріжуйфка. Зараз за нами приїжджають чеські війська і обставляють цю доріжку. Обсервуємо їх згори. Доходимо до верха 1655, який теж зарослий карлуватою сосною, де робимо нічну перерву, з огляду на перевтому. Дорога невелика, але важка.

4 серпня. О год. 3:30 сходимо до потічка на південь від Местова Голя, де варимо, хто що має. Дехто чир, а

дехто гриби. О год. 6-ій тим самим потічком маршуємо далі на захід і доходимо на поляну при дорозі Лупнянка, де шпіца завважує чехів. Завертаємо в ліс на північ, де цілий час попри шосу бачимо чеські застави. Беруться до нас серйозно. Заставляють кожну доріжку в нашім напрямі. Літак щоденно крутиться понад лісами. Маршуємо далі на північ, щоб підшукати якусь люку, де можна б продертися. Становища чеські добрі, застави густі, за скалами або окопані. Доходимо на південь від верха 880 на доріжку і знову змагаємо ближче шоси, щоб перейти на другу сторону. Шпіца одначе знову чує чеську мову на протилежній стороні шоси. Залишаємося ночувати.

5 серпня. О год. 6-ій підсуваємося цілком під шосу, де бачимо чеську заставу коло 100 м. направо. Ставляємо дві застави, і думаю переходити. Рій Шуліки напереді. Стрільці Крук і Чайка перебігли вже на другу сторону, як з обох сторін посипались ворожі постріли. Далі переходити ані теж ліквідувати ворожі застави не дається. Оба згадані стрільці залишилися на тій стороні, а решта роя Шуліки під влучним вогнем ворога відступає до лісу. Ранений у крижі, коло хребта, стр. Береза. Рана важка, і він абсолютно не може йти. Спочатку не хоче, але переконавшись, що далі йти не зможе — залишається. З рештою відділу відступаю на гору Магуру — 1360. Вийшовши коло 200 м. під верх, чуємо крики: «Руце горі, обході!» З частими перервами доходимо на гору. Гора страшно стрімка. З огляду на фізичне виснаження та на недогідний терен до дальшого маршу займаємо оборонні становища і наказую денну перерву. По стежці, яка залишилася на траві, стверджуємо, що вчора переходили тут чехи. Крім обезпечення, всі сплять — помучені.

О год. 16-ій виходжу на хребет, звідкіль обсервую наш дальший маршрут. Думаю перейти на північ, щоб принаймні дещо з'їсти та хоча на якийсь час відв'язатися від ворога. О год. 17-ій чую рух на наших становищах, де негайно прибігаю і довідуюся, що в нашім напрямі ідуть чехи, що вони коло 100 м. прямо правого крила першої чоти, де був на становищах рій Кучеравого, відпочивають. Наказую зайняти становище та підпустити якнайближче. На цей відтинок кидаю ще одного кулемета з роя Шуліки. Ідуть... Пускаємо на віддаль 15-20 м. і на наказ «вогонь» на цьому відтинку відкриваємо стрілянину. Чехи переполошені. Одні втікають, другі займають становища, треті падають побиті та ранені. Хлопці стріляють з насолодою, думаючи про пімсту за Ма-

люжину та останню дорогу. Наказую перервати вогонь і кидую до переду, на становища чехів один рій з метою забрати ранених. Вернувшись, стверджують та зголошують, що лежить 6-ох убитих, а 3-ох ранених приносять на наші становища, де санітарна обслуга негайно дає їм першу поміч. Знову старшинська школа. Від полоненого довідуємось, що є їх унизу три «прапори» (курені) аспірантів, і всі є на становищах на дорозі, де ми нині вранці пробували переходити. Крім цих куренів, є ще додатки «четніків» (НБ) та частини звичайного війська. По зробленні перев'язок наказую приготуватися до відмаршу і вже змагаю в долину між села: Нев — Лупче — Мелатіни. Втрат власних під час бою не було. Втрати ворога: 6 вбитих, 3-ох ранених, яких ми залишили на побоєвищі, хоч були ще напевно ранені між тими, що втекли. Здобуто: 6 — ППС, 3 — кріси, 1 — ракетницю та дещо амуніції. О год. 21-ій доходимо на край лісу, де розвідка стверджує, що чехів попри ліс нема. Чекаю, аж краще стемніє. О год. 21:30 вимаршовуємо з лісу на поля, поміж села Лупче — Мелатіна. Тихенько, мов духи, змагаємо в північнім напрямі. Без жадних перешкод переходимо обі шоси, річку Ваг та залізничий шлях. В декотрих місцях залишаємо по собі добрі сліди у збіжжях та бараболях. Прекрасні села, гарний урожай. Все це оминаємо. Всіх дивує, чому не вступаємо в село, хоч тут ніде нема війська. По загонах, помімо моєї заборони, хлопці крадькома порпають бараболю. Дивлюся крізь пальці, бо я такий самий голодний, як і всі. Під Малим Гуком завертаємо на захід, переходимо поміж селами Медочани — Каляняни і 6 серпня о год. 4-ій доходимо на край лісу, під Туренську Магуру³.

6 серпня⁴. О год. 10-ій перерва. Внизу бачимо шосе, яким час від часу їдуть авта та крутяться цивілі. Після перерви маршувем в напрямі гори Хоч. По дорозі зустрічаємо шалас. Ствердивши, що чехів нема, кожний із задоволенням та усміненою міною — що буде сир — підсувається ближче. Застаємо коло 50 кг сиру та молока і негайно розподілюємо

3. На цьому кінчається «3-я частина» денників. 1 і 2 частини — це денники сотен. Ярослава Коцьолка («Крилача»), що передруковані в цьому томі.

4. Четверта частина машинопису Б. Гука починається таким заголовком «Записки від 6. VIII. 47 р. до 1. IX. 1947 р. Денник Бурлаки (продовження денника Крилача), ч. IV, Рейд». Текст цієї частини починався повстанською пісню «Вітай, суворий гордий ліс», яку ми перенесли на кінець денника.

поміж вояків. Перед вечором ріжемо три вівці і варимо суп. Кожний зі смаком заїдає, бо голод вже добре дошкулив.

7 серпня. О год. 3-ій вимаршовуємо далі на Хоч. Стежки нема жадної, ідемо ослонами, як кози. О год. 6-ій приходимо на верх, де знову зустрічаємо два шаласи, з яких беремо коло 100 кг. сиру, і маршуємо далі на захід, з метою перейти шосу між с. Ясенова-Дубове. Підійшовши ближче шоси, бачимо рух військових авт і стверджую, що шоса обставлена. Негайно відбиваємось з цього місця на північний схід і доходимо [до шоси] між селом Лестіни Вишне — Кубін, де вже цілком вечором сходимо під шосу і переходимо на другу сторону (на північ) під верх «800» Пр. Круче, де робимо коротку перерву. По дорозі губиться стр. Воробець (друга чота).

8 серпня. Зараз після перерви маршуємо на північний схід і о год. 3:30 доходимо в лісок Месково, де робимо денну перерву. Лісок маленький, але густий, так що перевірити його важко. О год. 19:10 підтягаємось ближче села Пуцов. З горба обсервуємо його. Жадного руху війська не завважуємо. О год. 21-ій розвідка стверджує, що в селі спокійно. Займаємо квартири: перша чота — східню, друга чота — західню частину села. Це перше село по Златій Ітці. В селі забираємо товари з крамниці і розподілюємо поміж вояків. В селі зустрічаю одну родину з Кошиць, від якої довідуюся, що в Кошицях, у лягрі, є коло 30 наших хлопців, які щоденно ходять до праці. Люди в селі бідні. Хліба нема майже в жадній хаті. Хлопці варять та печуть, хто що може.

9 серпня. О год. 1:30 виходимо із села доріжкою на північний захід. По дорозі робимо всякі штучки для змилення сліду. Коло хреста завертаємо на південь, а відтак на захід і доходимо під верх 807, де переходимо залізний шлях, ріку Ораву і шосу на західню сторону. Вода невелика. Переходимо вже над самим ранком. З шоси завертаємо доріжкою на північний захід, зустрічаємо якийсь будинок, який обходимо лісом. Пес нас чує і сильно бреше. Далі зустрічаємо знову один будинок, в якому вже світиться (ще люди завважують наш «кінець»). По перемарші відділу заходжу wraz з чотовим Марком і Гаком до тої хати, де стверджуємо, що це лісничівка. Загрожуємо, щоб нічого не говорили. В глибині лісу наказую перерву. На стійкового першої чоти знаходить цивіль, який вибрався на гриби. По провіренні його документів звільняємо, а самі посуваємось далі під хребет Кубін-

ської Голі. Гора дуже стрімка, а хлопці перемучені. Знова роблю перерву. О год. 18-ій на стійкового першої чоти на-ходять чехи. Стійковий, не знаючи, хто йде, затримує і питає, хто є, на що чех нічого не відповідає, завертає назад і втікає вниз. Негайно відступаємо на північ, на хребет, якого перейти на другу сторону, з огляду на відкритий терен, не вдається. На хребті завважуємо чехів, які маршують у нашій напрямі. Скорим темпом ми наперед попід хребет, а чехи хребтом. Маршуємо в східній напрямі. Дійшовши на Яжоврку (1100), користуємо з мряки і незаметно переходимо хребет на північну сторону. О год. 22-ій заходимо до потоку Перекопке, де наказую перерву і варимо їсти.

10 серпня. О год. 4-ій маршуємо лісом на захід, відтак на північ. Переходимо доріжку і потік Грустянка та доходимо між верх Пріслопец (1260) і Магурка-Држегін (1429), де знову завважуємо чехів, як копали становища. Вже після полудня відступаємо знову на південь, а відтак на схід. Доходимо до лісничівки, де переводимо розвідку і довідуємось, що в селі Грустін та по верхах, як Парач, Пріслопец і Мінчо, є чехи. Коло 500 м. на схід від тої лісничівки є ще одна державна лісничівка, куди висилаю ПЖ з метою забрати карти. По півгодині вертаються і приносять три карти, з котрих може для нас придатися лише Ружомберг. Щоб приспати чуйність ворога, затримуєм у лісі Кліновча через ніч, аж до 17-ої год. наступного дня.

11 серпня. О год. 17-ій вимаршовуємо на північний схід і на горі Яловярка знову переходимо хребет на південну сторону і попід нього змагаємо в південно-західній напрямі. О год. 22-ій, з огляду на темну ніч, сильний гушавник та брак стежки, знову наказую нічну перерву. На якійсь шкарпі пересиджуємо до ранку.

12 серпня. О год. 4-ій вимаршовуємо далі в тому самому напрямі. Стежки нема, маршуємо крізь потоки і гушавники. Марш днем дещо утруднений тому, що муситься оминати всякі поляни, шаласи, стада худоби і овець, а це завдає нам багато більше дороги. О год. 12-ій, припускаючи, що ми вже недалеко дороги Зазрів-Перніце, наказую перерву, а ройового Кучерявого з двома вояками висилаю прямо на захід із завданням дійти до шосе, перевірити його, чи нема ворожих застав, і вибрати добре місце для переходу⁵. О год.

5. Точніше — йшлося про те, щоб пробитися через ворожий перстень, що щораз щільніше замикав відділ УПА в словацьких горах.

17-ій стежі ще нема. Не знаю, що з ними могло статися. О год. 18-ій вертаються і зголошують, що були коло 4 км. в західнім напрямі, а шосе ніде не зустрінули. По дорозі повели розвідку у вівчаря і довідалися, що в селі Зазрів та по хребтах на північ і схід є багато чехів. Частина виїхала 11.VI.1947 із села в незнанім напрямі. Що є на шосе — не знав. Негайно вимаршовуємо далі в південно-західньому напрямі. На год. 22-гу заходимо до якогось бічного потічка, на схід від Лисіци (1213), де наказую нічну перерву. Варимо їсти. Повимивавшись, оповідаємо при вогні свої переживання в Польщі, а повечерявши смачної кулеші, лягаємо спати.

13 серпня. О год. 3-ій будить мене алярмовий до дальшого маршу. Відкладаю відмарш до год. 4:30, в якій виходимо. Переходимо хребет Лисіце, сходимо в долину, де роблю перерву і знову висилаю ройового. Білого з двома вояками, з тим самим завданням, що його вчора дістав Кучервий.

О год. 8:30 вертається і зголошує, що провів розвідку у двох лісорубів, яких стрінув по дорозі. Довідався, що шоса, яку маємо переходити, була до 12. VIII. 1947 обсаджена. По шосі, крім застав, стало їздила панцерка. О год. 13-ій стягнулися і виїхали в напрямі Жіліни. Із спокійнішим серцем посуваємося ближче шоси, обходимо лісорубів і пастухів та доходимо до шоси, по якій час до часу переїздить авта чи хтось на вельосипеді. Роями, в білий день, переправляємось на другу сторону, де завважує нас одна жінка з присілка Беля, який обходимо біля 500 м. на північ. Під час переправи переїздить одне авто з військом. Доріжку, яка веде від шоси до згаданого присілка, переходимо на південь і узгір'ям посуваємось в південно-західнім напрямі. Під верхом Медзіголя (1185) зустрічаємо шалас, де забираємо 54 «ошипки»⁶, за що платимо 1000 зл., і довідуємось, що під верхом Велькі Розсутец є туристична хата з туристами. Починає падати дощ і заходить мряка, з чого користуємо і переходимо полями до туристичної хати. З поляни маршуємо потоком і переходимо хребет Медзіголя на західню сторону. ПЖ з одною кулеметною ланкою посилаю до тієї хати, куди відтак сам приходжу і застаю багато туристів (самих інтелігентів — доктори, інженери) з Чехії і Словаччини. Відділ приміщую в лісі, де варять вечерю, а сам з обома чотовими, командиром

6. «Ошипки» — паляниці.

Зенком⁷, «доктором»⁸ та Гаком у хаті з туристами ведемо дискусії на різні теми. Карт не мають жадних. Дивує їх наша поведінка, бо з преси чули про нас як про «бандитів», які граблять і мордують цивільне населення. Надворі злива і тьма, що і кроку не можна зробити. О год. 22:30 стійковий повідомляє, що на місці постою відділу був вибух гранати. Нещасливий випадок. Стр. Листкові незаметно випала польська граната до вогню, де сидів він, стр. Скала і Смола, вибухла і ранила його в клуб, а стр. Скалі зломила праву ногу вище коліна. По зробленні перев'язки наказую принести його до хати, де він і залишається, а господині дому припорушено вранці відставити його до шпиталю⁹. Поучую раненого, як має свідчити.

14 серпня. О год. 4-ій, попрощавшись з раненим і господинею хати, відходимо до відділу. Надворі далі тьма і дощ. О год. 5:10 маршуємо далі в західнім напрямі. Присілок Істванова залишаємо на південь. Під час короткої перерви чуємо крісові постріли і серію з кулемета в тому місці, звідкіль ми вийшли. Дійшовши на гору Велькі Консул (745), наказую перерву, де очікуємо вечора. Перед нами поляна та двір, яких днем незаметно не обійдеться. Напереді друга чота, рій Оленя. Від вчорашніх туристів довідалися, що празьке радіо говорить про якийсь наш відділ в околиці на північний захід від Брна. О год. 23:30 переходимо поляну, двір залишаємо по південній стороні і маршуємо в напрямі гори Седло (900). Дорога страшна, ідемо руками і ногами. О год. 1-ій доходимо на згаданий верх.

15 серпня. Маршуємо далі на захід до потічка (доплив потоку Вельке Браніце), де доходимо на год. 3:30. Страшно стрімка гора. Вниз всі сунуться по каміннях, яке час до часу, коли хтось штовхне, з лоском летить додолу. Вниз злітає багато хлопців, бо на ногах нема права вдержатись. Між

7. К-р «Зенко» — пор. Зенон Бахталовський — К-р підстаршинської школи на Закерзонні, йшов у відділі В. Щигельського на Захід. (Див. раніші примітки).

8. «Доктор» — мова про Богдана Гука («Скалу»), який, хоч ще не закінчив медицини, виконував обов'язки лікаря у відділі УПА під ком. В. Щигельського.

9. В час рейду к-р відділу УПА В. Щигельський («Бурлака») був змушений залишати по селах тяжко ранених вояків УПА в надії, що їх чеське військо віддасть до шпиталю й не буде торгувати, як це було в таких варварських державах, як СРСР і ПНР. Не зважаючи на офіційні (і півофіційні обіцянки) в різних летючках і пресі, чехо-словацький уряд пізніше видав цих ранених поліційним властям ПНР.

іншими» падає Дідо¹⁰ і дуже сильно товчеться. Д-р Вир¹¹ дає першу поміч, і поволі зводять його до потока, де залишаємось і варимо їсти.

О год. 6-ій виходимо знову на такий самий стрімкий верх Сокол (924), де залишаємось днювати. З обсерваційного пункту бачу чеські застави. Важко посуватись вперед законспіровано, а ще тяжче прохарчувати таку групу, щоб не звернути уваги ворога. З обсерваційного пункту бачу ворожі застави на шосе Варін-Бея і далше. Значить, дорога знову загорожена і то досить густими заставами. О год. 12-ій завважує нас пастух, яких на кожнім горбку, на кожній половині є по двох, трьох. Пастуха з огляду на те, що з хати має прийти хтось доїти корови, звільняю і наказую, щоб нічого не говорив (хоча напевно скаже). О год. 15:30 постріл в напрямі верха Сідло.

Роздумую на всі лади і приходжу до переконання, що найкраще було б поділити відділ на малі групи, одначе жалко мені лишити хлопців, з якими вже так багато перейшов і які вже так багато мають за собою. Одначе щось треба робити, бо далі рейдувати цілістю в напрямі, про який ворог вже досконалим знає, не дасться. О год. 16-ій роблю відправу почту і чотових, під час якої ще нічого не вирішую¹². Розбираємо справу з усіх сторін, і задумую ще зробити відправу ройових. О год. 22-ій сходимо коло джерела на підгірок і варимо їсти. Сон не береться.

16 серпня. О год. 6-ій виходимо під верх Баранярки (1270), де роблю у повнім складі останню відправу з почтом, чотовими і ройовими, на якій о год. 10:30 вирішую поділити відділ на 7 груп у такому складі:

1-ша група:	2-га (група):	3-тя (група):
1) К-р Бурлака, 2) Гак,	1) К-р Зенко, 2) Кучерявий,	1) К-р Марко, 2) Чумак,

10. «Дідо» — Лука Оліяр з с. Сівчина б. Бірчі — мабуть, найстарший вояк УПА в перемиському курені. Він мав тоді 60 років. Пізніше він попав у чеський полон, був виданий Польщі й засуджений на довічне в'язницю. Його сини — один був засуджений на кару смерті, а другий загинув на полі бою в рядах УПА.

11. «Вир» — новий псевдонім Богдана Гука («Скали»), вживаний на території ЧСР.

12. Хоч на цій нараді ще не проголошено остаточних рішень про поділ відділу, одначе учасники твердять, що цю справу обговорювано вже як вирішену: як поділити відділ на дїездатні менші групи, які матимуть шансу дійти в Західню Европу.

- 3) Вир,
- 4) Байдак,
- 5) Граб,
- 6) Панас,
- 7) Снігур,
- 8) Степовий,
- 9) Нестор,
- 10) Офелія;

- 3) Квітка,
- 4) Листок,
- 5) Вербa,
- 6) Камінь,
- 7) Вовк,
- 8) Смик,
- 9) Соловейко,
- 10) Галайда,
- 11) Скала¹³;

- 3) Хмара,
- 4) Ярій,
- 5) Воронний,
- 6) Дунай,
- 7) Воробець,
- 8) Мартин,
- 9) Сопран¹⁴,
- 10) Грунька;

4-та (група):

- 1) Білий,
- 2) Хомік,
- 3) Лев,
- 4) Лис,
- 5) Ліщина,
- 6) Смола,
- 7) Медвідь,
- 8) Маріян¹⁵,
- 9) Заяць;

5-та (група):

- 1) Буркун,
- 2) Шуліка,
- 3) Мороз,
- 4) Пластун,
- 5) Левчук,
- 6) Крілик,
- 7) Меч,
- 8) Дідо,
- 9) Явір;

6-та (група):

- 1) Сагайдак,
- 2) Олень,
- 3) Шпак,
- 4) Кіс,
- 5) Лемко,
- 6) Бистрий,
- 7) Тарас,
- 8) Орел,
- 9) Гордий¹⁶;

7-ма (група):

1) Голий,	5) Жук,
2) Явір,	6) Лоза,
3) Крилатий,	7) Малий,
4) Голуб,	8) Соловій,
	9) Кукса.

По виданні відповідних інструкцій та порад до дальшого маршруту наказую розхід і збірку цілості на год. 13-ту. З відправи роблю дві знімки. О год. 13-ій збірка готова, бун-

13. Цей «Скала» був санітарем у другій чоті (511, чот. Володимир Дашко, «Марко») у сотні «Ударники» 4 під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»).

14. «Сопран» — В.С. з Перемищини — студент медицини, який був районним служби здоров'я (УЧХ) в першому районі Перемиського надрайону.

15. «Маріян» — Гельмут Кравзе — студент медицини, який виконував обов'язки лікаря в сотні «Ударники» 6 під ком. Ярослава Коцьолка («Крилача»). Він був німецької національності. (Див. раніші примітки).

16. «Гордий» — Осип Левицький — сотенний санітар у сотні «Ударники» 7 під ком. Григорія Янківського («Ластівки»).

чужний здає мені звіт. Стан 1:67¹⁷. Пояснюю хлопцям доцільність розчленування відділу на менші групи і з'ясовую справу обставин в терені. Як мені, так і всім хлопцям сльози виступили на очі, а дехто навіть на голос заплакав. Серце почало приспішено битись. Щось не дає мені говорити. Жаль залишати хлопців у чужім терені по такій довгій співпраці, але обставини до цього примушують. Нерадо закінчую свою промову і розподіляю на групи. З цілоти роблю знімки, а опісля з кожною групою зокрема. З бодем серця прощаю своїх дорогих друзів, своїх коханих, безстрашних вояків, і кожний розходитьсь у свою сторону. До своєї групи долучую, ще доки дасться, групу бунчужного Буркуна, і маршуємо в південнім напрямі. Відійшовши коло 2 км., наказую перерву і обсервуємо чехів на горі Кривань і Сухий Верх. На числюємо їх на збірці коло 500 душ. На збірку посходились з обох сторін хребта, а відтак відмаршували в південно-західньому напрямі. Із свого місця обсервації о год. 21-ій сходимо на захід до потока Вельке Браніце, де освічують нас дві ракети. Не знаючи, що є, маршуємо на Долгий Верх і під хребтом заночовуємо.

17 серпня. О год. 7:30 виходимо на верх, звідкіль обсервуємо дальший наш напрям. О год. 10-ій стійковий повідомляє, що хребтом в нашім напрямі хтось маршує. Ховаємось у кущики і пізнаємо групу Кучерявого. Сердечно вітаємось, а к-р Зенко оповідає, які мали пригоди цієї ночі. Між іншим, довідаюсь, що ракети, які ми вчора бачили, були стріляні до них. Низько понад хребти літають два літаки і викручуютьсь поміж деревами, за якими сидимо помасковані. Разом сидимо до години 15-ої. Група Кучерявого залишається на місці, а ми маршуємо вниз, в напрямі верха Кікуля (938). По дорозі зустрічаємо стадо овець, яке з наказу чехів, забирається до села. Від вівчаря дістаємо 5 кг. сиру та 10 кг. бараболь. В потоці Межебраніце варимо суп і зупиняємось до год. 19-ої. На год. 22-гу доходимо до згаданого хребта, де з огляду на темноту та скалистий і дуже стрімкий терен залишаємось ночувати.

18 серпня. О год. 5:30 пробуджуюсь, а стійковий повідомляє мене, що тому 15 хв. були два постріли під верхом 1141. Пообсервувавши через далековид, нічого не завважую і

17. Стан відділу — 68 вояків, а списки подають 67. Бунч. «Буркун» твердить, що правильним числом є «68», бо він його пригадає (див. «Літопис УПА», т. 13, стор. 103). Значить, у списках не подано одного вояка.

подаюь хребтом дещо на південь, щоб пообсервувати село. Відійшовши коло 100 м. від нашого місця постою, завважую сплячого вояка, відтак другого і більше, та пізнаю групу Сагайдака. Не показуючись їм, відступаю до своїх і оповідаю про це Гакові. В цьому часі вони примаршовують до нас (знову Кучерявий і Сагайдак) і оповідають, що хребтом в нашому напрямі ідуть чехи. Негайно відступаємо хребтом на північ, а потім на захід, до Бельської Долини. Знову нас є разом чотири групи. Із західнього хребта випроваджуються [пастухи] з шаласу, а від «бачі»¹⁸ довідуємось, що о год. 5:30 переходили попри його шалас 42 жандарми і два рази стрілили. Від фірмана знову довідуємось, що крім застав, по шосе їздять два танки і є розтягнена друга лінія, полями попід ліс. Знову кружляє літак, та більше понад криванський верх. З Бельської Долини маршуємо всі разом далі на захід, в напрямі хребта Беліц. Дорога недалеко, але дуже тяжка. Гори такі стрімкі, що годі вдержатись. Припікає сонце, кожний купається в поті і тягне ногу за ногою, тримаючись кущиків, щоб не полетіти додолу. З тяжкою бідою виходимо на Бецін, доходимо до хребта 1161 і подаємось далі на захід. Перед нами зруб, який видно з усіх сторін. На верху Сухи (1468) бачу чехів. Понад нами починає кружляти літак, перед яким маскуємось і помасковані сходимо на південь в потік Кур, звідкіль повертаємо в потічок на південний захід і маршуємо коло 500 м. в ліс, де роблю денну перерву. Варимо їсти. Харчі цілковито вичерпані, ще буде муки на один «чир». Ми довкола замкнені і то подвійною лінією. Треба щось промишляти. О год. 18-ій кінчимо варення і маршуємо далі в напрямі верха Єдловіце (1037). Під верхом переходимо на «пешнік», яким маршуємо коло 15 хвилин, а відтак звертаємо на південний захід, заходимо в густий ліс, де наказую нічну перерву.

19 серпня. О год. 4:30 вимаршовуємо з нічного місця постою, сходимо в Градський потік, де завважую цілком свіжі сліди чехів у напрямі криванського верха. З потока завертаємо на південний захід, доходимо до верха Ліповец, завертаємо на південний захід від верха Плежелъ (998), і наказую денну перерву. Прекрасне обсерваційне місце. Бачимо чеські застави від тунелю аж по закрут 336. Авто розвозить снідання для кожної застави. Від верха 336 дальше на південь не видно нікого. На шосе рух. Без перерви їздять авта. О

18. «Бача» — начальник стоянки пастухів, які випасають на полонинах вівці.

год. 11-й обсервація завважує денні застави вздовж понад дорогу. О год. 12:30 до кожної застави приїздить авто, з якого долучує по 5-6 вояків. Дають підкріплення заставам. Тяжко буде пройти, а тут голод допікає. О год. 13:30 їде танк в напрямі Варіна. Значить, ми замкнені з усіх сторін. Хочуть нас голодом змусити до капітуляції. Год. 17-та — на фронтах без змін. Рішаюся помимо всього пробувати вечором переходити на другу сторону. Здаю собі справу, що не буде легко, але іншого виходу немає. В чеських таборах мене бачити не будуть. О год. 18-й переїздить човен вздовж Вагу, і переконаюсь, що в тому місці, де я задумував переходити, вода глибока до 2 метрів. Зміню своє рішення і підтягаюсь до старого двора над Вагом, де думаю принаймні дістати бараболю. О год. 23:30 розвідка (Степовий, Квітка, Тарас і Лемко) знаходять в хаті на чотирьох жандармів. Хату негайно оточують роєм Оленя. Чехи стріляють. Закликаємо і запевняємо їх, щоб здалися, що нічого їм не зробимо. Та нічого не помагає. Вони далі стріляють і кличуть на поміч. Кидаю до хати одну гранату, одначе хату здобувати силою забороняю, бо втрати з нашої, як теж і чеської сторони не є побажаними. Наказую відступати на північний схід, у напрямі гущавника. Стрімка гора. Добившись на верх, з огляду на темну ніч наказую нічну перерву.

20 серпня. О год. 4:30 виходимо з цього місця і на год 7:10 доходимо під верх Яловянку, де з огляду на зруб і на всі сторони видний терен не вдається далі маршувати. З хребта прекрасно видно всі села. Бачу, як чехи (дві групи по 25-30 людей) маршують з Варіна в напрямі двора, в яким минулої ночі ми стрінули 4-ох чехів. Наказую зійти 30 м. з хребта вниз, де задумую просидіти день. Сьомий день в оточенні! Щоденно патрульовані всі клаптики лісу. Лягаю, як і всі наші друзі (крім служби), спати.

О год. 12:30 будить мене Офелія і показує на гору (хребет, звідкіль ми зійшли), де бачу у віддалі 15 м. трьох чехів. Хочу незаметно одягнутися, але вони мене бачать, тому в тій хвилині беру кріса та видаю дальші накази. Стрілянина! Чехи кидають гранати, а ми відступаємо вниз, до Градського потоку, яким відтак ідемо коло 1500 м. на схід. В потоці також свіжі сліди чехів. Під час перестрілки були ранені: стр. Зенко (в ліву ногу і руку) і стр. Крілик (в ліву долоню). Оба ранені легко, так що можуть маршувати далі.

З потоку завертаю на північ. Доходимо коло 300 м. від потоку, де наказую перерву. Негайно за нами маршують

чехи. Можливо, що були б перейшли далі, але стр. Верба потрутив камінь, який їх заалармував, і вони позаймали становища. На рій Кучерявого налазить один чех. Двох вояків і Кучерявий держать його на «мушці», але тому, що не кричав, ні не стріляв, лише стояв на одному місці, не застрілили його. Чую чеську команду, щоб маршувати вгору, в нашім напрямі, і тому наказую також потоком відступати в північно-східнім напрямі.

О год. 16:30 доходимо на Єдловіну, переходимо її на північну сторону і прямуємо в лісок Дуброва, між Варіном і Краснани, де вже невідклично думаю пробиватися на другу сторону. Краще згинути на полі бою, як вмерти голодовою смертю, чи мучитись у ворожих таборах.

Дійшовши коло 500 м. на південь від лісничівки Кур, між лісом і потоком, дезертирують з найпевніших, з найдовірениших моїх людей: ком. ПЖ Гак, чот. Сагайдак і Юльцьо з ПЖ. Всі великі мученики за Україну, великі герої, але як є добре, як є що їсти, як ворог не гонить. В Польщі одні, а тут другі. Кому вірити — сам не знаю! Вразило це теж і від'ємно подіяло на вояків. Не показуючи по собі зворушення, завертаю з потоку Кур на північ, між Краснани і Дольна Тіжина, з метою пробитися на шосу. Після підходу до верха «456» нас задержує і відкриває вогонь чеська застава першої лінії. Кучерявий напереді. Відповідаємо вогнем і йдемо до переду.

Починають освічувати ракетами, закидати гранатами і обстрілювати кулеметним вогнем із сусідніх гнізд. Гаряче! Стріляють влучно, так що годі посуватися.

Пробиваємось крізь першу лінію і входимо на поле обстрілу з усіх сторін. Із шоси й піль освічують нас ракетами і рефлекторами та обстрілюють методичним вогнем, наперед добре приготованим. На шосі танки! Ворог довкола нас! Геройською смертю падає на полі слави рой. Кучерявий, який, будучи важко раненим, проговорив як останні слова: «Прощай, командире» і власною пістолею дострілився.

Год. 1-ша. Бачу, що за шосу перейти ніяк не вдається. Наказую відступ до лісу. Ворог без перерви освічує і обстрілює. Знову прорив через першу лінію, яка зайшла на наші зади. Дорогу до лісу, крім застав, загороджує теж і танк, який своїми рефлекторами прекрасно освітлює поля. В другім прориві знову падають: Граб, Снігур і т.д...?

21 серпня. Бій розбиває нас на дві групи, і я з одною добиваюся до краю лісу на год. 1:45. Всіх нас 19. До насту-

пу йшло 36. Бачучи безвихідну ситуацію, яку виявляю всім хлопцям, і бачучи, що далі навіть такою малою групою, як зараз, маневрувати не дасться, і бачучи, що хлопці мають різні пляни, з якими передомною криються, розподіляю все це на малі групки 3-4 люда, дозволяю кожному робити так, як буде уважати за відповідне. Попроцавшись з хлопцями, відходжу враз з к-ром Зенком, д-ром Виром, Нестором з ПЖ, рой. Шулікою, зв'язковим Панасом, бунчужним Буркуном і Офелією в напрямі Єдловіни. Всіх нас 8. На Єдловіну прибуваємо на год. 5:30 і хребтом посуваємось на гору Копа. Зробивши коло 100 м. хребтом, ми раптом заатаковані чехами, які поховалися поза кущі і [залягли]. Відбиваємось на південний схід на пішник, де хвилинку затримуємось, а я пугаю за бунч. Буркуном і Панасом, які відбилися десь на бік. Буркун долучує, а замість Панаса приходить сан. Гордий¹⁹, який також наліз на чехів. На пішнику налазять на командира Зенка три четніки, які, не зорієнтувавшись, що таке, були обстріляні з ППС, а відтак з ППШ Шуліки. Двох впало на місці, а третій утік.

З пішника відбиваємо на південний схід, де над Градським потоком відпочиваємо. Їсти вже хочеться добре. Куримо малинник та делектуємось його смаком. О год. 16-ій переходимо на другу сторону потоку (старий замок), де запалюємо сухою ліскою вогник і варимо бараболю, яку дехто вхопив з поля під час відступу. З'ївши по дві бараболі, чуємо, як хтось маршує із східньої сторони в нашім напрямі. Спочатку невиразно, потім одначе добре чую команду: «До переду». Зорієнтувавшись у ситуації, відступаємо під верх (на південь), де Нестор і Шуліка затримують чехів (не знають, хто вони), а відтак відкривають по них вогонь з ППШ. На горі зчинився рух. Стрілянина... Ми за той час скоріше біжимо в долину, відтак на захід, де знаходимо кущики, бо далі нема куди йти, і думаємо тихо пересидіти. Чуємо чеську розмову. Переходять коло нас. Напевно десь наші напоряться. Нічого не порадиимо... бо така доля у нашім житті... На зміну тримаючи алярмівку, пересиджуємо (перемучуємо) до ранку).

22 серпня. З місця не рушаємось, щоб не налізти на чехів. Можливо, що дещо зміниться. Голод дошкулює. На тому самому місці пересиджуємо далі, ніде лягти ані добре

19. Сан. «Гордий» — в машинописі подано в дужках: «сан. 2-ої чоти».

сісти. Каміння повглиблювалося в тіло. О год. 13:30 начислюємо 98 чехів, які маршують хребтом у напрямі Кривані. В тому самому часі чуємо чеську мову в Градськім потоці. О год. 19-ій, коло 50 м. від нас, пішником маршує вниз більша група чехів. Півгодини після цього хребтом Єдловіна вниз маршує 115 чехів. Перед тим було видно і чути вистріли білих ракет. Припускаю, що може вже по останній перемозі вийдуть, і тому вирушаємо із свого потоку на захід. Переходимо Градський хребет, де видно добре витопану стежку вниз, і зійшовши вниз, робимо з палаток і галуззя буду, де палимо вогник і варимо на зміну в менажці бараболю, якої не вистачить на один день. На шосі над Вагом, просто нас, час до часу видно білі ракети та чути кулеметні і автоматні серії. Так пострілюють собі на цілім відтинку.

23 серпня. О год. 4:30 залишаємо своє місце і переходимо коло 2 км. на південь, де під скелею зупиняємось на довший постій. Під обсервацією маємо шосу і Ваг. Шосу застаємо без змін. Застави як стояли, так стоять далі. Бачимо, як авто і фіра возять їм харчі. 10 днів, як ми окружені. Замкнення так прецизійно опрацювали і такий недогідний терен, що пройти ніяк не дається. Припускаю, що цей комплекс лісу вже заздалегідь мали приготований для нас. Обчисляємо, що всіх чехів, які беруть участь проти нашого відділу, є понад 10,000. Вечором переходимо знову хребет «663» на південь за потік, де вже кінчимо нашу бараболю, яка, хоча пісна і варена в «мундирах», всім дуже смакує. Кожний з'їв по 8 бараболюк, одначе голод нею мало заспокоюється, а надалі нема вже нічого, а навіть немає виглядів. Лишається лиш одне: «Здобути бараболю, або згинути в боротьбі за неї!»

24 серпня. Переходимо із свого місця на південний захід, ближче лісничівки, яка є при самій ріці, де стоять чехи, пробувати щастя. До год. 16-ої сидимо в кущиках, а відтак підсуваємося ближче. На зрубі в потоці бачимо робітничі буди, де після провірення знаходимо кілька недоїдених сухарів хліба, розділяємо на 8 рівних частин (один міг би наїстися) і з великим смаком і радістю їх з'їдаємо. Попили водою, і голод трохи заспокоївся. О год. 18-ій висилаю Буркуна, Нестора і д. Вира ближче лісничівки, для докладної орієнтації. Коло 500 м. від нашого місця постою зустрічають знову буду з чотирьома робітниками, від яких купуємо за 300 ЧК 5 і пів буханця хліба і коло 1,50 кг. солонини. Велика

радість! Кожний з місця частину консумує, а решту ховає на даліше. Довідуємось від робітників, що чехів коло лісничівки немає, лиш час до часу приїздять з тої сторони Вагу. Вечором висилаю к-ра Зенка, Буркуна, Нестора, Шуліку і Гордого на «організацію» до лісничівки і пана, який управляє лісними робітниками. О год. 23-ій вертаються і приносять 8 буханців хліба і коло 4 кг. солонини. Но, тепер чехи можуть ще хоч і тиждень тримати облогу. Час маємо, а до зими ще далеко. Из задоволенням заходимо до одної з буд, де варимо вечерю. До нашого газдівства прибуло ще і відро. З великим смаком з'їдаємо картопляний суп, до варення якого приступили всі, на чолі з Офелією.

25 серпня. О год. 4:30, наївшия юшки та попивши чорної кави, переходимо хребет Паносіна (1022) і приміщуємось у кущиках на узгір'ю, недалеко станції Дубне-Скале. День гарний, сонце припікає. О год. 15-ій чуємо недалеко нас дзвінки овець. Тепер віримо, що з голоду не повмираємо. Вівці проходять недалеко нас і назад сходять на поля коло нас. На шосі час до часу чути постріли, сирени авт і залізниці. Не маємо доброго обсерваційного пункту, а до лісу не посуваємось, щоб хтось не завважив. О год. 19-ій з огляду на конспірацію перемінюємо свої псевдоніми:

1. Бурлака – Старий	5. Шуліка – Малий
2. Зенко – Чалий	6. Гордий – Босий
3. Вир – Твердий	7. Буркун – Сірий
4. Нестор – Рудий	8. Офелія – Ірка

26 серпня. З нагоди перехрищення Чалий, Твердий і Рудий запускають вуса, і ми всі робимо себе дещо подібними до людей. Вечором висилаю Малого, Босого і Ірку на край лісу (на поле) за бараболею. О год. 12:05 коло нас переходять чехи (20 м.). Кількість їх невідома, тому що сидимо за зваленим деревом та потерпаємо, щоб нас не завважили. Ліс рідкий, навіть втікати нема куди. Знизу чехи, а ми на стрімкім узгір'ї, що навіть сидіти добре не можна. Ціле пополудне пострілюють чехи. Малий вертається з краю лісу і зголошує, що по тій стороні Вагу і під лісом є чехи. Бараболі не міг вкрасти, бо треба було переступити доріжку, при котрій сиділи чехи. Робимо буду з палаток, щоб не було видно світла, і палимо маленький вогник. Варимо останній запас муки. В буді, хоч повно диму, всі пхаються до середини та з призвичаєння сідають навколо нашого вогника. Вночі

чули постріли на всіх відтинках.

27 серпня. Знову цілий день сидимо на тому самому місці. День проходить спокійно. Вечором та сама трійка вдруге вибирається на бараболі і вертається вже з мішочком. На кожного припадає по 12 бараболь. Варимо і розподілюємо на цілу добу.

28 серпня. Так само на зміну ходять по бараболю. З голоду, значить, коли бараболя в полі, не повмираємо.

29 серпня. З огляду на дощ і зимно палю вогонь і задумуємо варити бараболю. Висилаю Босого нижче, коло 50 м. по воду. За хвилину Босий біжить без відра і повідомляє, що ідуть чехи. Бачили його, як брав воду. Були коло 30 м. від нього. Не знаючи, що він їх завважив, хотіли нас оточити. Одначе їм не вдалося, а ми щасливо, залишивши лиш відро, відступили на схід в ліс.

30 серпня. О год. 13-ій переходимо із свого місця (падає дощ і є досить зимно) далі на схід і зупиняємось у потоці Беля, на південь від села Клячани. Надворі зимно, а запалити не дається. Вибираюся враз з Твердим на край лісу, на розвідку. Бачимо людей при праці. В потоці, при якому ми сидимо, пасеться велике стадо гусей. Від пастуха засягаємо язика (під маскою чехів) і довідуємось, що крім військ, які нас замкнули, є залоги по всіх селах, які мають завдання не допускати нас до хат за харчами. З вівтірка на середу одного нашого зловили, а чотири втекли до лісу. На південь, між Вагом і лісом є багато шопок із сіном. З огляду на дощ і зимно, наваривши бараболь, переходимо за темна до одної з шоп. До Вагу коло 150 м. Бачимо чеські застави.

31 серпня. В шопці на сніні пересиджуємо цілий день. Надворі слота і зимно, а ми замість у лісі дзвонити зубами, лежимо тихенько на сніні та крізь шпари оглядаємо чеські застави над Вагом і пастухів, які під нами пасуть худобу. О год. 20-ій Твердий, Босий і Офелія виходять до лісу на старе місце варити бараболю і грушки, а решта залишається в шопці. Ніччю, як звичайно, стріли і ракети на цілім фронті. Минає 19 днів, як ми замкнені у Малій Фатрі. Облога і то не яка-будь. Єдине щастя, що дається ще з поля вкрасти барабольку. Цікаво, як довго ще чехи думають нас держати. Одначе мусять погодитися з обставинами.

До голови приходять різні думки, але незломна віра у поборення каже нам далі держатись. Частіше, як завжди,

сниться хата, жінка, дитина... Цікаво, що вони роблять. Чи здорові, чи у своїй хаті, чи може десь на Сибірі... Нічого, кохані... Це все за Україну... Це все за краще завтра. Якщо це вже не для мене, то для тебе, коханий сину! Пам'ятай і не забувай навіки, що батько твій боровся за святі ідеали, за визволення свого народу з-під більшовицького ярма, за свободу, вільність і незалежність української держави! Смерть мені не страшна, хоча грозить на кожному кроці і хоча дуже хотів би з вами, кохані, ще бути... Одначе я тішуся і гордий з того, що якраз на мене припала честь і слава визволяти свій рідний край.

1 вересня. Річниця бранівського бою²⁰. О год. 3-ій вертається наша трійка з вареною бараболею і грушками. О год. 3-ій приганяють пастухи худобу і пасуть коло нашої будки. Сидимо якнайтихіше, щоб не почули²¹.

ВІТАЙ, СУВОРИЙ, ГОРДИЙ ЛІС²²

Вітай, суворий, гордий ліс
В зеленій, свіжій тіні.
Чи мріяв ти, як буйно ріс,
Служити Україні?
Весь чар узлісь, горбів, яруг
Відав для України,
Повстанцям ти як рідний друг,
Рідніший від родини.
Виховуй вольности борців,
Завзяте покоління,
Дай м'язам тугість конарів,
Дай жилам міць коріння.
Холодний кріс найкращий друг,
Колиба мов коханка,
Як пімста, з Дону до Карпат
Чатує партизанка.

20. Бранівський бій — оборонний бій чотирьох сотень УПА під ком. хор. Володимира Щигельського перед наступом понад тисячі вояків ВП у Бранівському лісі перемиського повіту. Вояки УПА відбили наступи ВП і бравурним протинаступом змусили їх до панічної втечі. На полі бою ВП залишило 70 вбитих, 20 тяжко ранених і багато зброї та амуніції.

21. Тут кінчається машинопис «4-ої частини» денника.

22. Ця повстанська пісня була на початку машинопису цієї частини денника, тобто між датами 5 і 6. При передруку ми її перенесли на кінець.

Орли повстанці, хай ваш хід
Народні сушить сльози,
Хай сіє жах на захід — схід,
Ворожу кров морозить.
 Вітай, суворий, гордий ліс
 В зеленій, свіжій тіні,
 Яку прислугу ти приніс
 На славу Україні!

ДОКУМЕНТИ

«Лемко»¹
94а

Постій [...]²
год. 24-а

[ЗВІТ СОТНІ «УДАРНИКИ» 4, 94а]³ від 16. 1. — 28. 2. 1946 р.

У місяці січні 1946 р. почало ВП примусове виселення українського населення у повітах сяниському та ліському. Щоб перешкодити дальшому, 31. 1. 1946 р. о год. 2-ій відділ знищив залізничу станцію Залуже (пов. Сянік на лінії Загір'я-Лісько-Лукавиця). У селі Залуже не було жадних ворожих сил, а лише в містечку Лісько, на станції Лісько-Лукавиця, у м-ку Загір'я та місті Сяноці стаціонували невідомі сили польського війська та МО. Проти них виставлено застави: від м. Загір'я на битій дорозі — один рій, на залізничому насипі від станції Загір'я — один рій, на залізничому насипі від станції Лісько-Лукавиця — один рій, на дорозі від м-ка Лісько — один рій, на станції від присілка Долини — один рій.

Решта відділу окружила 2 муровані будинки на станції і, збудивши урядовців і їх родини, підпалила обидва будинки, помігши перед тим урядовцям винести їхнє майно.

На станції стояв транспорт із 36 вагонів, навантажених деревом. Цей транспорт по довгих зусиллях зайнявся й згорів. Спалено також станційний магазин, підвал та дві будки з машинерією. У тому часі вимінувано в трьох місцях залізничий шлях (на перехрестях шляхів), так що рух переселенців на цій лінії [...] стримано на кілька тижнів.

1. Машинопис цього звіту знайдено в архіві бл. п. Івана Еліяшевського в Торонті. Виглядає, що це частина місячного звіту — «оперативний звіт» (може й неповний) — сотні «Ударники» 4, 94а, під ком. Володимира Щигельського («Бурлаки»). Цей звіт І. Еліяшевський дістав з Архіву ЗП УГВР для поміщення в українській пресі в Канаді. Деякі місця в цьому звіті переписувач зле відчитав. Помічені похибки відмічуємо в примітках. Тому що не вдалося віднайти оригіналу звіту, передруковуємо цей уривок.

2. Звіт дати не має. У цьому місці замість дати був поданий охоплений звітом час: «від 16. 1. — 28. 2. 1946». Це визначення часу ми даємо після заголовка. Над словом «Постій» була ще замітка: «Відпис: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7».

3. Звіт не мав також жадного заголовка, тільки римське «I», що в звітуванні УПА означало: «Оперативний звіт». (Див. «Схема місячного звіту сотні або командування відтинка», Літопис УПА, т. 13, стор. 224-225).

4. В машинописі тут була фраза: «з тих самих», що в цьому контексті не має сенсу. Виглядає, що в оригіналі тут було якесь слово чи слова, які переписувач неправильно відчитав.

В тому ж часі рой. «Іменний» (з вд. 95⁵, який був під цей час при вд. 94а) спалив будинок МО у с. Залуже. Спротиву не було.

Під час акції, яка тривала до год. 4:30, здобуто 5 телеф. апаратів.

Втрат власних не було.

2. 2. 1946 р. відділ стояв на постюю в с. Ракова. О год. 6-ій прибули до відділу дві фіри з амуніцією. Лише фіри приїхали і почали розділювати амуніцію, як верх на південний захід, між сс. Ракова й Монастирець (висота 651, 672, 609), почали обстрілювати ворожі міномети.

К-р відділу [Бурлака] дав наказ завантажити амуніцію назад і маршувати обезпеченим маршем дорогою попри с. Станькова в напрямі с. Завадка. Він вислав як передне забезпечення пвд. 512⁶. В часі маршу передне обезпечення завважило на краю лісу, коло капличок, на узбіччях висоти 427 і 394, перед роздоріжжям Розпуття-Завадка, якісь рухи. Щоб перевірити, що це за рухи, к-р вд. [Бурлака] виїхав до переднього обезпечення і, наказавши кулеметникові приготувитися до стрілу, подав умовний знак. Ті відповіли тим самим знаком, і 6 вояків зближалися дорогою до чола відділу, кількох інших забігало краєм лісу. К-р вд. [Бурлака] дав наказ «вогось». Проте кулемет вогню не відкрив. Тоді к-р вд. [Бурлака] відкрив вогось по ворогах із ППС, на що противник відповів кулеметним, крісовим та автоматичним вогнем.

Від перших пострілів ворога к-р вд. [Бурлака] і чот. «Залізний» були ранені. Помимо свого поранення к-р вд. [Бурлака] далі вів вогось. Зауваживши, що рана є поважніша, дав наказ ройовому переднього забезпечення далі вести вогось, а сам відступив з чола відділу, даючи наказ «перша чота до переду».

Коли ж перша чота не приходила, к-р вд. [Бурлака] передав командування над відділом чот. «Ваньці». Чот. «Ванька» дав наказ «фіри до переду», а коли в той час вогось противника більшав і почувися постріли збоку, дав наказ «замаскувати амуніцію» та «прориватися яром вліво».

У тому ж самому часі ззаду та збоку пвд. 510, який мав задне забезпечення, показалося ВП, яке почало обстрілювати та

5. У машинописі було «р-н Уменний». Скорочення «р-н» — замість вжитого в іншому місці «р-й» — скорочення для «ройовий» (правильно повинно бути: «рой.»). «Уменний» — вжито замість «Іменний». Відділ 95 — це криптонім сотні «Ударники» 2 під ком. Михайла Дуди («Громенка»).

6. Числа 510, 511 і 512 — це числові криптоніми чот у сотні «Ударники» 4 під ком. В. Щигельського («Бурлаки»). Замість «чота» в звіті вживається «підвідділ» («пвд.»). Чотовим першої чоти (510) був тоді Ярослав Коцьолок («Криlach»), другої чоти (511) — Едвард Петрушевський («Залізний»), третьої чоти (512) — «Ванька».

окоураати відділ. Тоді то одержав чот. «Криляч» наказ по зв'язку «перша чота до переду». Та посунувши коло 50 м., одержав наказ по зв'язку «перша чота наліво в потік», і що лиш увійшов пвд. 510 до ліска, як показалася розстрільна польського війська, яка йшла від сторони с. Ракова в напрямі с. Завадка.

Так перервався зв'язок між чот. «Ванькою», який мав пвд. 511 й 512, і чот. «Крилячем» з пвд. 510.

Пвд. 511 і 512, взявши раненого к-ра [Бурлаку] на ноші, перейшли дорогу, яка веде від с. Розпуття до с. Завадка, і коло крайніх хат східньої частини с. Розпуття увійшли в ліс і подалися коло висоти 618 до с. Тростянець.

Пвд. 510 удалося перетяти дорогу в с. Розпуття. Проте завваживши, що на дорозі стоять авта та військо, [він] завернув у другий кінець лісу, в напрямі Тиряви Волоської. Там пересидів до год. 16-ої, хоч ВП потрапило на сліди відступу підвідділів і відкрило вогонь у напрямі відступу пвд. 511 й 512.

ВП наступало на с. Ракова від сіл Монастирець і Вільшаниця та м. Тирява Волоська. Застави були від сіл Розпуття й Завадка. На заставу, на яку натрапив відділ, приїхало ВП 5-ма автами.

Крім ранених к-ра вд. [Бурлаки] та чот. «Залізного» і втра-ти двох вояків з амуніцією, не було в людях жадних жертв.

10. 2. 1946 р. відбувалися в УРСР вибори. Щоб дати знак українському населенню та заохотити його до бойкоту виборів, 10. 2. 1946 р., год. 3-я вздовж границі спалено рівночасно у таких селах по кілька хат: 1) в с. Молодовичі — рой. «Зуб», 2) у с. Куп'ятичі і 3) у с. Даровичі — ройові «Гута» й «Орко», 4) у с. Сільця — ройові «Білий» і «Кучерявий». У тому часі ПЖ висадило толлом газу будку коло с. Лучиці. Цим перервано постачання газу для Перемишля, Ряшева та Кракова. Газ, вибухнувши, горів у газопроводах далі та що якийсь час вибухав у збірниках. Вибухи було чути коло 3-ої год. Полум'я газу в час вибуху було 100 м. широке і був такий гук та блиск, що говорили, що це вибухла атомна бомба. Газ горів аж до год. 11-ої.

12[?]. 2. 1946 р. о год. 11-ій донесла розвідка, що в с. Аксманичі пов. Перемишль є ВП, яке має намір їхати до с. Конюша. Пвд. 511 зробив засідку, але ВП поїхало до с. Сільце.

Машинописна копія, уривок звіту сотні «Ударники» 4. Оригінал: Архів «Літопису УПА».

[ЗВІТ СОТНІ УПА «УДАРНИКИ» 4, 94а¹, ЗА БЕРЕЗЕНЬ 1947 р.]

[«Лемко», 94а і 96а²]

I. [Оперативний звіт]

[Звіт про бій над с. Юркова 4 березня 1947]

4 березня 1947 р. від год. 11:12 до 12:45 вдд. 94а і 96а звели оборонний бій у комплексі лісу на північ від с. Юркова.

Ранком о год. 9-ій вислано розвідну стежу з таборопостою над с. Ямна [Горішня] в числі трьох стрільців, а саме: Квіт, Ластівка і Мак. Півгодини пізніше з напрямку, в який відійшла стежа, почулися автоматні та рушничні постріли, які одначе невдовзі стихли. Обидва відділи зайняли оборонні становища, при чому підвідділ 516³ під командою ком. Сагайдака зайняв становище з південного сходу на північний захід, фронтом на південь, а підвідділ 517 з півдня на північ, фронтом на схід. До становищ підвідділу 516 дотикав молодий гущавник, який зовсім обмежував поле зору та обстрілу.

Обидва відділи стояли таборопостоєм і, заалармовані о год. 9:30 пострілами з напрямку висланої стежі, зайняли оборонні становища, окопалися в снігу і, виставивши попереду становища підслухів, чекали висланої стежі. О год. 11:12 підслух підв. 517 запитав, що стежкою зі сходу в напрямі становищ підвід-

1. Цей звіт зберігся в передруку в журналі **На сторожі**, ч. 1-2, 1948, стор. 51-58, де він появився під заголовком «Звіт бойового відділу УПА». У передруку пропущено оригінальний заголовок звіту, підписи командирів і скорочено багато псевдонімів і назв місцевостей. Після аналізу змісту ми дійшли до висновку, що це звіт сотні УПА «Ударники» 4, 94а, під ком. хор. Володимира Щигельського («Бурлаки») за березень 1947 р. Проте в передруку немає першої частини звіту — «I. Оперативний звіт», а замість неї надруковано опис бою під Юрковою хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»), в якому брали участь обидва сотні — «Ударники» 6 («Крилача») і «Ударники» 4 («Бурлаки»), на авторство Я. Коцьолка вказує те, що в звіті про бій докладно описано всі подробиці про сотню «Ударники» 6, тоді як таких даних автор не подає про сотню «Ударники» 4. Напр., автор знає цифрові коди своїх чот, але не знає в сотні «Ударники» 4, або подає псевдоніми всіх вбитих і ранених та скільки вистріляно амуніції лише про свою сотню. У тексті виправлено помилки і подано словами скорочення, не відзначаючи цього квадратними дужками.

2. Тут у журнальному передруку зазначено в дужках: «Шифр бойового відділу». У звітах тут була ідентифікація відділу УПА, в яку входили: криптоніми тактичного відтинка й сотні. Отже в цьому випадку повинно бути: «Лемко», «Ударники» 4, 94а (для сотні під ком. В. Щигельського, «Бурлаки»), або в скороченні: «Лемко», 94а. Ми додаємо також цифровий код 96а (сотні «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка, «Крилача»), тому що до звіту додано опис бою під Юрковою пера Я. Коцьолка («Крилача»).

3. Числа 516, 517 і 518 — це числові криптоніми чот сотні УПА «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка. «Сагайдак» — чот. першої чоти цієї сотні.

ділу 517 підходило 5 польських вояків, напереду яких ішов стр. Ластівка, висланий о год. 9-ій на стежу. Підслух долучивсь до становищ свого пвд. і зголосив командирові. Як виявилось пізніше, стежа вд. 96а, вислана о 9-ій год. ранку, стрінулась з одиницею ВП. Зав'язалась перестрілка, у висліді чого впав убитий стр. Квіт. ВП захопило в полон стр. Ластівку, а стр. Макові вдалося втекти, однак до відділу ще не долучивсь. Полонений стр. Ластівка йшов з ворогом до становищ обидвох відділів, розказав про розміщення їх, після чого ворог почав підступати стрілецьким рядком до місця, де збігалися становища 516 і 517.

6 вояків підійшло вже на віддаль кільканадцятьох кроків від наших становищ, наслухуючи, чи відділ є ще на вказаному полоненим стр. Ластівкою місці. Переконавшись, що навколо панує мертва тишина, думали поляки, що ми відступили, і рушили повільним кроком один за другим просто на наші становища. Год. 11:30 к-р пвд. 516 Сагайдак дає рукою умовний знак. Нагальний кулеметний і крісовий вогонь відкривається в сторону ворога. Три передні із забезпечення ВП падають на місці, другі три в'ються ранені на снігу. Вороги кидаються назад, зчинивши при тому великий галас, доки не сховалися на узбіччю гори між кущами. Втих на хвилю вогонь. Між ворожими рядами чути крики старшин, і вкоротці групками по 6-7 людей ворог розвиває своє праве крило, наступаючи на пвд. 517. Знов гураганний вогонь змушує ворога залягти. Тим разом ворог підсовується до становищ пвд. 517, цілий час підповзаючи та засипаючи наші становища густим автоматним вогнем. Вогонь пвд. 517 та роя пвд. 516, яким керує сам к-р Сагайдак, помітно проріджує ворожу розстрільну. Зойки ранених мішаються з різким криком ворожих старшин, які на місце забитих пхають вже нову розстрільну до впертого наступу. Стрільці пвд. 517 напружено ведуть густий вогонь по наступаючому ворогові, який помимо того щораз та ближче підсувається до наших становищ, безперервно обстрілюючи нас густим автоматним вогнем.

Тим часом друга група ВП, зорієнтована полоненим стр. Ластівкою і вогнем підвідділу 517, підходить гущавником від півдня і вдаряє флянговим автоматним вогнем з найближчої віддалі на пвд. 516, який зараз же відповідає їм своїм вогнем.

В куті становищ, де стикаються підвідділи 516 і 517, падає муніційний набій. Падає наказ: «гранатами в гущавник!». Ряд вибухів стрясає лісом. К-р пвд. 516 Сагайдак, який дотепер сам керував вогнем, стримуючи ворога наступаючого зі сходу на пвд. 516, звертає всю увагу на свій відтинок і густим вогнем та гранатами намагається відперти ворога, який вже готується до атаки. Керуючи вогнем у критичній хвилі, дістає тяжку рану пострілом у бік. Стрільці відразу ж, помимо сильного обстрілу, відносять його в глибину становищ. Пвд. 516, згідно з наказом

командира підвідділу, перебирає ройовий Різун, якому одначе вже тяжко опанувати ситуацію та не допустити ворога до своїх становищ. Ворожі смільчаки поодинокі вискакують з гущавника і вриваються в наші становища, сіючи довкола густим автоматним вогнем, від якого падає вбитий стр. Пукавка та тяжко ранений стр. Таран, однак сам ще повзе в глибину становищ на перев'язочний пункт. Кілька ворожих смільчаків, що вдерлися в наші становища, платять за свою сміливість життям. Після того ворог не пробує вскакувати в наші становища, лише сильним автоматним та кулеметним вогнем намагається відкинути пвд. 516. Переважаючий ворожий вогонь захитує підвідділ. Середній рій пвд. 516 починає повзти назад із своїх становищ. Рештою сил вдається йому втриматись на новозайнятих становищах. К-р вд. 96а [Крилич] висилає бунчужного Бігуна до к-ра вд. 94а [Бурлаки], щоб зорієнтувати його в тяжкій положенні та з вимогою негайної підмоги. На відтинку пвд. 517 за цей час далі триває впертий наступ ворога, зокрема сильно напірає ворог на кут, де лучається становища пвд. 516 і 517. В той час вибувають з бою внаслідок зятяття 2 кулемети. Ворог помічає це і хоче використати. К-р вд. [Крилич] з двома роями та кількома автоматниками старається стримати той намір до часу приходу підмоги з вд. 94а і вдруге висилає зв'язкового Гриба по підмогу. Ворог вже не поодинокі, а групами підповзає до становищ і закидає їх гранатами, які одначе в глибокому півметровому снігу майже нешкідливі. Від ворожого вогню падає на тому відтинку ст. стр. Сорока, відходить в глибину становищ ранений в руку та в ногу зв'язковий Гриб, що тільки повернувся з повідомленням, що підмога з вд. 94а приходить. Ворог побачив відступраних і напірає ще сильніше. Одначе вояцтво стримує його та держиться далі на своїх становищах. Зв'язковий Бігун, помимо ранення в руку, не відступає від відділу і далі цільно стріляє зі свого кріса. Раненого стр. Стрибуна відтягають у глибину становищ. Кілька інших стрільців зголошують, що вже не мають амуніції. Ворог вичув тут наше послаблення і обстрілює ті становища сидячи, а то й стоячи за деревом. Приходить на підмогу пвд. к-ра Остапа⁴ з вд. 94а і трьома роями скріплює становища пвд. 516 і 517. Це підсилення відразу стримує зухвалий наступ ворога на пвд. 516.

Ворог знову кинув свіжі сили потоком зі сходу на становища пвд. 517. Дотепер він тут обмежувався до сильного обстрілу, в часі якого впав на становищі сан. Лемко, кулеметник Смерека, який вогнем свого кулемета старався придушувати ворожі вогневі гнізда та не давав ворогові вилізти з потоку. Біля кулеметника Смереки падає також муніційний Зір. Ворог розви-

4. «Остап» — Павло Охота — чотовий сотні «Ударники» 4 під ком. В. Щигельського («Бурлаки»). Більше про нього — див. у попередніх примітках.

ває далі своє праве крило, захоплюючи тим вже становище к-ра Ваньки⁵ з вд. 94а; підсилений резервами, кидається в наступ.

Зброя, що після годинного безнастанного бою була в акції — часто відмовляє послуху. Амуніція вичерпується. Пвд. 517, відстрілюючись, починає відступати. При відступі тяжко ранені ройовий Олень і стр. Август. Командир підвідділу пробує втримати стрілецьтво на становищах, при чому падає ройовий Комар, стр. Воробець і ранений у бік сам к-р пвд. Голий⁶. Стримуючи наступ ворога, падає ройовий Борсук, який був призначений на підмогу. К-р вд. 94а [Бурлака], зорієнтувавшись у переважаючих силах ворога, наказує відступ. Відступає пвд. Ваньки, забираючи всіх ранених, далі обидва підвідділи 96а. Відступ прикривають підвідділи к-рів Марка⁷ і Остапа вд. 94а. Година 12:45 наші залишають поле бою. Ворог, маючи втрати, не дуже спішиться в погоню, даючи можливість закінчити бій відв'язанням без нових втрат.

В цьому бою ворог втратив 58 убитих, серед них 4-ох старшин. Власні втрати вд. 96а: рой. бул. Комар, ст. стр. Смерека, ст. стр. Сорока, ст. стр. сан. Лемко, стр. Гарбуз, Зір, Воробець, Пукавка, Квіт, який був висланий на стежу. Ранені: к-р Сагайдак, к-р пвд. Голий, рой. Олень, що помер того ж вечора від ран, та стр. Таран, який помер 5.3. Ранені також стр. Август, Гриб, Бистрий, Стрибун. Втрачено 1 ППШ, 8 крісів, 1 пістолу. Вистріляно амуніції до ППШ 740, Мозін 2.500, мавзер 1.080 шт⁸.

Стрілецьтво показало себе твердим в обороні, а якщо було змушене відступати, то тільки через злий стан зброї, яка часто загиналася і в більшості до довготривалих боїв не надається, що вже звітовано в попередніх звітах. Стан амуніції в загальному при кінці бою вже вичерпувався.

Командири підвідділів особливим прикладом намагалися рятувати тяжку ситуацію, виказали багато самопосягати, зберігаючи до кінця холонокровність, витримуючи на довірених їм відтинках, доки було можливо і потрібно.

Постій, 31. 3. 1947 р.

(Псевдо командира)

[Криlach]

5. «Ванька» — чотовий першої чоти сотні «Ударники» 4 під ком. В. Щигельського («Бурлаки»).

6. «Голий» — чотовий другої чоти сотні «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка («Криlach»),

7. «Марко» — Володимир Дашко — чотовий другої чоти сотні «Ударники» 4 під ком. В. Щигельського («Бурлаки»).

8. Автори звіту подають тут тільки втрати сотні «Ударники» 6, 96а, під ком. Я. Коцьолка («Криlach»), а нічого не згадують про втрати сотні «Ударники» 4, яка виготовляла свій власний звіт про цей бій.

II. [Розвідочний звіт]⁹

За час звітового місяця на терені відділу діяли такі ворожі сили:

А. Польські ворожі сили:

1. С т а л і:

1. м. Перемишль – ВП, УБП, КБВ, МО і інші – разом біля 2000
2. Пикуличі – (касарні) ВП біля 200, (стало в терені) – [...I¹⁰; МО – 9
3. Бірча – ВП біля 200; МО – 20
4. Кальварія – ВОП біля 45; МО – 5
5. Станиславчик – ВОП біля 40
6. Красічин – МО – 9
7. Куп'ятичі – МО – 6.

Крім цього, в терені перебували стало 2 батальйони 30-го полку ВП в числі 140 вояків (після демобілізації 22.03 залишилося біля 60 – 24.03 прийшло знову поповнення до попереднього стану) і тяжка сотня ВП (3 міномети) в числі 60 вояків, яка перебувала у сс. Брилинці – Рокшичі – Тисова. Батальйон стаціонує на переміні по селах: Аксманичі, Колоковичі, Молодовичі, Корманичі, Княжичі, Даровичі, останньо – Куп'ятичі.

4.03. спішив цей батальйон на допомогу під час бою ВП з нашим відділом у Бранівському лісі, але спізнився.

В останньому звітовому місяці застосував ворог тактику постійного патрулювання терену та нічних засідок по селах при допомозі невеликих груп – навіть по 20 і менше вояків. Розчленовуючись на такі малі групи, ворог мав змогу бльокувати нараз цілий ряд сіл довкола лісового комплексу.

Такий стан тривав до 25. 03., коли обстріляна нашим відділом група (40 вояків) ВП тяжкої мінометної сотні (решта якої разом з мінометами знаходилася в Рокшичах), панічно втекла до Рокшич, лишаючи 4 вбитих. Звідти того самого дня ця сотня перенеслася до Красічина, а 29. 03. виїхала цілком до Перемишля. Батальйон того самого дня перенісся з Княжич до с. Куп'ятичі, і вже до кінця місяця не було випадку вештання менших груп ВП по терені.

9. Тут починається місячний звіт сотні «Ударники» 4 відразу другою частиною, тому що перша частина – «Оперативний звіт» – пропущена. Як повинен виглядати місячний звіт – див. «Схема місячного звіту сотні або командування відтинка», Літопис УПА, т. 13, стор. 224-225.

10. У передруку немає даних, скільки вояків ВП з Пикулич перебуває в терені.

III. [Персональний стан]

- а) (З причини браку шифру чисельного стану відділу і стану озброєння та амуніції не подаю).
- б) Стан умундрування — задовільний. Брак білизни.
- в) Відділ прохарчовується по селах.
- г) Стан санітарний відділу - дивись звіт санітара відділу, залучник ч. 1

IV. [Тил: господарські справи]¹¹

Із сан-пункту повернулись:

1. Ст. стр. Олексій — хвороба ока — відісланий на санпункт 1-го р-ну. 18.02.47 долучив до відділу.
2. Ст. стр. Панас — хворий (простуда ніг) — відісланий на санпункт 1-го р-ну 22. 02. 47, долучив до відділу 06. 03. 47.
3. Стр. Капуста — пвд. 511 — ранений під час наскоку ВП (на постій відділу в лісі с. Конюша) 03. 01. 1947. Повернувся із сан-пункту 1-го району і долучив до відділу 06. 03. 1947.
4. Інтендант пдв. 511 Хрущ — потовчення — відісланий на санпункт 1-го р-ну 28. 02. 1947, долучив до відділу 17. 03. 1947.
5. Ком. ПЖ булавний Гак — ранений під час втечі з палаючої хати, оточеної ВП в Молодичах 09. 01. 1947 — повернувся із сан-пункту 1-го району і долучив до відділу 30. 03. 1947.

V. [Вишкільний звіт]

З причини ворожих дій за час звітового місяця військового вишколу не проводилось.

VI. [Політичний звіт]

За час звітового місяця проведено у вд. 2 лекції з стрільцями та збори з цив. населенням в 4-ох селах.

18. 03. скромно відсвятковано 8-му річницю проголошення самостійності Карпатської України.

Щотижня проводиться огляд преси та міжнародній політичний огляд.

VII. [Завваги й побажання]

Список вибулих за звітовий час:

1. Чот. ст. булавний Ванька — ком. пвд. 510 — впав на полі слави під час наскоку ВП в с. Берендьовичі 16. 03. 1947 р.

2. Рой. ст. вістун Степ — пвд. 510 — тяжко ранений на засідці ВП в с. Макова — помер 10. 03. 1947.

11. Подані в цьому розділі дані, а також у розділах VII і VIII, належать до персональних справ і повинні бути у розділі III. (Див. «Схема місячного звіту сотні або командування відтинка», Літопис УПА, т. 13, стор. 224-225.)

Рой. ст. вистун Перець — пвд. 510 — тяжко ранений під час бою в Бранівському лісі — помер 5. 03. 1947.

4. Рой. ст. вистун Борсук — пвд. 512 — впав на полі слави під час бою з ВП в Бранівському лісі 04. 03. 1947.

5. Польовий жандарм, вистун Франц, ранений (урвання стопи) 20. 02. 1947 р. під час закладання піхотинської міни, помер на сан-пункті 1-го р-ну 31. 03. 1947.

Список стрільців, відсланих на сан-пункт:

1. Стр. Бук — пвд. 512 — ранений 11. 03. в бою з ВП в Бранівському лісі, відсланий на сан-пункт 1-го р-ну 6. 03. 1947 р., повернувся і долучився до відділу 17. 03. 1947.

2. Стр. Лемко — пвд. 510 — ранений в засідці ВП в с. Макова (15. 03), відсланий на сан-пункт 1-го р-ну 22. 03. 1947.

3. Стр. Щупак — пвд. 510 — ранений на засідці ВП в с. Макова, відсланий на сан-пункт 1-го р-ну 25. 03. 1947.

4. Зв'язковий Скала — пвд. 510 — ранений на засідці ВП в с. Макова, відсланий на сан-пункт 1-го р-ну 22. 03. 1947.

5. Стр. Підкова — пвд. 510 — ранений 15. 03. 1947 на засідці ВП в с. Макова, відсланий на сан-пункт 1-го р-ну 27. 03. 1947.

VIII.

1. 15. 03. 1947 УБП з Перемишля витягнуло з криївки в с. Брилинці і арештувало стр. «Гірного» — пвд. 511, який лікувався [в цю] зиму в шпиталі в Перемишлі, хворий на легені, і, вернувшись звідти, перебував у себе в хаті в с. Брилинці.

2. 17. 03. 1947 зловило ВП стр. Кору — пвд. 510, який, відлучившись від підвідділу 16. 03. під час наскоку ВП на с. Берендьовичі, закватирував у с. Купно. Стр. Кору застали поляки сплячого в с. Купно і забрали разом зі зброєю. Цілу родину арештували, хату спалили, живий інвентар skonфіскували.

3. 19. 03. зловило ВП у Куп'ятичі ст. стр. Лончину під час наскоку на с. Берендьовичі (16. 03. 1947). Ст. стр. Лончина, почувши від господаря, що до села приїхало ВП, вийшов з криївки на поле (лишивши зброю в криївці), зауважений поляками, піддався. Переслуханий — ні до чого не признався, а тортурований звироднілими катами, сказав до них, що за нього одного їх що найменше 100 мусить впасти. Змасакрованого до неприємності Лончину 20. 03. 1947 ВП розстріляло на цвинтарі в с. Даровичі.

4. Посмертні листки впавших на полі слави за місяць березень стрільців і командирів перешлю разом з наступним звітом, тому що евіденційна книга є в архіві, якого тепер не можна видобути.

5. До звіту долучую:

1. Звіт про бій над с. Юркова 4. 03. 1947 р.¹²
2. Звіт санітаря відділу.
3. Звіт із служби здоров'я за місяць лютий 1947 р. (від д-ра шм. Еко)¹³
4. Звіт політвиховника відділу.
5. Звіт о. Кадила¹⁴

Постій, 31. 03. 1947 року

(псевдонім командира)
[«Бурлака»]¹⁵

*На сторожі, ч. 1-2, 1948 р.,
стор. 51-58.*

12. Немає певности, чи це стосується окремого звіту про бій над Юрковою, виготовленого командуванням сотні «Ударники» 4 (про більші бої сотенні мали виготовляти окремі звіти), чи мова про передрукований на початку у цій книзі звіт «Крилача».

13. «Еко» — це додатковий псевдонім курінного лікаря Євгена Лужецького («Шувара»). Видно, він тоді перебував у сотні «Ударники» 4, там виготовив свій місячний звіт і вислав його до командування 26. ТВ «Лемко», разом зі звітами В. Щигельського («Бурлаки»). Що означає скорочення «шм.», нам невідомо. Можливо, це зле відчитані якісь інші літери.

14. Звіт курінного капеляна «Отця Кадила» — о. Василя Шевчука — також члена командування перемиського куреня УПА.

15. Звіти підписували сотенний і бунчужний сотні. Отже під цим звітом повинні бути підписи сотенного «Бурлаки» й бунчужного «Буркуна». Тим часом у передруку стоїть у дужках лише: «псевдо командира».

СПИСКИ ВПАВШИХ СОТНІ «УДАРНИКИ» 6, 96А, ПІД КОМ. Я. КОЦЬОЛКА («КРИЛАЧА»)¹

В цьому розділі передруковуємо «Евіденційні листки впадших на полі слави» вояків УПА сотні «Ударники» 6, 96а, під ком. Ярослава Коцьолка («Крилача»). Евіденційні листки — це короткі біографічні дані про кожного вояка. Вони мали 11 точок. Кожна з них мала бути вповнена інформаціями про даного вояка. Найперше передруковуємо формуляр «Евіденційного листка», у якому під кожним номером зазначено, які під даним номером мають бути інформації. Самі «Евіденційні листки» не мають цих заголовків, лише дані про вояків.

ЛИСТОК ВПАВШИХ НА ПОЛІ СЛАВИ²

1. Ім'я і прізвище (закодоване)	арміях та здобуті ступені
2. Псевдонім	8. Коли, де, як загинув
(докладно)
3. Дата народження	9. Де поховано
4. Місце народження	10. Життєпис
5. Ступінь і функція в УПА	11. Примітка (родовід)
6. Освіта і професія	
7. Відбуття служби, в котрих	

12. Ця збірка має реєстри 36 впадших сотні «Ударники» 6. Ці реєстри були в трьох зшитках, разом записаних 80 карток, 21 x 15 см. Перший зошит, лінійований, має 18 «евіденційних листків». Другий і третій зшитки кратковані, мають 13 і 5 «евіденційних листків». (Дивись далші примітки, де починаються ці зошити). Кожна біографія писана на окремій картці, а на другій картці є її калькова копія, так що кожний «евіденційний листок» займає дві картки зошита. В реєстрах не всі рубрики заповнені, значить — бракувало різних даних про поодиноких вояків, деколи навіть дати бою, в якому вони загинули. Нам відомо, що попередній бунчужний «Обаряник» попав у полон, і виглядає, що пропали також реєстри сотні. Новий бунчужний «Орест» почав відтворювати «Евіденційні листки впадших», але не закінчив цієї праці. В такому незакінченому виді ці списки попали закордон і друкуються.

13. Цей зразок «Листка впадших» передруковуємо з розділу «Меморандум інструкцій про діловодство сотні УПА», Літопис УПА, т. 13, стор. 241-242. Один примірник «Листка» залишався в архіві сотні, а один ішов до архіву командування тактичного відтинка УПА.

ЕВІДЕНЦІЙНИЙ ЛИСТОК ВПАВШОГО НА ПОЛІ СЛАВИ³

1. Масник Микола
2. Дуб
3. ...
4. с. Лімна, пов. Перемишль
5. ройовий
6. 4 кл. народні — рільник
7. Польська Армія
8. 10.XII.1945 р. в сутичці з
ВП в селі Добрянка коло
Бірчі
9. На горі над Ляхавою
к. Бірчі

10. Нар. в с. Лімна, де й покінчив
народну школу. Працював на
господарстві. В 1937-1939 рр.
відбув військові службу в
польській армії. Відтак на
польсько-нім. війні. Від 1943
року активний член ОУН, а
від 1944 року м[ісяць] 7.— в
УПА. Карпатський Ред 1944 р.
11. ...

1. Сеньків Йосиф
2. стр. Струк
3. 1915 р.
4. с. Липа к. Бірчі
6. 4 кл. народної: рільник
7. Жадна
8. 26.VIII.1945 р. на стежі зу-
стрівся з ВП, обстріляв і

- від їх куль згинув в с. Кре-
ців к. Бірчі.
9. На цвинтарі в с. Семушові п.
Сянік.
10. Жив з батьками в селі до
1945 р. Від V. 1945 р.
УПА.
11. ...

1. Леськів Микола
2. сот. плвх. Осип
3. 1923 р.
4. с. Велюничі к. Перемишля
5. Виховник відділу
(без ступеня)
6. Неповна середня (студент)
7. Жадна
8. 1.1.1946 р. в наскоку ВП на
с. Ляхаву, в якому кварти-
рував відділ

9. На горі над с. Ляхавою
10. Жив з батьками. До серед-
ньої школи ходив у Пере-
мишлі. Від 1943 р. член
Юнацтва ОУН. Від VII.
1944 в УПА у вд. к-ра Бур-
лаки — Карпати, у вд. 96а
від 10.VII.1945 р.
11. ...

3. Цим заголовком починається в оригіналі інформація про кожного вояка, що займала там одну сторінку. В дальшому ми пропускаємо ці заголовки.

1. Тицький Теофіль
2. рой. Сокіл
3. 1923 р.
4. с. Явірник Руський к. Бірчі
5. Куц. оргмоб. СКВ і рой. УПА
6. 4 кл. народної школи: слюсар
7. Підстаршинський вишкіл УПА 1944 – Карпати
8. 1.1.1946 р. в наскоку ВП

1. Тицький Володимир
2. стр. Гнів
3. 1923 р.
4. с. Явірник Руський к. Бірчі
5. стрілець
6. народня школа; рільник
7. жадна

1. ...
2. стр. Сьвірк
3. ...
4. с. Лубна, пов. Березів
5. ...
6. 4 кл. Народної школи; рільник

1. Троян Володимир
2. стр. Горох
3. 1911 р.
4. с. Павлокома, пов. Березів
5. стрілець
6. 4 кл. народної школи; гайовий
7. жадна
8. Помер від ран на Ляхаві 1.1.1946 р. Сам помімо ра-

- на с. Ляхаву, де квартирував наш відділ.
9. На горбі над Ляхавою
10. Народну школу покінчив в селі Явірнику Руськім. В 1941 р. поїхав до Німеччини. Від 1943 (вернувся) член юнацтва ОУН. В 1944 р. скінчив підстаршинський вишкіл в Карпатах.
11. ...

8. 1.1.1946 р. в наскоку ВП на с. Ляхаву, де квартирував відділ.
9. На горі над Ляхавою.
10. Жив до 1945 р. (весна) в селі і став членом СКВ.
11. ...

7. ...
8. 1.1.1946 р. в наскоку ВП на с. Ляхаву, де квартирував відділ.
9. На горі над Ляхавою.
10. Жив у с. Лубна з батьками.
11. ...

- нення забрав від вбитого кулеметника кулемет і доніс його до лісу, де і зімлів. На сан-пункті на Волі Володзькій 16.1.1946 р.
9. На могилі на Волі Володзькій.
10. Жив у селі, а від 1936 р. працював як гайовий до 1944 р. В УПА від III. 1945
11. ...

1. Фаль Роман
2. Левко
3. 1927 р.
4. с. Іздебки, п. Березів
5. стр., чот. санітар
6. 2 кл. учительської семінарії (учень)
7. ...
8. В акції на ВП в місті Бірчі 7.1.1946 р.

9. Зостав на полі бою
10. До 1940 р. жив у хаті. 1940 року був в Ярославі в гімназії. Від 1941 р. у Львові в учит. семінарії, де покінчив 2 кл. Від 1944 р. в підпіллі. Був у вд. к-ра Хоми — був у бою на Ліщаві Горішній ранений.
11. ...

1. Крайник Іван
2. стр. Жовтий
3. 1921 р.
4. с. Пяткова, пов. Перемишль
5. стр.
6. 4 кл. народної школи; рільник

7. ...
8. В акції на ВП в м. Бірча 7.1.1946 р.
9. Зостав на полі бою
10. Жив до 1945 р. з батьками.
11. ...

1. Нівінський Володимир
2. стр. Ворон
3. 1923 р.
4. с. Брижава, пов. Перемишль
5. стр.
6. 4 народної школи; рільник
7. ...

9. Ранений на стежі — втік до хати. ВП однак завважило його, запалило хату, де стр. Ворон і згорів 17.1.1946 року.
10. Жив вдома. В УПА від 1945 року.
11. ...

1. Ѓзоц Іван
2. стр. Муха
3. 1924 р.
4. с. Добрянка к. Бірчі
5. стр.
6. 4 кл. народної школи; рільник

7. ...
8. В наскоці ВП на село Брижаву
9. Похоронений на кладовищі в селі Брижаві
10. Жив до 1945 р. з батьками
11. ...

1. ...
2. ст. бул. Бук
3. с. ..., рай. Житомир
5. чотовий
6. десятилітка

7. Ч.А., ст. сержант
8. В засідці на ВП 20.6.1946.
Поцілений знярядом з повза
9. На горі над Ляхавою
10. ...
11. ...

1. ...
2. Ст. віст. Гамалія
3. ...
4. с. ...
5. сотенний політвиховник
6. ...

7. ...
8. В бою з ВП
9. Над Тростянцем в лісі
10. ...
11. ...

1. Нагірний Йосиф
2. ст. стр. Гонта
3. 1923 р.
4. с. Селиська, рай. Березів
5. роєвий
6. 4 кл. народної школи

7. ...
8. В бою з ВП. Поцілений
крісовою кулею
9. над Тростянцем в лісі
10. Жив вдома до 1945 р.
став членом СКВ.
11. ...

1. Гадиняк Іван
2. ст. стр. Чумак
3. 1925 р.
4. с. Кортів, рай. Бірча
5. роєвий
6. СС. Дивізія

7. В бою з ВП над
Тростянцем
- 8.
9. Над Тростянцем в лісі
- 10.
11. ...

* * *

1. Крайник
2. стр. Крик
3. 1923 р.
4. с. П'яtkова, рай. Перемишль
5. стрілець
6. 4 кл. народної школи;
рільник

7. жадна
8. В бою з ВП; поцілений
крісовою кулею
9. Над Тростянцем у лісі
10. ...
11. ...

1. Фурчак Василь
2. стр. Граб
3. 1926 р.
4. с. Іскань, рай. Перемишль
5. стрілець
6. 4 кл. народної школи;
рільник

7. жадна
8. В бою з ВП, поцілений
крісовою кулею
9. Над Тростянцем в лісі
10. ...
11. ...

1. Пацула Микола
2. стр. Зуб
3. 1924 р.
4. с. П'яtkова, рай. Перемишль
5. стрілець
6. 4 кл. народної школи;
рільник

7. жадна
8. В бою з ВП; поцілений
крісовою кулею
9. Над Тростянцем, у лісі
10. ...
11. ...

1. Налім Микола⁴
2. ст. стр. Слух
3. 1925 р.
4. Малява, рай. Бірча
5. ройовий
6. 4 кл. народної школи;
рільник

7. жадна
8. В прориві з оточення
у с. Добра 1946 р.
9. В с. Добра коло церкви
10. Покінчив народну школу та
жив при батьках
11. ...

1. Чура Іван
2. ст. стр. Козак
3. 1922 р.
4. с. Ісканія, пов. Перемишль
5. стр. кулеметник
6. 4 кл. народної школи;
рільник

7. жадна
8. В прориві з оточення ВП
в с. Добра 1946 р.
9. В с. Добра к. церкви
10. Після закінчення школи жив
у хаті
11. ...

4. Цим «евіденційним листком» починається другий зошит біографічних даних про впадших сотні «Ударники» 6, 96а, під ком. Я. Коцьолка («Кричала»).

1. Бревка Андрій
2. бул. Комар
3. 1914 р.
4. с. Лубна, пов. Березів
5. ройовий
6. 4 кл. народної школи;
поліцист
7. Польська Армія 1936-38 рр.
Укр. поліція 1941-1944 рр.

8. 4.III.1947 р. в бою з ВП
в лісі над Юрковою
9. Зостав на полі бою
10. З фаху рільник. Відбув вій-
ськову службу в П. Армії.
Українська поліція в Лїську.
Жонатий. В УПА від 1944
року.
- 11.

1. Номка Василь
2. ст. стр. Олень
3. 1924 р.
4. с. Павлова к. Дубецька
Перемишль
5. ройовий
6. 4 кл. народної; рільник

7. Жадна
8. 4.III.1947 р. в бою з ВП
над Юрковою в лісі.
9. Зостав на полі бою.
10. Жив вдома. В УПА від
1945 року.
11. ...

1. Гутман Павло
2. ст. стр. Лемко
3. 1923 р.
4. с. Сівчина, пов. Перемишль
5. санітар
6. 4 кл. народної; рільник

7. жадна
8. 4. III.1947 р. в бою з ВП
над Юрковою в лісі
9. Зостав на полі бою
10. Був у Німеччині на роботі
- 11.

1. ...
2. стр. Зір
3. ...
4. с. Війське, пов. Сянік
5. стр.
6. 4 кл. народні; рільник

7. жадна
8. 4. III.1947 в бою з ВП
над
Юрковою в лісі
9. Зостав на полі бою
10. Жив удома
11. ...

1. Дороцький Михайло
2. ст. стр. Сорока
3. 1924 р.
4. с. Улюч, пов. Березів
5. стр.
6. 4 кл. народної; рільник

7. жадна
8. В бою з ВП в лісі 4.III. 1947
року над Юрковою
9. Зостав на полі бою
10. Жив вдома.
11. ...

1. Дівик Євстахій
2. ст. стр. Смерек
3. 1923 р.
4. с. Володж, пов. Березів
5. стр., кулеметник
6. 4 кл. народної; рільник

1. Буць Іван
2. стр. Гарбуз
3. 10.1.1929 р.
4. с. Ісканя, пов. Перемишль.
5. стрілець
6. 4 кл. народної школи;
рільник

1. Романик Володимир
2. стрілець Оса
3. 1922 р.
4. с. Павлокома, пов. Березів
5. стр.
6. 4 кл. народної; рільник
7. жадна

1. Кокітка Осип
2. стр. Бурак
3. 1913 р.
4. с. Жогатин, пов. Перемишль
5. Стр.
6. 4 кл. народної; рільник
7. жадна

1. Конарський Петро
2. стр. Циган
3. 1915 р.
4. с. П'яткова, пов. Перемишль
5. стр.
6. 4 кл. народної; рільник
7. Польська Армія 1936-38 рр.
8. В прориві з оточення ВП

7. жадна
8. 4. III.1947 в бою з ВП над
Юрковою в лісі
9. Зостав на полі бою
10. По скінченні школи жив
вдома. В УПА від 1945 р.
11. ...

7. жадна
8. 4. III.1947 в бою з ВП над
Юрковою в лісі
9. Зостав на полі бою
10. По скінченні школи жив
вдома. В УПА від 1945 р.
11. ...

8. В прориві з оточення ВП
на присілку с. Добра 1946 р.
9. В селі Добра к. церкви
10. По скінченні школи працю-
вав вдома. 1942-44 в Ні-
меччині
11. ...

8. В прориві з оточення ВП
в с. Добра ... 1946 р.
9. в селі Добра к. церкви
10. Працював весь час вдома
на господарстві
11. ...

- на с. Добра 1946 р.
9. В селі Добра к. церкви
10. Крім відбуття служби в
польській амрії, по скінчен-
ні школи працював на гос-
подарстві. Член ОУН від
1942 р., в УПА від 1945 р.
11. ...

1. ... Профiр
2. стр. Пугач
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...

7. ...
8. В проривi з оточення ВП на с. Добра, ...
9. В с. Добра к. церкви
10. ...
11. ...

1. Коваль Иван⁵
2. стр. Триска
3. 1928 р.
4. с. Семушова, пов. Сяник
5. стрiлець
6. 4 кл. народної; робiтник
7. жадна
8. 26.VI.1946 в бою з ВП в лiсi

- над Тростянцем.
9. Над Тростянцем в лiсi в збiрнiй могилi.
10. Жив вдома. В 1942 р. по iхав до Нiмеччини, звiдки вернувся 1945 р. До УПА вступив в лютому 1946 р.
11. ...

1. Тхiр Микола
2. ст. стр. Голуб
3. 1928 р.
4. с. Улюч, пов. Березiв
5. ройовий
6. 4 кл. народної; рiльник
7. жадна

8. 1.9.1946 в бою з ВП у Турницькому лiсi
9. Похоронений на цвинтарi в Ямнi Горiшнiй
10. Жив в селi коло батькiв
11. ...

1. Яновецький Микола
2. стр. Вовк
3. 1924 р.
4. с. Пашова, пов. Сяник
5. стрiлець
6. 4 кл. народної; рiльник
7. жадна
8. Згинув у бою з ВП, в акцiї

- на бандитське село Гломчу, яке прийшло туди з Мриглода на вiдсiч
9. Зостав на полi бою
10. Жив вдома до 1946 р.; вiд VI. 1946 в УПА
11. ...

5. Цим «евiденцiйним листком» починається третiй зошит бiографiчних даних про впадших сотнi «Ударники» 6, 96а, пiд ком. Я. Коцьолка («Крилача»).

1. ...
2. ст. віст. Сірко
3. ...
4. ...
5. чотовий
6. ...

1. Стисло Антін
2. бул. Палій
3. III. 1926 р.
4. с. Селиська, пов. Перемишль
5. плвх. вд.
6. Торговельна школа (учень)
7. жадна
8. В прориві з оточення ВП

Стисло Антін⁶ народився в с. Селиських, березень 1926 р., пов. Перемишль.

Освіта — торговельна середня школа і рік учительської семінарії в Перемишлі.

Член юнацтва, а відтак куцшовий провідник від 1943 р.

В УПА від липня 1944 р. Син селянина. Все своє життя провів на суспільно-освітній праці для свого народу. Від наймолодших [років] брав живу участь у всіх [освітніх та спортових товариствах] та як куцшовий провідник виховував своїх ровесників. В цій праці виявляв великі здібності.

Коли формувалися відділи УПА [.....] терені. Належав

7. жадна
8. 1946 в прориві з оточення ВП в лісі біля с. Добра
9. На цвинтарі в с. Добра
10. ...
11. ...

- на прис. Піла.
9. На Пилі.
10. Ввесь час ходив до школи; рівночасно був активним членом Юнацької сітки ОУН. В УПА — від VII. 1946 р.
11. ...

до тих, що перші пішли в ряди УПА. Був учасником Карпатського рейду [УПА], який провів у сотні пров. «Осипа».

Відтак переходить в Україну, за кордон, де в Доброми[ль]щині повнить функцію районного пропагандиста. Перейшовши на ці терени [«демократична» Польща], став командантом окружної санітарної АБ [адміністративної боївки]. В міжчасі переходить підстаршинський вишкіл [1945].

1946 р. зівав призначений на сотенного політвиховника до сотні к-ра «Крилача». На тому пості гине від ворожої кулі в Крецівському лісі [21?] жовтня 1946 р.

Рукопис з кальковою копією, 3 зшитки (80 карток), 21x15 см. Оригінал: Архів ЗП УГВР, Т 22 — 1-3; фотокопія: Архів «Літопису УПА».

6. Крім «евіденційного листка» Антона Стисло, була також його коротка біографія, яку тут передруковуємо. Вона заповняла дві сторінки, написані цією ж рукою, що «листки». Деякі місця були витерті чи замазані, так що їх важко було відчитати. Беремо в квадратні дужки ті слова, про які маємо сумнів, чи вони правильно відчитані, а також — пояснення від редакції.

[ДЕННІ НАКАЗИ СОТЕННОГО «КРИЛАЧА»
від 21. IV. до 5.VI.1947 р.]¹

[Лемко], вд. 96а²

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 91

1. Черговим підстаршиною по сотні на день 22.IV.47 р. назначаю ройового Різуна, а черговим стрільцем — стр. Конара.

2. Карається 4 год. додатковою службою протягом 2 днів за неточне виконання обов'язків під час служби стр. Веселого і стр. Черемху.

Постій, 21.IV.47

Підписав
к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 108

Службовим підстаршиною по сотні на день 10.V.47 р. назначаю рой. Опришка. Черговим стрільцем — стр. Зеленого.

Постій, 9.V.1947 р.

Підписав
к-р в-д

* * *

1. Денні накази були писані на вирваних з рахункового зошита картках, формат 21х15 см. Картки були уживані з обох боків. Більшість наказів були підписані сотен. Ярославом Коцьолком («Крилачем») — всюди там, де зазначено: «Крилач». В цій збірці маємо три окремі денні накази — ч. 91, 108 і 109 — від 21 квітня. 9 та 10 травня 1947 року, і цілу колекцію даних наказів від ч. 116 до ч. 135, від 17.V. до 5.VI.1947 року.

2. Заголовок «Лемко, 96а» — це скорочена форма ідентифікації сотні «Ударники» 6 під командою хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»). «Лемко» — це криптонім 26-го лемківсько-перемиського тактичного відтинка УПА; «96а» — це цифровий код сотні УПА «Ударники» 6.

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 109

1. Службовим підстаршиною по сотні на день 11.V.47 р. назначаю рой. Опришка. Черговим стрільцем — стр. Черемоша.

Постій, 10.V.1947 р.

Підписав
к-р вд.

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 116

1. Черговим підст[аршиною] по сотні на день 18.V.47 р. назначаю сан[ітара] Пруга(?). Черговим стрільцем стр[ільця] Вишню.

Постій, 17.V.1947

Підписав
к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 117

1. Черговим підст. по сотні на день 19.V.47 назначаю рой[ового] Шумку, черговим стр[ільцем] стр[ільця] Хмару.

Постій, 18.V.1947 р.

Підписав
к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 118

1. Черговим підст. по сотні на день 20.V.1947 р. назначаю рой. Меча, черговим стрільцем стр. Жука.

Постій, 19.V.1947 р.

Підписав
к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 119

1. Черговим підст. по сотні на день 21 .V. 1947 р. назначаю рой. Орла, черговим стрільцем стр. Явора.

Постій, 20.V. 1947 р.

Підписав

к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 120

1. Службовим підст. по сотні на день 22.V.1947 р. назначаю рой. Данила, черговим стрільцем — стр. Рибак.

Постій, 21.V. 1947 р.

Підписав

к-р вд. Крилач

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 121

1. Черговим підст. по сотні на день 23.V.1947 р. назначаю рой. Візуна, черговим стрільцем — стр. Лозу.

Постій, 22.V.1947 р.

Підписав

к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 122

1. Службовим підст. по сотні на день 24.V.1947 р. назначаю сан[ітара] Франка, черговим стрільцем — стр. Стрілу.

Постій, 23.V. 1947 р.

Підписав

к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 123

1. Службовим підст. по сотні на день 25.V.1947 р. назначаю сан. Прута, черговим стрільцем — стр. Заморсь[кого?]

Постій, 24.V.1947 р.

Підписав

к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 124

1. Службовим підст. по сотні на день 26.V.1947 р. назначаю рой. Шуліку, черговим стрільцем — стр. Черемоша.

2. Дня 26.V.1947 р. долучив до вд. ком. Сагайдак з пвд. 516 враз із стр. Хрущем /Хрущем/

Постій, 25.V.1947 р.

Підписав

к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 125

1. Службовим підст. по сотні на день 27.V. 1947 р. назначаю рой. Меча, черговим стрільцем — стр. Зеленого.

Постій, 26.V.1947 р.

Підписав

к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 126

1. Службовим підстр. по сотні на день 18.V.1947 р. назначаю рой. Орла, черговим стрільцем — стр. Слигуна.

Постій, 27.V. 1947 р.

Підписав

к-р вд. Крилач

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 127

1. Службовим підстаршиною по сотні на день 29.V. 1947 р. назначаю рой. Данила, черговим стрільцем — стр. Мороза.

2. Згідно з рішенням чинників, які вирок польового суду в справі Змагуна з дня 26.V.1947 р. уневажнили, вище згаданий є звільнений з функції ком[андира] п[ольової] ж[андармерії] і буде перенесений з вд. 96а до вд. 94а як стрілець.

3. Виконуючим обов'язки ком. ПЖ назначується п. ж. [польового жандарма] Гая.

4. Карається стр. Конаря за неточне виконання наказу і недисциплінованість повненням 4 год. додаткової служби протягом 5 днів та рівночасно переноситься його з пвд. 517 до пвд. 516.

5. З днем 28.V.1947 р. переноситься стр. Заяця з пвд. 517 до пвд. 516.

6. Карається стр. Крілика 4 год. додатковою стійкою протягом 7 днів за залишення стійки.

Постій, 28.V.1947 р.

Підписав

к-р вд. Криlach

* * *

Лемко, 96 а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 128

1. Службовим підст. по сотні на день 30.V.1947 р. назначаю рой. Різуна, черговим стрільцем — стр. Граба.

Постій, 29.V.1947 р.

Підписав

к-р вд. Криlach

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 129

1. Службовим підстаршиною по сотні на день 31.V.1947 р. назначаю сан. Франка, черговим стрільцем — стр. Крилатого.

Постій, 30.V.1947 р.

Підписав

к-р вд. Криlach

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 130

1. Черговим підстаршиною по сотні на день 1.VI.1947 р. назначаю рой. Орла, черговим стрільцем — стр. Явора.

Постій, 31.V.1947 р.

Підписав
к-р вд.
/без підпису/

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 131

1. Черговим підстаршиною по сотні на день 2.VI.1947 р. назначаю рой. Данила, черговим стр[ільцем] — стр. Рибака.

Постій, 1VI. 1947 р.

Підписав
к-р вд.
[без підпису]

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 132

1. Службовим підстаршиною по сотні на день 2.VI.1947 р. назначаю рой. Різуна, черговим стрільцем — стр. Левчука.

2. Карається стр. Мотиля 4 год. додаткової служби.

Постій, 2.VI.1947 р.

Підписав
к-р вд.
[без підпису]

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 133

1. Службовим підст. по сотні на день 4.VI.1947 р. назначаю сан. Франка, службовим стрільцем — стр. Стрілу.

Постій, 3.VI. 1947 р.

Підписав
к-р вд.
[без підпису]

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 134

1. Службовим підст. по сотні на день 5.VI. 1947 р. назначаю рой. Шуліку, черговим стрільцем — стр. Вишню.

Постій, 4.VI.1947 р.

Підписав
к-р вд.
[без підпису]

* * *

Лемко, 96а

ДЕННИЙ НАКАЗ Ч. 135

1. Черговим підст. по сотні на день 6.VI.1947 р. назначаю рой. Опришка, черговим стрільцем — стр. Шпака.

Постій, 5.VI. 1947 р.

Підписав
к-р вд.
[без підпису]

*Рукопис, 12 стор. 21x15см. Оригінал: Архів ЗП
УГВР, К 4-5; фотокопія: Архів «Літопису УПА».*

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- АБ — адміністративна боївка
АК — «Армія Крайова»
б. — біля
бул. — булавний
бунч. — бунчужний
БСБ - боївка СБ
ВП — «Войско Польске» (Польське військо)
ВО — воєнна округа
ВІН — «Вольносьць і Незавісосьць»
ВОП — «Войско Охрони Пограніча» (Війська охорони кордонів)
вд. — відділ; сотня; курінь
віст. — вістун
вих. — виховник; політвиховник
г. — гора
ГВШ УПА — Головний військовий штаб УПА
ГК УПА — Головне Командування УПА
ген. — генерал
госп. — господарчий
д. - друг
див. — дивися
дир. — директор
д-р — доктор
«двійка» — польська військова розвідка
заст. (з.) — заступник
зв. — (зв'яз.) — зв'язковий
ЗП УГВР — Закордонне Представництво УГВР
інстр. — інструктор
інт. — інтендант
к. — коло
КБВ — «Корпус Безпеченьства Вевентшого» (Корпус внутрішньої безпеки) — формація поліційних військ ПНР, відповідник військ МВД, яких вживали для боротьби з підпіллям, з УПА, для масакр українських сіл, а пізніше — для розгрому робітничих демонстрацій
КВ — команда (командир) тактичного відтинка (ТВ) УПА
КГБ — «Комітет государственной безопасности СССР» (— назва головної команди сучасної радянської поліційної поліції і її розгалужень на нижчих адміністративних щаблях
КЗ — курієрське зveno
кап. — капітан
капел. — капелян
кол. — колишній
ком. — командант (командир)
к-р — командир
кул. — кулеметник
кур. — курінний; курінь
л. — ліс
лейт. — лейтенант
лік. — лікар
м. — місто; містечко
МВД — «Міністерство внутрішніх дел СССР» і назва підпорядкованих цьому міністерству поліційної поліції й поліційних військ
МО — «Міліція обивательська» (Громадська міліція) — порядкова поліція ПНР
МП — машинова пістоля — автомат німецького виробу
май. — майор
НБ — «Народна Безпечность» (Народня безпека) — чехословацька поліційна поліція, відповідник радянського КГБ
НКВД — «Народний комісаріят внутрішніх дел СССР» — давніша назва МВД
НСЗ — «Народове Сіли Збройне»
ндр. і надр. — надрайон; надрайоновий
о. — отець
ОРМО — «Охотніча Резерва Міліції Обивательскей» — поліційні відділи з місцевого населення для допомоги залогам МО
ОУН — Організація Українських Націоналістів
обл. — область; обласний

окр. — округа; окружний
орг. — організаційний
орг-моб. — організаційно-мобілізаційний (теж військовик) референт при підпільній адміністрації, що командував відділами СКВ й завідував військовим постачанням
пвд. — підвідділ — чота, або й менша військова одиниця
пвх. (полвих.) — політвиховник; виховник
пов. — повіт; повітовий
пор. — поручник
полк. — полковник
пполк. — підполковник
прис. — присілок
пров. (пр.) — провідник
ПНР — Польська Народня Республіка
р. — ріка; річка
ран. — ранений
рай. — районний
реф. — референт
р-н — район
рой. — ройовий
с. — село
СБ — Служба безпеки
сан. — санітар; санітарка
сан-пункт — санітарний пункт
СЗ - Служба здоров'я (назва УЧХ в перемисько-лемківській окрузі)
секр. — секретар
сел. — селянин; селянка
СКВ — самооборонний кушовий відділ
Слов. — Словаччина
сот. — сотник
сотен. — сотенний
ст. бул. — старший булавний
ст. віст. — старший вістун

ст. стр. — старший стрілець
стр. — стрілець
СУЗ — Східні українські землі
США — Сполучені Штати Америки
ТВ — тактичний відтинок УПА
ТВ 26 - «Лемко», 26 ТВ УПА
У-1 — «Ударники» 1, 94 («Дідик»);
чоти - 501, 502, 503
У-2 - «Ударники» 2, 95 («Громен-ко»);
чоти — 504, 505, 506
У -3 — «Ударники» 3, 96 («Бір»); чоти - 507, 508, 509
У-4 — «Ударники» 4, 94а («Бурлака»);
чоти - 510, 511, 512
У-5 — «Ударники» 5, 95а («Хрін»);
чоти - 513, 514, 515, 515а
У-6 — «Ударники» 6, 96а («Криlach»);
чоти - 516, 517, 518
У-7 — «Ударники» 7, 95б («Ластівка»); чоти — 519, 520, 521
У-8 — «Ударники» 8, 95б («Стах»);
чоти - 522, 523
УБП — «Ужонд Безпеченьства Публічного» (Уряд публічної безпеки) — політична поліція ПНР, відповідник радянського КГБ
УССД — Українська Самостійна Соборна Держава
УГВР — Українська Головна Визвольна Рада
УГА — Українська Галицька Армія
УЧХ — Український Червоний Хрест
УПА — Українська Повстанська Армія
Фарм. — фармацевт; фармацевтка; аптекар; аптекарка
хв. — хворий
хор. — хорунжий
хут. — хутір
ЧА — Червона армія
чот. — чотовий

ПОКАЖЧИК

- АК - 69
«Август», стр. - 81, 93, 153, 213
Аксманичі, с. Перем. пов. — 50, 77, 82, 85-87, 91-92, 97, 101, 104-105, 117, 121, 149-150, 153, 155, 209, 214
Акція «Вісла» — 12, 117, 155
Американські війська — 92
Американська окуп. зона Німеччини - 117
Америка — 83, 90, 112
Англія — 83, 90
Андрусяк Василь («Різун», «Грегіт»), полк. — 39
«Аркадій» — *див.* Кривуцький І.
Арламів, с. Перем. пов. — 83-84
Архів ЗП УГВР - 8, 13, 15, 18, 23, 26, 55, 207
Архів Місії УПА - 16, 26, 137, 209
- БСБ - 61, 98, 113, 116, 123, 158, 182
Бабичі, с. Перем. пов. — 94
Багновате, с. Турківського пов. — 11, 20, 44
«Байда», кур. — *див.* Миколенко Петро
«Байдак», ст. стр. - 172, 196
Байлак Рома — 16, 26
Балигород, м. Ліського пов. — 28, 31
Бальниця, с. Ліського пов. — 40, 64
Бандера Степан — 92, 109
Баран Андрій («Малиняк»), чот. — 180
Баранярки, г. на Слов. — 195
«Барон», пор., сотен. — 7, 17, 51, 149
«Бартель», чот. — *див.* Більо Дмитро
«Батальйон сьмерці» (кур. смерти), кур. КБВ - 79
«Батурин», підп. округа — 45
Бахталовський Зенон («Зенко», «Чалий»), хор. - 14, 58, 115, 144-145, 173, 185, 193-195, 197, 201, 203
Беліц, г. на Слов. — 198
«Бем», стр. — 59
Береги, с. Ліського пов. — 40
Бережани, м. Терноп. обл. — 60
«Береза», стр. — 54, 189
Березів, м. Ряшів. воєвідства — 220
Березівський пов. — 176, 221, 224
Березка, с. Перем. пов. — 28, 65, 95, 141, 151
Березка, прис. — 141
Березниця, с. Ліського пов. — 31
Березниця Нижня, с. Ліського пов. — 28
Берендьовичі, с. Перем. пов. — 50, 78-79, 82-87, 91, 97-99, 101, 104-106, 111-112, 153, 155-156, 215-216
Берлін, м. — 92
Бескид - 88-89, 91, 94
«Бескид», лемківський ндр. — 45, 51, 148
Бела, р. на Слов. — 204
Белец Ян, римо-кат. свящ. — 69
Бжеська Надя — 16, 26
«Бистрий», зв'яз. — 71, 81, 104, 127, 175, 196, 213
«Бігун», бунч. — *див.* Коцьолок Юрій
«Бігун», ст. стр. — 79, 84, 96
«Бігун», стр. — *див.* Бобко Степан
«Білий», ст. віст., рой. — 68, 75, 174, 193, 196, 209
Більо Дмитро («Бартель»), чот. — 64, 151
Більшовики - 39, 41, 43, 46, 69, 89, 92, 98, 100, 102, 112
Більшовицькі партизани — 19, 38
«Бір», сотен. — *див.* Шипканинець Василь
Бірча, м. Перем. пов. — 57-58, 62, 73, 75, 92-95, 129-132, 141, 162, 178-181, 183, 195, 214, 219-221, 223
Бірчанський р-н — 139, 222
«Біс» — *див.* Галаса Василь
Бобко Дмитро, сел. — 79
Бобко Степан («Бігун»), стр. — 79

Бовино, с. Перем. пов. — 67, 136, 181-182
«Богдан», дз. — *див.* Сорока Мирослав
«Богдан», підп. — 36, 43
«Богдан», стр. — 120
«Богданна», УЧХ — *див.* Гайдукевич
Олександра «Богун», стр. — 56
Бодені(?) Дарка — 41
«Бодьо», стр. — 142
Болахів, м. Івано-Фр. обл. — 43
«Борис», стр. — 129
Борисів, с. Перем. пов. — 96, 151
Бориславка, с. Перем. пов. — 48, 79, 138, 183
Борівниця, с. Перем. пов. — 142, 144-145, 183-184
Борівницький ліс — 133
Боровець, ліси, в Яросл. пов. — 135
Боровина, ліс — 145
«Борсук», ст. віст., рой. — 78, 81, 213, 216
Борсуківка, прис. с. Завадки Перем. пов. - 139-140, 183
«Босий», сан. — *див.* Левицький Борис
Ботелка, с. Турк. пов. — 10, 19, 41
Бранів, с. Перем. пов. — 95
Бранівський ліс — 205, 214, 216
Братство кол. Вояків УПА — 12
Бревка Андрій («Комар»), бул., рой. — 63, 81, 99, 136, 140, 213, 224
Бревко Євстахій («Клим»), сотен. пвх. - 57-58, 63, 87-88, 93, 99, 123-124, 126, 136, 142, 158, 165
Брижава, с. Перем. пов. — 75, 94, 221
Брижавський ліс — 141, 144, 183
Брилинці, с. Перем. пов. — 48, 66, 72-77, 82-84, 86-88, 90-93, 97, 99-101, 104-105, 107-108, 111-129, 150, 152, 156-160, 168, 177-178, 214, 216
Брно, м. в Моравії — 194
Броди, м. Львів. обл. — 7, 70
«Бродич», сотен. — 58, 125
Бряза, с. Болех. пов. — 43
«Буйний», стр. — 126
«Бук», ст. бул., чот. — 222
«Бук», стр. — 216

Букове Бердо, полонина — 9, 34-31 40-41
Буковина, прис. с. Брижави Перем. пов. - 141, 183-184
«Бульба», сотен. — 9-10, 19-20, 32 36-38, 42, 63
«Бурак» — 32
«Бурак», стр. — *див.* Кокітка Осип
«Бурий» — 63
«Бурий», сотен. — 39
«Буркун», бунч. — 13, 15-16, 23-26, 80, 84, 171, 174, 187, 196-197, 201-203, 217
«Бурлака» — *див.* Щигельський Володимир
Буць Іван («Гарбуз»), стр. — 63, 81, 213, 225

ВІН - 69

ВО «Сян» — *див.* «Сян», 6 закерзонська ВО УПА
ВОП - 75, 80, 91, 97-98, 112, 153
ВП - 12, 15, 45, 57-59, 61-63, 65-66, 71-75, 77-108, 111-114, 116, 120, 128, 133, 135, 139-141, 143-146, 149-160, 162, 177-185, 187, 193, 205, 207-209, 211, 214-216, 219-227
Ваг, р. на Словаччині — 14, 190, 199, 202-203
«Вадим» — *див.* Пеців Ярослав
Вайда.. («Сагайдак»), чот. — 58, 60, 63-66, 68, 70-73, 80-81, 96-97, 100, 115, 118, 121, 123, 127, 131, 137, 142-143, 171, 175, 184, 196, 198, 200, 210-211, 213, 229
Вановець, с. Перем. пов. — 101
«Ванька», чот. — 62, 72, 80, 84-85, 162, 208-209, 213, 215
Ванькова, с. Ліського пов. — 27
Вапівці, с. Перем. пов. — 136-137, 181-182
Варін, с. на Словаччині — 195, 199-200
Варін-Бела, шосе — 195
Варшава, м. — 93
Велюничі, с. Перем. пов. — 219
Вельке Браніце, р. на Словаччині — 194, 197

- Велькі Консул, г. на Слов. — 194
 Вельніке Вільгельм («Сян»), д-р — 58
 «Верба», стр. — 130, 173, 196, 200
 Вербів, с. Підгаєцького пов. — 32
 «Веселий», сотен. — *див.* Свістель
 Ветлина, с. Лиського пов. — 40
 «Вибранець» — *див.* Коцьолок Юрій
 «Вівірка», стр. — 95, 151
 «Вир», стр. — 143
 «Вир» — *див.* Гук, Богдан
 «Вихор», стр. — 55
 «Вишинський», окр. госп. — *див.*
 Гамівка Ярослав
 Вишинський А. Я. — 92
 «Вишня», стр. — 229
 Вівчаровський Йосиф («Євген»), бул.,
 сотен. пвх. — 68, 71, 88, 118,
 140
 Вігор, р. — 84-85, 152
 Відділ УПА... — *див.* криптонім сот-
 ні/куреня, або псевдонім сотенно-
 го/курінного
 Війське, с. — 224
 «Віктор» — 44
 «Вільха», стр. — 55, 60
 Вільшани, с. Перем. пов. — 65, 93, 118-
 119, 122, 125, 129, 178
 Вільшаниця, с. — 150, 209
 «Вістун», рой. — 118
 Вітошинці, с. Перем. пов. — 101, 118-
 119, 124, 159
 Вітрилів, с. Перем. пов. — 184
 «Владзьо», кур'єр КЗ — 113
 «Вовк», стр. — *див.* Яновецький Ми-
 кола
 «Вовчаренко» — 77
 Вовче, с. Турківського пов. — 41
 Войско Охрони Пограніча — *див.*
 ВОП
 Войткова, с. Перем. пов. — 75, 91,
 114
 Волинь - 37, 39, 54
 Волковия, с. на Лемк. — 32
 Володж, с. Березів. пов. — 58, 142,
 183, 225
 «Волос» — 65
 Волосянка, с. Скіл. пов. — 42
 Воля Володзька, с. Березів. пов. — 142-
 143, 184, 220
 Воля Корінецька, с. Перем. пов. —
 130-131
 Воля Кречківська, с. Перем. пов. —
 71-73, 95, 151, 178, 196
 Воля Кривецька, с. Перем. пов. —
 71
 Воля Мацьківська, с. Яросл. пов. —
 70, 136-137
 Воля Угорська, с. Яросл. пов. —
 70-71, 135, 137, 160, 181
 «Воробець», стр. — 81, 173, 191,
 196, 213
 «Ворон», стр. — 65
 «Ворон», рой. — 151
 «Ворон», сотен. — 10, 20, 42
 «Ворон», стр. — *див.* Нівінський Во-
 лодимир
 «Вороний», ст. стр. — 173, 196
 Ворохта, с. Надвірн. пов. — 131
 Вугниці, с. Перем. пов. — 74-76,
 82-84, 92, 100, 105-106, 114, 116-
 117, 123-124, 149-150, 156, 160,
 177
 Вугницький ліс — 105
 Вуцина, ліс б. с. Брилинець — 105,
 107-108, 129
 Гадиняк Іван («Чумак»), ст. стр., рой. -
 222
 «Гай», стр. ПЖ - 126, 232
 Гайдукевич Олександра («Богданна»,
 «Зеня»), УЧХ - 94, 153
 Гаї, с. Перем. пов. — 87, 92, 98-99,
 153
 «Гак», бул., рой. ПЖ — 123, 172,
 191, 194-195, 198, 200, 215
 «Галайда», рой. — 140, 173, 196
 Галаса Василь («Орлан», «Дніпров-
 ський», «Біс», «Назар», «Зенон»,
 Савченко»), член КП — 30,
 45, 47, 74, 89-91, 110, 112, 114-
 117, 125, 127
 «Галя», розв. УБП — 68
 «Гамалія», ст. віст. — 222
 Гамівка Ярослав («Вишинський»),
 (госп. реф.), агент УБП — 59, 64,
 79, 106
 Гамільтон, м. — 8, 18

- Гарабач Василь («Орач»), рай. СБ — 76-77, 85, 105, 118, 126
- Гарабач Іван («Старий», «Плугатор»), окр. СБ - 64, 73, 76, 106
- «Гарбар», стр. — 28
- «Гарбуз», стр. — *див.* Буць Іван
- Гелюш, с. Яросл. пов. — 70-71, 135, 181
- «Генько», інтенд. — 141
- Гільське, с. Ліського пов. — 38-39
- «Гірний», стр. — 216
- «Глинка», сан. — 111
- Гломча, с. Сяніцького пов. — 64, 226
- «Гнів», стр. — *див.* Тицький Володимир
- «Говерля», стр. — 142
- Гоза (священик) — 87
- «Голий», чот. — 58-60, 63-64, 66, 70, 72-74, 77, 80-81, 88, 94, 101-103, 123-124, 127, 130, 136-137, 143, 175, 196, 213
- Голинь, с. Калуського пов. — 60
- Головецьке, с. Скїл. пов. — 41
- «Голуб», ст. стр. — *див.* Тхір Микола
- Голубля, с. Перем. пов. — 137
- Голучків, с. Сяніцького пов. — 65, 95, 185
- Голоща, (Гелюш) прис., Яросл. пов. — 68
- «Гордий», сан. — *див.* Левицький Осип
- «Гордий», стр. — 142
- Городок, с. Ліського пов. — 32-33
- «Горох», стр. — *див.* Троян Володимир
- Горохівці, с. Перем. пов. — 104, 119
- «Граб», стр. — *див.* Фурчак Василь
- «Граб», стр. — 54, 55,
- Граб Стефан, о. — 61
- Градський потік, Словач. — 198, 201-202
- Градський хребет — 202
- «Грань», чот. — 88
- Греція - 89, 109
- «Грегїт» — *див.* Андрусак Василь
- «Гриб», стр. - 55, 74, 99, 104-106, 112-113, 116, 118, 123, 125, 129, 212-213
- «Григор», окр. — *див.* Гук Мирослав
- Грицай Дмитро («Перебийніс»), ген. — 59
- Грицько Дмитро («Щяпка»), вояк БСБ — 136, 182
- «Грім», стр. — 142
- Грозова, с. Перем. пов. — 27, 80-81, 83-84, 91, 95-96, 114, 139
- «Громенко», сотен. — *див.* Дуда Михайло
- «Грунька», ст. стр. — 173, 196
- Грустїн, с. на Слов. — 192
- Грустянка, потік — 192
- Грушівка, с. Березів. пов. — 184
- Грушівський ліс — 85, 93, 180
- Грушова, с. Перем. пов. — 72, 74, 77, 82-85, 87, 92, 99, 105-107, 111, 113-117, 120-121, 124, 143, 160
- «Гудима», стр. — 123, 152, 177
- «Гузар» — *див.* Колодзінський Михайло
- Гузар Василь («Зубченко»), дентист — 66, 96
- Гук Богдан («Скала», «Вир», «Твердий»), ндр. УЧХ - 12-14. 16. 23-24, 57, 77-78, 102, 121, 131, 139, 146, 149, 154, 165, 171-172, 187, 190, 194-196, 200, 202-204
- Гук Мирослав («Григор»), окр. — 59, 66-67, 88-89, 99, 118, 122-123, 125, 127, 157, 165
- Гунца Станіслаф, ппор. ВП — 131
- «Гусак», стр. — 44
- «Гута», рой. — 209
- Гута, с. Перем. пов. — 130 133 180
- Гута Березка, с. Перем. пов. — 150 179
- Гутман Павло («Лемко»), ст. стр. — 81, 212-213, 224
- Гуціско Ненадовске, с. Перем. пов. — 134
- Гаврон, прис. Волі Кривецької — 68, 71
- Гац Володимир, сел. — 69
- Гзоц Іван («Муха»), стр. — 221
- Голяш Степан — 16, 26
- Гомулка — 182

«Гонта», ст. стр. — *див.* Нагірний Йосиф
Гренджа-Донський — 84
«Гураль», стр. — 142

«Данилів», 26 холмський ТВ УПА — 117
«Данило», рой. - 57, 89, 95, 102, 115, 140, 158, 228, 230-231
«Дар», окружний аптекар — *див.* Совган Ярослав
Даровичі, с. Перем. пов. — 77, 85, 90, 92, 99, 102, 115, 119, 123, 149-150, 209, 214, 216
Дашко Володимир («Марко»), чот. — 16, 26, 70, 75-76, 78, 80-81, 85-86, 98, 120, 127, 130, 140, 142-143, 165, 171, 173, 178, 184, 187, 195-196, 213
Дверник, с. Ліського пов. — 34, 38, 40
«Демян», стр. — 55
Дереш, с. на Слов. — 188
Дзвиняч, с. Турківського пов. — 34
«Дзвінчук», к-р 5 ВО - 10, 19, 37
Дивізія «Галичина» — 7, 17, 70, 115, 149
Діягівський ліс — 132, 180
Діягова, с. Березів. пов. — 133, 150, 181
Динів, м. Березів. пов. — 66
42, 43, 50-51, 58-60, 62, 64, 73,
«Дідик», інтенд. — 19, 32
Дідик Євстахій («Смерек»), ст. стр. - 225
«Дідо», стр. — *див.* Оліяр Лука
«Дніпровський», член КП — *див.* Галаса Василь
Дністер, р. — 45
Добра, с. Сянницького пов. — 57, 62-63, 227
Добромиль, м. Львів, обл. — 29, 67, 74
Добромильський пов. — 80, 91
Добрянка, с. Перем. пов. — 57, 59-63, 65, 79, 95, 151, 183, 219-221
Долгий Верх, г. на Слов. — 197

Долина, прис. — 207
Дольна Тіжана, с. на Слов. — 200
Дольницький Андрій, сот. — 39
«Дора» — *див.* Скірка Анна
Дрогобицька ВО УПА - 10, 19, 33, 37-38, 59
Дрогобицька обл. — 10, 32, 38-39, 42-43
Дрогобичка, с. Перем. пов. — 134
Дрогобиччина — 20,
«Дружинники», сотня УПА — 39
«Дуб» — *див.* Масник Микола
Дубецько, с. Перем. пов. — 133, 181, 224
Дубове, с. на Слов. — 191
Дуда Михайло («Громенко», «Зиновій»), сот. - 10, 20, 37-38, 41, 42-43, 50-51, 58-60, 62, 64, 73, 79, 82, 87, 92, 94-96, 125-127, 145, 147, 150-152, 177, 184, 208
Дудко Микола («Осип»), сотен. — 10-11, 20-21, 37, 41-42, 44-46
«Дунай» - 173, 196
«Дунай», стр. — 142

«Еко» — *див.* Лужецький Євген
Еліяшевський Іван — 15, 25, 207
«Ерзет» — *див.* Кавула Петро
«Ехо Кракова», газета — 15, 25, 102

«Євген», зв'язк. — 85
«Євген», кур. — 9-11, 32, 36, 41-42, 44-46, 72
«Євген», пвх. — *див.* Вівчаровський Йосиф
Євреї - 35
Єдловіце, г. на Слов. — 198-202

Жданна, с. Борислав. пов. — 11, 20, 45
Жерниця, с. Ліського пов. — 9, 19, 32
Житомирський р-н — 222
Жіліна, м. на Слов. — 193

«Жовтий» — *див.* Крайник Іван
Жогагин, с. Перем. пов. — 75, 94,
132, 225
Жогатинський ліс — 150, 180
«Жолнеж польські», газета — 70
«Жук», стр. — 175, 196, 229
«Журавель», кул. — 65, 141
«Журавель» — *див.* Янківський Іван
Журавиця, с. Перем. пов. — 101

Завадка, с. Ліського пов. — 41, 183,
208-209
«Завзятий», стр. — 115, 158
Загір'я, с. на Лемківщині — 60
Загути, с. Перем. пов. — 142, 184
«Заградительные отряды» — 47
Зазрів, с. на Слов. — 192-193
«Зазуля», стр. — 104
Закарпаття — 84
Закерзонський край — 89, 110, 125
Закерзоння — 90-91, 110, 115, 117,
139
Закуття, прис. Яросл. пов. — 69
«Залізний», чот. — *див.* Петрушев-
ський Едвард
Залісся, с. Перем. пов. — 113-114,
116, 119, 125, 138, 160, 182
Задуже, с. Сянського пов. — 185,
207-208
«Заморський», стр. — 129, 231
«Занчук», стр. — 55
Заосіни, прис. б. Крамарівки Яросл.
пов. — 134
Запомірки, прис. Волі Крецівської —
65
Засяння — 63, 66-67, 101
Затварниця, с. Ліського пов. — 38
Західня Європа — 13-14, 24, 30, 38,
58, 91-92, 117, 172, 187, 195
Західня Німеччина — 58
«Заяць», стр. — 160, 174, 196, 232
«Зелений», стр. 228, 231
«Зена» — *див.* Гайдукевич Олексан-
дра
«Зенко», хор. — *див.* Бахталовський
Зенон
«Зенко», стр. — 199

«Зенон Савченко» — *див.* Галаса
Василь
«Зимний», чот. — *див.* Качмар Сте-
пан
«Зиновій», сотен. — *див.* Дуда Ми-
хайло
«Зір», стр. — 81, 212-213, 224
«Зірка», стр. — 47
Злата Ітца, с. на Слов. — 191
«Змагун», стр. — *див.* Яниш Ми-
хайло
«Змій», стр. — 93
«Змулиська», ліс — 145
Золочів, м. Львів. обл. — 20
Золочівщина — 10, 37, 42
«Зорич», окр. — *див.* Радейко Ми-
кола
«Зоряний», СБ — 79
«Зуб», рой. — 86, 130, 209
«Зуб», стр. — *див.* Пацула Микола
Зубряче, с. Ліського пов. — 40
«Зубченко», дентист — *див.* Гузар
Василь

«Ігор», рай. — *див.* Кіт Володимир
Іздебки, с. Березів. пов. — 176, 221
«Ілько» — *див.* Хома Володимир
«Іменний», рой. — 208
«Інгул», рай. — *див.* Стисло Дмитро
Ірина, дружина Я. Коцьолка — 11,
48, 57, 66-67, 73, 76, 87, 101-
103, 105, 136
«Ірка» — *див.* «Офелія»
Ісканя, с. Перем. пов. — 59, 223,
225
«Іскра», к-р — 36

КБВ — 57, 59, 66, 135, 152, 181-
182
КГБ — 89, 155
КЗ — 157
КП — 108, 110, 113, 157
Кавула Петро («Руслан», «Тарас»,
«Троян», «Ерзет», «100»), ндр. —
36, 72, 96, 118, 121, 123, 125,
139

«Кавун», стр. ПЖ — 125
«Кадило», о. — див. Шевчук Ва
силь, о.
Калуський пов. — 60
Каляняни, с. на Слов. — 190
Кальварія, с. Перем. пов. — 75, 82,
84, 153, 177, 214
Кальниця, с. Ліського пов. — 29
«Каменяр» — 177
Камінський Павло, сел. — 54
«Камінь», стр. — 173, 196
Кам'янки, с. Перем. пов. — 57, 61,
64-65, 96, 130, 151, 185
«Капелюх, стр. — див. Печінка М.
«Капуста», стр. — 215
«Карло», стр. — див. Хома Володи
мир
«Кармелюк», соген. — 10, 20, 38,
41-42, 59
Карпати - 41, 96, 219-220
Карпатська Січ — 32
Карпатська Україна — 32 Карпатський
рейд УПА — 17, 19,
32-34, 37-38, 43, 219, 227
«Карпенко», стр. — 55
«Карпо», стр. - 76, 95-96
Качмар Степан («Зимний»), чот. —
72, 82, 131-133, 139, 180
«Качор», стр. — 68, 87, 90
Качор Володимир («Пугач»), заст.
надр. СБ — 9, 19, 30-31, 43, 44,
50-51, 73, 142
Квасинина, с. Добром, пов. — 11,
21, 46
«Квіт», стр. — 211, 213
«Квітка», стр. — 173, 196, 199
Кейван Зоня — 16, 26
«Кивай», ст. бул., сан. — 140-141,
144, 162
Київ, м. - 9, 19, 36, 54
Кипятичі, с. Перем. пов. — 124
Китай - 92, 109
Кіндзера Михайло — 105
Кіньківці, с. Перем. пов. — 92, 109,
136
«Кіс», стр. - 175, 196
Кіт Володимир («Ігор»), рай. — 60,
91, 99, 101

Клей, ген. - 92
Клемпуш, ком. Карпатської Січі —
84
«Клен» - 102-103
«Клим», рай. СБ — див. Хома Во
лодимир
«Клим», пвх. — див. Бревко Євста
хій
Клячани, с. на Слов. — 204
Княжичі, с. Перем. пов. — 76, 82,
87, 98-102, 103-105, 107, 118,
120, 124, 153, 155, 158-159, 214
«Кобзар», стр. — 55
«Коваль» — 87
Коваль Іван («Тріска»), стр. — 226
«Козак», ст. стр. — див. Чура Іван
Козеринський Іван — див. Шишкани
нець Василь
Кокітка Осип («Бурак»), стр. — 225
Колодзінський Михайло («Гузар»),
полк. — 84
Колоковичі, с. Перем. пов. — 77,
82, 84-87, 91-92, 97-98, 100, 111,
113, 119, 153-154, 157, 214
Коломийщина — 75
Команча, с. на Лемківщині — 30
«Комар», бул. — див. Бревка Андрій
«Комар», стр. — 75
Комарівка, с. — 69
«Конар», стр. - 106, 158, 228, 232
Конарський Петро («Циган»), стр. —
225
«Коник», полк., кур. і член штабу
26 ТВ «Лемко» - 57, 59, 62,
115, 162-163
Кониська, с. Перем. пов. — 153
Конрад Михайло — 85
Конти, прис. Яросл. пов. — 134
Конюша, с. Перем. пов. — 66, 72-
74, 76, 78, 82-87, 91-93, 97-102,
105-107, 112, 114, 117, 119, 121-
122, 124, 138, 150, 152-160, 168,
177, 209, 215
Понюшки, с. Перем. пов. — 124,
126
Копа, гора на Слов. — 201

- Кописно, с. Перем. пов. — 47-48, 50, 78-79, 82, 97-98, 107, 113-114, 116-118, 120-121, 123, 125-126, 128-129, 138-139, 152, 157, 159-160, 168, 177-178
- «Кора», стр. — 50, 216
- Коритники, с. Перем. пов. — 115, 136-137
- Корманицький ліс — 103, 114-115, 119, 130, 139, 183
- Корманичі, с. Перем. пов. — 72-76, 78-79, 82, 84, 86-91, 93, 97-101, 104, 107, 111, 117-121, 123-124, 149-150, 154-160, 214
- Коростенко, с. Добром, пов. — 46
- Котів, с. Перем. пов. — 180
- Коцьолок Юрій («Бігун», «Вибранець»), бунч. — 13, 23, 57-58, 60-61, 63, 67, 83, 87-88, 91-92, 95, 149, 167, 212
- Коцьолок Ярослав («Сухий», «Кри-лач»), хор., сотен. — 7-8, 12-15, 17-18, 21-25, 27, 46-47, 50-51, 57-58, 60, 63, 66, 70, 72, 80, 85, 97, 102, 116, 123, 125, 127, 139-141, 146-147, 149, 151, 155-156, 161-167, 176, 183-185, 187, 190, 196, 209-210, 212-213, 218, 223, 226-232
- Кошиці, м. на Слов. — 191
- Кравзе Гельмут («Маріян»), саніт. — 15, 25, 57-58, 82, 84-85, 97, 102, 165, 174, 196
- Крайна, с. Перем. пов. — 152, 179
- Крайник («Крик»), стр. — 222
- Крайник Іван («Жовтий»), стр. — 57, 221
- Крайники, прис. — 63
- Крайова, с. Перем. пов. — 96
- Краків, м. — 9, 34, 209
- Крамарівка, с. Яросл. пов. — 68-69, 134-136, 181
- «Красівський», сотен. — 42
- Красічін, с. Перем. пов. — 66, 73-74, 77, 79, 82, 90, 93, 97, 104, 108, 112, 116-117, 130, 138, 160, 182-214
- Красічінська волость — 104
- Креців, с. Перем. пов. — 57, 65, 141, 169, 183, 219
- Крецівська дорога — 141
- Крецівський ліс — 60-61, 65, 95, 141, 151, 227
- Кречківський ліс — 129, 178
- Кречкова, с. Перем. пов. — 58, 78, 94, 112-113, 150, 178
- Криве, с. Сяніцького пов. — 38-40, 183
- Кривуцький Іван («Аркадій»), рай. СБ — 60-61, 118, 123
- «Крик», стр. — *див.* Крайник
- «Крилатий», стр. — 175, 183, 196, 232
- Кривань, гори — 14, 24, 58, 172, 197, 198, 202
- «Крілик», стр. — 128, 174, 196, 199, 232
- «Крісовий», сотен. — 10-11, 20-21, 42-44, 46-47, 51, 147
- «Кропива», стр. — 55
- Крочкофські Казімеж, капраль ВП — 132
- Кругель Великий, с. Перем. пов. — 104, 118
- Кругель Малий, с. Перем. пов. — 118
- «Крук, стр. — 55, 142, 189
- «Куба», госп. СКВ — 79
- Кубійович Володимир — 34
- «Кудияр» — 36
- Кузьмина, с. Перем. пов. — 75, 132, 149, 151
- Кузьминський ліс — 95
- «Кукса», інтенд. — 65, 70, 103, 111, 120, 135-136, 175, 178, 196
- «Куля», к-р — *див.* «Ударник», к-р 6 ВО
- «Куна» — 92
- Куп'ятичі, с. Перем. пов. — 113, 115, 123, 125, 209, 214, 216
- Купно, с. Перем. пов. — 71, 93, 150, 216
- Кур, потік на Слов. — 198, 200
- Кути, прис. б. Крамарівки — 69, 137
- «Кучер», стр. — 94

«Кучерявий», рой. — 66, 69-70, 107,
111-113, 123-124, 128-130, 138,
173, 187, 189, 192-193, 195, 197
198, 200, 209

Лавочне, с. Скіл. пов. — 42

Лаврів, с. Турківського пов. — 46

Лапаївці, прис. — 138

Ласки, прис. — 183

Ластівка, стр. — 211

«Ластівка», сотен. — *див.* Янківський
Григорій

Лебедь Микола - 16, 26

«Лев», стр. - 174, 196

Левицький Осип («Босий», «Гордий»),
сотен. сан. - 130-131, 142, 175,
196, 201-204

«Левко», зв'язк. — 137

«Левко», стр. — 140

«Левко», чот. саніт. — *див.* Фаль
Роман

«Левчук», стр. — 174, 185, 196, 233

Лемківщина — 9, 18, 29, 32, 40, 45,
51, 66, 96

«Лемківщина-Захід», курінь — 7-8,
17-20, 35, 37-38, 40-41

«Лемко», стр. — 175, 196, 199, 216

«Лемко», 26 ТВ УПА - 32, 61, 124,
148, 210, 217, 228-234

«Лемко», ст. стр. — *див.* Гутман
Павло

«Лен», стр. — 55

Лентівня, с. Перем. пов. — 67, 71,
136, 182

«Леся» — 10, 20

Леся (Т. Л.) - 9, 19

Леськів Микола («Осип», сотен. пвх.
- 219, 227

Лестіни Вижне, с. на Слов. — 191

Липа, с. Перем. пов. — 54, 94, 135,
151, 181, 219

«Лис», сотен. — 8-9, 18, 27(28),
29, 30, 40, 50-51, 147, 174, 196
196

«Лис», стр. — 55

Лиса Гора, б. Корманич — 91, 97,
101, 104, 111

Лиса Кичера, г. в Турківському пов. —
41

Лисина, г. в Турківському пов. — 41
«Листок», стр. - 173, 185, 194,
196

Лихобора, с. Дрогобицької обл. —
32

Лідвиця, прис, Ліський пов. — 30

Лімна, с. Перем. пов. — 81, 96,
139, 219

«Лісовик», стр. ПЖ - 138, 151, 184

Лісовські, росіянин, вояк ВП — 75

Ліський пов. — 156, 207

Лісько, м. Рясівського воєв. — 19,
29, 207, 224

Ліщавка, с. Перем. пов. — 130, 132,
140, 151, 179

Ліщавка Горішня, с. — 48, 131, 151,
221

Ліщавка Долішня, с. — 132, 179

Ліщавка, с. Перем. пов. — 57, 65

Ліщавський ліс — 139

Ліщавські горби — 180

«Ліщина», стр. — 174, 196

Лодинка, с. Перем. пов. — 130, 179

«Лоза», стр. - 99, 175, 196, 230

«Лончина», ст. стр. — 216

Лопушанка, с. Добром, пов. — 11,
21, 37, 46

Лубна, с. Березів. пов. - 220, 224

«Луговий» («Ясьмін», «Олег»), рай. —
32, 60-61, 68, 77, 121, 128

Лужецький Євген («Еко», «Шувар»),
д-р, кур. лікар — 96-97

Лужок Горішний, с. Турківського пов.
— 45

Лукавиця, с. Ліського пов. — 207

Лупнянка, с. на Слов. — 189

Лупче, с. на Слов. — 190

Лучиці, с. Перем. пов. — 209

Любачівський повіт — 45

Лютовиська, с. Старосамбірського
р-ну — 34

Ляхава, с. Перем. пов. — 27, 60-61,
65, 75, 94, 185, 219-220, 222

Ляхавський ліс — 141, 183

Ляхач, г. в Турківському пов. — 41

Львів, м. - 29, 59, 94, 96, 115, 221

Львівська обл. — 59

Львівське воєводство — 75

МО - 75, 77, 98, 117, 207-208

«Магістер» — *див.* Совган Я.

Магура, г. в Болехів. пов. — 42, 43, 189

«Мадяр», стр. — 55

«Мазепа», сотен. — 36

«Мак», стр. — 56

Макар Володимир - 16

«Маків», стр. — 211

«Маківка», 24 дрогобицький ТВ УПА — 60

Макмастер Університет — 8, 18

Макова, с. Перем. пов. — 77, 83-84, 107, 112-114, 116, 120-121, 138-139, 149, 160, 215-216

Мала Фатра, гори на Слов. — 204

«Малий», рой. — *див.* «Шуліка»

«Малий», стр. — 175, 196

«Малиняк», чот. — *див.* Баран Андрій

Малинякова — 35

Малужіна, с. на Слов. — 189-190

«Малуша», зв'язкова — 102

Малява, с. Перем. пов. — 48, 223

Манастирський І. В. — 16, 26

Марійка — 87

«Маріян», сан. — *див.* Кравзе Гельмут

«Марко», чот. — *див.* Дашко Володимир

«Мартин», віст. — 173, 196

Маршал Джордж — 92, 112

Маселко (з Селиськ) — 40

Масник Микола («Дуб»), рой. — 50, 219

«Масюк» — 29

Маткофські Юзеср — 75

Мацьківські ліси — 136

«Медвідь», віст. — 174, 196

Медика, м. Перем. пов. — 98

«Мельнікуфка», гаївка — 68

Мерелевські, пор. ВП — 75

«Меч», рой. - 59, 63, 196, 228-229

Миківці, с. Ліського пов. — 27

Миколенко Петро («Байда»), май., кур. - 10, 19-20, 30, 38, 41-42, 57, 59-60, 64, 66, 72-73, 89, 92, 95-96-152, 163

Мита, с. Турківського пов. — 41

«Мирон», кур. пвх. — *див.* Пеців Ярослав

Мізерний Василь Мартин («Рен»), май., к-р 26 ТВ УПА - 9-10, 17, 19-20, 31-34, 37-39, 41-43, 45, 59-62, 64, 72, 88-89, 96

Міхаловський Петро (із Закуття) — 69

Міхаловський Петро (з Кутів) — 69

Міхальські, кап. КБВ - 79, 82, 87

Міхова, с. Добром, пов. — 11, 21, 46

Молодовичі, с. Перем. пов. — 72, 74, 76, 91, 98, 102, 105-106, 112-113, 120, 123, 125, 154, 157, 177, 209, 214-215

Молотов В. — 92

Монастирець, с. Ліського пов. — 208-209

Монтелюпі, тюрма в Кракові — 9

«Мор», стр. — 55

«Мороз», рой. — 174, 185, 196, 232

«Моряк», стр. — 142

Москва, м. — 83, 102, 109

Московська дорога — 105-107, 127, 157-159

«Мотиль», стр. — 231

Мриголод, с. Сяніцького пов. — 57, 226

«Мручко», стр. — 129

«Муха», стр. — *див.* Гзоц Іван «Муха», стр. — 55

«Мушка», к-р ВО - *див.* «Ударник»

НБ - 190

НКГБ - 155

НКВД - 10, 20, 32, 39, 43, 47-48, 60, 75, 153

- НСЗ - 69
Нагірний Йосиф («Гонта»), ст. стр. — 222
Нагірчани, с. Перем. пов. — 129-130
Надвірна, м. Івано-Франк. обл. — 131
Наддніпрянська сотня «Байди» - 38, 41, 59
Наддніпрянина — 59, 91
«Назар» — *див.* Галаса Василь
Налім Микола («Слух»), ст. стр. — 223
Нанчілка, с. Турківського пов. — 11, 20, 46
Негрибка, с. — 35
Недільна, с. Турківського пов. — 11, 20, 45
«Нероба» — 84
«Нестор», стр. ПЖ - 122, 130, 138, 145, 172, 196, 201-203
«Нехрист» — *див.* Совган Ярослав
«Нечай», сотен. — 10, 33-34, 37, 43
Непадофське Гуциска — 181
Нижанковичі, с. Перем. пов. — 27
Німеччина - 39, 64, 220, 224, 226
Нівінський Володимир («Ворон»), стр. - 65, 159, 221
Нове Місто, с. Старосамбір. р-ну — 67
Новий Світ, прис. с. Рокітниці — 137, 182
Новолілки, с. Перем. пов. — 160
Номка Василь («Олень»), ст. стр., рой. — 81, 213, 224
Норвегія — 45
Нуська — 47-48
- ОРМО** — 95, 105, 120, 134-136, 181, 185
ОУН - 32, 45, 59-60, 74, 91, 108, 219-220, 225, 227
ОУНм - 34
«Оборяник», бунч. — 15, 25, 63, 102, 218
Озимко Михайло («Залізник»), чот. — 58
«Оксана», зв'язк. — *див.* Ріпецька Марія
- «Олексій», ст. стр. — 215
«Олень», рой. - 175, 194, 196, 199
«Олень», ст. стр. — *див.* Номка Василь
Олесь С. - 44
Оліяр Лука («Дідо»), стр. — 174, 195-196
Ольга Ю...ко — 41
Онишкевич Мирослав («Орест»), май. к-р 6 ВО «Сян» — 13, 17, 98, 123, 142
«Опришок», рой. - 60, 67, 90, 99, 104, 106, 137, 151, 160, 182, 228, 234
«Опришок», стр. — 56
Орава, р. на Слов. — 191
«Орач», рай. СБ — *див.* Гарабач Василь
«Орел», рой. - 65, 120, 230, 231, 233
«Орел», рой. ПЖ — 79
«Орел», рой. СБ, агент УБП — 72-73, 75, 77, 79, 87, 92, 152, 175, 196
«Орел», рой. — 230, 231, 233
Орелець, с. Лиського пов. — 101
«Орест», бунч. - 7, 13, 23, 97, 99, 140, 149, 158, 176, 218
«Орест», май. — *див.* Онишкевич Мирослав
«Орест», стр. — 185
«Оріх», чот. — 88
Орхівці, с. Перем. пов. — 101
«Орко», рой. - 209
«Орлан» — *див.* Галаса Василь
Орява, с. Скїл. пов. — 42
«Оса», стр. — *див.* Романик Володимир
«Осип», сотен. — *див.* Микола Дудко
«Осип», сотен. пвх. — *див.* Леськів Микола
Осіни, прис. б. Крамарівки Яросл. пов. - 181
Ослава, р. — 30
«Остап», ст. бул., чот. — *див.* Охота Павло
«Остап», сотен. — 42

«Острий», стр. ПЖ — 118
Острів, с. Перем. пов. — 101
«Офелія» («Ірка»), сан. — 172, 196,
199, 201, 203-204
Охота Павло («Остап»), ст. бул., чот.
— 70, 80-81, 85-86, 103, 123,
129-131, 134, 141-143, 184, 212-
213

ПЖ - 57, 60

ПНР - 11, 14, 21, 24, 47, 58, 60,
75, 104, 115, 117, 135, 153, 194
Павлова, кол. с. Дубецьке, Перем.
пов. — 224
Павлокома, с. Березів. пов. — 220,
225
«Павук», кур. — 47
«Палій» — 91
«Панас», ст. стр. — 143, 172, 196,
201, 215
Панищів, с. Ліського пов. — 33
Пантер Антон, плот. ВП — 135
Патрія, г. б. Конюші — 86, 107,
111-112, 117-118, 121-123, 125-
126, 129, 138
Пахолєвські, ппор. ВП — 75
Пацула Микола («Зуб»), стр. — 223
Пашова, с. Ліського пов. — 27, 95,
226
«Перебийніс», ген. — *див.* Грицай
Дмитро
Перегінське, м. Івано-Франк. обл. —
118
Перемиська воєнна округа УПА —
див. «Сян», 6 ВО УПА
Перемиська обл. — 37
Перемиська округа — 69, 77
Перемиський курінь УПА — 57
Перемиський ндр. («Холодний Яр»)
- 50-51, 60-61, 64, 76, 89, 113,
125, 126, 147, 155, 196
Перемиський пов. — 7-8, 51, 57, 66,
72, 74, 91, 168, 205, 209, 219,
221, 224-225, 227
Перемиський район — 105, 222-223
Перемисько-лемківська окр. — 59
Перемисько-лемківський тактичний

відтинок УПА — *див.* «Лемко»,
23 ТВ УПА
Перемишль, м. — 8-9, 27, 29, 39-
40, 57-58, 67, 71, 73-74, 76, 78,
93, 97-98, 100-104, 106, 112, 119,
129-130, 154, 178, 182, 209, 214,
216, 219, 224, 227
Перемищина — 9-12, 18, 42-43, 58,
63, 69, 115, 167, 196, 222-223
«Перець», ст. віст., рой. — 82, 216
Петрушевський Едвард («Залізний»),
чот. - 58, 208-209
Пеців Ярослав («Вадим», «Мирон»),
кур. пвх.- 58, 60-62, 64-65, 67
Печінка Михайло («Капелюх»), стр.
- 63, 215
Пикуличі, с. Перем. пов. — 35, 58,
75, 92, 115, 119, 214
Пила, с. Сяніч. пов. — 57, 59, 65,
95, 141, 151, 183, 185, 227
Підгаєцький повіт, Терноп. обл. —
32, 96
«Підкова», стр. — 216
Підст. школа 6 Закерз. ВО УПА
«Сян» — 7, 17
«Пімста» — 129, 156
«Пісня», стр. ПЖ — 145
«Пластун», стр. — 174, 185, 196
«Пластун» — *див.* «Кадило», о.
Плішова, прис. Ліський пов. — 63
«Плугатор», окр. СБ — *див.* Гарабач
Іван
Полісся — 39, 74
Полтавщина — 38, 59
Поляна, с. Ліського пов. — 33, 38,
152
Польща - 11, 21-22, 46, 58, 74,
80, 93, 98, 154
Порохник, с. Яросл. пов. — 68
Поруби, с. Берез. пов. — 143
Посада Риботицька, с. Перем. пов.
— 48, 82, 85, 97, 149
«Потоп», ндр. СБ — *див.* Цап'як Ва
силь
Потічний Петро Й. - 8, 16, 18, 26
Похило Михайло — 54
Пралківці, с. Перем. пов. — 104,
118, 138

- Прелуки, с. Сяніц. пов. — 30
 Присада, прис. с. Жогатина — 94-95, 150
 Присліп, с. Турківського пов. — 40
 Протісне, с. Лиського пов. — 34, 38
 ... Профiр («Пугач»), стр. — 226
 Проць Володимир — 69
 Прускі І, ппор. ВП — 132
 «Прут» — 81, 142
 «Прут», чот. сан. — 81, 141-142, 183, 229, 231
 «Птах», зв'язк. — *див.* Сорока Мирослав
 «Пугач», рой. ПЖ — 32
 «Пугач», стр. — *див.* ... Профiр
 «Пугач», рвф. СБ — *див.* Качор Володимир
 «Пукавка», стр. — 81, 212-213
 П'яткова, с. Перем. пов. — 57, 75, 94, 132, 180, 221-223, 225
- Радейко** Микола («Хмель», «Зорич»), окр. — 32, 45
 Радич, с. Турківського пов. — 11, 20, 44
 Райське, с. — 40
 «Рак», стр. — 115, 154, 158
 Ракова, с. Сяніц. пов. — 61, 208-209
 «Рат», д-р — 45
 Реберець, прис. б. Бірчі — 96, 130-131, 140, 151, 179
 «Ремез», стр. — 133
 «Рен», к-р 26 ТВ — *див.* Мізерний Василь
 Речпіль, с. Перем. пов. — 71, 73, 101
 Риба, о. (священик) — 44
 «Рибак», стр. — 123, 177, 228, 231
 Рибне, с. Перем. пов. — 184
 Риботичі, с. Перем. пов. — 48, 72-73, 75, 78, 82-84, 89, 91-92, 94, 96, 100, 116-117, 121, 124, 130-131, 138-139, 149-150, 153-154, 179, 183
- «Різун», полк. — *див.* Андрусяк Василь
 «Різун», рой. — 57, 59, 62-63, 70, 89, 96-97, 99, 118, 212, 230, 232-233
 Ріпецька Марія («Оксана»), сан. — 74, 103, 114, 156
 Ріпецький Модест («Горислав») — 7-10, 16-20, 26, 32, 37
 Рогатин, м. — 32
 Рогоцький Петро — 54
 Рожанка, с. Сколівського повіту — 10, 20, 42
 «Розквіт» (Розбийко), стр. — 116
 Розлуч, с. Турківського пов. — 10, 19, 41
 Розпугтя, с. Перем. пов. — 63, 182-183, 208-209
 Розсохи, с. Добром. пов. — 11, 46
 Розтока, с. Перем. пов. — 140
 Рокитич — 157
 Рокітниця, с. Яросл. пов. — 182
 Рокітянські Гжегож, май., лікар ВП — 131
 Рокшичі, с. Перем. пов. — 82, 90, 93, 102, 119-123, 128-130, 160, 178, 214
 Романик Володимир («Оса»), стр. — 225
 Роба, прис. — 183-184
 Росохач, с. Турківського пов. — 41
 Рудава, с. Добром. пов. — 11, 20, 46
 «Рудий» — 85
 «Рудий», заст. реф. СБ — 77, 203
 Ружомберг, м. на Слов. — 192
 Румунія — 36
 «Руслан», ндр. — *див.* Кавула Петро
 Руське село, с. — 133
 «Рута», рой. — 101-103, 140
 Рябе, с. Лиського пов. — 28
 Ряшів (Жешув), м. — 14, 24, 58, 61, 104, 117, 209

- СКВ - 7, 47, 50, 147, 220, 222
 СРСР - 61-92, 194
 СУЗ - 90
 США - 83, 90, 112
 Савка Степан — 79
 «Сагайдак», чот. — *див.* Вайда ...
 Садкі, с. пов. Витеск, Помор'я — 135
 Самбір, м. Львів. обл. — 29, 35
 Самбірська сотня «Кармелюка» — 20, 41
 Самбірщина - 10, 43(42)
 Сверчевський Кароль, ген. — 60, 88-89, 92
 Свидник, с. Турківського пов. — 44, 45
 «Свист» — 126
 Свістель ... («Веселий»), сотен. — 10, 20, 36, 42-43, 51, 147, 228
 Секавець, с. Ліського пов. — 33
 Селиська, с. Берез. пов. — 40, 73-74, 91, 151, 183, 222, 227
 Семушова, с. Сяніц. пов. — 27, 57, 219, 226
 Сеньків Йосиф («Струк»), стр. — 219
 Середна, с. Перем. пов. — 67-68, 71, 135, 181
 Середнє Велике, с. Ліського пов. — 29, 30, 38
 Середниця, с. Ліського пов. — 27
 Сибір - 205
 Сівчина, с. Перем. пов. — 195, 224
 Сільниця, с. Перем. пов. — 133, 156
 Сільце, с. Перем. пов. — 86-87, 92, 104, 150, 209
 Сірий М. - 44
 «Сірко», сотен. — 9, 19
 «Сірко», ст. вiст., чот. — 227
 «Скала», зв'язк. — 216
 «Скала», реф. УЧХ — *див.* Гук Богдан
 «Скала», сан. — 196
 «Скала», стр. - 84, 88, 91, 194
 Скірка Анна («Дора»), сан. — 45
 Соле, м. Львів, обл. — 10, 20, 43, 46, 50
 Скопів, с. Перем. пов. — 68
 Скороднє, с. Ліського пов. — 33
 Сливниця, с. Перем. пов. — 125
 «Слигун», стр. — 231
 Словацька кіннота — 30
 Словаччина — 14, 18, 24, 58-59, 91-92, 118, 125, 171-172, 193
 «Слух», ст. стр. — *див.* Налім Микола
 «Смерек», ст. стр. — *див.* Дідик Євстахій
 Смерек, с. Ліського пов. — 40
 «Смерека», ст. стр., кул. — 63, 81, 212, 213
 «Смик», стр. — 173, 196
 «Смирний» — 50
 Смільна, с. Борисл. пов. — 45
 Смільний, с. Ліського пов. — 33, 46
 Смільниця, с. Добром. пов. — 46
 «Сміхун», стр. — 129, 142
 «Смола», стр. — 174, 194, 196
 «Снігур», стр. - 172, 196, 200
 «Соболь Іван, сел. — 69
 Соболь Степан, сел. — 69
 «Сова», ст. вiст., рой. — 185
 Совган Ярослав («Дар», «Марістер», «Нехрист»), окр. аптекар — 93, 97, 153
 Содоль Петро — 16, 26
 «Сокіл» — 29, 56
 «Сокіл», рой. — *див.* Тицький Геофіль
 Соколе, с. Ліського пов. — 33
 Соколіка, с. Турківського пов. — 41
 «Соловейко», стр. — 196
 «Соловій», стр. — 173, 175, 196
 Солонне, с. Сяніц. пов. — 73
 Солотвина, л. б. Брилинців — 129
 «Сопран», рай. УЧХ - 173
 «Сорока», стр. — 62, 81, 114, 185, 212-213
 Сорока Мирослав («Богдан»), дз. — 95, 151
 Сорока Мирослав («Птах», «Богдан»), зв'язк. - 30, 35, 74, 91, 97, 104
 «Сорокосуд»? — 50
 Сотня «Байди» — *див.* Наддніпрянська сотня УПА; Миколенко Петро, май.

- Сотня «Бульби» — *див.* «Бульба», сотен.
- Сотня «Бурлаки» — *див.* «Ударники» 4; Щигельський Володимир, хор.
- Сотня «Ворона» — *див.* «Ворон», сотен.
- Сотня «Громенка» — *див.* «Ударники» 2; Дуда Михайло, сот.
- Сотня «Євгена» — *див.* «Євген», кур.
- Сотня «Зиновія» — *див.* «Ударники» 2; Дуда Михайло, сот.
- Сотня «Кармелока» — *див.* «Кармелюк», сотен.
- Сотня «Криляча» — *див.* «Ударники» 6; Коцьолок Ярослав, хор.
- Сотня «Лиса» — *див.* «Лис», сотен.
- Сотня «Нечая» — *див.* «Сурма», сотня УПА; «Нечай», сотен.
- Сотня «Осипа» — *див.* Микола Дудко, сотен.
- Сотня «Сурма» — *див.* «Сурма», сотня УПА; «Нечай», сотен.
- Сотня «Ударники» 1-8 — *див.* «Ударники» 1-8; (псевдоніми сотенних)
- Сотня «Хоми» — *див.* «Хома», сотен.
- Сотня «Чорного» — *див.* «Чорний», кур.
- Сталін Й. В. - 184
- Станіславська обл. — 10, 20, 42
- Станіславське воєвід. — 131
- Станіславівщина — 42
- Станіславчик, с. — 214
- Станькова, с. Лиського пов. — 95, 140, 183, 208
- Стара Бірча, с. Перем. пов. — 132
- «Старий», окр. СБ — *див.* Гарабач Іван
- Старух Ярослав («Стяг», «Ярлан»), голова КП - 125
- Старшинська школа УПА «Олені» — 62, 115
- «Стах», сотен. — 51
- Стебельський Степан («Хрін»), сот., к-р 24 ТВ - 60, 88, 148
- Стежниця, с. Лиського пов. — 31
- «Степ», ст. віст., рой. — 59, 84, 215
- «Степовий», ст. віст., рой. — 172, 196, 199
- Стефкова, с. Лиського пов. — 27-28
- Стисло Антін («Палій»), бул., сотен. пвх. - 227
- Стисло Дмитро («Інгул»), рай. — 91
- Стопчагів, с. на Гуцульщині — 115
- «Стрибун», стр. - 81, 93, 212-213
- Стрий, м. Львів. обл. — 43, 55
- «Стріла», стр. — 154, 230, 233
- Стрілки, с. Турк. пов. — 45, 75
- Струбовиська, с. Лиського пов. — 40
- «Струк», стр. — *див.* Сеньків Йосиф
- Ступосяни, с. Лиського пов. — 34, 37-38, 40
- «Стяг», голова КП — *див.* Старух Ярослав
- Сукіль, с. Болех. пов. — 43
- Суковате, с. Лиського пов. — 29
- Сумська обл. — 131
- «Сурма», сотня УПА — 33
- «Сухий», сотен. — *див.* Коцьолок Ярослав
- Сухий Верх, г. на Слов. — 197-198
- «Сян», 6 Закерзонська ВО УПА — 8, 18, 23, 27-28, 37, 40, 46-47, 51, 127, 149
- Сян, р. - 28, 34, 61, 72, 78, 94-96, 101, 105, 118, 121, 129-130, 133, 136-138, 143, 155-156, 160, 180-182, 184-185
- «Сян», д-р — *див.* Вельніке Вільгельм
- Сянік, м. Ряшів. воєв. — 32, 57, 207
- Сяніцький пов. - 64, 151, 207, 219, 224, 226
- «Сьвірк», стр. — 220
- Т. Л. (сестра Я. Коцьолка) — 35, 41, 44
- «Таран», стр. — 81-82, 212-213
- «Тарас», ндр. — *див.* Кавула Петро
- «Тарас», пор. — 36
- «Тарас», сан. - 175, 196, 199
- Тарнава, с. Турківського пов. — 41
- Тарнавецька Ніна — 16, 26
- «Твердий», ндр. УЧХ — *див.* Гук Богдан
- Творильне, с. Лиського пов. — 38

- «Темний», стр. — 55
«Теплий», стр. — 63, 156
Тернівці, с. Перем. пов. — 137
Тирява Волоська, с. Сяніц. пов. — 141, 183, 209
Тирява Сільна, с. Сяніц. пов. — 57, 60
Тисівський ліс - 82, 114, 130, 178
Тискова, с. Ліського пов. — 31
Тисова, с. Перем. пов. — 48, 50, 65, 72, 74, 82, 113-114, 119, 157-158, 178, 214
Тисовець, с. Турківського пов. — 44
Тисовиця, с. Турківського пов. — 46
Тицький Теофіль («Сокіл»), рої. — 220
Тицький Теофіль («Сокіл»), рої. — 220
Тісна, с. Ліського пов. — 40
Товариство Кол. Вояків УПА в Канаді — 16
Томашівський пов. Любл. воєв. — 45, 125
«Тонкий», стр. — 45
Топільниця, с. Турківського пов. — 45, 75
Трійця, с. Турківського пов. — 45, 75
Трійця, с. Перем. пов. — 75, 81, 85, 97, 152, 179
«Тріска», стр. — *див.* Коваль Іван
Тростянець, с. Перем. пов. — 75, 114, 131, 139-140, 183, 209, 222-223, 226
Тростянецький ліс — 183
«Троян», ндр. — *див.* Кавула Петро
Троян Володимир («Горох»), стр. — 220
Труман, през. США — 43
Труханів, с. Скїл. пов. — 43
Туринське, с. Сяніц. пов. — 185
Турківський повіт — 10, 38, 47, 75
Турка, м. Львів, обл. — 10, 19-20, 38, 44, 75
Турниця, с. Перем. пов. — 46, 66, 81, 85, 95, 103, 113-114, 183
Турницький ліс — 165, 226
Турочки, с. Турківського пов. — 41
Тухолька, с. Скільського пов. — 42
Тхір Микола («Голуб»), ст. стр. — 196, 226
УБП — 68-69, 72, 216
УГА — 36
УГВР — 60, 117;
Великий Збір — 33;
Закордонне представництво — 60, 149;
Платформа УГВР - 102, 146
УНР — 36
УПА — 7-12, 18-19, 21, 24, 29, 38-39, 41, 47, 54, 58, 66, 79, 88, 90, 93, 96, 101, 108, 110, 113, 115, 117, 127-129, 140, 160, 184, 192, 194, 205, 219, 221, 224-227;
ГВШ - 32, 139;
Головне Командування — 117
УПА-Захід - 32, 139, 155, 187
УПА, рейд в Західну Європу — 91-92, 96, 117, 127, 155
УПА, рейд на Словаччину — 91-92
УРСР - 7, 11, 17, 21, 32, 46-47, 59-60, 67, 74, 88-89, 91, 98, 132, 160, 209
УЧХ - 66, 74, 93-94, 153, 196
Угорки, с. Яросл. пов. — 68, 70
Угорська армія — 20, 39, 41-42, 46
«Ударник» («Куля», «Мушка», Яків Чорній), к-р ВО — 8, 11, 18, 21, 27-28, 40, 46, 50-51
«Ударники» 2, 95 («Громенко»), сотня УПА - 57, 60, 64, 125, 127, 177, 208
«Ударники» 3, 96 («Бір»), сотня УПА — 39
«Ударники» 4, 94а («Бурлака»), сотня УПА - 7, 12, 14-15, 17, 22, 24-25, 30-31, 60-61, 68, 76-77, 80, 88, 104-105, 116, 122, 124-125, 143, 147, 149, 151, 155, 158, 160, 162, 164-165, 168, 170-171, 178, 183, 187, 196, 207, 210-212, 213, 215, 217, 230
«Ударники» 5, 95а («Хрін»), сотня УПА - 60

«Ударники» 6, 96а («Криlach»), сотня
УПА - 7-8, 11-12, 17-23, 51, 57-
60, 63, 72, 80, 89, 97, 102, 123,
125, 139, 141-143, 147-149, 155,
161, 167, 176, 182, 187, 211-213,
223, 226, 228-234
«Ударники» 7, 946 («Ластівка»), сотня
УПА - 60, 65, 130, 132, 152, 179-
180, 187, 196
«Ударники» 8, 966 («Стах»), сотня
УПА - 51, 148
Улюч, с. Березів. пов. — 142, 144
Улочівський ліс — 180, 183-184,
224, 226
Устрики Горішні, м. — 35

Фаль Роман («Лемко»), стр., чот.
сан. - 15, 176, 221
«Фасоля», стр. — 56
«Франко», сан. — 229, 231
«Франц», віст. ПЖ — 216
Франція — 83
Фредропіль, с. Перем. пов. — 86,
155
Фурчак Василь («Граб»), стр. — 77,
102, 172, 196, 200, 223, 232

Хирів, м. Старосамб. р-ну — 29
Хітар, с. Скіл. пов. — 42
«Хмара», кул. - 81, 119, 173, 185,
196, 228
«Хмель», зв'язк. - 92, 95, 99, 106-
107, 115, 118, 122, 130, 142, 156
«Хмель», окр. — *див.* Радейко Микола
Хміль, с. Ліського пов. — 33
Холовичі, с. Перем. пов. — 72, 93
«Холодний», стр. — 56
«Холодний Яр» — *див.* Перемиський
надрайон
«Хома», сотен. — 39, 48, 221
Хома Володимир («Карло», «Клим»,
«Ілько»), рай. СБ — 64
«Хомік», кул. — 174, 196

Хрещата, г. в Ліському пов. — 45,
96, 185
«Хрін», сотен. — *див.* Стебельський
Степан
«Хрущ», зв. - 87, 100, 188, 231
«Хрущ», ст. стр. інт. — 215
«Хрущ», стр. — 55

Цапьяк Василь («Потап»), ндр. рер. —
72, 122-123, 126, 139
«Цяпка», стр. БСБ — *див.* Грицько
Дмитро
Цьолко Михайло, сел. — 69

«**Чайка**», стр. - 122, 189
«Чалий», хор. — *див.* Бахталовський
Зенон
«Чалий», окр. — *див.* Радейко Микола
Ченай, прис. - 185
«Черемош», стр. - 229, 231
«Черемха», стр. - 129, 228
«Черник», сотен. — 39
Черчіль Вінстон — 109
Чехословацька армія — 14, 24, 58,
101, 188-190, 192-193, 195, 198-
200, 202-203
Чехословаччина — 14, 22, 60, 115,
187, 193
Чирак, ліс б. Брилинець Перем. пов.
— 42, 67, 90, 93, 112, 120, 129,
178
«Човен», стр. — 57
«Чорний», кур. - 10, 20, 39-40,
42-43, 47-48, 57, 79
Чорний ліс - 20
Чорноліська сотня УПА — 40
«Чорнота» («Вільха»), стр. — 56
«Чумака», рой. - 62, 173, 195
«Чумака», ст. стр. — *див.* Гадняк
Іван
«Чура», стр. — 56
Чура Іван («Козак»), ст. стр. — 223

- Шандровець**, с. Турківського пов. — 41
- «Шахай», стр. — 55
- Шевчук Василь («Кадило», «Пласс-тун»), о., кур. капелян — 57, 59, 62-64, 78, 84, 87-88, 90, 94, 217
- Шипканинець Василь («Бір»), пор., сотен. — 9-10, 18-19, 29, 31-32, 38-39, 50
- «Шпак», стр. — 175-176, 234
- Шпак Степан — 16, 26
- «Шрам», стр. — 118, 156
- Штендера Євген — 7, 16-17, 26
- «Шувар», д-р — *див.* Лужецький Євген
- «Шугай», стр. — 145
- «Шуліка» («Малий»), рой. — 57, 59, 65, 83, 87, 95-96, 99, 102-103, 111-112, 118, 158, 174, 189, 196, 201, 203, 234
- Шавник**, с. Сяніч. пов. — 30
- Щигельський Володимир («Бурлака»), хор. кур. — 7, 9-10, 13, 17-25, 29-30, 33-34, 36-37, 42, 50-51, 57-58, 60-62, 65-70, 72, 74-94, 101, 103-105, 107-108, 111-132, 134, 136-139, 142, 144-147, 149-154, 157, 162, 164, 169-175, 178-180, 184, 187, 195, 205, 207-210, 213, 217, 219
- «Шупак», стр. — 113, 118, 124-126, 128-129, 158, 216
- «Юльцьо», стр. ПЖ — 200
- «Юрко» — 43
- Юркова, с. Перем. пов. — 12, 15, 22, 80, 84-85, 88, 103, 153, 210, 217, 224-225
- Яблонця** Руська, с. Берез. пов. — 143
- Яблонів, с. Турківського пов. — 41
- Яблонів, с. Косівського р-ну Івано-Фр. обл. — 115
- «Явір», кул. — 99
- «Явір», стр. — 174-175, 196, 230, 233
- Явірник Руський, с. Перем. пов. — 30, 74, 94, 133, 145, 183, 220
- Яловярка, г. на Слов. — 188, 192, 199
- Ямна Горішня, с. Перем. пов. — 11, 21, 46, 66, 79-81, 83, 95, 139, 210, 226
- Ямна Долішня, с. Перем. пов. — 48, 79, 81, 84, 95, 139, 183
- Яниш Михайло («Змагун»), рой. ПЖ — 60, 95, 104, 122-123, 136, 155-156, 160, 165, 167, 177, 232
- Янківський Григорій («Ластівка»), хор., сотен. — 50, 60, 65-66, 72-74, 79, 82, 91, 95-96, 112, 114-115, 120, 125-126, 130-133, 139, 142, 152, 156-157, 179-180, 187, 196
- Янківський Іван («Журавель»), чот. — 180
- Яновецький Микола («Вовк»), стр. — 50, 173, 196, 226
- «Яр», пор., сотен. — 7, 17, 51, 89, 149
- «Яр», сотен. — 149
- «Ярий», кул. — 73, 173, 196
- Ярослав, м. Ряшів. воєв. — 82, 90, 221
- Ярославський повіт — 45, 160
- «Ясень», стр. — 140, 145
- «Ясмінь» (Сулятицький) — 50
- «Яструб», віст., кул. — 68

ЗМІСТ

Друга книга про перемиський курінь УПА	7
The second Volume about the Peremyshl Battalion of the U.P.A	17
Криlach: Денник (23 липня – 1 листопада 1947 р.)	27
Денник хор. Ярослава Коцьолка («Крилача»), командира сотні «Ударники» 6, 96а	57
Денник сотні УПА «Крилача» (Ярослава Коцьолка), «Ударники» 6, 96а, ведений бунчужним сотні «Орестом» ..	149
Денник відділу УПА «Бурлаки» (Володимира Щигельського), ведений В. Щигельським	187
Документи	
Звіт сотні «Ударники» 4, 94а, від 16. І. до 28. 2. 1946 р.....	207
Звіт сотні УПА «Ударники» 4, 94 а, за березень 1947 р	210
Списки вправших сотні «Ударники» 6, 96а, під ком. Я. Коцьолка («Крилача»)	218
Денні накази сотенного «Крилача»	228
Список скорочень	235
Показчик	237
Список ілюстрацій	256

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

Сторінки з оригіналу записної книжечки Ярослава Коцьолка («Крилача» з 1944 року	49
Сотня УПА «Ударники» 6 («Крилача») на збірці в часі Свята зброї 31 серпня 1946 року.....	161
Старшини перемиського куреня УПА оглядають з пагорба м. Бірчу 4 січня 1946 року	162
Хор. Ярослав Коцьолок («Крилач»), сотенний вд. «Ударники» 6	163
Чота Ярослава Коцьолка («Крилача») із сотні «Ударники» 4 на збірці – осінь 1945 або рання весна 1946 р.....	164
Гості у сотні хор. Я. Коцьолка у турницькому лісі 1946 р. ...	165
Один з роїв із сотні «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка ----	166
Хор. Я. Коцьолок із своїм братом Юрієм («Бігуном»)	167
Польова Жандармерія сотні «Ударники» 6	167
На постої сотень «Ударники» 4 і «Ударники» 6 на весну 1947	168
«Голярня» в лісі біля потоку недалеко с. Крецева 1947	169
Вояки сотень «Ударники» 4 і «Ударники» 6 чистять зброю ..	170
Кухар сотні «Ударники» 6 наливає воякам суп.....	170
Нарада групи санітарів у час постою на Словаччині	171
Зустріч вояків УПА із словацькими дівчатами вліті 1947	171
Злучений відділ хор. Володимира Щигельського («Бурлаки») у горах Кривань на Словаччині у серпні 1947	172
Група В. Щигельського після розчленування відділу для дальшого рейду в Західню Європу	172
Група чот. «Сагайдака» після розчленування відділу	173
Група чот. «Голого» після розчленування відділу	173
Група рой. «Білого» після розчленування відділу	174
Група бунчужного «Буркуна» після розчленування відділу	174
Група хор. Зенона Бахталовського («Зенка») після розчленування відділу	175
Група чот. Володимира Дашка («Марка») після розчленування відділу	175
Сторінка з рукопису книг «Евіденційних листків упавших на полі слави» сотні «Ударники» 6 під ком. Я. Коцьолка	176

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Літопис УПА – це серійне книжкове видання Його завдання – опублікувати, з дотриманням джерельної точності, документи й матеріали до історії УПА, а також стимулювати й видавати праці про діяльність УПА та історію України того періоду взагалі. Кожний том або група томів Літопису присвячені окремим темам і мають назву. Частина томів охоплює історію УПА за певний період на більших територіях, як, наприклад, на Волині, в Галичині, на українських землях під Польщею тощо. Кожна з цих територій може мати два-три, а то й більше томів. Додаткова серія книжок буде присвячена загальним темам, або збірникам спогадів, праць, або може бути книжкою одного автора на якусь тему. Збірники появляються не періодично, а в залежності від підготовки й опрацювання наступного тому. Нумерація книжок Літопису може йти інакше, ніж за оголошеним територіальним планом чи хронологією подій. Документи передруковуються з дотриманням джерельної точності, зі збереженням загальної форми оригіналу. Конечні виправлення чи відтворення пошкоджених місць відзначаються квадратними дужками або – де потрібно – пояснені в примітках. Так само відзначаються додані редакцією слова, пояснення чи заголовки в тексті. Інші підпільні матеріали – мемуари, меморандуми, публіцистика тощо – передруковуються без пропусків, проте мовні й правописні виправлення детально не відзначаються, хіба в особливих випадках. Як правило, передруки беруться з оригіналів, але при відсутності оригіналу до уваги береться найвірогідніша копія чи передрук. В усіх випадках точно подається джерело, а у випадку передрукованих архівних матеріалів – теж місце збереження даного матеріалу. Кожний том має довідник осіб та місцевостей і словник неясних слів, скорочень та маловживаних чи незрозумілих слів.

LITOPYS UPA – CHRONICLE OF THE UKRAINIAN INSURGENT ARMY

Litopys UPA is the series of books, produced with the aim of publishing source documents and materials relating to the history of the UPA, as well as stimulating and publishing works about the activities of the UPA and, in a more general way, the history of Ukraine of that period. Each volume or group of volumes of Litopys UPA is devoted to a specific theme and has a separate title. Some of the volumes deal with the history of the UPA in a given period of time or in a given region – for example, in Volyn', in Halychyna, in the regions of Ukraine held by Poland and so on. Two, three, or even more volumes may be devoted to general themes, to collections of memories, or to single books by individual authors dealing with particular questions. The appearance of Litopys UPA is not periodic, and depends on the pace at which successive volumes are compiled and prepared for print. The volumes may appear in an order other than indicated above, based on a territorial and chronological principle. In reprinting documents, we adhere strictly to their sources and preserve the general form, language and orthography of the originals. Places in the text where corrections have had to be made, or where the original documents have been damaged or had to be reconstituted, are designated with square brackets, or, if necessary, provided with explanatory footnotes. Words, explanations, or titles inside the texts that have been added by the editors are indicated in a similar manner. Other underground materials – memories, memoranda, works of publicists and the like – are also reprinted without omissions, but only in exceptional cases are linguistic and orthographic corrections indicated. Reprints are based on original texts. In cases where the original text is not available, the reprint is based on the most reliable copy of reprint. The sources of all materials used are clearly indicated and in the case of reprinted archival material, their present locations are also given. Each volume is provided with an index of names of persons and places and a glossary listing names that may not be clear, abbreviations and rarely-used or incomprehensible words.

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Серійне книжкове видання документів,
матеріялів і наукових праць до історії
Української Повстанської Армії

Досі появилися такі томи Літопису УПА основної серії:

Том 1. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга перша: Початки УПА; документи і матеріали. Книга містить політичні й організаційні документи та матеріали до історії УПА на Волині та Поліссі. Третє, виправлене видання, 1989 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 2. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга друга. Книга містить підпільні документи і матеріали про бойові дії УПА на Волині й Поліссі. Друге, виправлене видання, 1985 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 3-4. Чорний ліс: видання команди Станиславівського тактичного відтинка УПА, 1947 – 1950 роки. Книга перша і друга. Книги містять меморіяли, біографічні нариси й документи про дії відділів УПА Станиславівського ТВ УПА. Частина матеріалів – оповідання, новели й вірші.

Том 3, книга перша: 1947 – 1948. Друге, виправлене видання, 1987 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 4, книга друга: 1948 – 1950 (продовження). Друге, виправлене видання, 1989 р., 288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 5. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга третя: спомини учасників. Книга містить спогади, рецензії і додаткові підпільні матеріали про дії УПА. Між мемуарами – повідомлення про договір про ненапад між ГК УПА й угорською армією. 1983 р., 312 стор., мапи, ілюстрації.

Том 6. УПА в світлі німецьких документів, 1942-1945; книга перша: 1942 – липень 1944. Книга містить аналізи, меморандуми, повідомлення, звіти, а також переклади українських документів для центральних політичних, військових і поліцейських установ. 1983 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 7. УПА в світлі німецьких документів; 1942-1945; книга друга: Серпень 1944-1945 (продовження шостого тому). 1983 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 8. Українська Головна Визвольна Рада; документи, офіційні публікації, матеріали; книга перша: 1944-1945. Книга містить основні документи Першого Великого Збору УГВР, передрук органу Президії УГВР *Вісник* (ч. 4 (7), серпень 1945) і статті та матеріали з 1944-45 рр., які стосуються цілоти визвольного руху. 1980р., 320 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 9. Українська Головна Визвольна Рада; книга друга: 1946-1948. Книга містить видання УГВР *Самостійність і Бюро інформації УГВР* та інші матеріали. 1982 р., 520 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 10. Українська Головна Визвольна Рада; книга третя: 1949-1952. Збірник містить документи, офіційні повідомлення, публікації й матеріали УГВР в Україні, між ними *Бюро інформації УГВР*, вип. 4-6 і 9. 1984 р., 424 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 11. Тернопільщина: список впадших героїв української революції в боротьбі з московсько-більшовицьким окупантом за час від 13 березня 1944 до 31 грудня 1948 року. Це підпільне видання містить біографії 725 осіб, які загинули на території Тернопільської округи. Крім того, подає нові дані про смерть близько 100 невідомих повстанців, які загинули на території округи. 1985 р., ХХХІІ – 248 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 12. Третя подільська воєнна округа У ПА («Лисоня»): містить видані командою воєнної округи короткі описи боїв відділів УПА – «Лисоня» від листопада 1943 до серпня 1945 року, збірник підпільних пісень *Повстанський стяг* – виданий з приводу п'ятиріччя УПА, в 1947 році, – та інші документи й матеріали групи УПА «Лисоня». 1989 р., 352 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 13. Перемищина – Перемиський курінь; книга перша: Денник відділу «Бурлаки» (Володимира Щигельського) – містить денник цього відділу («Ударники»-4, 94а) за час від жовтня 1946 до 24 жовтня 1947 року, ведений бунчужним «Буркуном», з епілогом Богдана Гука («Скали»). Книга має також різні документи сотні – списки вояків, господарські документи тощо. 1986 р., 370 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 14. Перемищина – Перемиський курінь; книга друга: Денники й документи – містить денники сотенного «Крилача» (Ярослава Коцьолка) з 1944 і 1947 років, продовжувані по його смерті сотенним «Бурлакою» (Володимиром Щигельським), денник сотні «Крилача» (ведений бунчужним «Орестом») і документи обох сотень. 1987 р., 262 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 15. Костянтин Гіммельрайх: Спогади командира відділу особливого призначення «УПА-Схід»; спогади. Автор – киянин – оповідає про свої переживання від вибуху війни 1941 року до «звільнення» з УПА і рейду на Захід в 1945 році: мобілізація до ЧА, німецький полон, окупований Київ, участь у підпіллі ОУНм, к-р вд. УПА (ОУНм) в Карпатах, старшинська школа УПА, мандри по Поділлі й к-р вд. особливого призначення «УПА-Схід». 1987 р., 266 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 16. Підпільні журнали закерзонської України, 1945-1947. Збірник містить передруки таких підпільних журналів: *Тижневі вісті, Лісовик, Інформативні вісті, Інформатор і Перемога*. Всі числа цих журналів супроводяться англomовним резюме. Збірник має статтю про історію підпільної видавничої діяльності на Закарзонні та Акт оскарження О. Лебедович. 1987 р., 608 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 17. Англomовні видання українського підпілля, 1946-1947. Збірник містить передруки підпільних видань: *Нові Лідіце, Виселення єпископа Коциловського, Вибори в СРСР, Нова голодова катастрофа в Україні, Фашистське страшило, До братніх чеського і словацького народів*. 1988 р., 192 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 18. Карпатська група УПА «Говерля»; книга перша: Документи, звіти та офіційні публікації. Містить передрук підпільного видання командування групи *Шлях перемоги*, звіти команд тактичних відтинків УПА й звіти командирів відділів та підвідділів УПА, 24 ТВ УПА «Маківка». 1990 рік, 328 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 19. Карпатська група УПА «Говерля»; книга друга: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру. Включає збірку нарисів і споминів, друкованих у підпіллі. Майже всі спомини написані старшинами і вояками УПА ще на Україні або відразу після переходу на еміграцію. 1992, 357 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 20. Покажчик до «Літопису УПА»; книга перша: 1-19 томи. Книга містить покажчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, поазбучні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про перших 19 томів «Літопису УПА». 1994, 528 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 21. УПА в світлі німецьких документів, 1941-1943; Книга третя: Червень 1941 – травень 1943. Книга містить звіти, меморандуми, а також переклади українських документів для центральних політичних і поліційних установ. 1991, 271 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 22. УПА в світлі польських документів; книга перша: Військовий Суд Оперативної Групи «Вісла». Містить вироки, звіти та кореспонденцію Військового суду Оперативної групи «Вісла» за період від травня до вересня 1947 р. 1992, 627 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 23. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Більша частина книги – це спомини санітарів, медиків, лікарів й інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). В книзі теж поміщені підпільні документи й біографії працівників УЧХ. 1992, 480 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 24. Ідея і чин: орган Проводу ОУН, 1942-1946. У цій книзі передруковано головний політично-інформативний журнал Проводу ОУН на Українських Землях, що видавався в роках 1942-1946. Журнал містив важливі інформації про боротьбу УПА, німецьку та російську окупаційну політику, розвиток української політичної думки. 1995, 592 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 25. Пісні УПА. Збірка пісень, тематично пов'язаних з боротьбою УПА. Збірник включає не тільки властиві пісні вояків УПА, але й укладені пізніше в тюрмах і концтаборах, чи уложені народом. Збірник містить тексти пісень, їх варіанти, мелодію і варіанти, а також дані про саму пісню, її авторів й оспівуваних у піснях героїв чи події. Збірник містить понад 600 пісень чи їх варіантів. 1997, ХХІV+556 стор., тверда обкладинка, ноти.

Том 26. Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга четверта: Документи і спогади. Збірник містить протокол ВЗ УГВР, доповідь на цьому зборі й інші документи: вибір з листування президента УГВР Кирила Осьмака, переговори з польським підпіллям, Угорщиною й Румунією, слідчу справу Миколи та Петра Дужих й інші документи. У книзі також спогади членів УГВР й інших осіб про утворення та діяльність УГВР 2001, 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 27. Роман Петренко: За Україну, за її волю; спогади. Автор – волиняк – оповідає про свою діяльність від вибуху війни у 1939 до відходу на Захід у 1945. Спочатку автор був діячем ОУН Сарненської округи (від січня 1942 в підпіллі), згодом – шефом господарського відділу ШВО УПА «Заграва», від літа 1943 – ГВШ (потім КВШ УПА-Північ, командир Дм. Клячківський) і від літа 1944 – старшиною для особливих доручень при ГСЗС УГВР під керівництвом М. Лебеда. 1997, 279 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 28. Марія Савчин: Тисяча доріг; спомини. Автор оповідає про свої переживання від вибуху війни (від 1944 до 1953 – в підпіллі) до свого приходу на еміграцію у 1954. Від 1945 була дружиною В. Галаси,

заступника пров. ОУН Закерзонського краю, від 1947 співробітника ГОСП в Карпатах, і від 1948 – пров. ОУН ПЗУЗ. Авторка перебувала разом з ним на Закерзонні, в Карпатах, на Волині а також – у тюрмі КГБ у Києві. 1995, 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 29. Іван Гарасимів («Палій»): 3 юнацьких мрій – у ряди УПА, це розповідь учасника підстаршинської школи УПА в Карпатах та ройового в сотні У-І (94), про його бойовий шлях в УПА від осені 1943 до осені 1947 в Карпатах та на Лемківщині. Спогади дають цікаву картину із щоденного життя повстанців та їхніх командирів, як теж про важке становище українського населення на цих теренах. 1999, 336 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 30. Степан Хрін (Степан Стебельський): Кризь сміх заліза; спогади. Книга містить два спогади Степана Стебельського («Хріна»), к-ра ТВ УПА 24 «Маківка» – «Кризь сміх заліза», «Зимою в бункері» та спогади Олекси Конопядського («Острроверха») – «Спомини чотового УПА Острроверха». Автори оповідають про свої дії в УПА від 1944 до 1949 року на Лемківщині та Дрогобиччині. 2000, 552 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 31. УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ «Розточчя», 1943 – 1947. Книга містить спогади «Сої», «Спартака», «Зенона Семеніва» та інших членів відділу УПА к-ра «Бриля». Також подаються оперативні звіти к-ра «Бриля» та к-ра «Гамалії» («Переяслави І» та «Переяслави ІІ») з Тактичного Відтинку УПА «Розточчя». 2000, 324 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 32. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Книга друга. Велика частина книги – це спомини санітарів, медсестер, медиків, лікарів і інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). 2001, 581 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 33. Тактичний Відтинок УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина (Документи і матеріали). Книга містить документи і матеріали, що відносяться до історії та діяльності відділів УПА ТВ-«Лемко» в рр. 1944-1947, оперативні звіти, накази інструкції та вказівки, рейди УПА, та документи Підстаршинської школи ім. полк. «Коника». 2001, 900 стор., тверда обкладинка, мапи, організаційні схеми, ілюстрації.

Том 34. Лемківщина і Перемищина – «Холодний Яр», «Бескид», «Верховина»: Політичні звіти. Книга містить організаційний розподіл підпільної мережі Лемківщини і Перемищини, кадрову обсаду підпільної сітки та політичні й інформативні звіти з терену за роки 1944-1947, 2001, 974 стор., тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації.

Том 35. Показчик до «Літопису УПА»; книга 2: томи 21-34, томи та 1-3 Нової Серії та томи 1-3 серії «Бібліотека». Книга містить показчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, поазбучні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про томи «Літопису УПА» Основної та Нової Серій, як також книги «Повстанські могили» т.1 за ред. Євгена Місила. 2002 р., 870 стор., тв. обкл.

Том 36. «Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини». Книга містить взяті з радянських архівів короткі біографії членів ОУН і УПА, які загинули на Львівщині. 2002, 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 37. Іван Лико, «На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945-1955». Книга містить спогади Івана Лика («Скали», «Богдана») – «На грані мрії і дійсності» та спогади Миколи Терепенка («Медведя») – «На грані двох світів». Автори оповідають про пережите ними в підпіллі на Лемківщині та в польських тюрмах. 2002 р., 644 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 38. Петро Й. Потічний, «Архітектура резистансу: криївки і бункри УПА в світлі радянських документів». Книга містить схеми та описи різних криївок УПА й заплля, та перелік з'єднань Червоної Армії та Внутрішніх Військ НКВД, які були залучені до боротьби проти підпілля, зібраних в Архіві Внутрішніх військ Українського Округу за рр. 1944-1954, який знаходиться в Колекції ім. Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2002, 430 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 39. Тактичний відтинок УПА 28-й «Данилів»: Холмщина і Підляшшя. Документи і матеріали. Містить огляди й документи про дії УПА на Холмщині й Підляшші в 1945 – 1948 роках. Між документами – звіти Холмського ТВ УПА, хроніки (денники) сотень УПА, звіти зі зустрічей представників УПА з представниками польського резистансу з ВіН-у («Вольносьць і Незавіслосьць»), звіт із зустрічі з англійським кореспондентом, та інше. Більшість документів походить з Колекції Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2003, 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 40. Тактичний Відтинок УПА 27-й «Бастіон»: Люба-чівщина, Ярославщина, Томашівщина. Документи і матеріали. Містить огляди й документи про дії УПА в 1945–1948 роках. Серед документів – звіти Команди Тактичного Відтинку, хроніки відділів куреня УПА «Месники», звіти й огляди керівництва II Округу ОУН «Батурин», господарські звіти тощо. Більшість документів походить з Колекції

Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2004, 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 41. Президент УГВР Кирило Осьмак. Книга містить документи та матеріали про Президента УГВР Кирила Осьмака, його життя, наукову діяльність і смерть. 2004, 880 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Готуються до друку томи:

Головний Командир УПА Генерал Роман Шухевич–Тарас Чупринка. Книга містить документи та матеріали про ген. Романа Шухевича–Тараса Чупринку, його життя, підпільну діяльність і смерть.

Літопис УПА: Історія видавництва. В книзі буде подано інформативні матеріали про початки та розвиток “Літопису УПА”, видавничий комітет, редакцію й адміністрацію та співпрацівників і фундаторів видавництва.

У новій серії, т. зв. Київській, у співпраці з Інститутом української археографії та джерелознавства Національної Академії Наук України Державним комітетом архівів України та Центральним державним архівом громадських об’єднань України появилися такі томи «Літопису УПА»:

1. Видання Головного Командування УПА. Книга містить такі видання: *До зброї*, № 16, 1943, *Повстанець*, № 1-6, 1944-1945, *Український перець*, № 1-3, 1943-1945 та *Бойовий правильник піхоти*. Київ – Торонто, 1995, 482 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

2. Волинь і Полісся: УПА та запілля 1943 – 1944. Документи і матеріали. Книга містить документи Головної Команди УПА-Північ та документи Військових Округ «Заграва», «Богун», «Турів» та «Тютюнник». Київ – Торонто, 1999, 724 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України 1943-1959. Збірник містить найповніше зібрання документів ЦК КП(б)У – постанови з’їздів, пленумів політбюро, оргбюро, секретаріату, які супроводжуються інформативними записками, повідомленнями та довідками. У книзі також представлені листи, стенограми засідань та виступів членів ЦК КП(б)У. Київ-Торонто, 2001, 652 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ (1943–1959). кн. 1, (1943–1945). У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно–визвольного руху протягом 1943–1945 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно–звітний характер. Київ–Торонто, 2002, 597 стор., тверда обкладинка.

5. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга друга: 1946–1947. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно–визвольного руху протягом 1946–1947 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно–звітний характер. Київ–Торонто, 2002, 574 стор., тверда обкладинка.

6. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга третя: 1948. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського нац.-визвольного руху протягом 1948 р. Усі подані матеріали мають інформаційно–звітний характер. Київ–Торонто, 2003, 523 стор., тверда обкладинка.

7. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга четверта: 1949–1959. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно–визвольного руху протягом 1949–1959 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно–звітний характер. Київ–Торонто, 2003, 716 стор., тверда обкладинка.

Готуються до друку томи:

Волинь, Полісся, Поділля: УПА та Запілля 1944-1946. Документи і матеріали. Збірник містить документи керівництва УПА-Північ і УПА – Південь, Краєвого проводу ОУН ПЗУЗ і НВРО та груп (Воєнних Округ) «Заграва», «Богун», «Тютюнник» і з'єднань груп «33» (ПЗК «Москва»), «44» (ПСК «Одеса»).

Воєнна Округа УПА «Буг» 1944-1948. Документи і матеріали. Збірник містить документи керівництва і окремих підрозділів ВО та пресові видання УПА, теренові керівні і звітно-інформативні документи ОУН.

Серія «Літопис УПА» – Бібліотека

1. Юрій Ступницький. Спогади про пережите. Автор – волиняк – оповідає про свою родину та переживання від юнацьких років (кінець 30-х) до виходу з ув'язнення в середині 50-х років. Автор є сином начальника штабу УПА полк. Леоніда Ступницького, разом з яким у 1943 р. пішов до УПА, де навчався у старшинській школі «Дружинники». Після арешту в 1944 р. поневірявся по тюрмах і таборах Радянського Союзу. Київ, 2000, 128 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

2. Володимир В'ятрович. Рейди УПА теренами Чехословаччини. Монографію присвячено одному з маловідомих аспектів історії українського національно-визвольного руху 1940-1950 років – рейдам УПА чехословацькими теренами. Обрана тема дозволяє авторові показати розмах національно-визвольної боротьби в Україні, її вплив на події у післявоєнній Європі, без чого неможливе правильне і об'єктивне тлумачення суспільних процесів того часу. Львів, 2001, 208 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

3. Ярослав Грицай – «Чорнота», Параскевія Грицай. А рани не гоїлися: Спомини «Чорноти». У книзі описані спогади чотового командира УПА «Чорноти» про події, що відбувалися в 1943-1945 роках на Закерзонні, та про його страдницьке життя в більшовицьких тюрмах і концтаборах Сибіру. Мемуари підготовлені до друку дружиною автора Параскою Грицай (з дому Ротко), яка протягом довгих років відтворювала розповіді свого чоловіка, уточнювала, доповнювала та систематизувала їх. Львів, 2001, 332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Спогади вояків УПА та учасників збройного підпілля Львівщини і Любачівщини. Книга містить спогади Василя Левковича («Вороного»), його дружини Ярослави, сотенного Миколи Тарабана («Тучі»), вояків УПА Івана Філя («Шеремети»), Івана Василевського–Путко («Вуса»), оргмоба Костя Міхалика («Думи») та зв'язкової Катерини Когут–Лялюк («Грізної»). В книзі подана коротка згадка про Якова І. Чорнія («Кулю», «Мушку», «Ударника»), командира Перемиської 6 ВО УПА, авторства Федора Лопадчака. Львів, 2003, 448 стор., тверда палітурка в суперобкладинці, ілюстрації.

5. Мирослав Горбаль. Довідник-пошуківець. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Львівщини (без Дрогобиччини). 1944-1947 (за архівними документами). Книга є підсумком опрацювання архівних документів з фондів Державного архіву Львівської області за 1944-1947 роки. Ці документи мають інформаційно-звітний характер (також плани заходів, стенограми нарад, протоколи засідань та допитів, підпільні документи, прокурорські аналізи, агентурні справи тощо) й викривають суть боротьби комуністичного режиму проти національно-визвольного руху на вказаних теренах. У довіднику подані ключові ідентифікаційні дані про осіб, які були пов'язані з тим рухом, та джерела інформації цих даних. Львів, 2003, 416 стор., м'яка палітурка.

“ЛІТОПИС УПА” В МЕРЕЖІ INTERNET

Заходами Адміністрації видавництва “Літопис УПА” детальну інформацію англійською мовою про видання та споріднені матеріали можна знайти в мережі Internet за адресою:

<http://www.infoukes.com/commercial/litopys-upa/index.html>

Ця інформація складається з чотирьох груп.

1. Вступ до серій (Introduction to the Series), який дає загальні інформації про “Літопис УПА” та цілі видавництва.

2. Інформації про замовлення (Ordering information), які дають короткі інформації про кожний том серій та як їх замовляти.

3. Книги “Літопис УПА” (Litopys UPA volumes), де про кожний том подається не тільки повна бібліографічна інформація (титульна сторінка, дата і місце публікації, число ISBN, ціна та редактор книги), але також повний текст вступної статті та резюме матеріалів тому. Текст ілюстрований знімками, які знаходяться в книзі.

4. Споріднені матеріали (Related Materials). У цій групі подані публікації інших видавництв, що відносяться до теми УПА та збройного підпілля в Україні.

Інформацію українською мовою можна знайти на новій web-сторінці за адресою:

<http://www.litopysupa.com>

Про подальші інформації можна звертатися на адресу Адміністрації:

— Микола Кулик — **upa@allstream.net**

або Редакції:

— Іван Лико — **Vyslok@aol.com**

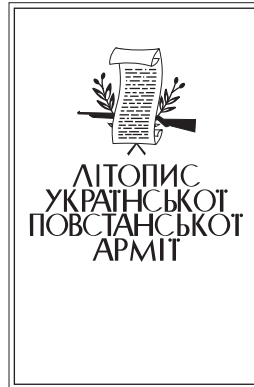
— Петро Й. Потічний — **potichp@sympatico.ca**

Адміністрація в Україні — **litopys@bs.lviv.ua**

Будемо вдячні за відгуки читачів на наше видання.

Пишіть на подані адреси або також на

www.litopysupa.com

ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
В США І КАНАДІ
Й
ТОВАРИСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
ІМ. ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ
В США І КАНАДІ

ВИДАВНИЧИЙ КОМІТЕТ “ЛІТОПІСУ УПА”

С. Баб'як, М. Бошно, С. Голяш, В. Дашко, М. Ковальчин,
М. Кошик, Б. Крук, М. Кулик, М. Лебедь, В. Макар, М. Мігус,
В. Новак, С. Новицький, Р. Петренко, П. Потічний, М. Ріпецький, І. Росіл,
З. Соколюк, В. Сорочак, Я. Струтинський, М. Федак, Марта Філь,
Л. Футала, Л. Шанковський, Є. Штендера

АДМІНІСТРАЦІЯ:

М. Кулик, В. Дашко, М. Мігус, І. Росіл,

Адреса Адміністрації:

ЛІТОПИС У.Р.А.
P.O. Box 97, Station “С”
Toronto, Ontario, M6J 3M7, Canada

ЛІТОПИС
УКРАЇНСЬКОЇ
ПОВСТАНСЬКОЇ
АРМІЇ

14